༄༅། །ཕུང་པོ་ལྔ་རབ་བྱེད། གྲུབ་མཐའ་དང་། ས་ལམ་གྱི་རྣམ་གཞག །

མཛད་པ་པོ། སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་དང་ཅོ་ནེ་གྲགས་པ་བཤད་སྒྲུབ།

五蕴论·宗义·地道

世亲论师、卓尼·扎巴希珠大师造

五蕴论、宗义、地道
作　　者 / 世亲论师、卓尼•扎巴希珠大师
编　　译 / 北塔藏文班
网　　址 / http://www.beita.org
刊印时间 / 2016年2月（第三版）

མཛད་པ་པོའི་རྣམ་ཐར་མདོར་བསྡུས།

作者简介

སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན།

སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་འདི་སློབ་དཔོན་འཕགས་པ་ཐོགས་མེད་དང་ཡུམ་གཅིག་པའི་གཅུང་པོ་ཡིན་ཅིང་ཡབ་ནི་བྲམ་ཟེའི་རིགས་ཡིན།། སློབ་དཔོན་འཕགས་པ་ཐོགས་མེད་རབ་ཏུ་བྱུང་བའི་ཕྱི་ལོ་དེར་འཁྲུངས།། ཆུང་དུའི་དུས་ན་ལེཏྲ་དགོན་པར་རབ་ཏུ་བྱུང་།། ཐེག་པ་ཆུང་དུའི་སྡེ་སྣོད་གསུམ་ཆ་ཚང་བར་སློབ་སྦྱོང་གནང་། ད་དུང་ཁ་ཆེའི་ཡུལ་དུ་བྱོན་ནས་སློབ་དཔོན་དགེ་འདུན་བཟང་པའི་དྲུང་དུ་ཐེག་པ་ཆུང་དུའི་གྲུབ་མཐའ་རིགས་མི་འདྲ་བ་དྲུག་གི་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་མཐར་དག་ཁོང་དུ་ཆུད་པར་མཛད་དེ་ཡུལ་དབུས་མ་ག་དྷར་བྱོན། སློབ་དཔོན་འཕགས་པ་ཐོགས་མེད་ཀྱི་དྲུང་དུ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཆོས་མཐའ་དག་གསན། སྐབས་དེར་མི་ཡུལ་དུ་ཡོད་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་ཐེག་པ་ཆེ་ཆུང་གི་མདོ་སྡེ་ཀུན་བསྒོམས་པར་མདོ་ལྔ་བརྒྱ་ཙམ་ཐུགས་ལ་བཟུང་ནས་ལོ་རེར་ཐེངས་རེ་བློ་ཐོག་ནས་ཞལ་འདོན་གནང་། སློབ་དཔོན་འདི་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཆོས་ལ་ཞུགས་པའི་ཤུགས་རྐྱེན་ལ་བརྟེན་ནས་ཐེག་པ་ཆུང་དུའི་མཁས་པ་ལྔ་བརྒྱ་ཙམ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཆོས་ལ་བཞུགས། རྒྱུན་དུ་ས་གནས་གཞན་དག་ཏུ་མ་བྱོན་པར་ན་ལེནྡྲ་རང་དུ་བཞུགས་ནས་ཆོས་འཆད་ཉན་དང་ལྷ་ཁང་རྙིང་པ་རྣམས་ཉམས་གསོ་ཞུས། ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཆོས་གཞི་བརྒྱ་དང་བརྒྱད་གསར་དུ་བཙུགས། རྒྱ་གར་ཤར་ཕྱོགས་ཨོ་ཏེ་བི་ཤར་ཐེངས་གཅིག་བྱོན་ནས་ཟླ་བ་གསུམ་ལྷག་ཙམ་རིང་ཆོས་གསུངས་ཤིང་། ཆོས་གཞི་བརྒྱ་རྩ་བརྒྱད་གསར་དུ་བཙུགས། རྒྱ་གར་ལྷོ་ཕྱོགས་ཀྱི་རྒྱུད་དུ་མ་ཕེབས་ཀྱང་བཀའ་བསྐོས་ཏེ་ཆོས་གཞི་མང་པོ་བཙུགས་པ་བཅས་བསྡོམས་ན་ཆོས་གཞི་དྲུག་བརྒྱ་དང་ལྔ་བཞི་ཚུགས་ཞེས་གྲགས། སློབ་དཔོན་འདི་བཞུགས་པའི་དུས་སུ་རྒྱ་གར་ཤར་ལྷོ་དབུས་སོགས་སུ་ཡོད་པའི་སློབ་མ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་དགེ་སློང་གཅིག་བུ་བསྡོམས་ན་ཡང་ཁྲི་དྲུག་ཙམ་དང་། སློབ་དཔོན་ཉིད་དང་མཉམ་དུ་གནས་པའི་དགེ་སློང་ཡང་སྟོང་ཕྲག་ལོངས་པ་ཡོད། སྐུ་ཚེའི་སྨད་དུ་སློབ་མ་མཁས་པ་སྟོང་ཕྲག་ལྔ་ཙམ་མཉམ་དུ་འཁྲིད་ནས་བལ་པོའི་ཡུལ་དུ་བྱོན་ནས་ཆོས་གསུང་པ་དང་། ཆོས་གཞི་འཛུགས་པ་སོགས་མཛད། མཐར་དགེ་སློང་ཞིག་གི་རབ་ཏུ་བྱུང་བའི་ཆས་གྱོན་བཞིན་དུ་ཞིང་རྨོ་བ་གཟིགས་པའི་རྐྱེན་བྱས་ཏེ་བལ་ཡུལ་དུ་སྐུ་གཤེགས། དེར་སློབ་མ་རྣམས་ཀྱིས་མཆོད་རྟེན་ཡང་བཞེངས། དགུང་ལོ་བརྒྱ་མ་ཟིན་ཙམ་བཞུགས། སློབ་དཔོན་འདིས་མཛད་པའི་བསྟན་བཅོས་ཧ་ཅང་མང་པོ་ཡོད་ཀྱང་། གྲགས་ཆེ་ཞིང་བོད་སྐད་དུ་བསྒྱུར་བའི་གྲས་ལ《འཕགས་པ་སྒོ་དྲུག་པའི་གཟུངས་ཀྱི་རྣམ་པར་བཤད་པ》《ཆོས་བཞི་པའི་མདོའི་རྣམ་པར་བཤད་པ》《ག་ཡ་གོ་རིའི་མདོའི་རྣམ་པར་བཤད་པ》《ས་བཅུ་པའི་མདོའི་རྣམ་པར་བཤད་པ》 འདི་གསུམ་བསྟན་འགྱུར་མདོ་ཕྱོགས་པོད་（ངི）པར་ཡོད། 《བློ་གྲོས་མི་ཟད་པའ་མདོ་རྣམ་པར་བཤད་པ》བསྟན་འགྱུར་མདོ་ཕྱོགས་པོད་（ཙ）་པར་ཡོད། 《བཟང་སྤྱོད་སྨོན་ལམ་གྱི་མདོའི་འགྲེལ་པ》བསྟན་འགྱུར་མདོ་ཕྱོགས་པོད་（ཉི）པར་ཡོད།

《མདོ་སྡེ་རྒྱན་གྱི་འགྲེལ་པ》བསྟན་འགྱུར་མདོ་ཕྱོགས་ཕི་པར་ཡོད། 《དབུས་དང་མཐའ་རྣམ་པར་འབྱེད་པའི་འགྲེལ་པ》དང《ཆོས་དང་ཆོས་ཉིད་རྣམ་འབྱེད་པའི་འགྲེལ་པ》འདི་ཉིད་བསྟན་འགྱུར་མདོ་ཕྱོགས་སྐོར་པོདབི་པར་ཡོད། 《སུམ་ཅུ་པའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ》《ཉི་ཤུ་པའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ》《དེའི་རང་འགྲེལ》《རང་བཞིན་གསུམ་ངེས་པར་བསྟན་པ》《ཕུང་པོ་ལྔའི་རབ་ཏུ་བྱེད་པ》《རྣམ་བཤད་རིགས་པ》《ལས་གྲུབ་པའི་རབ་བྱེད》《ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཆོས་བརྒྱ་གསལ་བའི་སྒོའི་བསྟན་བཅོས》འདི་རྣམས་བསྟན་འགྱུར་མདོ(ཤི)པར་ཡོད། 《ཆོས་མངོན་པ་མཛོད་ཀྱི་རྩ》དང《དེའི་རང་འགྲེལ》བསྟན་འགྱུར་མདོ་ཕྱོགས་པོད(གུ)(ངུ)གཉིས་ལ་ཡོད། འདི་རྣམས་ནས་རེ་གཉིས་མ་གཏོགས་མང་ཆེ་བ་རྒྱལ་པོ་ཁྲི་སྲོང་ལྡེ་བཙན་གྱི་དུས་ལོ་ཙཱ་བ་ཞང་ཡེ་ཤེས་སྡེས་བོད་སྐད་དུ་བསྒྱུར་བ་ཡིན། སློབ་དཔོན་འདིའི་ལོ་རྒྱུས་སྐོར་བུ་སྟོན་རིན་པོ་ཆེས་མཛད་པའི་བུ་སྟོན་ཆོས་འབྱུང་དང་རྗེ་ནང་ཏཱ་ར་ནཱ་ཐས་བརྩམས་པའི་རྒྱ་གར་ཆོས་འབྱུང་ལེའུ་ཉི་ཤུ་རྩ་གཉིས་པར་གསལ། གཞན་ཡང་སློབ་དཔོན་འདི་ལ་སྔ་རྗེས་གཉིས་བྱུང་སྐོར《དེབ་ཐེར་སེར་པོ》ལས་གསལ་ཞིང། ཡང་རྒྱལ་པོ་ལྷ་ཐོ་ཐོ་རི་གཉན་བཙན་དང་དུས་མཉམ་ཞེས་གྲགས་པ་ཡང་འཐད་དོ་ཞེས《རྒྱ་ནག་ཆོས་འབྱུང》ཤོག་གྲངས་༧༥༨༩པར་གསལ། ༼དུང་དཀར་ཚིག་མཛོད།༽

ཅོ་ནེ་གྲགས་པ་བཤད་སྒྲུབ།

མདོ་སྨད་ཅོ་ནེ་དགོན་གྱི་མངའ་འོག་ཐུའུ་ཧྲུའི་ཡུལ་གྱི་བྲེ་བྲག་གཡོ་སའམ་རབ་པོ་ཞེས་པར་ཡབ་སྐྱབས་འབུམ་དང་ཡུམ་སྐལ་བཟང་སྨན་གཉིས་ཀྱི་སྲས་སུ་རབ་བྱུང་བཅུ་གཅིག་པའི་ཤིང་ཡོས(༡༨༢༥)ལོར་འཁྲུངས། དགུང་ལོ་བདུན་ལ་ཁྲི་ཆེན་དགེ་འདུན་གྲགས་པའི་དྲུང་ནས་ཡི་གེ་འབྲི་ཀློག་སློབ་པའི་དབུ་ཚུགས། དགུང་ལོ་དགུ་ལ་རྗེ་དེའི་དྲུང་ནས་རབ་ཏུ་བྱུང་། དེ་ནས་ལོ་འགའི་རིང་ཆོས་སྤྱོད་སོགས་བློ་འཛིན་མཛད། སྨན་པ་སྟག་རིས་དགེ་སློང་གི་དྲུང་ནས་སྨན་དཔེ་གསན་སྦྱོང་གིས་ནད་བཅོས་ཀྱི་བྱ་བ་ཅུང་ཟད་སྒྲུབ། དགུང་ལོ་ཉེར་གཅིག་ལ་དབུས་ཕྱོགས་སུ་ཐེབས། དགུང་ལོ་ཉེར་གཉིས་ལོར་སེ་ར་སྨད་ཐོས་བསམ་གླིང་གྲྭ་ཚང་དུ་ཆོས་ཞུགས་མཛད། རྗེ་བཀྲ་ཤིས་དཔལ་བཟང་དགེ་རྒན་དུ་བསྟེན་ནས་གཞུང་ཆེན་བཀའ་པོད་ལྔར་གསན་བསམ་གནང་། དགུང་ལོ་སོ་གཅིག་ལ་ལྷ་ལྡན་སྨོན་ལམ་ཆེན་མོར་གྲྭ་སྐོར་གྱིས་མིང་བཏགས་བཞེས་རྗེས་ཀྱང་དབུས་སུ་དུས་འཁྱོགས་བྱུང་བས་སྡེ་སྲིད་སྐྱ་གཤེགས། ལོ་དེའི་ཟླ་བ་བརྒྱད་པར་གྲུབ་མཐའ་རིས་མེད་ཀྱི་འདུས་སྡེ་ཉིས་ཁྲི་ལྷག་ཙམ་འཚོགས་ཏེ་སྨོན་ལམ་འཕར་མའི་སར་སློབ་དཔོན་ཚུལ་ཁྲིམས་རིན་ཆེན་གྱི་བཀའ་བཞིན་མཚན་བཏགས་བཞེས། རྗེ་ཉིད་གཙང་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོར་ཐེབས་ནས་པཎ་ཆེན་བློ་བཟང་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་དྲུང་དུ་བསྙེན་རྫོགས་ཀྱི་སྡོམ་པ་བཞེས། དབུས་སུ་ཐེབས་ནས་དགའ་ལྡན་དང་འབྲས་སྤུངས་བཅས་སུ་དམ་བཅའ་བཞག་པས་ཚང་མ་ངོ་མཚར་བ་བྱུང་ཞིང་། དགུང་ལོ་སོ་གཉིས་ལ་ཐེབས་སྐབས་མདོ་སྨད་ཅོ་ནེ་དགོན་དུ་ཕྱིར་ཐེབས། སྐབས་དེར་ཅོ་ནེ་བསྟན་པའི་མངའ་བདག་གོ་ཤྲི་ནང་སོ་ཡིས་དེ་ཉིད་པོ་བྲང་དུ་གདོང་མ་མཇལ་བའི་སྐབས་ཀྱི་བཀའ་མངགས་ལྟར་ནང་སོས་ཤིང་རྟ་ལོར་དགོན་པ་དེར་མཆན་ཉིད་གྲྭ་ཚང་

ཞིག་གསར་དུ་བཙུགས། རྗེ་ཉིད་དགུང་ལོ་བཞི་བཅུ་ལ་ཕེབས་སྐབས་དགོན་དེའི་བླ་མ་མཛད། དགུང་ལོ་ཞེ་དྲུག་ལོར་གྲྭ་ཚང་བླ་མ་དགོངས་ཞུ་གནང་ནས་ལོ་བདུན་ཙམ་རིང་ལམ་གཙོ་གསུམ་སོགས་བསྟན་བཅོས་མང་དག་བཀའ་རྩོམ་མཛད། རྗེ་འདི་ཉིད་ཀྱིས་《མདོ་སྔགས་ཆོས་རྒྱུད་ཀྱི་བླ་རབས》དང་། 《སྔགས་རིམ་གྱི་སྙིང་པོ་བསྡུས་པ》《གསང་བདེ་འཇིགས་གསུམ་གྱི་བླ་མའི་རྣལ་འབྱོར》《ཀུན་རིགས་ཆོག་བསྒྲིགས་མ》《སྟོད་བཅུད་ཀྱི་རྣམ་གཞག》《བྱང་ཆུབ་ལམ་རིམ་གྱི་དམར་ཁྲིད་ཅུང་ཟད་རྒྱས་པ》《གྲུབ་མཐའ་བཞིའི་ལུགས་ཀྱི་ལྟ་བའི་རྣམ་གཞག》དེའི་ཊཱི་ཀཱ་ཡོངས་རྫོགས་ཏེ《གསང་འདུས་པའི་བདག་བསྐྱེད་བསྒྲིགས་མ》《བདེ་མཆོག་ཙ་རྒྱུད་ཀྱི་ཊཱི་ཀཱ》《ཆོས་མངོན་པ་མཛོད་ཀྱི་ཊཱི་ཀཱ་དགོངས་པ་རབ་གསལ》《དབུ་མ་ཙ་བ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཊཱི་ཀཱ་རྣམ་བཤད་རིགས་པའི་རྒྱ་མཚོར་འཇུག་པའི་གྲུ་གཟིངས》སོགས་གསུང་རྩོམ་པོད་བཅུ་གཅིག་ལྷག་ལྡགས་རྩོམ་མཛད། དགུང་ལོ་ང་བདུན་ལ་ཕེབས་པ་རབ་བྱུང་བཅུ་གཉིས་པའི་ལྕགས་ཕག(༡༧༣༡)ལོར་སླར་ཡང་དགོན་དེའི་ཁྲི་ལ་ཕེབས། དགུང་ལོ་ང་བརྒྱད་ལོར་རྒྱུད་པ་གྲྭ་ཚང་བཙུགས་ཏེ་བླ་མ་དང་སློབ་དཔོན་ཟུང་འབྲེལ་དུ་མཛད། དགུང་ལོ་རེ་གཉིས་བར་འཆད་རྩོད་རྩོམ་གསུམ་གྱིས་དུས་འདའ་བར་མཛད་མཐར་དགུང་ལོ་དོན་ལྔ་པ་རབ་བྱུང་བཅུ་གསུམ་པའི་ས་སྦྲུལ(༡༧༨༩)ལོ་ལ་སྐུ་མྱ་ངན་ལས་འདས།

世亲论师

世亲（梵 Vasubandhu，藏 dByig gnyen），又作天亲。音译婆薮槃豆、筏苏槃豆、筏苏畔徒、婆薮槃头、婆修槃头。四世纪或五世纪时印度小乘《俱舍论》的作者，也是大乘瑜伽行派的重要学者。与其兄无著，并为瑜伽行派的两大核心人物。大约在佛灭九百年左右，出生于北印度犍驮罗国，世寿八十，寂于阿踰陀国。

世亲最初在小乘的说一切有部出家，受持小乘三藏。其人博学多闻，神才俊朗，曾着小乘论书多种。其中，最脍炙人口的是《俱舍论》。这部论书的基本态度是“理长为宗”，而不完全立足在说一切有部的立场。在某些重要观点上，也采取有异于说一切有部的经量部说法。因此，所论迷悟因果之理，乃能获得历史的肯定。该书不只在当时被誉为“聪明论”，即使到现在，还是广为佛学界人士所爱读。

在弘扬小乘教义若干年之后，由于受到其兄无著的苦心劝告，世亲终于回小向大，成为大乘佛教的健将。一直到逝世为止，他都一直致力于大乘法

门的弘通。其一生声誉至隆，不论大小乘学者，甚至外道对他都深为畏服，并且还获得当时国王（超日王）及贵族阶级的诚心护持。

世亲转入大乘之后，尽全力于瑜伽、唯识之学的弘扬。相传他造论甚多，有“千部论师”的雅誉。所著诸书，除《俱舍论》外，《唯识二十颂》、《唯识三十颂》、《十地经论》、《无量寿经优波提舍愿生偈》(《净土论》) 等书，对后世也都有极深入与广泛的影响。这四部书分别是我国唯识宗、地论宗与净土宗的思想核心。从佛教思想史的观点看，他实在是一位以著述改变历史的伟大思想家。

关于他的生卒年代，异说纷纭，有西元 420-500 年（J. Takakusu, *A Study of Paramārtha's Life of Vasubandhu*, JRAS, 1905）、390-470 年（U. Wogihara，*Asaṅga's Bodhsiattvabhāmi*, 1908）、350 年殁（N. Péri, *A props de la date deVasubandhu*, BEFE O. 11）、320-400 年（宇井伯寿《印度哲学史》，1932），以及 320-380 年（E. Frau wallner, *On the Dateof the Buddlist Master of Law Vasubandhu*, OR. 3）诸说。

在佛典中，名为 Vasubandhu 之人物，有若干名。如《杂阿毗昙心论》卷一所载之“无依虚空论师”，以及《景德传灯录》卷二所载之“付法藏第二十一祖”，其原名皆与世亲相同。但其人可能不是无著之弟世亲。甚至于瑜伽行派中之若干署名为世亲所撰之书，有人也以为并非同为一人所撰。

（摘自蓝吉富主编：《中华佛教百科全书》）

卓尼•扎巴希珠大师

卓尼•扎巴希珠（ཅོ་ནེ་གྲགས་པ་བཤད་སྒྲུབ།，1675-1748），藏传佛教格鲁派学者。诞生于安多卓尼地区（今甘肃省甘南藏族自治州中部）。从 7 岁起学习拼读、阅读与写作，并随父学习念诵。9 岁（1684），于卓尼大寺（丹增达杰寺）大法台根敦扎巴大师座前披剃出家。21 岁（1694）前往卫藏，进入色拉寺。此后，主要依止师长扎西贝桑学习五部大论。30 岁（1705），成为格西拉然巴

候选人，预定于新年的祈愿大法会举行立宗答辩考试。然而是年，蒙古拉藏汗发动政变，兴兵杀害西藏摄政第巴•桑结嘉措。西藏地方政府为纪念已故摄政，令两三万名出家人不分教派聚集于拉萨，举办了盛大的法会，场面与祈愿法会相当，但同时宣布中止格西拉然巴立宗答辩考试。于是，扎巴希珠大师依照师长楚臣仁钦的教导，在色拉寺通过了最终的立宗答辩考试，广受赞誉。31 岁（1706），大师前往后藏受近圆戒（具足戒），继而入上密院专研密法。不久返回卫藏，在甘丹寺和哲蚌寺举行了几场立宗答辩，深孚众望。

32 岁（1707），大师返回安多卓尼，任卓尼大寺法相院教师。后逐渐晋升为卓尼大寺密院堪布，乃至卓尼大寺堪布。此间，阿旺赤列嘉措及第十一任卓尼土司降央诺布等人拜大师为根本师长。62 岁卸任，但仍主持卓尼地区的政教事务。大师不离自己的僧房，从事讲修和著作达十年。

卓尼•扎巴希珠大师著作共计十一函，内容不仅涵盖五部大论、四部密续各大学科，还涉及声明学、版本目录学等诸多方面，不仅为色拉寺麦札仓的教材建设作出了重要贡献，而且在安多地区也广为研习。北京民族文化宫图书馆藏有大师全集印本。色拉寺麦札仓主导的佛典电子化项目 ACIP 收录了大师全集的电子版。

（节译自 ACIP《扎巴希珠大师全集》网络版主页）

དཀར་ཆག

目录

མཛད་པ་པོའི་རྣམ་ཐར་མདོར་བསྡུས། .... **iii**
作者简介 .... **iii**

ཕུང་པོ་ལྔའི་རབ་ཏུ་བྱེད་པ། **1**
大乘五蕴论 **1**

གྲུབ་མཐའ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་སྙིང་པོ་བསྡུས་པ། **45**
一切宗义摄要 **45**
ཀ༡ ཕྱི་ནང་གི་ཁྱད་པར་ངོས་བཟུང་བ། 48
甲一、认明内外之异 48
ཀ༢ གྲུབ་མཐའི་ཁྱད་པར་སོ་སོར་བཤད་པ། 50
甲二、分释宗义差别 50
ཁ༡ ཕྱི་རོལ་པའི་གྲུབ་མཐའ། 50
乙一、外道宗义 50
ག༡ བྱུང་རིམ། 50
丙一、源流 50
ག༢ མིང་དོན། 51
丙二、名义 51
ག༣ སོ་སོར་བཤད་པ། 51
丙三、别释 51
ང༡ ཆད་པར་སྨྲ་བ། 51
丁一、断见论 51
ཅ༡ དེའི་འདོད་པ་དགོད་པ། 52

戊一、标其所许 52
ཅ༢ ལུགས་ངན་པ་དེ་འགོག་པ། 54
戊二、破其恶宗 54
ང༢ གཉིས་པ་རྟག་སྨྲ་བའི་གྲུབ་མཐའ། 57
丁二、常见论 57
ཅ༡ རྟག་སྨྲ་བའི་ལུགས་བརྗོད་པ། 57
戊一、说其宗规 57
ཆ༡ གྲངས་ཅན་ནམ་སེར་སྐྱར་གྲགས་པ། 57
己一、数论派或劫比罗师 57
ཆ༢ ཚངས་པ་བ། 61
己二、梵天派 61
ཆ༣ བརྡ་སྤྲོད་པ། 62
己三、声论派 62
ཆ༤ རིག་བྱེད་པ། 63
己四、吠檀多派 63
ཆ༥ གསང་བ་པ། 64
己五、秘密派 64
ཆ༦ ཁྱབ་འཇུག་པ། 64
己六、毗湿奴派 64
ཆ༧ དཔྱོད་པ་བ། 65
己七、弥曼差派 65
ཆ༨ ཞི་བ་པ། 67
己八、湿婆派 67
ཆ༩ བྱེ་བྲག་པ། 69
己九、胜论派 69
ཆ༡༠ རིག་པ་ཅན། 70
己十、正理派 70

ཆ༡༡ ཟད་བྱེད་པ། 73

己十一、耆那教 73

ང༢ རྟག་སྨྲ་བའི་ལུགས་དེ་དག་ཐུན་མོང་དུ་དགག་པ། 76

戊二、总破常见论宗 76

ཀ༢ རང་སྡེའི་གྲུབ་མཐའ་རྣམ་པར་བཞག་པ། 85

乙二、佛教宗义建立 85

ཁ༡ སྤྱིར་བསྟན་པ། 85

丙一、总示 85

ཁ༢ སོ་སོར་བཤད་པ། 87

丙二、别说 87

ང༡ བྱེ་བྲག་སྨྲ་བའི་གྲུབ་མཐའ། 88

丁一、毗婆沙宗 88

ཅ༡ མཚན་ཉིད། 88

戊一、相 88

ཅ༢ སྒྲ་དོན། 88

戊二、词义 88

ཅ༣ དབྱེ་བ། 88

戊三、分类 88

ཅ༤ གྲུབ་མཐའི་འདོད་ཚུལ། 89

戊四、宗义 89

ཆ༡ གཞི། 89

己一、事 89

ཆ༢ ལམ། 92

己二、道 92

ཆ༣ འབྲས་བུ། 93

己三、果 93

ང༢ མདོ་སྡེ་པའི་གྲུབ་མཐའ། 94

丁二、经部宗 94
ཅ༡ མཚན་ཉིད། 94
戊一、相 94
ཅ༢ སྒྲ་དོན། 94
戊二、词义 94
ཅ༣ དབྱེ་བ། 94
戊三、分类 94
ཅ༤ གྲུབ་མཐའ། 95
戊四、宗义 95
ཆ༡ གཞི། 95
己一、事 95
ཆ༢ ལམ། 96
己二、道 96
ཆ༣ འབྲས་བུ། 97
己三、果 97
ང༣ སེམས་ཙམ་པའི་ལུགས་ཀྱི་གྲུབ་མཐའ། 98
丁三、唯识宗 98
ཅ༡ མཚན་ཉིད། 98
戊一、相 98
ཅ༢ སྒྲ་དོན། 98
戊二、名义 98
ཅ༣ དབྱེ་བ། 98
戊三、分类 98
ང༤ གྲུབ་མཐའ། 99
戊四、宗义 99
ཅ༡ གཞི། 100
己一、事 100

ཅ༢ ལམ། 102
己二、道 102
ཅ༣ འབྲས་བུ། 104
己三、果 104
ང༤ དབུ་མ་པའི་གྲུབ་མཐའ། 104
丁四、中观宗 104
ཅ༡ མཚན་ཉིད། 105
戊一、相 105
ཅ༢ སྒྲ་དོན། 105
戊二、名义 105
ཅ༣ དབྱེ་བ། 105
戊三、分类 105
ཆ༡ རང་རྒྱུད་པ། 105
己一、自续师 105
ཇ༡ མཚན་ཉིད། 105
庚一、相 105
ཇ༢ སྒྲ་དོན། 106
庚二、名义 106
ཇ༣ དབྱེ་བ། 106
庚三、分类 106
ཇ༤ གྲུབ་མཐའ། 106
庚四、宗义 106
ཉ༡ གཞི། 106
辛一、事 106
ཉ༢ ལམ། 108
辛二、道 108
ཉ༣ འབྲས་བུ། 109

辛三、果 109

ཆ༢ ཐལ་འགྱུར་བ། 109

己二、应成师 109

ཇ༡ མཚན་ཉིད། 110

庚一、相 110

ཇ༢ སྒྲ་དོན། 110

庚二、名义 110

ཇ༣ གྲུབ་མཐའ། 110

庚三、宗义 110

ཉ༡ གཞི། 110

辛一、事 110

ཉ༢ ལམ་གྱི་རྣམ་གཞག། 113

辛二、道 113

ཏ༡ ལམ་གྱི་སྤང་བྱ། 114

壬一、道之所断 114

ཏ༢ ལམ་གྱི་རྣམ་གཞག་དངོས། 115

壬二、正建立道 115

ཉ༣ འབྲས་བུ། 118

辛三、果 118

ས་ལམ་གྱི་རྣམ་གཞག་མཁས་པའི་ཡིད་འཕྲོག 121

地道建立・智者悦意 121

ཀ༡ མདོ་ཕྱོགས་ཀྱི་ལམ་གྱི་ལམ་བགྲོད་ཚུལ། 123

甲一、趣行显宗道之理 123

ཁ༡ ལམ་གྱི་ཐོག་མའི་འཇུག་སྒོ་བཤད་པ། 124

乙一、宣说最初入道之门 124

ཁ༢ ལམ་གྱི་རིམ་པ་ཉིད་བཤད་པ། 124

乙二、宣说道之次第 124
ག༡ གང་ལས་གྲོལ་བའི་ཐར་པ་ངོས་བཟུང་བ།.................................. 125
丙一、认明从何处解脱 125
ག༢ གྲོལ་བར་བགྲོད་པའི་ལམ་བཤད་པ་དངོས། 125
丙二、正说趣行解脱之道 125
ང༡ ལམ་སྤྱིའི་སྔོན་འགྲོའི་དབང་དུ་བྱས་པས་བཤད་པ། 125
丁一、依于道总前行而说 125
ཅ༡ ངེས་འབྱུང་བསྐྱེད་པའི་ཐབས།...................................... 125
戊一、生出离心之方便 125
ཅ༢ ངེས་འབྱུང་སྐྱེས་པའི་ཚད། 126
戊二、生起出离心之量 126
ང༢ ལམ་གྱི་དབྱེ་བ་སོ་སོར་བཤད་པ། 127
丁二、别说道之差别 127
ཅ༡ བྱང་ཆུབ་ཏུ་བགྲོད་པའི་ལམ་གྱི་སྲོག་ངོས་བཟུང་བ།.................... 127
戊一、辨明菩提道命 127
ཅ༢ ལམ་གྱི་དབྱེ་བ་བཤད་པ་དངོས།..................................... 127
戊二、正说道之分类 127
ཆ༡ ལམ་ལྔ།... 127
己一、五道 127
ཇ༡ ཚོགས་ལམ། 128
庚一、资粮道.. 128
ཇ༢ སྦྱོར་ལམ། 132
庚二、加行道.. 132
ཇ༣ མཐོང་ལམ། 135
庚三、见道 135
ཇ༤ སྒོམ་ལམ། 137
庚四、修道 137

ཇ༥ མི་སློབ་ལམ། 141
庚五、无学道 141
ཆ༢ ས་བཅུའི་རྣམ་གཞག་བཤད་པ། 144
己二、宣说十地建立 144
ཇ༡ དངོས་བཤད། 144
庚一、正说 144
ཉ༡ སའི་ངོ་བོ། 144
辛一、地之体性 144
ཉ༢ དབྱེ་བ། 144
辛二、分类 144
ཉ༣ ཡོན་ཏན་གྱི་ཁྱད་པར་བཤད་པ། 144
辛三、宣说功德差别 144
ཏ༡ ཕར་ཕྱིན་ལྷག་ཚུལ། 145
壬一、波罗蜜多增上之理 145
ཏ༢ སྐྱེ་བ་འཛིན་ཚུལ། 145
壬二、受生之理 145
ཏ༣ ཡོན་ཏན་གྱི་གྲངས། 145
壬三、功德数量 145
ཏ༤ རྟོགས་པའི་ཁྱད་པར། 146
壬四、证差别 146
ཏ༥ སྤངས་པའི་ཁྱད་པར། 147
壬五、断差别 147
ཏ༦ རྨི་ལམ་གྱི་རྟགས། 148
壬六、梦兆 148
ཏ༧ ཡོངས་སྦྱོང་གི་ཁྱད་པར་རོ། 148
壬七、修治差别 148
ཉ༤ སྨྲ་དོན། 149

辛四、词义 149
ཛ༢ ཞར་བྱུང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ས་བཤད་པ། 150
庚二、附带宣说佛地 150
ཉ༡ སའི་དབྱེ་བ། 150
辛一、地之分类 150
ཉ༢ སྐུའི་དབྱེ་བ། 150
辛二、身之分类 150
ཉ༣ འཕྲིན་ལས་ཀྱི་དབྱེ་བ། 150
辛三、事业分类 150
ཀ༢ འཕྲོས་དོན་སྔགས་ཀྱི་ལམ་བགྲོད་ཚུལ་ཅུང་ཟད་འཆད་པ། 153
甲二、附带略说趣行密宗道之理 153
ཁ༡ ཐེག་པ་སྤྱིའི་དབང་དུ་བྱས་པ། 153
乙一、依共乘说 153
ཁ༢ བྱེ་བྲག་ཏུ་བཤད་པ། 153
乙二、分别宣说 153
ག༡ སྔགས་ལམ་སྤྱིའི་འགྲོད་ཚུལ། 153
丙一、总趣行密乘道之理 153
ག༢ བླ་མེད་ཀྱི་ལམ་འགྲོད་ཚུལ། 154
丙二、趣行无上道之理 154
ང༡ བསྐྱེད་རིམ་གྱི་བགྲོད་ཚུལ། 154
丁一、趣行生起次第之理 154
ང༡ རྫོགས་རིམ་གྱི་བགྲོད་ཚུལ། 155
丁二、趣行圆满次第之理 155
ཅ༡ རྫོགས་རིམ་དུ་འཕོས་པའི་དུས། 155
戊一、转升圆满次第之时 155
ཅ༢ དབྱེ་བ་གོ་རིམ་དང་བཅས་པ། 156
戊二、分类及次第等 156

ང༣ ས་ལམ་དང་སྦྱོར་ཚུལ།.. 158

丁三、配合地道之理 158

ཅ༡ དོད་ཐུབ་ཀྱི་སྒོ་ནས་བཤད་པ།.. 158

戊一、约替代说 158

ཅ༢ ངོ་བོའི་སྒོ་ནས་བཤད་པ། 159

戊二、约体性说 159

༄༅། །ཕུང་པོ་ལྔའི་རབ་ཏུ་བྱེད་པ།

大乘五蘊論

附：大乘廣五蘊論

॥ पञ्चस्कन्धकः ॥

नमो मञ्जुश्रियै कुमारभूताय॥

༄༅། །རྒྱ་གར་སྐད་དུ། པཉྩ་སྐནྡྷ་པྲ་ཀ་ར་ཎ། བོད་སྐད་དུ། ཕུང་པོ་ལྔའི་རབ་ཏུ་བྱེད་པ།
འཇམ་དཔལ་གཞོན་ནུར་གྱུར་པ་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ། །

大乘五蘊論

世親菩薩造

唐三藏法師玄奘奉　詔譯

大乘廣五蘊論[①]

安慧菩薩造

中天竺國沙門地婆訶羅奉　詔譯[②]

A

पञ्चस्कन्धा रूपस्कन्धो वेदनास्कन्धः सञ्ज्ञास्कन्धः संस्कारस्कन्धो विज्ञानस्कन्धश्च॥

ཕུང་པོ་ལྔ་ནི་གཟུགས་ཀྱི་ཕུང་པོ་དང་། ཚོར་བའི་ཕུང་པོ་དང་། འདུ་ཤེས་ཀྱི་ཕུང་པོ་དང་། འདུ་བྱེད་ཀྱི་ཕུང་པོ་དང་། རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཕུང་པོའོ། །

如薄伽梵略說五蘊，一者色蘊，二者受蘊，三者想蘊，四者行蘊，五者識蘊。

佛說五蘊，謂色蘊、受蘊、想蘊、行蘊、識蘊。

रूपं कतमत्। यत्किञ्चिद्रूपम्, सर्वंतच्चत्वारि महाभूतानि चत्वारि च महाभूतान्युपादाय॥

གཟུགས་གང་ཞེ་ན། གཟུགས་གང་ཡིན་པ་ཅི་ཡང་རུང་སྟེ། དེ་དག་ཐམས་ཅད་འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་[③] བཞི་དག་དང་། འབྱུང་བ་ཆེན་པོའི་[④] བཞི་དག་རྒྱུར་བྱས་པའོ། །

1. 云何色蘊？謂四大種及四大種所造諸色。

云何色蘊？謂四大種及大種所造色。

चत्वारि महाभूतानि कतमानि। पृथिवीधातुर् अब्धातुस्तेजोधातुर्वायुधातुश्च॥

① 大乘廣五蘊論【宋】【元】【明】【宮】大乘廣五蘊論一卷【大】

② 中天竺國沙門地婆訶羅奉　詔譯【宋】【元】【明】【宮】大唐中天竺國三藏地婆訶羅奉　詔譯【大】

③【པེ】【སྣར】པོ།【སྡེ】པོའི།

④【པེ་】【སྣར་】པོ།

འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་བཞི་དག་གང་ཞེ་ན། སའི་ཁམས་དང་། ཆུའི་ཁམས་དང་། མེའི་ཁམས་དང་། རླུང་གི་ཁམས་སོ། །

1.1 云何四大種？謂地界、水界、火界、風界。

云何四大種？謂地界、水界、火界、風界。

तत्र पृथिविधातुः कतमः। खक्खटत्वम्।

དེ་ལ་སའི་ཁམས་གང་ཞེ་ན། སྲ་བ་ཉིད་དོ། །

1.1.1 云何地界？謂堅強性。

此復云何？謂：地堅性。

अब्धातुः कतमः। स्नेहः।

ཆུའི་ཁམས་གང་ཞེ་ན། གཤེར་བ་ཉིད་དོ། །

1.1.2 云何水界？謂流濕性。

水濕性。

तेजोधातुः कतमः। उष्मा।

མེའི་ཁམས་གང་ཞེ་ན། ཚ་བ་ཉིད་དོ། །

1.1.3 云何火界？謂溫燥性。

火煖性。

वायुधातुः कतमः। लघुसमुदिरणत्वम्।

རླུང་གི་ཁམས་གང་ཞེ་ན། ཡང་ཞིང་གཡོ་བ་ཉིད་དོ། །

1.1.4 云何風界？謂輕等動性。

風輕動性[①]。

界者，能持自性[②]、所造色故。

उपादायरूपं कतमत्। चक्षुरिन्द्रियं श्रोत्रेन्द्रियं घ्राणेन्द्रियं जिह्वेन्द्रियं कायेन्द्रयं रूपं शब्दो गन्धो रसः स्प्रष्टव्यैकदेशो ऽविज्ञप्तिश्च॥

རྒྱུར་བྱས་པའི་གཟུགས་གང་ཞེ་ན། མིག་གི་དབང་པོ་དང་། རྣ་བའི་དབང་པོ་དང་། སྣའི་དབང་པོ་དང་། ལྕེའི་དབང་པོ་དང་། ལུས་ཀྱི་དབང་པོ་དང་། གཟུགས་དང་། སྒྲ་དང་། དྲི་དང་། རོ་དང་། རེག་བྱའི་ཕྱོགས་གཅིག་དང་། རྣམ་པར་རིག་བྱེད་མ་ཡིན་པའོ། །

① 輕動性【宋】【元】【明】【宮】輕性【大】

② 【宋】【元】【明】【宮】性【大】

1.2 云何四大種所造諸色？謂眼根、耳根、鼻根、舌根、身根、色、聲、香、味、所觸一分、無表色等。

云何四大所造色？謂眼根、耳根、鼻根、舌根、身根、色、聲、香、味、及觸一分、無表色等。

造者，因義。根者，最勝自在義、主義、增上義，是為根義。所言主義，與誰為主？謂即眼根與眼識為主，生眼識故。如是乃至身根與身識為主，生身識故。

तत्र चक्षुरिन्द्रियं कतमत्। वर्णविषयो रूपप्रसादः।

དེ་ལ་མིག་གི་དབང་པོ་གང་ཞེ་ན། ཡུལ་ཁ་དོག་གཟུགས་དང་བའོ། །

1.2.1 云何眼根？謂色為境清淨色。

云何眼根？謂以色為境淨色為性。

謂於眼中一分淨色，如淨醍醐。此性有故，眼識得生，無即不生。

श्रोत्रेन्द्रियं कतमत्। शब्दविषयो रूपप्रसादः।

རྣ་བའི་དབང་པོ་གང་ཞེ་ན། ཡུལ་སྒྲ་གཟུགས་དང་བའོ། །

1.2.2 云何耳根？謂聲為境清淨色。

云何耳根？謂以聲為境淨色為性。

謂於耳中一分淨色。此性有故，耳識得生，無即不生。

घ्राणेन्द्रियं कतमत्। गन्धविषयो रूपप्रसादः।

སྣའི་དབང་པོ་གང་ཞེ་ན། ཡུལ་དྲི་གཟུགས་དང་བའོ། །

1.2.3 云何鼻根？謂香為境清淨色。

云何鼻根？謂以香為境淨色為性。

謂於鼻中一分淨色。此性有故，鼻識得生，無即不生。

जिह्वेन्द्रियं कतमत्। रसविषयो रूपप्रसादः।

ལྕེའི་དབང་པོ་གང་ཞེ་ན། ཡུལ་རོ་གཟུགས་དང་བའོ། །

1.2.4 云何舌根？謂味為境清淨色。

云何舌根？謂以味為境淨色為性。

謂於舌上周遍淨色。有說：此於舌上有少不遍，如一毛端。此性有故，舌識得生，無即不生。

कयेन्द्रियं कतमत्। स्प्रष्टव्यविषयो रूपप्रसादः।

ལུས་ཀྱི་དབང་པོ་གང་ཞེ་ན། ཡུལ་རེག་བྱ་གཟུགས་དང་བའོ། །

1.2.5 云何身根？謂所觸為境清淨色。

云何身根？謂以觸為境淨色為性。

謂於身中周遍淨色。此性有故，身識得生，無即不生。

रूपं कतमत्। चक्षुर्विषयः — वर्णः संस्थानं विज्ञप्तिश्च।

གཟུགས་གང་ཞེ་ན། མིག་གི་ཡུལ་ཏེ། ཁ་དོག་དང་། དབྱིབས་དང་། རྣམ་པར་རིག་བྱེད་དོ། །

1.2.6 云何為色？謂眼境界，顯色、形色及表色等。

云何色？謂眼之境，顯色、形色及表色等。

顯色有四種，謂青、黃、赤、白。形色謂長短等。

शब्दः कतमः। श्रोत्रविषयः — उपात्तानुपात्तोभयमहाभूतहेतुकः।

སྒྲ་གང་ཞེ་ན། རྣ་བའི་ཡུལ་ཏེ། ཟིན་པ་དང་མ་ཟིན་པ་དང་གཉི་ག་སྟེ། འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་བཞིའི་རྒྱུ་ལས་བྱུང་བའོ། །

1.2.7 云何為聲？謂耳境界，執受大種因聲、非執受大種因聲、俱大種因聲。

云何聲？謂耳之境。執受大種因聲、非執受大種因聲、俱大種因聲。

諸[①]心心法是能執受，蠢動之類是所執受。執受大種因聲者，如手相擊、語言等聲。非執受大種因聲者，如風、林、駛水等聲。俱大種因聲者，如手擊鼓等聲。

गन्धः कतमः। घ्राणविषयः — सुगन्धो दुर्गन्धस्तदन्यश्च।

དྲི་གང་ཞེ་ན། སྣའི་ཡུལ་ཏེ། དྲི་ཞིམ་པ་དང་། དྲི་ང་བ་དང་། དེ་ལས་གཞན་པའོ། །

1.2.8 云何為香？謂鼻境界，好香、惡香及所餘香。

云何香？謂鼻之境，好香、惡香、平等香。

好香者，謂與鼻合時，於蘊相續有所順益。惡香者，謂與鼻合時，於蘊相續有所違損。平等香者，謂與鼻合時無所損益。

रसः कतमः। जिह्वाविषयः — मधुरो ऽम्लो लवणः कटुकस्तिक्तः कषायश्चेति।

རོ་གང་ཞེ་ན། ལྕེའི་ཡུལ་ཏེ། མངར་བ་དང་། སྐྱུར་བ་དང་། ལན་ཚྭ་དང་། ཚ་བ་དང་། ཁ་བ་དང་། བསྐ་བ་ཞེས་བྱའོ། །

1.2.9 云何為味？謂舌境界，甘味、酢味、醎味、辛味、苦味、淡味。

云何味？謂舌之境，甘、醋、醎、辛、苦、淡等。

स्प्रष्टव्यैकदेशः कदमः। कायस्य विषयो महाभूतानि स्थापयित्वा श्लक्ष्णत्वं कर्कशत्वं गुरुत्वं लघुत्वं शीतं जिघत्सा पिपासा च।

རེག་བྱའི་ཕྱོགས་གཅིག་གང་ཞེ་ན། ལུས་ཀྱི་ཡུལ་ཏེ། འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་རྣམས་བཞག་སྟེ། འཇམ་པ་ཉིད་དང་། རྩུབ་པ

① 諸＝謂【宋】【元】【明】

ཉིད་དང་། ལྕི་བ་ཉིད་དང་། ཡང་བ་ཉིད་དང་། གྲང་བ་ཉིད་དང་། བཀྲེས་པ་ཉིད་དང་། སྐོམ་[①]པའོ། །

1.2.10 云何名[②]為所觸一分？謂身境界。除四大種餘所造觸、滑性、澁性、重性、輕性、冷、飢、渴等。

云何觸一分？謂身之境，除大種。謂滑性、澁性[③]、重性、輕性、冷、飢、渴等。

滑謂細軟，澁謂麁強，重謂可稱，輕謂反是。煖欲為冷，觸是冷因，此即於因立其果稱。如說："諸佛出世樂，演說正法樂，眾僧和合樂，同修精進樂。"精進勤苦雖是樂因，即說為樂，此亦如是。欲食為飢，欲飲[④]為渴，說亦如是。

已說七種造觸及前四大十一種等。

अविज्ञप्तिः कतमा। विज्ञप्तिसमाधिजं रूपमनिदर्शनमप्रतिघम्॥

རྣམ་པར་རིག་བྱེད་མ་ཡིན་པ་གང་ཞེ་ན། རྣམ་པར་རིག་བྱེད་དང་། ཏིང་ངེ་འཛིན་ལས་བྱུང་བའི་གཟུགས་ཏེ། བསྟན་དུ་མེད་ལ་ཐོགས་པ་མེད་པའོ། །

1.2.11 云何名為無表色等？謂有表業及三摩地所生色等，無見無對。

云何無表色等？謂有表業、三摩地所生無見無對色等。

有表業者，謂身語表，此通善、不善、無記性。所生色者，謂即從彼善、不善表所生之色。此不可顯示，故名無表。三摩地所生色者，謂四靜慮所生色等。此無表色是所造性，名善律儀。不善律儀等亦名業，亦名種子。

如是諸色，略為三種：一者可見有對，二者不可見有對，三者不可見無對。是中可見有對者，謂顯色等。不可見有對者，謂眼根等。不可見無對者，謂無表色等。

वेदना कदमा। त्रिविधो ऽनुभवः सुखोदुःखो ऽदुःखासुखश्च। सुखो यस्यनिरोधे संयोगच्छन्दो भवति। दुःखो यस्योत्पादाद्वियोगच्छन्दो भवति। अदुःखासुखो यस्योत्पादात्तदुभयं न भवति॥

ཚོར་བ་གང་ཞེ་ན། མྱོང་བ་རྣམ་པ་[⑤]གསུམ་[⑥]སྟེ། བདེ་བ་དང་སྡུག་བསྔལ་བ་དང་། སྡུག་བསྔལ་[⑦]ཡང་མ་ཡིན། བདེ་

---

① 【པེ】【སྣར】སྐོམ།

②（名）＋為【宋】【元】【明】【宮】

③ 性＝謂【宋】

④ 飲＝飢【宋】【元】【明】【宮】

⑤【པེ】【སྣར】-པ།

⑥【པེ】【སྣར】+པ།

⑦【པེ】【སྣར】སྡུག་བསྔལ་བ།

བ་ཡང་མ་ཡིན་པ་སྟེ་① ། བདེ་བ་དེ་② གང་འགགས་ན་ཕྲད་པར་འདོད་པའོ། །སྡུག་བསྔལ་ནི་གང་བྱུང་ན་བྲལ་བར་འདོད་པའོ། །བདེ་བ་ཡང་མ་ཡིན། སྡུག་བསྔལ་བ་ཡང་མ་ཡིན་པ་ནི་གང་བྱུང་ན་གཉིས་ཀར་འདོད་པར་མི་འགྱུར་བའོ། །

2. 云何受蘊？謂三領納。一苦，二樂，三不苦不樂。樂謂滅時有和合欲，苦謂生時有乖離欲，不苦不樂謂無二欲。

云何受蘊？受有三種，謂樂受、苦受、不苦不樂受。

樂受者，謂此滅時有和合欲。苦受者，謂此生時有乖離欲。不苦不樂受者，謂無二欲。無二欲者，謂無和合及乖離欲。受謂識之領納。

सञ्ज्ञाकतमा। विषयनिमित्तोद्ग्रहणम्। तत्त्रिविधम् — परीत्तं महद्गतमप्रमाणं च॥

འདུ་ཤེས་གང་ཞེ་ན། ཡུལ་ལ་མཚན་མར་འཛིན་པའོ། །དེ་ནི་རྣམ་པ་གསུམ་སྟེ། ཆུང་ངུ་དང་། རྒྱ་ཆེན་པོར་གྱུར་པ་དང་། ཚད་མེད་པའོ། །

3. 云何想蘊？謂於境界取種種相。[此復三種：小想、大想，及無量想。③]

云何想蘊？謂能增勝取諸境相。增勝取者，謂勝力能取。如大力者，說名勝力。

संस्काराः कतमे। वेदनासञ्ज्ञाभ्यामन्ये चैतसिकाधर्माश्चित्तविप्रयुक्ताश्च॥

འདུ་བྱེད་རྣམས་གང་ཞེ་ན། ཚོར་བ་དང་འདུ་ཤེས་ལས་གཞན་པ་④ སེམས་ལས་བྱུང་བའི་ཆོས་རྣམས་དང་། སེམས་དང་ལྡན་པ་མ་ཡིན་པ་རྣམས་སོ། །

4. 云何行蘊？謂除受、想諸餘心法及心不相應行。

云何行蘊？謂除受、想諸餘心法及心不相應行。

चैतसिकाधर्माः कतमे। ये धर्माश्चित्तेनसम्प्रयुक्ताः॥

དེ་ལ་སེམས་ལས་བྱུང་བའི་ཆོས་རྣམས་ཀྱང་གང་ཞེ་ན། ཆོས་གང་དག་སེམས་དང་མཚུངས་པར་ལྡན་པ་རྣམས་སོ། །

4.1 云何名為諸餘心法？謂彼諸法與心相應。

云何餘心法？謂與心相應諸行。

ते पुनः कतमे। स्पर्शो मनस्कारो वेदना सञ्ज्ञा चेतना च्छन्दो ऽधिमोक्षः स्मृतिः समाधिः प्रज्ञा श्रद्धा ह्रीरपत्राप्यमलोभः कुशलमूलमद्वेषः कुशलमूलममोहः कुशलमूलं वीर्यं प्रश्रब्धिरप्रमाद उपेक्षा ऽविहिंसा रागः प्रतिघो मानो ऽविद्या दृष्टिर्विचिकित्सा क्रोध उपनाहो

---

①【པེ】【སྣར】དེ།

②【པེ】【སྣར】ནི།

③ “此復三種：小想、大想，及無量想”：漢譯無。

④【པེ】【སྣར】+བ།

म्रक्षः प्रदास ईर्ष्या मात्सर्यं माया शाठ्यं मदो विहिंसा आह्रीक्यमनपत्राप्यं स्त्यानमौद्धत्यमाश्रद्ध्यं कौसीद्यं प्रमादो मुषितस्मृतिता विक्षेपो ऽसम्प्रजन्यं कौकृत्यं मिद्धं वितर्कौ विचारश्च॥

དེ་དག་ཀྱང་གང་ཞེ་ན། རེག་པ་དང་། ཡིད་ལ་བྱེད་པ་དང་། ཚོར་བ་དང་། འདུ་ཤེས་དང་། སེམས་པ་དང་། འདུན་པ་དང་། མོས་པ་དང་། དྲན་པ་དང་། ཏིང་ངེ་འཛིན་དང་། ཤེས་རབ་དང་། དད་པ་དང་། ངོ་ཚ་ཤེས་པ་དང་། ཁྲེལ་ཡོད་པ་དང་། མ་ཆགས་པའི་དགེ་བའི་རྩ་བ་དང་། ཞེ་སྡང་མེད་པའི་དགེ་བའི་རྩ་བ་དང་། གཏི་མུག་མེད་པའི་དགེ་བའི་རྩ་བ་དང་། བརྩོན་འགྲུས་དང་། ཤིན་ཏུ་སྦྱངས་པ་དང་། བག་ཡོད་པ་དང་། བཏང་སྙོམས་དང་། རྣམ་པར་མི་འཚེ་བ་དང་། འདོད་ཆགས་དང་། ཁོང་ཁྲོ་བ་དང་། ང་རྒྱལ་དང་། མ་རིག་པ་དང་། ལྟ་བ་དང་། ཐེ་ཚོམ་དང་། ཁྲོ་བ་དང་། ཁོན་དུ་འཛིན་པ་དང་། འཆབ་པ་དང་། འཚིག་པ་དང་། ཕྲག་དོག་དང་། སེར་སྣ་དང་། སྒྱུ་དང་། གཡོ་དང་། རྒྱགས་པ་དང་། རྣམ་པར་འཚེ་བ་དང་། ངོ་ཚ་མེད་པ་དང་། ཁྲེལ་མེད་པ་དང་། རྨུགས་པ་དང་། རྒོད་པ་དང་། མ་དད་པ་དང་། ལེ་ལོ་དང་། བག་མེད་པ་དང་། བརྗེད་ངས་པ་དང་། རྣམ་པར་གཡེངས་པ་[①]དང་། ཤེས་བཞིན་མ་ཡིན་པ་དང་། འགྱོད་པ་དང་། གཉིད་དང་། རྟོག་པ་དང་། དཔྱོད་པའོ། །

彼復云何？謂觸、作意、受、想、思，欲、勝解、念、三摩地、慧，信、慚、愧、無貪善根、無瞋善根、無癡善根、精進、輕安、不放逸、捨、不害，貪、瞋、慢、無明、見、疑，忿、恨、覆、惱、嫉、慳、誑、諂、憍、害、無慚、無愧、惛沈、掉舉、不信、懈怠、放逸、忘念、散亂、不正知，惡作、睡眠、尋、伺。

觸、作意、思，欲、勝解、念、三摩地、慧，信、慚、愧、無貪、無瞋、無癡、精進、輕安、不放逸、捨、不害，貪、瞋、慢、無明、見、疑，無慚、無愧、昏[②]沈、掉舉、不信、懈怠、放逸、失念、散亂、不正知，惡作、睡眠、尋、伺。

एषां पञ्च सर्वत्रगाः पञ्च प्रतिनियतविषया एकादश कुशलाः षट् क्लेशा अवशिष्टा उपक्लेशाश्चत्वारो ऽन्यथापि॥

དེ་རྣམས་ལས་ལྔ་ནི་ཀུན་ཏུ་འགྲོ་བའོ། །ལྔ་ནི་ཡུལ་སོ་སོར་ངེས་པའོ། །བཅུ་གཅིག་ནི་དགེ་བའོ། །དྲུག་ནི་ཉོན་མོངས་པའོ། །ལྷག་མ་རྣམས་ནི་ཉེ་བའི་ཉོན་མོངས་པའོ། །བཞི་ནི་གཞན་དུ་ཡང་འགྱུར་བའོ། །

是諸心法，五是遍行，五是別境，十一是善，六是煩惱，餘是隨煩惱，四是不決定。

① 【ཅེ】【སྣར】གཡེང་བ།

② 昏＝惛【宋】【元】【明】【宮】

是諸心法，五是遍行。此遍一切善、不善、無記心，故名遍行。五是別境。此五一一於差別境展轉決定，性不相離，是中有一必有一切。十一為善。六為煩惱。餘是隨煩惱。四為不定。此不定四非正、隨煩惱，以通善及無記性故。

स्पर्शः कतमः। त्रिकसमवाये परिच्छेदः।

རེག་པ་གང་ཞེ་ན། གསུམ་འདུས་ནས་ཡོངས་སུ་གཅོད་པའོ། །

4.1.1 云何為觸？謂三和合分別為性。

云何觸？謂三和合分別為性。

三和，謂眼、色、識，如是等。此諸和合心、心法生，故名為觸。

與受所依為業。

मनस्कारः कतमः। चेतस आभोगः।

ཡིད་ལ་བྱེད་པ་གང་ཞེ་ན། སེམས་ཀྱི་①འདུག་པའོ། །

4.1.2 云何作意？謂能令心發悟為性。

云何作意？謂令心發悟為性。令心心法現前警動，是憶念義。

任②持攀緣心為業。

4.1.3-4.1.4（见 2-3）

चेतना कतमा। गुणतो दोषतो ऽनुभयतश्चित्ताभिसंस्कारो मनस्कर्म।

སེམས་པ་གང་ཞེ་ན། ཡོན་ཏན་དང་། ཉེས་པ་དང་། གཉི་ག་མ་ཡིན་པ་③ཡིན་པ་ལ་སེམས་མངོན་པར་འདུ་བྱེད་པ་ཡིད་ཀྱི་④ལས་སོ། །

4.1.5 云何為思？謂於功德、過失及俱相違，令心造作意業為性。

云何思？謂於功德、過失及以俱非，令心造作意業為性。

此性若有，識攀緣用即現在前，猶如磁石引鐵令動。

能推善、不善、無記心為業。

छन्दः कतमः। अभिप्रेते वस्तुन्यभिलाषः।

འདུན་པ་གང་ཞེ་ན། བསམ་པའི་དངོས་པོ་ལ་འདོད་པའོ། །

4.1.6 云何為欲？謂於可愛事希望為性。

云何欲？謂於可愛樂事希望為性。

---

①【པེ】【སྣར】ཀྱིས།

② 任＝住【宋】【元】【明】【宮】

③【པེ】【སྣར】-ཡིན་པ།

④【ཅོ】ཀྱིས།

愛樂事者，所謂可愛見聞等事，是願樂希求之義。

能與精進所[1]依為業。

अधिमोक्षः कतमः। निश्चिते वस्तुनि तथैवावधारणम्।

མོས་པ་གང་ཞེ་ན། ངེས་པའི་དངོས་པོ་ལ་དེ་བཞིན་དུ་ངེས་པར་འཛིན་པའོ། །

4.1.7 云何勝解？謂於決定事即如所了印可為性。

云何勝解？謂於決定境如所了知印可為性。

決定境者，謂於五蘊等。如日親[2]說："色如聚沫，受如水泡，想如陽炎，行如芭蕉，識如幻境。"如是決定。或如諸法所住自相，謂即如是，而生決定。言決定者，即[3]印持義。

餘無引轉為業。此增勝故，餘所不能引。

स्मृतिः कतमा। संस्तुते वस्तुन्यसम्प्रमोषश्चेतसो ऽभिलपनता।

དྲན་པ་གང་ཞེ་ན། འདྲིས་པའི་དངོས་པོ་ཉིད་མ་བརྗེད་པ་སྟེ། སེམས་ཀྱི་མངོན་པར་བརྗོད་པ་ཉིད་དོ། །

4.1.8 云何為念？謂於慣[4]習事令心不忘明記為性。

云何念？謂於慣習事心不忘失明記為性。

慣習事者，謂曾所習行。

與不散亂所依為業。

समाधिः कतमः। उपपरीक्ष्ये वस्तुनि चित्तस्यैकाग्रता।

ཏིང་ངེ་འཛིན་གང་ཞེ་ན། བརྟག་[5]པའི་དངོས་པོ་ལ་སེམས་རྩེ་གཅིག་པ་ཉིད་དོ། །

4.1.9 云何三摩地？謂於所觀事令心一境不散為性。

云何三摩地？謂於所觀事心一境性。所觀事者，謂五蘊等，及無常、苦、空、無我等。心一境者，是專注義。與智所依為業。由心定故，如實了知。

प्रज्ञा कतमा। तत्रैव प्रविचयो योगायोगविहितो ऽन्यथा च।

ཤེས་རབ་གང་ཞེ་ན། དེ་དག་ཉིད་ལ་རབ་ཏུ་རྣམ་པར་འབྱེད་པ་སྟེ། རིགས་[6]པ་དང་། རིགས་པ་མ་ཡིན་པས་བསྐྱེད་པ་དང་། གཞན་པའོ། །

---

① 所＝可【宮】

② 日親＝世親【明】

③ 即＝是【宋】【元】【明】【宮】

④ 串＝慣【宋】【元】【明】【宮】串【大】

⑤【ཅེ】【སྣར】བརྟགས།

⑥【ཅེ】【སྣར】རིག

4.1.10 云何為慧？謂即於彼擇法為性，或如理所引，或不如理所引，或俱非所引。

云何慧？謂即於彼擇法為性。或如理所引，或不如理所引，或俱非所引。

即於彼者，謂所觀事。擇法者，謂於諸法自相、共相由慧簡擇，得決定故。如理所引者，謂佛弟子。不如理所引者，謂諸外道。俱非所引者，謂餘眾生。

斷疑為業。慧能簡擇，於諸法中得決定故。

श्रद्धा कतमा। कर्मफलसत्यरत्नेष्वभिसम्प्रत्ययश्चेतसः प्रसादः।

དད་པ་གང་ཞེ་ན། ལས་དང་འབྲས་བུ་དང་། བདེན་པ་དང་། དཀོན་མཆོག་ལ་མངོན་པར་ཡིད་ཆེས་པ་དང་། འདོད་པ་དང་། སེམས་དང་བའོ། །

4.1.11 云何為信？謂於業、果、諸諦、寶[①]中，極正符順、心淨為性。[②]

云何信？謂於業、果、諸諦、寶等，深正符順、心淨為性。

於業者，謂福、非福、不動業。於果者，謂須陀洹、斯陀含、阿那含、阿羅漢果。於諦者，謂苦、集、滅、道諦。於寶者，謂佛、法、僧寶。於如是業果等，極相符③順，亦名清淨，及希求義。

與欲所依為業。

ह्रीः कतमा। आत्मानं धर्मं वाधिपतिं कृत्वा ऽवद्येनलज्जा।

ངོ་ཚ་ཤེས་པ་གང་ཞེ་ན། བདག་གམ་ཆོས་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་སྟེ[④]། ཁ་ན་མ་ཐོ་བས་འཛེམ་པའོ། །

4.1.12 云何為慚？謂自增上及法增上，於所作罪羞恥為性。

云何慚？謂自增上及法增上，於所作罪羞恥為性。

罪謂過失，智者所厭患故。羞恥者，謂不作眾罪。

防息惡行所依為業。

अपत्राप्यं कतमत्। लोकमधिपतिं कृत्वा ऽवद्येनलज्जा।

ཁྲེལ་ཡོད་པ་གང་ཞེ་ན། འཇིག་རྟེན་གྱི་དབང་དུ་བྱས་ཏེ་ཁ་ན་མ་ཐོ་བས་[⑤]འཛེམ་པའོ། །

---

① 寶＝實【宋】【元】【宮】＊

②《大乘阿毗達磨集論》："śraddhā katamā | astitva-guṇavattva-śaktatveṣv abhisaṃpratyayaḥ prasādo 'bhilāṣaḥ | cchandasakṣiśrayadānakarmikā | དད་པ་གང་ཞེ་ན། ཡོད་པ་ཉིད་དང་། ཡོན་ཏན་ཅན་དང་། ནུས་པ་རྣམས་ལ་མངོན་པར་ཡིད་ཆེས་པ་དང་། དང་པ་དང་འདོད་པ་སྟེ། འདུན་པའི་རྟེན་བྱེད་པའི་ལས་ཅན་ནོ། ། 何等為信？謂於有體、有德、有能，忍可、清淨、希望為體，樂欲所依為業。"

③ 符＝契【宋】【元】【明】【宮】

④【པེ】【སྣར】ཏེ།

⑤【པེ】【སྣར】+གཞན་ལ།

4.1.13 云何為愧？謂世增上，於所作罪羞恥為性。

云何愧？謂他增上，於所作罪羞恥為性。

他增上者，謂怖畏責罰及議[①]論等，所有罪失羞恥於他。

業如慚說。

अलोभः कतमः। लोभप्रतिपक्षो निर्विद्नाग्रहः।

མ་ཆགས་པ་གང་ཞེ་ན། ཆགས་པའི་གཉེན་པོ་སྟེ། ཡིད་བྱུང་ཞིང་མི་ལེན་པའོ། །

4.1.14 云何無貪？謂貪對治，令深厭患、無著為性。

云何無貪？謂貪對治，令深厭患、無著為性。

謂於諸有及有資具染著為貪，彼之對治說為無貪。此即於有及有資具無染著義。遍知生死諸過失故，名為厭患。

惡行不起所依為業。

अद्वेषः कतमः। द्वेषप्रतिपक्षो मैत्री।

ཞེ་སྡང་མེད་པ་གང་ཞེ་ན། ཞེ་སྡང་གི་གཉེན་པོ་སྟེ་བྱམས་པའོ། །

4.1.15 云何無瞋？謂瞋對治，以慈為性。

云何無瞋？謂瞋對治，以慈為性。

謂於眾生不損害義。

業如無貪說。

अमोहः कतमः। मोहप्रतिपक्षो यथाभूतसम्प्रतिपत्तिः।

གཏི་མུག་མེད་པ་གང་ཞེ་ན། གཏི་མུག་གི་གཉེན་པོ་སྟེ[②]། ཡང་དག་པ་ལ་ཡང་དག་པར་རྟོགས་པའོ། །

4.1.16 云何無癡？謂癡對治，以其如實正行為性。

云何無癡？謂癡對治，如實正行為性。

如實者，略謂四聖諦，廣謂十二緣起。於彼加行，是正知義。

業亦如無貪說。

वीर्यं कतमत्। कौसीद्यप्रतिपक्षः कुशले चेतसो ऽभ्युत्साहः।

བརྩོན་འགྲུས་གང་ཞེ་ན། ལེ་ལོའི་གཉེན་པོ་སྟེ། དགེ་བ་ལ་སེམས་མངོན་པར་སྤྲོ་བའོ། །

4.1.17 云何精進？謂懈怠對治，心於善品勇悍為性。

云何精進？謂懈怠對治，善品現前勤勇為性。

謂若被甲，若加行，若無怯弱，若不退轉，若無喜足，是如此義。

① 議＝譏【宮】

② 【པེ】【སྣར】-སྟེ།

圓滿成就善法 ①為業。

प्रश्रब्धिः कतमा। दौष्ठुल्यप्रतिपक्षः कायचित्तकर्मण्यता।

ཤིན་ཏུ་སྦྱངས་པ་གང་ཞེ་ན། གནས་ངན་ལེན་གྱི་ ②གཉེན་པོ་སྟེ། ལུས་དང་སེམས་ལས་སུ་རུང་བ་ཉིད་དོ། །

4.1.18 云何輕安？謂麁重對治，身心調暢堪能為性。

云何輕安？謂麁重對治，身心調暢堪能為性。

謂能棄捨十不善行。

除障為業。由此力故，除一切障，轉捨麁重。

अप्रमादः कतमः। प्रमादप्रतिपक्षो ऽलोभोयावद्वीर्यम्, यान्निश्रित्याकुशलान्धर्मान्प्रजहाति तत्प्रतिपक्षांश्च कुशलान्धर्मान्भावयति।

བག་ཡོད་པ་གང་ཞེ་ན། བག་མེད་པའི་གཉེན་པོ་སྟེ། མ་ཆགས་པ་ནས་བརྩོན་འགྲུས་ཀྱི་བར་དེ་དག་ལ་གནས་ནས་མི་དགེ་བའི་ཆོས་སྤང་ ③ཞིང་། དེའི་གཉེན་པོ་དགེ་བའི་ཆོས་རྣམས་བསྒོམ་པའོ། །

4.1.19 云何不放逸？謂放逸對治，即是無貪乃至精進，依止此故，捨不善法，及即修彼對治善法。

云何不放逸？謂放逸對治，依止 ④無貪乃至精進，捨諸不善，修彼對治諸善法故。

謂貪瞋癡及以懈怠，名為放逸；對治彼故，是不放逸。謂依無貪、無瞋、無癡、精進四法，對治不善法 ⑤，修習善法故。

世出世間正行所依為業。

उपेक्षा कतमा। स एवालोभोयावद्वीर्यम्, यान्निश्रित्य चित्तसमतां चित्तप्रसठतां चित्तानाभोगतां च प्रतिलभते यया निर्वासितेषु क्लिष्टेषु धर्मैष्वसङ्क्लिष्टविहारीभवति।

བཏང་སྙོམས་གང་ཞེ་ན། མ་ཆགས་པ་ནས་བརྩོན་འགྲུས་ཀྱི་བར་དེ་དག་ཉིད་ལ་གནས་ཤིང་སེམས་མཉམ་པ་ཉིད་དང་། སེམས་རྣལ་དུ་འདུག་པ་དང་། སེམས་ལྷུན་གྱིས་གྲུབ་པ་ཡང་ཐོབ་པ་སྟེ། གང་གི་ ⑥ཉོན་མོངས་པ་ཅན་གྱི་ ⑦ཆོས་རྣམས་བསལ་ནས་ཉོན་མོངས་པ་ཅན་མེད་པར་གནས་པ་ཉིད་དོ། །

---

① 法＝性【宋】【元】【明】【宮】

②【སེ】【སྣར】ཀྱིས།

③【སེ】【སྣར】སྤོང་།

④ 止＝上【宮】

⑤ 法＝治【宮】

⑥【སེ】【སྣར】གིས།

⑦【སེ】【སྣར】ཀྱིས།

4.1.20 云何為捨？謂即無貪乃至精進，依止此故，獲得所有心平等性、心正直性、心無發悟性。又由此故，於已除遣染污法中無染安住。

云何捨？謂依如是無貪、無瞋乃至精進，獲得心平等性、心正直性、心無功用性。又復由此，離諸雜染法，安住清淨法。

謂依無貪、無瞋、無癡、精進性故，或時遠離昏沈、掉舉諸過失故，初得心平等；或時任運無勉勵故，次得心正直；或時遠離諸雜染故，最後獲得心無功用。

業如不放逸說。

अविहिंसा कतमा। विहिंसाप्रतिपक्षः करुणा।

རྣམ་པར་མི་འཚེ་བ་གང་ཞེ་ན། རྣམ་པར་འཚེ་བའི་གཉེན་པོ་སྟེ། སྙིང་རྗེ་བའོ། །

4.1.21 云何不害？謂害對治，以悲為性。

云何不害？謂害對治，以悲為性。

謂由悲故，不害群生。是無瞋分。

不損惱為業。

रागःकतमः। पञ्चसूपादानस्कन्धेषुस्नेहोऽध्यवसानम्।

འདོད་ཆགས་གང་ཞེ་ན་ཉེ་བར་ལེན་པའི་ཕུང་པོ་ལྔ་[①]ལ་མངོན་པར་ཞེན་པ་དང་། ལྷག་པར་ཆགས་པའོ། །

4.1.22 云何為貪？謂於五取蘊染愛耽著為性。

云何貪？謂於五取蘊染愛耽著為性。

謂此纏縛，輪迴三界。

生苦為業。由愛力故，生五取蘊。

प्रतिघः कतमः। सत्त्वेष्वाघातः।

ཁོང་ཁྲོ་བ་གང་ཞེ་ན། སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་ཀུན་ནས་མནར་སེམས་པའོ། །

4.1.23 云何為瞋？謂於有情樂作損害為性。

云何瞋？謂於群生損害為性。

住不安隱及惡行所依為業。

“不安隱”者，謂損害他，自住苦故。

मानः कतमः। सप्त मानाः। मानो ऽतिमानो मानातिमानो ऽस्मिमानो ऽभिमान ऊनमानो मिथ्यामानश्चेति।

ང་རྒྱལ་གང་ཞེ་ན། ང་རྒྱལ་རྣམ་པ་བདུན་སྟེ[①]། ང་རྒྱལ་དང་། ཆེ་བའི་ང་རྒྱལ་དང་། ང་རྒྱལ་ལས་ཀྱང་ང་རྒྱལ་དང་།

---

① 【པེ】【སྣར】-ལྔ།

ངའོ་སྙམ་པའི་ང་རྒྱལ་དང་། མངོན་པའི་ང་རྒྱལ་དང་། ཅུང་ཟད་སྙམ་པའི་ང་རྒྱལ་དང་། ལོག་པའི་ང་རྒྱལ་ལོ། །

4.1.24 云何為慢？所謂七慢：一、慢，二、過慢，三、慢過慢，四、我慢，五、增上慢，六、卑慢，七、邪慢。

云何慢？慢有七種，謂慢、過慢、過過慢、我慢、增上慢、卑慢、邪慢。

मानःकतमः। हीनाच्छ्रेयानस्मिसदृशेनवासदृशइतियाचित्तस्योन्नतिः।

ང་རྒྱལ་གང་ཞེ་ན། ཆུང་ངུ་བས་བདག་ཆེ་བའམ། མཚུངས་པ་དང་མཚུངས་སོ་སྙམ་དུ་སེམས་ཁེངས་པ་གང་ཡིན་པའོ། །

4.1.24.1 云何慢？謂於劣計己勝，或於等計己等，心高舉為性。

云何慢？謂於劣計己勝，或於等計己等，如是心高舉為性。

अतिमानः कतमः। सदृशाच्छ्रेयानस्मि श्रेयसावासदृश इति या चित्तस्योन्नतिः।

ཆེ་བའི་ང་རྒྱལ་གང་ཞེ་ན། མཚུངས་པ་བས་བདག་ཆེ་བའམ། ཆེ་བ་དང་མཚུངས་སོ་སྙམ་དུ་སེམས་ཁེངས་པ་གང་ཡིན་པའོ། །

4.1.24.2 云何過慢？謂於等計己勝，或於勝計己等，心高舉為性。

云何過慢？謂於等計己勝，或於勝計己等，如是心高舉為性。

मानातिमानः कतमः। श्रेयसः श्रेयानस्मीति या चित्तस्योन्नतिः।

ང་རྒྱལ་ལས་ཀྱང་ང་རྒྱལ་གང་ཞེ་ན། ཆེ་བ་②བས་ཀྱང་བདག་ཆེའོ་སྙམ་དུ་སེམས་ཁེངས་པ་གང་ཡིན་པའོ། །

4.1.24.3 云何慢過慢？謂於勝計己勝，心高舉為性。

云何過過慢？謂於勝計己勝，如是心高舉為性。

अस्मिमानः कतमः। पञ्चोपादानस्कन्धानात्मत आत्मीतो वा समनुपश्यतो या चित्तस्योन्नतिः।

ངའོ་སྙམ་པའི་ང་རྒྱལ་གང་ཞེ་ན། ཉེ་བར་ལེན་པའི་ཕུང་པོ་ལྔ་པོ་རྣམས་ལ་བདག་གམ་བདག་གིར་ལྟ་བའི་སེམས་ཁེངས་པ་གང་ཡིན་པའོ། །

4.1.24.4 云何我慢？謂於五取蘊隨觀為我，或為我所，心高舉為性。

云何我慢？謂於五取蘊，隨計為我，或為我所，如是心高舉為性。

अभिमानः कतमः। अप्राप्त उत्तरे विशेषाधिगमे प्राप्तो मयेति या चित्तस्योन्नतिः।

---

① 【པེ】【སྣར】ཏེ།

② 【པེ】【སྣར】-བ།

མངོན་པའི་ང་རྒྱལ་གང་ཞེ་ན། གོང་མའི་ཁྱད་པར་ཐོབ་པར་བྱ་བ་[1] མ་ཐོབ་པར་བདག་གིས་ཐོབ་བོ་སྙམ་དུ་སེམས་ཁེངས་པ་གང་ཡིན་པའོ། །

4.1.24.5 云何增上慢？謂於未得增上殊勝所證法中，謂我已得，心高舉為性。

云何增上慢？謂未得增上殊勝所證之法，謂我已得，如是心高舉為性。

“增上殊勝所證法”者，謂諸聖果及三摩地、三摩鉢底等。於彼未得，謂我已得，而自矜倨。

ऊनमानः कतमः। बह्वन्तरविशिष्टादल्पान्तरहिनो ऽस्मीति या चित्तस्योन्नतिः।

ཅུང་ཟད་སྙམ་པའི་ང་རྒྱལ་གང་ཞེ་ན། ཁྱད་པར་[2] ཆེས་འཕགས་པ་བས་བདག་ཅུང་ཟད་ཆུང་ངོ་སྙམ་དུ་སེམས་ཁེངས་པ་གང་ཡིན་པའོ། །

4.1.24.6 云何卑慢？謂於多分殊勝計己少分下劣，心高舉為性。

云何卑慢？謂於多分殊勝計己少分下劣，如是心高舉為性。

मिथ्यामानः कतमः। अगुणवतो गुणवानस्मीति या चित्तस्योन्नतिः।

ལོག་པའི་ང་རྒྱལ་གང་ཞེ་ན། ཡོན་ཏན་མ་ཡིན་པ་དང་ལྡན་པ་ལ་བདག་ཡོན་ཏན་དང་ལྡན་ནོ་སྙམ་དུ་སེམས་ཁེངས་པ་གང་ཡིན་པའོ། །

4.1.24.7 云何邪慢？謂實[3]無德，計己有德，心高舉為性。

云何邪慢？謂實無德，計己有德，如是心高舉為性。

不[4]生敬重所依為業。謂於尊者及有德者而起倨傲，不生崇重。

अविद्या कतमा। कर्मफलसत्यरत्नेष्वज्ञानम्। सा पुनः सहजा परिकल्पिता च।

མ་རིག་པ་གང་ཞེ་ན། ལས་དང་འབྲས་བུ་དང་བདེན་པ་དང་། དཀོན་མཆོག་རྣམས་མི་ཤེས་པ་དེ། དེ་ཡང་ལྷན་ཅིག་སྐྱེས་པ་དང་། ཀུན་ཏུ་བརྟགས་པའོ། །

4.1.25 云何無明？謂於業、果及諦、寶[5]中無智為性。此復二種，所謂俱生、分別所起。

云何無明？謂於業、果、諦、寶無智為性。此有二種：一者俱生，二者分別。

① 【པེ】【སྣར】བའི།

② 【པེ】【སྣར】-པར།

③ 德＝得【明】

④ 下【大】＝不【宋】【元】【明】【宮】

⑤ 寶＝實【宋】【元】【宮】*

रागः कामवचरः प्रतिघो ऽविद्याकामवचरा — एतानि त्रीण्यकुशलमूलानिलोभो ऽकुशलमूलं द्वेषो मोहश्च।

འདོད་པ་ན་སྤྱོད་པའི་འདོད་ཆགས་དང་། ཁོང་ཁྲོ་བ་དང་། འདོད་པ་ན་སྤྱོད་པའི་མ་རིག་པ་དེ་དག་ནི་མི་དགེ་བའི་རྩ་བ་གསུམ་སྟེ། ཆགས་པ་དང་ཞེ་སྡང་དང་གཏི་མུག[①] མི་དགེ་བའི་རྩ་བའོ། །

又欲纏貪、瞋及欲纏無明，名三不善根。謂貪不善根、瞋不善根、癡不善根。

又欲界貪瞋及以無明，為三不善根，謂貪不善根、瞋不善根、癡不善根。

此復俱生、不俱生、分別所起。俱生者，謂禽獸等。不俱生者，謂貪相應等。分別者，謂諸見相應與虛妄決定。

疑煩惱所依為業。

दृष्टिः कतमा। पञ्च दृष्टयः — सत्कायदृष्टिरन्तग्राहदृष्टिर्मिथ्यादृष्टिर्दृष्टिपरामर्शः शीलव्रतपरामर्शश्च।

ལྟ་བ་གང་ཞེ་ན། ལྟ་བ་ལྔ་སྟེ། འཇིག[②] ཚོགས་ལ་ལྟ་བ་དང་། མཐར་འཛིན་པར་ལྟ་བ་དང་། ལོག་པར་ལྟ་བ་དང་། ལྟ་བ་མཆོག་ཏུ་འཛིན་པ་དང་། ཚུལ་ཁྲིམས་དང་། བརྟུལ་ཞུགས་མཆོག་ཏུ་འཛིན་པའོ། །

4.1.26 云何為見？所謂五見：一、薩迦耶見，二、邊執見，三、邪見，四、見取，五、戒禁取。

云何見？見有五種，謂：薩迦耶見、邊執見、邪見、見取、戒取。

सत्कायदृष्टिः कतमा। पञ्चोपादानस्कन्धानात्मत आत्मीयतो वा समनुपश्यतो या क्लिष्टा प्रज्ञा।

འཇིག[③] ཚོགས་ལ་ལྟ་བ་གང་ཞེ་ན། ཉེ་བར་ལེན་པའི་ཕུང་པོ་ལྔ་རྣམས་ལ་བདག་གམ་བདག་གིར་ལྟ་བའི་ཤེས་རབ་ཉོན་མོངས་པ་ཅན་གང་ཡིན་པའོ། །

4.1.26.1 云何薩迦耶見？謂於五取蘊隨觀為我,或為我所,染污慧為性。

云何薩迦耶見？謂於五取蘊，隨執為我，或為我所，染慧為性。

“薩”謂敗壞義，“迦耶”謂和合積聚義。即於此中見一見常、異蘊有我、蘊為我所等。何故復如是說？謂“薩”者破常想，“迦耶”破一想。無常積集，是中無我及我所故。“染

---

① 【ཆེ】【སྣར】གི+།

② 【ཆེ】【སྣར】འཇིགས།

③ 【ཆེ】【སྣར】འཇིགས།

慧”者，謂煩惱俱。

一切見品所依為業。

अन्तग्राहदृष्टिः कतमा। तामेवाधिपतिं कृत्वा शाश्वतत उच्छेदतो वा समनुपश्यतो या क्लिष्टाप्रज्ञा।

མཐར་འཛིན་པར་ལྟ་བ་གང་ཞེ་ན། དེ་ཉིད་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ཏེ། རྟག་པའམ་ཆད་པར་ལྟ་བའི་ཤེས་རབ་ཉོན་མོངས་པ་ཅན་གང་ཡིན་པའོ། །

4.1.26.2 云何邊執見？謂即由彼增上力故，隨觀為常或復為斷，染污慧為性。

云何邊執見？謂薩迦耶見增上力故，即於所取，或執為常，或執為斷，染慧為性。

“常邊”者，謂執我自在為遍常等。“斷邊”者，謂執有作者丈夫等，彼死已不復生。如瓶既破，更無盛用。

障中道出離為業。

मिथ्यादृष्टिः कतमा। हेतुं वापवदतः फलं वा क्रियां वा सद्वावस्तुनाशयतो या क्लिष्टाप्रज्ञा।

ལོག་པར་ལྟ་བ་གང་ཞེ་ན། རྒྱུའམ་འབྲས་བུའམ། བྱེད་པ་ལ་སྐུར་བ་འདེབས་པ་དང་། ཡོད་པའི་དངོས་པོ་ལ་འཇིག①་པའི་ཤེས་རབ་ཉོན་མོངས་པ་ཅན་གང་ཡིན་པའོ། །

4.1.26.3 云何邪見？謂或謗因，或復謗果，或謗作用，或壞善事，染污慧為性。

云何邪見？謂謗因果，或謗作用，或壞善事，染慧為性。

“謗因”者，因謂業、煩惱性，合有五支。煩惱有三種，謂無明、愛、取。業有二種，謂行及有。有者，謂依阿賴耶識諸業種子，此亦名業。如世尊說：“阿難，若業能與未來果，彼亦名有。”如是等，此謗，名為謗因。

“謗果”者，果有七支，謂識、名色、六處、觸、受、生、老死。此謗，為謗果。

或復謗無善行惡行，名為“謗因”；謗無善行惡行果報，名為“謗果”。

謗無此世他世、無父無母、無化生眾生，此謗，為“謗作用”。謂從此世往他世作用、種子任持作用、結生相續作用等。

謗無世間阿羅漢等，為“壞善事”。

斷善根為業，不善根堅固所依為業，又生不善、不生善為業。

दृष्टिपरामर्शः कतमः। तामेव त्रिविधां दृष्टिं तदाश्रयांश्च पञ्चोपादानस्कन्धानग्रतः श्रेष्ठतो विशिष्टतः परमतः समनुपश्यतो या क्लिष्टाप्रज्ञा।

---

① 【པེ】【སྣར】འཇིགས།

ལྟ་བ་མཆོག་ཏུ་འཛིན་པ་གང་ཞེ་ན། ལྟ་བ་རྣམ་པ་གསུམ་པོ་དེ་དག་ཉིད་དང་། དེའི་གནས་ཕུང་པོ་རྣམས་ལ་མཆོག་དང་གཙོ་བོ་དང་ཁྱད་པར་དུ་འཕགས་པ་དང་། དམ་པར་ལྟ་བའི་ཤེས་རབ་ཉོན་མོངས་པ་ཅན་གང་ཡིན་པའོ། །

4.1.26.4 云何見取？謂即於三見及彼所依諸蘊，隨觀為最為上、為勝、為極，染污慧為性。

云何見取？謂於三見及所依蘊，隨計為最為上、為勝、為極，染慧為性。

“三見”者，謂薩迦耶、邊執、邪見。“所依蘊”者，即彼諸見所依之蘊。

業如邪見說。

शीलव्रतपरामर्शः कतमः। शीलं व्रतं तदाश्रयांश्चपञ्चोपादानस्कन्धान्शुद्धितो मुक्तितो नैर्याणिकतश्चसमनुपश्यतो या क्लिष्टा प्रज्ञा।

ཚུལ་ཁྲིམས་དང་བརྟུལ་ཞུགས་མཆོག་ཏུ་འཛིན་པ་གང་ཞེ་ན། ཚུལ་ཁྲིམས་དང་བརྟུལ་ཞུགས་དང་། དེའི་གནས་ཕུང་པོ་རྣམས་ལ་དག་པ་དང་གྲོལ་བ་དང་ངེས་པར་འབྱིན་པར་ལྟ་①བའི་ཤེས་རབ་ཉོན་མོངས་པ་ཅན་གང་ཡིན་པའོ། །

4.1.26.5 云何戒禁取？謂於戒禁及彼所依諸蘊，隨觀為清淨、為解脫、為出離，染污慧為性。

云何戒禁取？謂於戒禁及所依蘊，隨計為清淨、為解脫、為出離，染慧為性。

“戒”者，謂以惡見為先，離七種惡。“禁”者，謂牛狗等禁，及自拔髮、執三支②杖、僧佉定慧等，此非解脫之因；又計大自在或計世主，及入水火等，此非生天之因，如是等，彼計為因。“所依蘊”者，謂即戒禁所依之蘊。“清淨”者，謂即說此無間方便，以為清淨。“解脫”者，謂即以此解脫。“煩惱出離”者，謂即以此出離生死。是如此義。

能與無果唐勞疲苦所依為業。“無果唐勞”者，謂此不能獲出苦義。

विचिकित्सा कतमा। सत्यादिषु या विमतिः।

ཐེ་ཚོམ་གང་ཞེ་ན། བདེན་པ་ལ་སོགས་པ་ལ་གང་ཡིད་གཉིས་ཟ་བའོ། །

4.1.27 云何為疑？謂於諦等猶豫為性。

云何疑？謂於諦、寶等為有為無猶預為性。

不生善法所依為業。

क्लेशानां तिस्रो दृष्टयः पश्चिमा विचिकित्सा च परिकल्पिताः। शेषाः सहजाश्च परिकल्पिताश्च।

ཉོན་མོངས་པ་དེ་དག་ལས་ལྟ་བ་འོག་མ་གསུམ་དང་། ཐེ་ཚོམ་ནི་ཀུན་ཏུ་བརྟགས་པའོ། །ལྷག་མ་ནི་ལྷན་ཅིག་སྐྱེས་པ་

① 【སྣར】བལྟ།

② 支＝交【宋】【元】【明】【宫】

དང་ཀུན་ཏུ་བརྟགས་པའོ། །

諸煩惱中，後三見及疑唯[1]分別起，餘通俱生及分別起。

諸煩惱中，後三見及疑唯分別起，餘通俱生及分別起。

क्रोधः कतमः। वर्तमानमपकारमागम्ययश्चेतसआघातः।

ཁྲོ་བ་གང་ཞེ་ན། འཕྲལ་དུ་གནོད་པ་བྱེད་པ་ལ་གནས་ཏེ། གང་སེམས་ཀྱི་ཀུན་ནས་མནར་སེམས་པའོ། །

4.1.28 云何為忿？謂遇現前不饒益事，心損惱為性。

云何忿？謂依現前不饒益事，心憤為性。

能與暴惡，執持鞭杖所依為業。

उपनाहः कतमः। वैरानुबन्धः।

ཁོན་དུ་འཛིན་པ་གང་ཞེ་ན། མདུད་པར་འཛིན་པའོ། །

4.1.29 云何為恨？謂結怨不捨為性。

云何恨？謂忿為先，結怨不捨為性。

能與不忍所依為業。

म्रक्षः कतमः। आत्मनोऽवद्यप्रच्छादना।

འཆབ་པ་གང་ཞེ་ན། བདག་གི་ཁ་ན་མ་ཐོ་བ་མཐུད་པའོ། །

4.1.30 云何為覆？謂於自罪覆藏為性。

云何覆？謂於過失隱藏為性。

謂藏隱罪故，他正教誨時，不能發露。是癡之分[2]。

能與追悔、不安隱住所依為業。

प्रदाशः कतमः। चण्डवचोदाशिता।

འཚིག་པ་གང་ཞེ་ན། ཚིག་བརླང་པོས་ཞེར་འདེབས་པ་ཉིད་དོ། །

4.1.31 云何為惱？謂發暴惡言尤蛆為性。

云何惱？謂發暴惡言陵犯為性。

忿、恨為先，心起損害。“暴惡言”者，謂切害麁獷。

能與憂苦、不安隱住所依為業。又能發生非福為業，起惡名稱為業。

ईर्ष्याकतमा। परसम्पत्तौचेतसोव्यारोषः।

ཕྲག་དོག་གང་ཞེ་ན། གཞན་གྱི་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་ལ་སེམས་ཁོང་ནས་འཁྲུག་[1]པའོ། །

---

① 唯＝惟【宋】【元】【明】【宮】

②（一）＋分【宮】

4.1.32 云何為嫉？謂於他盛事心妬為性。

云何嫉？謂於他盛事心妬為性。為名利故，於他盛事不堪忍耐，妬忌心生。

自住憂苦所依為業。

मात्सर्यंकतमत्। दानविरोधीचेतसआग्रहः।

སེར་སྣ་གང་ཞེ་ན། སྦྱིན་པ་དང་མི་མཐུན་པའི་སེམས་ཀྱིས་②ཀུན་ཏུ་འཛིན་པའོ། །

4.1.33 云何為慳？謂施相違，心悋為性。

云何慳？謂施相違，心悋為性。

謂於財等生悋惜故，不能惠施，如是為慳，心遍執著利養眾具。是貪之分。

與無厭足所依為業。“無厭足”者，由慳悋故，非所用物猶恒積聚。

माया कतमा। परवञ्चनाभिप्रायस्याभूतार्थसन्दर्शनता।

སྒྱུ་གང་ཞེ་ན། གཞན་སླུ་③བ་ཡང་དག་པ་མ་ཡིན་པའི་དོན་སྟོན་པའོ། །

4.1.34 云何為誑？謂為誑他，詐現不實事為性。

云何誑？謂矯妄④於他，詐現不實功德為性。是貪之分。

能與邪命所依為業。

शाठ्यं कतमत्। स्वदोषप्रच्छादनोपायसङ्गृहीतं चेतसः कौटिल्यम्।

གཡོ་གང་ཞེ་ན། བདག་གི་ཉེས་པ་བཅབ་པའི་ཐབས་གཟུང་⑤སྟེ་སེམས་གྱ་གྱུ་བའོ། །

4.1.35 云何為諂？謂覆藏自過方便所攝，心曲為性。

云何諂？謂矯設方便隱己過惡，心曲為性。

謂於名利有所計著。是貪癡分。

障正教誨為業。復由有罪，不自如實發露歸懺，不任教授。

मतः कतमः। स्वसम्पत्तौरक्तस्योद्धर्षश्चेतसः पर्यादानम्।

རྒྱགས་པ་གང་ཞེ་ན།　　བདག་གི་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་ལ་ཆགས་པའི་རབ་ཏུ་དགའ་བ་དེ་སེམས་ཡོངས་སུ་འཛིན་པའོ། །

4.1.36 云何為憍？謂於自盛事染著倨傲，心恃為性。

云何憍？謂於盛事染著倨傲，能盡為性。

---

①【པེ】【སྣར】འཁྲུགས།

②【པེ】【སྣར】ཀྱི།

③【པེ】【སྣར】བསླུ།

④ 妄＝妾【明】

⑤【པེ】【སྣར】བཟུང་།

“盛事”者，謂有漏盛事。“染著倨傲”者，謂於染愛悅豫矜恃。是貪之分。“能盡”者，謂此能盡諸善根故。

विहिंसा कतमा। सत्त्वविहेठना।

རྣམ་པར་འཚེ་བ་གང་ཞེ་ན། སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་རྣམ་པར་ཐོ་འཚམས་①པའོ། །

4.1.37 云何為害？謂於諸有情損惱為性。

云何害？謂於眾生損惱為性。是瞋之分。“損惱”者，謂加鞭杖等。

即此所依為業。

आह्रीक्यं कतमत्। स्वयमवद्येनालज्जा।

ངོ་ཚ་མེད་པ་གང་ཞེ་ན། ཁ་ན་མ་ཐོ་བས་བདག་ལ་མི་འཛེམ་②པའོ། །

4.1.38 云何無慚？謂於所作罪不自羞恥為性。

云何害？謂於眾生損惱為性。是瞋之分。

“損惱”者，謂加鞭杖等。

即此所依為業。

अनपत्राप्यं कतमत्। परतो ऽवद्येनालज्जा।

ཁྲེལ་མེད་པ་གང་ཞེ་ན། ཁ་ན་མ་ཐོ་བས་གཞན་ལ་མི་འཛེམ་③པའོ། །

4.1.39 云何無愧？謂於所作罪不羞恥他為性。

云何無愧？謂所作罪不羞他為性。

業如無慚說。

स्त्यानं कतमत्। चित्तस्याकर्मण्यता स्तैमित्यम्।

རྨུགས་པ་གང་ཞེ་ན། སེམས་ལས་སུ་མི་རུང་བ་སྟེ་ལྷང་④བ་ཉིད་དོ། །

4.1.40 云何惛沈？謂心不調暢，無所堪能，蒙昧為性。

云何昏⑤沈？謂心不調暢，無所堪任，蒙昧為性。

是癡之分。

與一切煩惱及隨煩惱所依為業。

औद्धत्यं कतमत्। चित्तस्याव्युपशमः।

---

① 【པེ】【སྣར】མཐོ་མཚམས།

② 【པེ】【སྣར】འཛེམས།

③ 【པེ】【སྣར】འཛེམས།

④ 【པེ】【སྣར】ལྷོང་།

⑤ 昏＝惛【明】

རྒོད་པ་གང་ཞེ་ན། སེམས་རྣམ་པར་མ་ཞི་བའོ། །

4.1.41 云何掉舉？謂心不寂靜為性。

云何掉舉？謂隨憶念喜樂等事，心不寂靜為性。

應知憶念先所遊戲歡笑等事，心不寂靜。是貪之分。

障奢摩他為業。

आश्रद्धं कतमत्। कर्मफलसत्यरत्नेष्वनभिसम्प्रत्ययश्चेतसो ऽप्रसादः श्रद्धाविपक्षः।

མ་དད་པ་གང་ཞེ་ན། ལས་དང་འབྲས་བུ་དང་བདེན་པ་དང་། དཀོན་མཆོག་རྣམས་ལ་ཡིད་མི་ཆེས་པ་དང་། སེམས་མ་དད་པ་སྟེ། དད་པའི་མི་མཐུན་པའི་ཕྱོགས་སོ། །

4.1.42 云何不信？謂信所對治，於業果等不正信順，心不清淨為性。

云何不信？謂信所治。於業果等不正信順，心不清淨為性。

能與懈怠所依為業。

कौसीद्यं कतमत्। कुशले चेतसो ऽनभ्युत्साहो वीर्यविपक्षः।

ལེ་ལོ་གང་ཞེ་ན། དགེ་བ་ལ་སེམས་མངོན་པར་སྤྲོ་བ་མེད་པ་སྟེ། བརྩོན་འགྲུས་ཀྱི་མི་མཐུན་པའི་ཕྱོགས་སོ། །

4.1.43 云何懈怠？謂精進所治，於諸善品心不勇猛為性。

云何懈怠？謂精進所治，於諸善品心不勇進為性。

能障勤修眾善為業。

प्रमादः कतमः यैरागद्वेषमोहकौसीद्यैः क्लेशाच्चित्तं न रक्षति कुशलं च भावयति।

བག་མེད་པ་གང་ཞེ་ན། ཆགས་པ་དང་། ཞེ་སྡང་དང་། གཏི་མུག་དང་། ལེ་ལོ་གང་ཡིན་པ་དག་གིས་ཉོན་མོངས་པ་ལས་སེམས་མི་སྲུང་བ་དང་དགེ་བ་མི་བསྒོམ་①པའོ། །

4.1.44 云何放逸？謂即由貪瞋癡懈怠故，於諸煩惱心不防護，於諸善品不能修習為性。

云何放逸？謂依貪瞋癡懈怠故，於諸煩惱心不防護，於諸善品不能修習為性。

不善增長、善法退失所依為業。

मुषितस्मृतिताकतमा। याक्लिष्टास्मृतिःकुशलस्यानभिलपनता।

བརྗེད་ངས་པ་གང་ཞེ་ན། ཉོན་མོངས་ཅན་ཏེ། དགེ་བ་ལ་མི་གསལ་བའོ། །

4.1.45 云何失念？謂染污念，於諸善法不能明記為性。

云何失念？謂染污念，於諸善法不能明記為性。

“染污念”者，謂煩惱俱。“於善不明記”者，謂於正教授不能憶持義。

---

①【པེ】【སྣར】སྒོམ།

能與散亂所依為業。

विक्षेपः कतमः। पञ्चसुकामगुणेषुरागद्वेषमोहांशिकोयश्चेतसोविसारः।

རྣམ་པར་གཡེང་བ་གང་ཞེ་ན། འདོད་ཆགས་དང་ཞེ་སྡང་དང་གཏི་མུག་གི་ཆ་ཤས་ཀྱིས་[1]འདོད་པའི་ཡོན་ཏན་ལྔ་པོ་དག་[2]ལ་གང་སེམས་རྣམ་པར་འཕྲོ་བའོ། །

4.1.46 云何散亂？謂貪瞋癡分，心流蕩為性。

云何散亂？謂貪瞋癡分，令心、心法流散為性。

能障離欲為業。

असम्प्रजन्यं कतमत्। क्लेशसम्प्रयुक्ताप्रज्ञा कायवाग्मनःप्रचारेष्वसंविदितविहारिता।

ཤེས་བཞིན་མ་ཡིན་པ་གང་ཞེ་ན། ཉོན་མོངས་པ་དང་མཚུངས་པར་ལྡན་པའི་ཤེས་རབ་སྟེ། དེས་ལུས་དང་ངག་དང་ཡིད་ཀྱི་སྤྱོད་པ་ལ་མི་ཤེས་བཞིན་དུ་འཇུག་པའོ། །

4.1.47 云何不正知？謂於身語意現前行中不正依住為性。

云何不正知？謂煩惱相應慧，能起不正身語意行為性。

違犯律行所依為業。謂於去來等不正觀察故，而不能知應作不應作，致犯律儀。

कौकृत्यं कतमत्। चेतसो विप्रतिसारः।

འགྱོད་པ་གང་ཞེ་ན། ཡིད་ལ་གཅགས་པའོ། །

4.1.48 云何惡作？謂心變悔為性。

云何惡作？謂心變悔為性。

謂惡所作，故名惡作。此惡作體非即變悔。由先惡所作，後起追悔故。此即以果從因為目，故名惡作。譬如六觸處說為先業。

此有二位，謂善、不善。於二位中，復各有二。若善位中，先不作善，後起悔心，彼因是善，悔亦是善。若先作惡，後起悔心，彼因不善，悔即是善。若不善位，先不作惡，後起悔心，彼因不善，悔亦不善。若先作善，後起悔心，彼因是善，悔是不善。

मिद्धं कतमत्। अस्वतन्त्रवृत्तिश्चेतसो ऽभिसङ्क्षेपः।

གཉིད་གང་ཞེ་ན། འཇུག་པ་རང་དབང་མེད་པར་སེམས་སྡུད་པའོ། །

4.1.49 云何睡眠？謂不自在轉，心極昧略為性。

云何睡眠？謂不自在轉，昧略為性。

“不自在”者，謂令心等不自在轉。是癡之分。又此自性不自在故，令心、心法極成昧略。此善不善及無記性。

---

①【པེ】【སྣར】ཀྱི།

②【པེ】【སྣར】-དག།

能與過失所依為業。

वितर्कः कतमः। पर्यैषको मनोजल्पश्चेतनाप्रज्ञाविशेषः या चित्तस्यौदारिकता।

རྟོག་པ་གང་ཞེ་ན། ཀུན་ཏུ་ཚོལ་[①]བའི་ཡིད་ཀྱིས་བརྗོད་པ་སྟེ། སེམས་པ་དང་ཤེས་རབ་ཀྱི་བྱེ་བྲག་གང་སེམས་རྩིང་བའོ། །

4.1.50 云何為尋？謂能尋求意言分別思慧差別，令心麁為性。

云何尋？謂思慧差別，意言尋求，令心麁相分別為性。

“意言”者，謂是意識。是中或依思，或依慧而起。“分別麁相”者，謂尋求瓶、衣、車乘等之麁相。

樂觸苦觸[②]等所依為業。

विचारः कतमः प्रत्यवेक्षको मनोजल्पस्तथैव। या चित्तस्यसूक्ष्मता॥

དཔྱོད་[③]པ་གང་ཞེ་ན། སོ་སོར་རྟོག་པའི་ཡིད་ཀྱིས་བརྗོད་པ་སྟེ། དེ་བཞིན་དུ་གང་སེམས་ཞིབ་པའོ། །

4.1.51 云何為伺？謂能伺察意言分別思慧差別，令心細為性。

云何伺？謂思慧差別，意言伺察，令心細相分別為性。

“細相”者，謂於瓶衣等分別細相成不成等差別之義。

चित्तविप्रयुक्ताः संस्काराः कतमे। ये रूपचित्तचैतसिकावस्थासु प्रज्ञप्यन्ते तत्त्वान्यत्वतश्च न प्रज्ञप्यन्ते॥

སེམས་དང་མི་ལྡན་པའི་འདུ་བྱེད་རྣམས་གང་ཞེ་ན། གང་དག་གཟུགས་དང་[④]སེམས་ལས་བྱུང་བའི་གནས་སྐབས་ལ་གདགས་པ་སྟེ་དེ་ཉིད་དང་གཞན་དུ་མི་གདགས་སོ། །

4.2 云何心不相應行？謂依色、心、心法分位，但假建立，不可施設決定異性及不異性。

云何心不相應行？謂依色心等分位假立，謂此與彼不可施設異不異性。

ते पुनः कतमे। प्राप्तिरसञ्ज्ञिसमापत्तिर्निरोधसमापत्तिरासञ्ज्ञिकं जीवितेन्द्रियं निकायसभागता जातिर्जरा स्थितिरनित्यता नामकायाः पदकाया व्यञ्जनकायाः पृथग्जनत्वमित्येवम्भागीयाः॥

---

① 【པེ】【སྣར】འཚོལ།

② 〔苦觸〕－【宋】【元】【明】【宮】

③ 【པེ】【སྣར】སྤྱོད།

④ 【པེ】【སྣར】+སེམས་དང་།

དེ་དག་ཀྱང་གང་ཞེ་ན། ཐོབ་པ་དང་། འདུ་ཤེས་མེད་པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་དང་། འགོག་པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་དང་། འདུ་ཤེས་མེད་པ་[1]དང་། སྲོག་གི་དབང་པོ་དང་། རིས་མཐུན་པ་དང་། སྐྱེ་བ་དང་། ༼རྒ་བ་དང་།༽ གནས་པ་དང་། མི་རྟག་པ་ཉིད་དང་། མིང་གི་ཚོགས་དང་། ཚིག་གི་ཚོགས་དང་། ཡི་གེའི་ཚོགས་དང་། སོ་སོའི་སྐྱེ་བོ་ཉིད་དང་། དེ་ལྟ་བུའི་ཆ་དང་མཐུན་པ་དག་གོ །

彼復云何？謂得、無想等至、滅盡等至、無想所有、命根、眾同分、生、老、住、無常、名身、句身、文身、異生性，如是等類。

此復云何？謂得、無想定、滅盡定、無想天、命根、眾同分、生、老、住、無常、名身、句身、文身、異生性，如是等。

प्राप्तिः कतमा। प्रतिलम्भः समन्वागमः। सा पुनर्बिजं वशितासम्मुखीभावश्च यथायोगम्।

དེ་ལ་ཐོབ་པ་གང་ཞེ་ན། རྙེད་པ་དང་ལྡན་པའོ། །དེ་ཡང་ས་བོན་དང་། དབང་དང་། མངོན་དུ་གྱུར་པ་དང་ཅི་རིགས་སུ་སྦྱར་རོ། །

4.2.1 云何為得？謂若獲，若成就。此復三種：謂若種子，若自在，若現前，如其所應。

云何得？謂若獲，若成就。此復三種：謂種子成就、自在成就、現起成就，如其所應。

असञ्ज्ञिसमापत्तिः कतमा। शुभकृत्स्नवितरागस्यनोर्ध्वं निःसरणसञ्ज्ञापूर्वकेण मनसिकारेणास्थावराणां चित्तचैतसिकानां धर्मणां यो निरोधः।

འདུ་ཤེས་མེད་པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་གང་ཞེ་ན། དགེ་རྒྱས་ཀྱི་འདོད་ཆགས་དང་བྲལ་ལ། གོང་མའི་མ་ཡིན་པ་འབྱུང་བའི་འདུ་ཤེས་མངོན་དུ་བཏང་བའི་འདུ་ཤེས་[2]ཡིད་ལ་བྱེད་པས་སེམས་དང་སེམས་ལས་བྱུང་བའི་ཆོས་བརྟན་པ་མ་ཡིན་པ་རྣམས་འགོག་པ་གང་ཡིན་པའོ། །

4.2.2 云何無想等至？謂已離遍淨貪，未離上貪，由出離想作意為先，不恒現行心、心法滅為性。

云何無想定？謂離遍淨染，未離上染，以出離想作意為先，所有不恒行心、心法滅為性。

निरोधसमापत्तिः कतमा। आकिञ्चन्यायतनवीतरागस्य भवाग्रादुच्चलितस्य शान्तविहारसञ्ज्ञापूर्वकेण मनसिकारेणास्थावराणामेकत्यानां च स्थावराणां चित्तचैतसिकानां

① 【པེ】【སྣར】+པ།

② 【པེ】【སྣར】-འདུ་ཤེས།

धर्माणां यो निरोधः।

འགོག་པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་གང་ཞེ་ན། ཅི་ཡང་མེད་པའི་སྐྱེ་མཆེད་ཀྱི་འདོད་ཆགས་དང་བྲལ་ལ། སྲིད་པའི་རྩེ་མོ་ལས་གྱེན་དུ་བསྒྲོད་པའི་གནས་པར་འདུ་ཤེས་སྔོན་[①]དུ་བཏང་བའི་ཡིད་ལ་བྱེད་པས། སེམས་དང་སེམས་ལས་བྱུང་བའི་ཆོས་བརྟན་པ་མ་ཡིན་པ་རྣམས་དང་། བརྟན་[②]པ་རྣམས་ལས་ཀྱང་ཁ་ཅིག་འགོག་པ་གང་ཡིན་པའོ། །

4.2.3 云何滅盡等至？謂已離無所有處貪，從第一有更求勝進，由止息想作意為先，不恒現行及恒行一分心、心法滅為性。

云何滅盡定？謂已離無所有處染，從第一有更起勝進，暫止息想作意為先，所有不恒行及恒行一分心、心法滅為性。

“不恒行”，謂六轉識。“恒行”，謂攝藏識及染污意。是中六轉識品及染污意滅皆滅盡定。

आसञ्ज्ञिकं कतमत्। असञ्ज्ञिसमापत्तिफलम्। असञ्ज्ञिसत्त्वेषु देवेषूपपन्नस्यास्थावराणां चित्तचैतसिकानां धर्माणां योनिरोधः।

འདུ་ཤེས་མེད་པ་གང་ཞེ་ན། འདུ་ཤེས་མེད་པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པའི་འབྲས་བུ་སྟེ[③]། འདུ་ཤེས་མེད་པའི་སེམས་ཅན་གྱི་ཁྲོད་ཀྱི་ལྷ་རྣམས་ཀྱི་ནང་དུ་བསྐྱེད་པའི་སེམས་དང་། སེམས་ལས་བྱུང་བའི་ཆོས་བརྟན་[④]པ་མ་ཡིན་པ་རྣམས་དང་འགོག་པའོ། །

4.2.4 云何無想所有？謂無想等至果。無想有情天中生已，不恒現行心、心法滅為性。

云何無想天？謂無想定所得之果。生彼天已，所有不恒行心心法滅為性。

जीवितेन्द्रियं कतमत्। निकायसभागेषु पूर्वकर्माविद्धोयः संस्कराणां स्थितिकालनियमः।

སྲོག་གི་དབང་པོ་གང་ཞེ་ན། རིས་མཐུན་པ་རྣམས་སུ་སྔོན་གྱི་ལས་ཀྱིས་འཕངས་པས། གང་འདུ་བྱེད་རྣམས་ཀྱི་གནས་པའི་དུས་[⑤]ངེས་པའོ། །

4.2.5 云何命根？謂於眾同分中，先業所引住時決定為性。

云何命根？謂於眾同分先業所引住時分限為性。

① 【པེ】【སྣར】མདོན།

② 【པེ】【སྣར】བརྟན།

③ 【པེ】【སྣར】-འདུ་ཤེས་མེད་པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པའི་འབྲས་བུ་སྟེ།

④ 【པེ】【སྣར】བསྟན།

⑤ 【སྣར】དུག།

निकायसभागता कतमा। या सत्त्वानामात्मभावतुल्यता।

རིས་མཐུན་པ་གང་ཞེ་ན། གང་སེམས་ཅན་རྣམས་ཀྱི་[1]ལུས་འདྲ་བའོ། །

4.2.6 云何眾同分？謂諸有情自類相似為性。

云何眾同分？謂諸群生各各[2]自類相似為性。

जातिः कतमा। निकायसभागेयः संस्काराणामभूत्वाभावः।

སྐྱེ་བ་གང་ཞེ་ན། རིས་མཐུན་པར་འདུ་བྱེད་རྣམས་མ་བྱུང་བ་ལས་བྱུང་[3]བ་གང་ཡིན་པའོ། །

4.2.7 云何為生？謂於眾同分中，諸行本無今[4]有為性。

云何生？謂於眾同分所有諸行本無今有為性。

जरा कतमा। तथैव तेषां प्रबन्धान्यथात्वम्।

རྒ་བ་གང་ཞེ་ན། དེ་ལྟར་[5]དེ་དག་གི་རྒྱུན་གཞན་དུ་འགྱུར་བའོ། །

4.2.8 云何為老？謂即如是諸行相續變異為性。

云何老？謂彼諸行相續變壞為性。

स्थितिः कतमा। तथैव तेषां प्रबन्धनुवृत्तिः।

གནས་པ་གང་ཞེ་ན། དེ་ལྟར་དེ་དག་གི་རྒྱུན་རྒྱུད་ཆགས་པའོ། །

4.2.9 云何為住？謂即如是諸行相續隨轉為性。

云何住？謂彼諸行相續隨轉為性。

अनित्यता कतमा। तथैव तेषां प्रबन्धोपरमः।

མི་རྟག་པ་[6]ཉིད་གང་ཞེ་ན། དེ་ལྟར་དེ་དག་གི་རྒྱུན་ཆད་པའོ། །

4.2.10 云何無常？謂即如是諸行相續謝滅為性。

云何無常？謂彼諸行相續謝滅為性。

नामकायाः कतमे। धर्माणां स्वभावाधिवचनानि।

མིང་གི་ཚོགས་གང་ཞེ་ན། ཆོས་རྣམས་ཀྱི་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱི་ཚིག་བླ་དྭགས་སོ། །

---

① 【པེ】【སྣར】ཀྱིས།

② 各＝異【宋】【元】【明】

③ 【སྣར】འབྱུང་།

④ 今＝令【宋】【元】【宮】

⑤ 【པེ】【སྣར】ལྟ།

⑥ 【པེ】【སྣར】-པ།

4.2.11 云何名身？謂諸法自性增語為性。

云何名身？謂於諸法自性增語為性。如說“眼”等。

पदकायाः कतमे। धर्माणां विशेषाधिवचनानि।

ཚིག་གི་ཚོགས་གང་ཞེ་ན། ཆོས་རྣམས་ཀྱི་ཁྱད་པར་གྱི་ཚིག་བླ་དགས་སོ། །

4.2.12 云何句身？謂諸法差別增語為性。

云何句身？謂於諸法差別增語為性。如說“諸行無常①”等。

व्यञ्जनकायाः कतमे। अक्षराणितदुभयाभिव्यञ्जनतामुपादाय।

ཡི་གེའི་ཚོགས་གང་ཞེ་ན། ཡི་གེའི་②རྣམས་ཏེ། དེ་གཉིས་ཀ་གསལ་③བར་བྱེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །

4.2.13 云何文身？謂諸字為性，以能表彰前二種故。

云何文身？謂即諸字，此能表了前二性故。

वर्णा अपि तेनामपदाश्रयत्वेनार्थसंवर्णनतामुपाताय।

བརྗོད་པ་ཡང་དེ་དག་ཡིན་ཏེ། མིང་དང་ཚིག་ལ་བརྟེན་④ནས་དོན་བརྗོད་པའི་ཕྱིར་རོ། །

亦名為顯，由與名句為所依止顯了義故。

亦名顯，謂名句所依顯了義故。

अक्षरत्वं पुनः पर्यायाक्षरणतामुपादाय।

ཡི་གེ་ཡང་རྣམ་གྲངས་གཞན་དུ་མི་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །

亦名為字，非差別門所變易故。

亦名字，謂無異轉故。

前二性者，謂詮自性及以差別。“顯”謂顯了。

पृथग्जनत्वं कतमत्। आर्यानां धर्माणामलाभः॥

སོ་སོའི་སྐྱེ་བོ་ཉིད་གང་ཞེ་ན། འཕགས་པའི་ཆོས་རྣམས་མ་ཐོབ་པའོ། །

4.2.14 云何異生性？謂於諸聖法不得為性。

云何異生性？謂於聖法不得為性。

अयमुच्यते संस्कारस्कन्धः॥

---

①（謂）＋無常【宋】【元】【明】【宮】

②【པེ】【སྣར】གི།

③【པེ】【སྣར】བསལ།

④【སྣར】རྟེན།

འདི་ནི་འདུ་བྱེད་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཞེས་བྱའོ། །

如是等類已說行蘊。

विज्ञानं कतमत्। आलम्बविज्ञप्तिः।

རྣམ་པར་ཤེས་པ་གང་ཞེ་ན། དམིགས་པ་རྣམ་པར་རིག་པའོ། །

5. 云何識蘊？謂於所緣境了別為性。

云何識蘊？謂於所緣了別為性。

चित्तं मनो ऽपि तत्। चित्रतां मनःसन्निश्रयतां चोपादाय।

སེམས་དང་ཡིད་ཀྱང་དེ་ཡིན་ཏེ། སྣ་ཚོགས་པ་དང་①ཡིད་རྟེན་བྱེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །

亦名心、意，由採②集故、意所攝故。

亦名心，能採集故。亦名意，意所攝故。

प्राधान्येन पुनश्चित्तमालयविज्ञानम्। तथा हि तच्चितं सर्वसंस्कारबिजैः।

དངོས་སུ་ན་སེམས་ནི་③ཀུན་གཞི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་སྟེ། འདི་ལྟར་དེ་ནི་འདུ་བྱེད་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ས་བོན་བསགས་པའོ། །

最勝心者，謂阿賴耶識。何以故？由此識中諸行種子皆採④集故。

若最勝心，即阿賴耶識，此能採集諸行種子故。

तत्पुनरपरिच्छिन्नालम्बनाकारं विज्ञानमेकजातीयं सन्तानानुवृत्तिच।

དེ་ཡང་དམིགས་པ་དང་རྣམ་པ་ཡོངས་སུ་མ་ཆད་པའོ། །རིགས་གཅིག་པ་དང་། རྒྱུན་ཆགས་པར་འཇུག་པའོ། །

又此行、緣不可分別，前後一類相續隨轉。

又此行相不可分別，前後一類相續轉故。

यतो निरोधसमापत्त्यसञ्ज्ञिसमापत्त्यासञ्ज्ञिकेभ्यो व्युत्थितस्य पुनर्विषयविज्ञप्त्याख्यं प्रवृत्तिविज्ञानमुत्पद्यत आलम्बनप्रत्ययापेक्षं प्रकारान्तरवृत्तितां छित्रपुनर्वृत्तितां संसारप्रवृत्तिनिवृत्तितां चोपादाय।

འདི་ལྟར་འགོག་པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་དང་། འདུ་ཤེས་མེད་པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་དང་། འདུ་ཤེས་མེད་པ་པ་

① 【པེ】【སྣར】-དང་།

② 採＝積【元】【明】*，＝采【宮】*

③ 【པེ】【སྣར】ཀྱི།

④ 採＝積【元】【明】*，＝采【宮】*

རྣམས་[①]ལངས་ནས་ཡང་ཡུལ་རྣམ་པར་རིག་པ་ཞེས་བྱ་བ་འཇུག་པའི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་འབྱུང་བ་དང་། དམིགས་པའི་རྐྱེན་ལ་ལྟོས་[②]ནས་རྣམ་པ་གཞན་དུ་འཇུག་པ་ཉིད་དང་། ཆད་ནས་ཡང་འབྱུང་བ་ཉིད་དང་། འཁོར་བར་འཇུག་པ་དང་། ལྡོག་པའི་ཕྱིར་རོ། །

又由此故，從滅盡等至、無想等至、無想所有起者，了別境名轉識還生，待所緣緣差別轉故，數數間斷還復轉故，又令生死流轉旋還故。

又由此識，從滅盡定、無想定、無想天起者，了別境界轉識復生，待所緣緣差別轉故，數數間斷還復生起，又令生死流轉迴還故。

आलयविज्ञानत्वंपुनःसर्वबीजालयतामात्मभावालयनिमित्ततांकायालीनतांचोपादाय।

ཀུན་གཞི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་དེ་ཉིད་ནི་ས་བོན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་གཞི་ཉིད་དང་། ལུས་ཀྱི་ཀུན་གཞི་དང་། རྒྱུ་ཉིད་དང་། ལུས་ལ་གནས་པ་ཉིད་ཀྱི་ཡང་ཕྱིར་རོ། །

阿賴耶識者，謂能攝藏一切種子故，又能攝藏我慢相故，又復緣身為境界故。

阿賴耶識者，謂能攝藏一切種子，又能攝藏我慢相故，又復緣身為境界故。

आदानविज्ञानमपितत्कायोपादानमुपादाय।

ལེན་པའི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་ཡང་དེ་ཡིན་ཏེ། ལུས་ལེན་པའི་ཕྱིར་རོ། །

即此亦名阿陀那識，能執持身故。

又此亦名阿陀那識，執持身故。

प्राधान्येन मन आलयविज्ञानालम्बनं सदात्ममोहात्मदृष्ट्यात्ममानात्मस्नेहादिसम्प्रयुक्तं विज्ञानम् एकजातीयं सन्तानानुवृत्ति च। अर्हत्त्वार्यमार्गनिरोधसमापत्त्यवस्थां स्थापयित्वा॥

དངོས་སུ་ནི་[③]ཡིད་ནི་ཀུན་གཞི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་ལ་དམིགས་ཏེ། རྟག་ཏུ་བདག་ཏུ་རྨོངས་པ་དང་། བདག་ཏུ་ལྟ་བ་དང་། བདག་ཏུ་ང་རྒྱལ་[④]དང་། བདག་ལ་ཆགས་པ་ལ་སོགས་པ་དང་མཚུངས་པར་ལྡན་པའི་[⑤]རྣམ་པར་ཤེས་པ་སྟེ། རིགས་གཅིག་པ་དང་། རྒྱུན་ཆགས་པར་འཇུག་པ་སྟེ། དགྲ་བཅོམ་པ་དང་། འཕགས་པའི་ལམ་དང་། འགོག་པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པའི་དུས་མ་གཏོགས་སོ། །

---

①［ནེ］［སྣར］+ལས།

②［ནེ］［སྣར］བལྟོས།

③［ནེ］［སྣར］ན།

④［ནེ］+བ།

⑤［ནེ］［སྣར］པར།

最勝意者，謂緣阿賴耶識為境，恒與[1]我癡、我見、我慢[2]及我愛等相應之識，前後一類相續隨轉，除阿羅漢果及與聖道滅盡等至現在前位。

最勝意者，謂緣藏識為境之識，恒與我癡、我見、我慢、我愛相應，前後一類相續隨轉，除阿羅漢聖道，滅定現在前位。

如是六轉識，及染污意、阿賴耶識，此八名識蘊。

केनार्थेन स्कन्धाः। राश्यर्थेन। अध्वसन्तानप्रकारगतिदेशभेदभिन्नानां रूपादिनां सङ्क्षेपसङ्ग्रहणतामुपताय॥

ཅིའི་ཕྱིར་ཕུང་པོ་ཞེས་བྱ་ཞེ་ན། སྤུངས་པའི་ཕྱིར་ཏེ་དུས་དང་རྒྱུད་དང་རྣམ་པ་དང་གྲོལ་[3]བ་དང་། ཡུལ་ཐ་དད་པའི་གཟུགས་ལ་སོགས་པ་མདོར་བསྡུས་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་རོ། །

問：以何義故，說名為蘊？

答：以積聚義，說名為蘊。謂世、相續、品類、趣、處差別，色等總略攝故。

問：蘊為何義？

答：積聚是蘊義。謂世間[4]、相續、品類、趣、處差別，色等總略攝故。如世尊說：“比丘！所有色，若過去，若未來，若現在，若內若外，若麁若細，若勝若劣，若近[5]若遠，如是總攝為一色蘊。”

B

द्वादशायतनानि चक्षुरायतनं रूपायतनं श्रोत्रायतनं शब्दायतनं घ्राणायतनं गन्धायतनं जिह्वायतनं रसायतनं कायायतनं स्प्रष्टव्यायतनं मनआयतनं धर्मायतनं च॥

སྐྱེ་མཆེད་བཅུ་གཉིས་ནི་མིག་གི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། གཟུགས་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། རྣ་བའི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། སྒྲའི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། སྣའི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། དྲིའི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། ལྕེའི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། རོའི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། ལུས་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། རེག་བྱའི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། ཡིད་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། ཆོས་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་དོ། །

復有十二處，謂眼處、色處，耳處、聲處，鼻處、香處，舌處、味處，

---

① 與＋（我慢）【宋】【元】【明】【宮】

② 〔我慢〕－【宋】【元】【明】【宮】

③【པེ】【སྣར】འགྲོ།

④ 間＝問【明】

⑤ 近下宋本二字空白。

身處、觸處，意處、法處。

復有十二處，謂眼處、色處、耳處、聲處、鼻處、香處、舌處、味處、身處、觸處、意處、法處。

चक्षुरादीनांपूर्ववत्रिर्देशो रूपशब्दगन्धरसायतनानां च।

མིག་ལ་སོགས་པ་དང་། གཟུགས་དང་སྒྲ་དང་དྲི་དང་རོའི་སྐྱེ་མཆེད་ལ་སོགས་པ་ཡང་སྔ་མ་བཞིན་དུ་བཤད་དོ། །

1-9. 眼等五處及色聲香味處，如前已釋。

眼等五處及色聲香味處，如前已釋。

स्प्रष्टव्यायतनं महाभूतानि यश्च स्प्रष्टव्यैकदेश उक्तः।

རེག་བྱའི་སྐྱེ་མཆེད་ནི་འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་བཞི་དག་དང་། གང་རེག་བྱའི་ཕྱོགས་གཅིག་བཤད་པའོ། །

10. 言觸處者，謂四大種及前所說所觸一分。

觸處謂諸大種及一分觸。

मनआयतनं यो विज्ञानस्कनधः।

ཡིད་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་ནི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཕུང་པོ་གང་ཡིན་པའོ། །

11. 言意處者，即是識蘊。

意處即是識蘊。

धर्मायतनं ये वेदनासञ्ज्ञासंस्कारा अविज्ञप्तिरसंस्कृतं च।

ཆོས་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་ནི་གང་ཚོར་བ་དང་། འདུ་ཤེས་དང་། འདུ་བྱེད་རྣམས་དང་། རྣམ་པར་རིག་བྱེད་མ་ཡིན་པ་དང་། འདུས་མ་བྱས་སོ། །

12. 言法處者，謂受、想、行蘊、無表色等，及與無為。

法處謂受、想、行蘊并無表色等，及諸無為。

असंस्कृतं कतमत्। आकाशमप्रतिसङ्ख्यानिरोधः प्रतिसङ्ख्यानिरोधस्तथता च॥

འདུས་མ་བྱས་གང་ཞེ་ན། ནམ་མཁའ་དང་། སོ་སོར་བརྟགས་པ་མ་ཡིན་པའི་འགོག་པ་དང་། སོ་སོར་བརྟགས་པའི་འགོག་པ་དང་། དེ་བཞིན་ཉིད་དོ། །

云何無為？謂虛空無為、非擇滅無為、擇滅無為，及真如等。

云何無為？謂虛空無為、非擇滅無為、擇滅無為，及真如等。

आकाशं कतमत्। यो रूपावकाशः।

དེ་ལ་ནམ་མཁའ་གང་ཞེ་ན། གཟུགས་ཀྱི་གོ་འབྱེད་པའོ། །

云何虛空？謂若容受諸色。

虛空者，謂容受諸色。

अप्रतिसङ्ख्यानिरोधः कतमः। यो निरोधः, न च विसंयोगः। स पुनर्यो विना क्लेशप्रतिपक्षेण स्कन्धानामत्यन्तमनुत्पादः।

སོ་སོར་བརྟགས་པ་མ་ཡིན་པའི་འགོག་པ་གང་ཞེ་ན། གང་འགོག་པ་ལ་བྲལ་བ་མ་ཡིན་པ་སྟེ། དེ་ནི་ཉོན་མོངས་པའི་གཉེན་པོ་མེད་པར་ཕུང་པོ་རྣམས་གཏན་དུ་མི་སྐྱེ་བའོ། །

云何非擇滅？謂若滅非離繫。此復云何？謂離煩惱對治，而諸蘊畢竟不生。

非擇滅者，謂若滅非離繫。

प्रतिसङ्ख्यानिरोधः कतमः। यो निरोधः, स च विसंयोगः। स पुनः क्लेशप्रतिपक्षेण स्कन्धानामत्यन्तमनुत्पादः।

སོ་སོར་བརྟགས་པའི་འགོག་པ་གང་ཞེ་ན། གང་འགོག་པ་དེ་ནི་བྲལ་བ་སྟེ། དེ་ནི་གང་ཉོན་མོངས་པའི་གཉེན་པོས་ཕུང་པོ་རྣམས་གཏན་དུ་མི་སྐྱེ་བའོ། །

云何擇滅？謂若滅是離繫。此復云何？謂由煩惱對治故，諸蘊畢竟不生。

云何擇滅？謂若滅是離繫。

तथता कतमा। या धर्माणां धर्मता धर्मनैरात्म्यम्॥

དེ་བཞིན་ཉིད་གང་ཞེ་ན། གང་ཆོས་རྣམས་ཀྱི་ཆོས་ཉིད་དང་། ཆོས་བདག་མེད་པ་ཉིད་དོ། །

云何真如？謂諸法法性、法無我性。

云何真如？謂諸法法性、法無我性。

केनार्थेनायतनानि। विज्ञानायद्वार्थेन॥

ཅིའི་ཕྱིར་སྐྱེ་མཆེད་ཅེས་བྱ་ཞེ་ན། རྣམ་པར་ཤེས་པ་སྐྱེ་བའི་སྒོའི་ཕྱིར་རོ། །

問：以何義故名為處耶？

答：諸識生長門義是處義。

問：處為何義？

答：諸識生長門是處義。

C

अष्टादश धातवः चक्षुर्धातू रूपधातुश्चक्षुर्विज्ञानधातुः श्रोत्रधातुः शब्दधातुः श्रोत्रविज्ञानधातुर्घ्राणधातुर्गन्धधातुर्घ्राणविज्ञानधातुर्जिह्वाधातू रसधातुर्जिह्वाविज्ञानधातुः

कायधातुः स्प्रष्टव्यधातुः कायविज्ञानधातुर्मनोधातुर्धर्मधातुर्मनोविज्ञानधातुश्च॥

ཁམས་བཅོ་བརྒྱད་ནི་མིག་གི་ཁམས་དང་། གཟུགས་ཀྱི་ཁམས་དང་། མིག་གི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་དང་། རྣ་བའི་ཁམས་དང་། སྒྲའི་ཁམས་དང་། རྣ་བའི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་དང་། སྣའི་ཁམས་དང་། དྲིའི་ཁམས་དང་། སྣའི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་དང་། ལྕེའི་ཁམས་དང་། རོའི་ཁམས་དང་། ལྕེའི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་དང་། ལུས་ཀྱི་ཁམས་དང་། རེག་བྱའི་ཁམས་དང་། ལུས་ཀྱི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་དང་། ཡིད་ཀྱི་ཁམས་དང་། ཆོས་ཀྱི་ཁམས་དང་། ཡིད་ཀྱི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་སོ། །

復有十八界。謂眼界、色界、眼識界，耳界、聲界、耳識界，鼻界、香界、鼻識界，舌界、味界、舌識界，身界、觸界、身識界，意界、法界、意識界。

復有十八界，謂眼界、色界、眼識界，耳界、聲界、耳識界，鼻界、香界、鼻識界，舌界、味界、舌識界，身界、觸界、身識界，意界、法界、意識界。

अत्र चक्षुरादिधातवो रूपादिधातवश्च यथा यतनानि।

མིག་ལ་སོགས་པའི་ཁམས་དང་། གཟུགས་ལ་སོགས་པའི་ཁམས་ནི་སྐྱེ་མཆེད་རྣམས་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་ནོ། །

眼等諸界及色等諸界，如處中說。

眼等諸界及色等諸界，如處中說。

षड्विज्ञानधातवश्चक्षुरादिसन्निश्रिता रूपाद्यालम्बना विज्ञप्तयः।

རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་དྲུག་པོ་དག་ནི་མིག་ལ་སོགས་པ་རྣམས་ལ་བརྟེན་①ཏེ། གཟུགས་ལ་སོགས་པ་ལ་དམིགས་པ་རྣམ་པར་རིག་པའོ། །

六識界者，謂依眼等根，緣色等境，了別為性。

六識界者，謂依眼等根，緣色等境，了別為性。

मनोधातुस्त एव समनन्तरनिरुद्धाः। षष्ठविज्ञानाश्रपरिदीपनार्थमष्टादशधातुव्यवस्थानम्।

ཡིད་ཀྱི་ཁམས་ནི་དེ་དག་ཉིད་འགགས་②མ་ཐག་པ་སྟེ། རྣམ་པར་ཤེས་པ་དྲུག་པའི་གནས་བརྟན་③པའི་ཕྱིར་རོ། །དེ་ལྟར་ན་ཁམས་བཅོ་བརྒྱད་དུ་རྣམ་པར་གཞག་གོ །

言意界者，謂即彼④無間滅等。為欲顯示第六意識，及廣建立十八界故。

---

①【སྣར】རྟེན།

②【པེ】【སྣར】འགག།

③【པེ】【སྣར】བསྟན།

④ 彼＋（識）【宋】【元】【明】【宮】

意界者，即彼無間滅等。為顯第六識依止，及廣建立十八界故。

एवं यो रूपस्कन्धः स दशायतनधातवो धर्मायतनधात्वेकदेशश्च।

གཟུགས་ཀྱི་ཕུང་པོ་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། ཁམས་བཅུ་དང་། ཆོས་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། ཁམས་ཀྱི་ཕྱོགས་གཅིག་གོ །

如是，色蘊即十處、十界，及法處、法界一分。

如是，色蘊即十處、十界，及法處、法界一分。

यो विज्ञानस्कन्धः समनआयतनं चित्तधातवश्च सप्त।

རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཕུང་པོ་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི་ཡིད་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། སེམས་ཀྱི་ཁམས་བདུན་ནོ། །

識蘊即意處及七心界。

識蘊即意處及七心界。

ये चान्ये त्रयः स्कन्धा रूपस्कन्धैकदेशश्च ते धर्मायतनं धर्मधातुश्च सहासंस्कृतेन।

གཞན་ཕུང་པོ་གསུམ་པོ་གང་ཡིན་པ་དག་དང་། གཟུགས་ཀྱི་ཕུང་པོའི་ཕྱོགས་གཅིག་པོ་དེ་དང་། འདུས་མ་བྱས་དང་བཅས་པ་ནི་ཆོས་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། ཆོས་ཀྱི་ཁམས་སོ། །

餘三蘊及色蘊一分，并諸無為，即法處、法界。

餘三蘊及色蘊一分，并諸無為，即法處、法界。

केनार्थेनधातवः। निर्व्यापारस्वलक्षणधारणार्थेन॥

ཅིའི་ཕྱིར་ཁམས་ཞེས་བྱ་ཞེ་ན། བྱེད་པ་མེད་ལ་རང་གི་མཚན་ཉིད་འཛིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །

問：以何義故說名為界？

答：以能任持無作用性自相義故，說名為界。

問：界為何義？

答：任持無作用性自相是界義。

किमर्थंस्कन्धादिदेशना। त्रिविधात्मग्राहप्रतिपक्षेण यथाक्रमम्।

ཅིའི་ཕྱིར་ཕུང་པོ་ལ་སོགས་པ་བཤད་ཅེ་[①]ན། བདག་ཏུ་འཛིན་པ་རྣམ་པ་གསུམ་གྱི་གཉེན་པོ་[②]གོ་རིམ་བཞིན་ནོ། །

問：以何義故，宣說蘊等？

答：為欲對治三種我執。

問：以何義故，說蘊界處[①]等？

---

①【པེ】【སྣར】ཅེས།

②【པེ】【སྣར】པོར།

答：對治三種我執故。

त्रिविधात्मग्राह एकत्वग्राहो भोक्तृत्वग्राहः कर्तृत्वग्राहः॥

བདག་ཏུ་འཛིན་པ་རྣམ་པ་གསུམ་ནི་གཅིག་པུར་འཛིན་པ་དང་། ཟ་བར་འཛིན་པ་དང་། བྱེད་པར་འཛིན་པའོ། །

如其次第三種我執者，謂一性我執、受者我執、作者我執。

所謂一性我執、受者我執、作者我執，如其次第。

अष्टादशानां धातूनां कति रूपिणः। ये रूपस्कन्धस्वभावाः।

ཁམས་བཅོ་བརྒྱད་ལ་གཟུགས་ཅན་དུ་ཞེ་ན། གང་དག་གཟུགས་ཀྱི་ཕུང་པོའི་ངོ་བོ་ཉིད་དོ། །

復次，此十八界幾有色？謂十界、一少分，即色蘊自性。

復次，此十八界幾有色？謂十界一少分，即色蘊自性。

कत्यरूपिणः। शेषाः।

གཟུགས་ཅན་མ་ཡིན་པ་དུ་ཞེ་ན། ལྷག་མ་རྣམས་སོ། །

幾無色？謂所餘界。

幾無色？謂所餘界。

कति सनिदर्शनाः। एको रूपधातुर्दैशानिदर्शनेन।

བསྟན་②དུ་ཡོད་པ་དུ་ཞེ་ན། གཟུགས་ཀྱི་ཁམས་གཅིག་སྟེ། ཡུལ་བསྟན་དུ་ཡོད་པའོ། །

幾有見？謂一色界。

幾有見？謂一色界。

कत्यनदर्शनाः। शेषाः।

བསྟན་དུ་མེད་པ་ནི③་དུ་ཞེ་ན། ལྷག་མ་རྣམས་སོ། །

幾無見？謂所餘界。

幾無見？謂所餘界。

कति सप्रतिघाः। दशारूपिणः। यत्र यश्चप्रतिहन्यते।

ཐོགས་པ་དང་བཅས་པ་དུ་ཞེ་ན། གཟུགས་ཅན་བཅུ་སྟེ། གང་ལ་གང་ཐོགས་པའོ། །

幾有對？謂十有色界。若彼於是處有所障礙，是有對義。

幾有對？謂十色界，若彼於此有所礙故。

---

①〔處〕—【宋】【元】【明】【宮】

②【པེ】【སྣར】བརྟན།

③【པེ】【སྣར】གང་།

कत्यप्रतिघाः। शेषाः।

ཐོགས་[1]པ་མེད་པ་དུ་ཞེ་ན། ལྷག་མ་རྣམས་སོ། །

幾無對？謂所餘界。

幾無對？謂所餘界。

कति सास्रवाः। पञ्चदशत्रयाणां च पश्चिमानां भागः। तेषु क्लेशोत्पत्तितः प्रत्यक्षगोचरतामुपादाय।

ཟག་པ་དང་བཅས་པ་དུ་ཞེ་ན། བཅོ་ལྔ་དང་ཐ་མ་གསུམ་གྱི་ཚའོ། །[2]དེ་དག་ཉོན་མོངས་པ་སྐྱེ་[3]བའི་མངོན་སུམ་གྱི་སྤྱོད་ཡུལ་གྱི་ཕྱིར་རོ། །

幾有漏？謂十五界及後三少分。由於是處煩惱起故，現所行處故。

幾有漏？謂十五界及後三少分。謂於是處煩惱起故，現所行處故。

कत्यनास्रवा। त्रयाणां पश्चिमानां भागः।

ཟག་པ་མེད་པ་དུ་ཞེ་ན། ཐ་མ་གསུམ་གྱི་ཚའོ། །

幾無漏？謂後三少分。

幾無漏？謂後三少分。

कति कामप्रतिसंयुक्ताः। सर्वे।

འདོད་པ་དང་རབ་ཏུ་ལྡན་པ་དུ་ཞེ་ན། ཐམས་ཅད་དོ། །

幾欲界繫？謂一切。

幾欲界繫？謂一切。

कति रूपप्रतिसंयुक्ताः। चतुर्दशगन्धरसौघ्राणजिह्वाविज्ञाने स्थापयित्वा।

གཟུགས་དང་རབ་ཏུ་ལྡན་པ་དུ་ཞེ་ན། བཅུ་བཞི་སྟེ། དྲི་དང་། རོ་དང་། སྣ་དང་། ལྕེའི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་མ་གཏོགས་པའོ། །

幾色界繫？謂十四，除香、味、鼻、舌識。

幾色界繫？謂十四，除香、味及鼻、舌識。

कत्यारूप्यप्रतिसंयुक्ताः। पश्चिमास्त्रयो ये सास्रवाः।

---

① 【སྣར】ཐོག

② 【པེ】【སྣར】+མི་ལྡན་པ་དུ་ཞེ་ན། གསུམ་གྱི་ཚའོ། །

③ 【པེ】【སྣར】སྐྱེས།

གཟུགས་མེད་པ་དང་རབ་ཏུ་ལྡན་པ་དུ་ཞེ་ན། ཐ་མ་གསུམ་མོ། །

幾無色界繫？謂後三。

幾無色界繫？謂後三。

कत्यप्रतिसंयुक्ताः। त एवानास्रवाः।

མི་ལྡན་པ་དུ་ཞེ་ན། གསུམ་གྱི་ཚའོ། །

幾不繫？謂即彼無漏界。

幾不繫？謂即彼無漏。

कति स्कन्धसङ्गृहिताः। असंस्कृतवर्ज्याः।

ཕུང་པོར་བསྡུས་པ་དུ་ཞེ་ན། འདུས་མ་བྱས་མ་གཏོགས་པའོ། །

幾蘊所攝？謂除無為。

幾蘊所攝？謂除無為。

कत्युपादानसङ्गृहिताः। ये सास्रवाः।

ཉེ་བར་ལེན་པའི་ཕུང་པོས་བསྡུས་པ་དུ་ཞེ་ན། གང་ཟག་པ་དང་བཅས་པ་རྣམས་སོ། །

幾取蘊所攝？謂有漏。

幾取蘊所攝？謂有漏。

कति कुशलाः। कत्यकुशलाः कत्यव्याकृताः। दश त्रिविधाः सप्त चित्तधातवो रूपशब्दधर्मधातवश्च। अष्टावव्याकृताः शेषाः।

དགེ་བ་དུ། མི་དགེ་བ་དུ། ལུང་དུ་མ་བསྟན་པ་དུ་ཞེ་ན། བཅུ་ནི་རྣམ་པ་གསུམ་ཆར་ཏེ། སེམས་ཀྱི་ཁམས་བདུན་དང་། གཟུགས་དང་། སྒྲ་དང་། ཆོས་ཀྱི་ཁམས་སོ། །ལྷག་མ་རྣམས་ནི་ལུང་དུ་མ་བསྟན་པའོ། །

幾善？幾不善？幾無記？謂十通三種，七心界及色、聲、法界；八無記。

幾善？幾不善？幾無記？謂十通三性，七心界、色、聲及法界一分；八無記性。

कत्याध्यात्मिकाः। द्वादश रूपशब्दगन्धरसस्प्रष्टव्यधर्मधातून्स्थापयित्वा।

ནང་གི་དུ་ཞེ་ན། བཅུ་གཉིས་ཏེ། གཟུགས་དང་། སྒྲ་དང་། དྲི་དང་། རོ་དང་། རེག་བྱ་དང་། ཆོས་ཀྱི་ཁམས་མ་གཏོགས་པའོ། །

幾是內？謂十二，除色、聲、香、味、觸及法界。

幾是內？謂十二，除色、聲、香、味、觸及法界。

कति बाह्याः। षड्ये स्थापिताः।

ཕྱི་རོལ་ན་དུ་ཞེ་ན། དྲུག་སྟེ། གང་དག་མ་གཏོགས་པ་རྣམས་སོ། །

幾是外？謂六，即所除。

幾是外？謂所餘[①]六。

कति सालम्बनाः। सप्त चित्तधातवो धर्मधातुप्रदेशश्च ये चैतसिकाः।

དམིགས་པ་དང་བཅས་པ་དུ་ཞེ་ན། སེམས་ཀྱི་ཁམས་བདུན་དང་། ཆོས་ཀྱི་ཕྱོགས་གཅིག་ཀྱང་ཡིན་ཏེ། གང་སེམས་ལས་བྱུང་བའོ། །

幾有緣？謂七心界及法界少分心所有法。

幾有緣？謂七心界及法界少分心所法性。

कत्यनालम्बनाः। शेषा दशधर्मधातुप्रदेशश्च।

དམིགས་པ་མེད་པ་དུ་ཞེ་ན། ལྷག་མ་བཅུ་དང་། ཆོས་ཀྱི་ཁམས་ཀྱི་ཕྱོགས་སོ། །

幾無緣？謂餘十及法界少分。

幾無緣？謂餘十及法界少分。

कति सविकल्पाः। मनोधातुर्मनोविज्ञानधातुर्धर्मतोश्चप्रदेशः।

རྣམ་པར་རྟོག་པ་དང་བཅས་པ་དུ་ཞེ་ན། ཡིད་ཀྱི་ཁམས་དང་། ཡིད་ཀྱི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་དང་། ཆོས་ཀྱི་ཁམས་ཀྱི་ཕྱོགས་སོ། །

幾有分別？謂意識界、意界[②]、法界少分。

幾有分別？謂意識界、意界、及法界少分。

कत्यविकल्पकाः शेषाः।

རྟོག་པ་མེད་པ་དུ་ཞེ་ན། ལྷག་མ་རྣམས་སོ། །

[幾無分別？謂所餘。][③]

कत्युपात्ताः। पञ्चाध्यात्मिकाश्चतुर्णां च प्रदेशो रूपरसगन्धस्प्रष्टव्यानां धातूनाम्।

ཟིན་པ་དུ་ཞེ་ན། ནང་གི་ལྔ་དང་། བཞིའི་[④]ཕྱོགས་ཏེ། གཟུགས་དང་། སྒྲ་དང་། དྲི་དང་། རོ་དང་། རེག་བྱ་རྣམས་ཀྱིའོ། །

幾執受？謂五內界及四界少分，謂色、香、味、觸。

幾有執受？謂五內界及四界少分，謂色、香、味、觸。

① 餘＝除【宮】

② 意界意識界＝意識界意界【宋】【元】【明】【宮】

③ 此句漢譯本無。

④【ཆེ】【སྣར】ཕྱིའི།

कत्यनुपात्ताः। शेषाः नव चतुर्णां च प्रदेशः।

ཟིན་པ་མ་ཡིན་པ་དུ་ཞེ་ན། བཞིའི་ཕྱོགས་སོ། །

幾非執受？謂餘九、四少分。

幾非執受？謂餘九及四少分。

कति सभागाः। पञ्चाध्यात्मिकारूपिणः स्वविज्ञानैर्विषयसामान्यतामुपादाय।

བསྟན་①པ་མཚུངས་པ་དུ་ཞེ་ན། ནང་གི་གཟུགས་ཅན་ལྔ་སྟེ། རང་གི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་དག་དང་ཡུལ་ཐུན་མོང་བ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་རོ། །

幾同分？謂五內有色界，由與自識等境界故。

幾同分？謂五內有色界，與彼自識等境界故。

कति तत्सभागाः। त एव स्वविज्ञानशून्याः स्वजातिसामान्यतामुपादाय।

དེ་དག་དང་མཚུངས་པ་དུ་ཞེ་ན། དེ་དག་ཉིད་རང་གི་རྣམ་པར་ཤེས་པས་སྟོང་པ་སྟེ། རང་གི་རིགས་②དང་མཐུན་པའི་ཕྱིར་རོ། །

幾彼同分？謂即彼自識空時，與自類等故。

幾彼同分？謂彼自識空時，與自類等故。

इति पञ्चस्कन्धाः समाप्ताः। कृतिराचार्यवसुबन्धुपादानामिति॥ ॥

大乘五蘊論一卷③

大乘廣五蘊論一卷④

ཕུང་པོ་ལྔའི་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་གྱིས་མཛད་པ་རྫོགས་སོ།། །།

རྒྱ་གར་གྱི་མཁན་པོ་ཛི་ན་མི་ཏྲ་དང་། ཤཱི་ལེནྡྲ་བོ་དྷི་དང་། དཱ་ན་ཤཱི་ལ་དང་། ཞུ་ཆེན་གྱི་ལོ་ཙཱ་⑤བ་བན་དེ་ཡེ་ཤེས་སྡེ་ལ་སོགས་པས་བསྒྱུར་ཅིང་ཞུས་ཏེ། གཏན་ལ་ཕབ་པ། །

2011 年 10 月初稿

2012 年 8 月修订

① 【སྣར】བསྟེན།

② 【པེ】【སྣར】རིག

③〔一卷〕－【宋】【元】【明】【宮】

④〔一卷〕－【宋】【元】【明】【宮】

⑤ 【པེ】ཚ།【སྣར】ཙ།

2015年3月修订

༄། །གྲུབ་མཐའ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་སྙིང་པོ་བསྡུས་པ་
ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ།།

一切宗义摄要

འཇམ་དཔལ་གཞོན་ནུར་གྱུར་པ་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ། །

敬礼曼殊室利童子！

ཚོགས་གཉིས་རྒྱ་མཚོར་བརྩོན་པའི་མན་དྷ་རས། །ལེགས་པར་བསྲུབ་ལས་དོན་གཉིས་འགྲུབ་པའི་ནོར། །
མངོན་དུ་གྱུར་ནས་འགྲོ་ལ་ཕན་བདེ་ཡི། །འདོད་རྒྱ་མཆོག་སྩོལ་སྟོན་པ་གང་དེར་འདུད། །

二资海中持勤树[1]，搅出成就二利宝，

利乐胜欲赐含识，此等大师我敬礼。

ཇི་སྙེད་དྲང་ངེས་ཆོས་ཚུལ་ཡངས་པའི་མཁར། །རྣམ་དཔྱོད་འོད་སྟོང་འབར་བ་ཞུགས་ཅམ་གྱིས། །
ཐུབ་བསྟན་འདབ་སྟོང་ཅི་ཡང་བཞད་མཛད་པ། །ཀུན་མཁྱེན་ཅོང་ཁ་པ་དེ་ཕྱག་གི་ཡུལ། །

尽权实法广虚空，甫放千光思择焰，

千瓣教莲令盛开，遍智宗师稽首境。

མགོན་དེའི་ལེགས་བཤད་བདུད་རྩིའི་བཅུད་སྒྲུངས་པས། །རབ་འབྱམས་གཞུང་ལུགས་མཐའ་དག་ཐུགས་ཆུད་ནས། །
ཇི་བཞིན་གསལ་བར་སྟོན་མཛད་བླ་མ་མཆོག །སྲས་ཀྱི་ཐུ་བོ་གཉིས་ཀྱང་འདུད་བྱའི་གནས། །

祜主善说甘露粹，品而遍通浩瀚理，

如实开显胜师长，二尊法子归敬处。

བརྩོན་པ་ཕུལ་གྱིས་རིག་གནས་དུ་མ་ལ། །ལེགས་སྦྱངས་རང་གཞན་གྲུབ་མཐའི་མཐར་སོན་ཞིང་། །
འཆད་རྩོད་རྩོམ་པ་ངག་གི་དབང་ཕྱུག་དང་། །དབྱེར་མེད་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་རྟག་ཏུ་རྒྱལ། །

胜勤善治诸明处，自他宗义咸臻极，

讲辩著述语自在，无别善士恒常胜。

གསུང་རབ་རྒྱ་མཚོའི་གོས་ཅན་ཡངས་པ་ལ། །མཁྱེན་རབ་གོམ་པ་གཅིག་གིས་གཞལ་བའི་ཚེ། །
མི་ཤེས་སྨོངས་ལྡན་ས་འོག་འཆིང་བྱེད་པ། །པད་དཀར་མིག་ལྡན་མཁས་རྣམས་བསྔགས་པར་འོས། །

佛语海衣广博地，独步胜智遍踏时，

系缚下地痴蛮众，莲目睿哲应颂扬。

དེ་ལྟར་མཆོད་པར་བརྗོད་ནས་གང་བཤད་པར་བྱ་བ་ནི། བློ་གྲོས་དོན་དུ་གཉེར་བ་འགའ་ལ་ཕན་པའི་ཆེད་དུ་རང་གཞན་གྱི་གྲུབ་མཐའི་སྙིང་པོའི་དོན་བསྡུས་ནས་འཆད་པར་བྱེད་ལ། དེ་ཡང་ལུང་འདྲེན་སོགས་མང་ན་བློ་དམན་དག་གིས་རྟོགས་མི་ནུས་པས་ན། དེའི་ཕྱིར་ལུང་ཙུང་ཟད་རེས་བརྒྱན་ཏེ་བཤད་པར་བྱའོ། །

---

① 树：曼怛罗山(Mandala)，《摩诃婆罗多》及《往世书》中诸天及阿修罗用以翻搅乳海的搅棍。

如是礼赞已，所当说者：为利少分求智慧者，摄集自他诸宗要义，而作解说。此复若多引证，诸劣慧者不能通达，故仅严以极少之经，而当开示。

འདི་ལ་གཉིས། ཕྱི་ནང་གི་ཁྱད་པར་ངོས་བཟུང་བ་དང་། གྲུབ་མཐའི་ཁྱད་པར་སོ་སོར་བཤད་པའོ། །

此中分二：甲一、认明内外之异，甲二、分释宗义差别。

ཀ༡ ཕྱི་ནང་གི་ཁྱད་པར་ངོས་བཟུང་བ།

甲一、认明内外之异

དང་པོ་ནི། གྲུབ་མཐའི་ཐ་སྙད་འདི་གང་གིས་བྱས་པ་ཡིན་ཞེ་ན། འདི་ལ་རང་སྡེའི་གྲུབ་མཐའི་ཐ་སྙད་ནི་སྟོན་པ་ཉིད་ཀྱིས་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། ལང་ཀར་གཤེགས་པའི་མདོ་ལས། ང་ཡི་ཆོས་ཚུལ་རྣམ་གཉིས་ཏེ། བསྟན་པ་དང་ནི་གྲུབ་མཐའོ། །ཞེས་གསུངས་པས་སོ། །

问：“宗义”之名是谁所立？

答：此中“佛教宗义”之名，是大师亲说。如《入楞伽经》云：“我法轨有二：教说及宗义。①”

གྲུབ་མཐའི་སྒྲ་དོན་ནི། རྣམ་རྟོག་གིས་སྒྲོ་བཏགས་པའི་ཆ་གཞན་བཟློག་ནས་རང་གི་བློ་ངོར་འཐད་པར་གྲུབ་པས་ན། གྲུབ་མཐའོ། །

“宗义”之词义：以由分别，遮除所余增益分后，于自心中立为合理，故为“宗义”。

གྲུབ་མཐའ་ལ་གཉིས་སུ་ངེས་པས། དེ་ལ་ཞུགས་པ་ལ་ཡང་ཕྱི་ནང་གི་གང་ཟག་གཉིས་སུ་ངེས་སོ། །

宗义决定有二，因此，悟入宗义者，亦决定有内、外二种补特伽罗。

---

①《楞伽阿跋多罗宝经》卷三（《一切佛语心品》）：“佛告大慧：一切声闻、缘觉、菩萨，有二种通相，谓：宗通及说通。大慧！宗通者，谓：缘自得胜进相，远离言说文字妄想，趣无漏界自觉地自相，远离一切虚妄觉想，降伏一切外道众魔，缘自觉趣光明晖发。是名宗通相。云何说通相？谓：说九部种种教法，离异不异、有无等相，以巧方便，随顺众生如应说法，令得度脱。是名说通相。大慧！汝及余菩萨，应当修学。”(T16, no. 670, p. 499, b27–c6)

“……佛告大慧：三世如来，有二种法通，谓：说通及自宗通。说通者，谓：随众生心之所应，为说种种众具契经。是名说通。自宗通者，谓：修行者，离自心现种种妄想。谓：不堕一异、俱不俱品，超度一切心. 意. 意识。自觉圣境界，离因成见相，一切外道、声闻、缘觉堕二边者，所不能知。我说是名自宗通法。大慧！是名自宗通及说通相。汝及余菩萨摩诃萨，应当修学。

“尔时，世尊欲重宣此义而说偈言：**我谓二种通，宗通及言说，说者授童蒙，宗为修行者。**”(T16, no. 670, p. 503, a19–b1)

ཕྱི་ནང་གི་ཁྱད་པར་སྤྱིར་སྐྱབས་འགྲོས་འབྱེད་པ་སོགས་འབྱེད་བྱེད་མི་འདྲ་བའི་འཇོག་ཚུལ་ཡོད་ཀྱང་། འདིར་སྟོན་པ་དང་བསྟན་པ་དང་ལྟ་བ་གསུམ་གྱི་སྒོ་ནས་འབྱེད་པ་ལྟར་བྱའོ། །

内、外之别，举要言之，虽有“由归依而分”等种种区分之理，此中则以导师、教法、见解三门而分。

དེ་ཡང་སྐྱོན་ཀུན་ཟད་ཅིང་ཡོན་ཏན་མཐའ་དག་རྫོགས་པའི་སྟོན་པ་དང་། དེས་བསྟན་པ་དམ་པའི་ཆོས་དང་། གང་ཟག་གི་བདག་མེད་ཕྲ་རགས་ཅི་རིགས་རྟོགས་པའི་ལྟ་བ་ཁས་ལེན་པ་ནི། ནང་པ་སངས་རྒྱས་པ་དང་། འདི་གསུམ་གྱི་ཕྱོགས་ལྡོག་གསུམ་འདོད་པ་ནི་ཕྱི་རོལ་པའོ། །

此复承许尽一切过、圆一切德之导师，承许彼所说之正法，承许通达粗细补特伽罗无我随一之见解者，是内道佛教徒；承许此三对立方者，则为外道。

སྟོན་པ་ཁས་ལེན་པ་ནི། ལྟ་ལས་ཕུལ་བྱུང་གི་བསྟོད་པ་ལས། བདག་ནི་སངས་རྒྱས་ཕྱོགས་མི་འཛིན། །སེར་སྐྱ་ལ་ཡང་མི་སྡང་ཞིང་། །གང་ཞིག་རིགས་པར་ལྡན་པའི་ཚིག །དེ་ཉིད་སྟོན་པར་ཡོངས་སུ་འཛིན། །ཞེས་པ་དང་།

承许导师者，如《超胜天赞》云：“我不偏袒佛，不嗔劫比罗[①]，谁言具正理，奉彼为导师。[②]”

རྗེ་བླ་མས་སྔགས་རིམ་ཆེན་མོའི་སྟོད་ཆ་ནས་གསུངས་པ་བཞིན་དང་། རྒྱལ་ཚབ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པས་རྣམ་འགྲེལ་གྱི་ཊཱི་ཀཱའི་སྨད་ཆ་ནས་གསུངས་པ་ལྟར། བློ་གྲོས་དམན་པ་རྣམས་ཀྱིས་རང་གི་སྟོན་པ་རྗེས་སུ་འབྲུག་པ་དང་དེས་བསྟན་པའི་ཆོས་བསྒྲུབ་བྱ་ཡིན་པར་བཟུང་ནས་སྐྱབས་སུ་འགྲོ་བ་ནི། མོས་མཎོ་ཙམ་དང་ཡིད་དཔྱོད་ཙམ་གྱི་སྒོ་ནས་ཡིན་གྱི། བློ་ཆེ་བ་རྣམས་ཀྱིས་ཐོག་མ་ཉིད་ནས་ཕྱོགས་ལྷུང་དང་འདོད་ཞེན་གྱིས་རང་གི་སྟོན་པའོ་སྙམ་པ་དང་དེས་གསུངས་པའོ་སྙམ་དུ་མི་འཛིན་པར་ཕྱི་ནང་གི་སྟོན་པ་གཉིས་ལས་གང་གི་བཤད་པ་དེ་རིགས་པ་ཡིན། གང་གིས་བཤད་པ་དེ་མི་རིགས་པ་ཡིན་སྙམ་ནས་ལེགས་པར་དཔྱད་པ་ན། དེ་ནས། རང་གི་སྟོན་པའི་བཤད་པ་ནི་ལེགས་པར་བཤད་པ་ཡིན་ལ། ཅིག་ཤོས་ཀྱི་ནི་དེ་ལས་བཟློག་པའོ་སྙམ་དུ་ངེས་ནས་རང་གི་སྟོན་པ་དང་དེའི་བསྟན་པའི་རྗེས་སུ་འབྲུག་དགོས་པ་ཡིན་ནོ། །

如至尊宗喀巴大师所造《密宗道次第广论》上册所说，亦如嘉曹一切智所造《释量论广疏》下册所说：诸劣慧者，随自导师，持其所说之所立法，而归依之，仅由信解与伺察门；诸聪慧者，从初即非以其偏爱心中执持“此

① 劫比罗(Kapila, སེར་སྐྱ)：相传为数论派创始人。有译为“黄头仙”。

② 法尊法师译为：“我非朋佛说，非嗔数论等，若所说如理，奉彼为大师。”(《宗喀巴大师集》卷二，民族出版社，2001 年，第 23 页。)

是我师”、“是彼所说”，而于心中善加辨择内外二道谁说应理、谁说非理，此后心中定解“我师所说厥为善说，余说不尔”，从而追随自之导师及其所说。应如是。

དེས་ན་བསྟན་པ་ལ་ཡང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ལུང་རྟོགས་ཀྱི་བསྟན་པ་ནི། གདུལ་བྱ་རྣམས་ཀྱི་གནས་སྐབས་དང་མཐར་ཐུག་གི་ཕན་བདེ་སྒྲུབ་པའི་ཐབས་དང་། གཞན་གྱི་བསྟན་པ་ནི་དེ་ལས་ལྡོག་པར་ངེས་པར་འགྱུར་རོ། །

然则教法之中，佛之教证二法，是能成办诸所化机分位、究竟利乐方便；余则不尔。

རང་སྡེའི་ལྟ་བ་ནི་འདུས་བྱས་མི་རྟག་པར་ལྟ་བ་སོགས་བཀའ་བརྟགས་ཀྱི་ཕྱག་རྒྱ་བཞི་འམ་གང་རུང་དང་། ལྟ་བ་ཁྱད་པར་ཅན་ནི་བདག་མེད་ཕྲ་མོ་རྟོགས་པའི་ལྟ་བའོ། །

佛教见解，见“诸行无常”等四法印或彼随一；其殊胜见，则为通达细分无我之见。

རང་སྡེ་གནས་མ་བུ་པས་བརྗོད་དུ་མེད་པའི་བདག་ཁས་ལེན་ཀྱང་། རྟག་གཅིག་རང་དབང་ཅན་གྱིས་སྟོང་པའི་བདག་མེད་འདོད་པས། ཕྱག་རྒྱ་བཞི་ཁས་མི་ལེན་པ་ཡང་མིན་ནོ། །

佛教犊子部虽许“不可说我”，然许“常一自在空之无我”，故非不许四法印。

ཀ༢ གྲུབ་མཐའི་ཁྱད་པར་སོ་སོར་བཤད་པ།

甲二、分释宗义差别

གཉིས་པ་ཁྱད་པར་སོ་སོར་བཤད་པ་ལ། ཕྱི་ནང་གྲུབ་མཐའ་གཉིས་ལས།

分二：乙一、外道宗义，乙二、内道宗义。

ཁ༡ ཕྱི་རོལ་པའི་གྲུབ་མཐའ།

乙一、外道宗义

དང་པོ་ལ་གསུམ། བྱུང་རིམ། མིང་དོན། སོ་སོར་བཤད་པའོ། །

分三：丙一、源流，丙二、名义，丙三、别释。

ག༡ བྱུང་རིམ།

丙一、源流

དང་པོ་ནི། ཁྱད་པར་འཕགས་བསྟོད་ཀྱི་འགྲེལ་བས་བཤད་པ་ལྟར། སྔོན་ཆེ་ལོ་དཔག་མེད་ཀྱི་དུས་སུ་བྲམ་ཟེ་སེར་སྐྱ་ཞེས་བྱ་བ་ཞིག་བྱུང་སྟེ། གྲངས་ཅན་གྱི་གཞུང་བརྩམས། དེ་ནས་བདག་གི་འདོད་ཚུལ་མི་འདྲ་བའི་ཁྱད་པར་ལས་སྡེ་ཚིགས་

ཀྱི་ལུགས་གཞན་མང་པོར་གྱེས་སོ། །

如《超胜赞释》所说，往昔无量年时，有劫比罗梵志出世，造《数论颂》(Sāṃkhyakārikā)；此后涌现其余种种外道宗轨，由其不同许“我”理趣之所差别。

ག༢ མིང་དོན།

丙二、名义

གཉིས་པ་མིང་དོན་ནི། ནང་པ་སངས་རྒྱས་པ་ལས་གཞན་གྱི་སྡེ་ཡིན་པས་ན། གཞན་སྡེ། དེའི་ལུགས་ལས་ཕྱི་རོལ་ཏུ་གྱུར་བས་ན་ཕྱི་རོལ་པ། འཇུག་ངོགས་ཁྲུས་ནང་སྟེགས་བུ་བྱས་ནས་དེར་ཞུགས་པ་ནི་བདེ་འགྲོར་སྐྱེ་བའི་ཐབས་སུ་སྨྲ་བས་ན། མུ་སྟེགས་བྱེད་ཅེས་བྱའོ། །

异于内道佛教之部，是为“异部(anyanikāya*)”。外于佛教，是为“外道(Bāhirika)”。宣说岸边洗礼、筑高台已进入其中为生善趣之方便，是为“异教(tīrthaka)”[①]。

ག༣ སོ་སོར་བཤད་པ།

丙三、别释

གསུམ་པ་སོ་སོར་བཤད་པ་ལ། སྤྱིར་ལྟ་བའི་སྒོ་ནས་ཕྱེ་ན། ཉེར་ལྔ་དང་། དེ་ལས་ཀྱང་རྒྱས་པར་ཕྱེ་ན། ལྔ་བ་ལྔ་བརྒྱ་དང་བདུན་ཅུ་དང་། ཡང་སུམ་བརྒྱ་དང་དྲུག་ཅུ་རྩ་གསུམ། ལྟ་བའི་རྩ་བ་བརྒྱ་རྩ་བཅུ། ཡ་མཚན་ཅན་གྱི་ལྟ་བ་གོ་དྲུག་སོགས་ཀྱི་དབྱེ་བས་མང་ཡང་། བསྡུ་ན་ཆད་ལྟ་དང་། རྟག་ལྟ་གཉིས་སུ་འདུ་བས་དེ་གཉིས་བཤད་པ་ལ། ཆད་པར་སྨྲ་བ་དང་། རྟག་པར་སྨྲ་བའོ། །

举要言之，若由见分，有二十五；此若广分，有五百七十或三百六十三种见解，根本见解一百一十；若以九十六种奇异外道见区分，亦有多数；然略说之，摄为断见以及常见；是则说此二见者，亦有断见论者及常见论者。

ང༡ ཆད་པར་སྨྲ་བ།

丁一、断见论[②]

དང་པོ་ལ་གཉིས། དེའི་འདོད་པ་དགོད་པ་དང་། དེ་དགག་པའོ། །

分二：戊一、标其所许，戊二、破其恶宗。

---

① 异教(tīrthaka, མུ་སྟེགས་བྱེད)：直译为“筑高台者”。

② 即顺世论。

ཅ༡ དེའི་འདོད་པ་དགོད་པ།

戊一、标其所许

དང་པོ་ལ་གསུམ། སྟོན་པ། མིང་དོན། གྲུབ་མཐའོ། །

分三：己一、导师，己二、名义，己三、宗义。

ཆ༡ སྟོན་པ།

己一、导师

དང་པོ་ནི། ཟླང་སྲོང་ཕུར་བུ། ཟླང་སྲོང་འཇིག་རྟེན་མིག་ཟླང་སྲོང་འདུག་སྟོབས་ཅན་རྣམས་ནི་དེའི་སྟོན་པའོ། །

木曜仙人(Bṛhaspati)、世眼仙人(Lokacakṣu)、具力仙人，为其导师。

ཆ༢ མིང་དོན།

己二、名义

གཉིས་པ་ནི། ཤི་བའི་ཚེ་བདག་རྒྱུན་ཆད་པར་སྨྲ་བས་ན་ཆད་སྨྲ། འཇིག་རྟེན་ཕྱི་མ་དང་ལས་འབྲས་ཕལ་ཆེར་མེད་པར་སྨྲ་བས་ན། མེད་པར་སྨྲ་བ། ཟླང་སྲོང་ཕུར་བུའི་རྗེས་སུ་འབྲང་བས་ན་ཕུར་བུ་པ། ཡང་དག་པའི་ལྟ་བ་ཁས་ལེན་པ་ལས་ཕྱད་དུ་སོང་བས་ན་རྒྱང་ཕན་པའོ། །

宣说死时自相续断，是为“断见”；宣说后世、业果多分无有，是为“虚无论”；追随木曜仙人，为“木曜派”；游离于持正见者外，为“顺世论(Cārvāka)” ①。

འོན་ཀྱང་འདི་ལ་སྐྱེ་བ་སྔ་མ་ཡོད་པར་འདོད་པའང་སྲིད་ལ། རྒྱང་ཕན་པའི་འདོད་པ་དེ་ལས་གཞན་དུ་འདོད་པ་ཡོད་ཀྱང་མི་འཐད་དོ། །

虽如此，此派亦有许前生者。或许顺世论宗异此，不应道理。

ཆ༣ གྲུབ་མཐའ།

己三、宗义

གསུམ་པ་གྲུབ་མཐའ་ནི། འདིས་རྣམ་འགྲེལ་ལས། དཔེར་ན་ཚེར་མ་ལ་སོགས་པའི་རྣོ་སོགས་རྒྱུ་མེད་པ་ཉིད་དེ། (ཇི་ལྟར་ཚེར་མ་ལ་སོགས་ཀྱི། །རྣོ་བ་ཉིད་སོགས་རྒྱུ་མེད་པ། །)ཞེས་སོགས་དང་། ཞི་བ་འཚོས། བརྣའི་གེ་སེར་ལ་སོགས་པའི། །སྣ་ཚོགས་པ་ཉིད་གང་གིས་བྱས། །རྨ་བྱའི་མདོངས་ལ་སོགས་པ་ཡི། །སྣ་ཚོགས་པ་ནི་གང་གིས་སྦྱལ། །ཞེས་སོགས་ཀྱིས་རྒྱང་ཕན་པའི་འདོད་པ་བརྗོད་པ་ལྟར། ཚེར་མའི་རྣོ་བ་དེ་ནི་གང་ཟག་སུས་ཀྱང་ལག་པ་སོགས་ཀྱིས་བྱེད་པ་མེད་པར་འབྱུང་བས་རྒྱུ་མེད་ཀྱང་འབྲས་བུ་འབྱུང་ངོ་ཞེས་འདོད་ལ། དེ་བཞིན་དུ་རྨ་བྱའི་མདོངས་དང་། སྲན་མའི་དབྱིབས་སོགས་

---

① རྒྱང་ཕན་པ（རྒྱང་འཕེན་པ 的异写），直译为“游离者”。

ཀྱང་རྒྱུ་མེད་དུ་འབྱུང་བར་འདོད་དོ། །

《释量论》云："若如棘刺等，锐利等无因。"寂护述云："莲花金蕊等，种种由谁作？孔雀翎眼等，种种由谁成？"以此诠说顺世论宗。如此，许棘刺之锐利，率非任何补特伽罗手等作成，然彼生起，是故无因而有果生。如是亦许翎眼、豆形等无因生。

ཡང་ཚེ་འདི་ལ་སེར་སྣ་ཅན་ཁ་ཅིག་ཕྱུག་པོ་དང་། སྦྱིན་པ་གཏོང་བ་ཁ་ཅིག་དབུལ་པོ་དང་། ཡང་འདིར་ཆོས་སྒྲུབ་པ་ཁ་ཅིག་སྡུག་བསྔལ་བ་དང་། སྡིག་པ་བྱེད་པ་ཁ་ཅིག་བདེ་བར་མཐོང་ནས་དགེ་མི་དགེའི་ལས་འབྲས་མི་བདེན་པར་འདོད་པ་དང་། ཡང་སྐྱེ་བ་ལེན་པ་ཡོད་པར་འདོད་པ་ཁ་ཅིག་གིས་ནི་ནས་བཏབ་པ་ལས་ནས་དང་། གྲོ་བཏབ་པ་ལས་གྲོ་སྐྱེ་བར་ངེས་པ་བཞིན་དུ། རྒྱུ་གཞན་ལ་རག་མ་ལས་པར། ལྷ་ཤི་ནས་ལྷ་དང་། མི་ཤི་ནས་མིར་སྐྱེ་བར་འདོད་པའང་སྲིད་ཅེས་གསུང་། ཁ་ཅིག་མྱུ་གུ་ནི་རྒྱུ་མེད་དམ་རང་བཞིན་ལས་སྐྱེ་ཡང་། རྫ་བུམ་སོགས་རྒྱུ་ལས་སྐྱེ་བར་འདོད་དོ། །

又，今有悭吝而富足者，亦有布施而贫困者；今有修法而受苦者，亦有造罪而安乐者。见已，许善不善业果非实。又，或有许有受生者，说"亦容许如种青稞定生青稞，若种小麦定生小麦，不依余因，天死生天，人死生人"；有人则许芽从无因或自然生，陶罐等物则从因生。

དེ་དག་གི་ནང་ནས་འཇིག་རྟེན་ཕ་རོལ་མེད་པར་སྨྲ་བ་རྣམས་ཀྱིས་ནི། དེའི་གཞུང་ལས། ཅི་ཙམ་དབང་པོའི་སྤྱོད་ཡུལ་བ། སྐྱེས་བུའང་དེ་ཙམ་ཁོ་ནར་ཟད། ཅེས་སོགས་དང་། ལུས་མཆོག་འདིས་གང་ཁྱོད་ལ་འབྱུང་མི་འགྱུར། ལུས་འདི་ཚོགས་པར་གྱུར་པ་ཙམ་ཞིག་སྟེ། ① ཞེས་འབྱུང་བ་ལྟར་རྗེས་དཔག་མི་འདོད་པས་ད་ལྟ་མིག་གི་དབང་པོའི་མངོན་སུམ་གྱི་སྤྱོད་ཡུལ་དུ་གྱུར་བ་འདི་ཙམ་ཞིག་བདག་ཡིན་ལ། དེ་ལས་གཞན་དུ་བདག་གཏན་ནས་མེད་པར་འདོད་པའི་དབང་གིས་ལུས་ཞིག་ན། བདག་ཞིག་ཅིང་རྒྱུན་ཆད་པར་འགྱུར་བས་འཇིག་རྟེན་ཕ་རོལ་མེད་དོ་ཞེས་སྨྲོ། །

其中说无后世者，其经有云："几许根行处，几许士夫灭。"又云："[美女善行善饮啖，]妙身已去非汝有，此身唯是假合成[，去已不返不须畏]。②"如此，不许比量，故唯当下成为眼根现行处者，即是"我"；除此之外全无有我。由此所许，若身坏灭，则成我灭及相续断，故无后世。

① འཇུག་པ་རང་འགྲེལ་ལས། མཛེས་མ་ལེགས་པར་སྤྱོད་ཅིང་བཟའ་བར་གྱིས། །ལུས་མཆོག་འདས་གང་དེ་ཁྱོད་ལ་མི་འབྱུང་། །ལུས་འདི་ཚོགས་པར་གྱུར་པ་ཙམ་ཞིག་སྟེ། །འཇིགས་མ་སོང་བ་ལྡོག་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

② 转引自法尊法师译《入中论》。

ཅ༢ ལུགས་ངན་པ་དེ་འགོག་པ།

戊二、破其恶宗

གཉིས་པ་ལུགས་ངན་པ་དེ་འགོག་པའོ། །དཔལ་ལྡན་ཟླ་བས། གལ་ཏེ་རྒྱུ་མེད་ཁོ་ནར་སྐྱེ་བ་ལྟ་ཞིག་འགྱུར་ན་ནི། དེ་ཚེ་མཐའ་དག་རྟག་ཏུ་ཐམས་ཅད་ལས་ཀྱང་སྐྱེ་འགྱུར་ཞིང་། ཞེས་སོགས་དང་། གལ་ཏེ་འགྲོ་བ་རྒྱུ་ཡིས་སྟོང་པར་གྱུར་ན་ནམ་མཁའ་ཡི། ཞེས་སོགས་དང་། གང་ལ་ཡིད་ཀྱི་ སྲུན་པ་སྟུག་པོ་འདི་ཉིད་དུ་ཡོད་པ། དེས་ནི་ཅི་ལྟར་འཇིག་རྟེན་པ་རོལ་ཡང་དག་རྟོགས་པར་འགྱུར། ཞེསསོགས་དང་།

吉祥月称云："若计无因而有生，一切恒从一切生。[①]"又云："众生无因应无取，犹如空花色与香。[②]"又云："汝意对此尚愚闇，何能正知于他世？[③]"

རྣམ་འགྲེལ་ལས། གང་ཡོད་ཉིད་ན་གང་སྐྱེ་བའམ། །གང་འགྱུར་ན་ཡང་རྣམ་འགྱུར་བ། །དེ་ནི་དེ་རྒྱུ་ཞེས་རབ་བརྗོད། །ཅེས་སོགས་དང་།

《释量论》曰："若此有彼生，若此变彼变，说此是彼因"云云。

སློབ་དཔོན་ལེགས་ལྡན་འབྱེད་ཀྱིས་མངལ་གནས་སྔོན་རོལ་བློ་ལ་ནི། །ཞེས་སོགས་དང་།

清辩论师曰："于住胎前心"[④]云云。

ཞི་བ་འཚོས། དེ་ཕྱིར་ཐོག་མའི་རྣམ་ཤེས་ནི། །རང་གི་ཉེར་ལེན་སྟོབས་ལས་བྱུང་། །ཞེས་སོགས་དང་།

寂护曰："是故最初识，自近取力生"[⑤]云云。

---

① 引自《入中论自释》。全颂为：གལ་ཏེ་རྒྱུ་མེད་ཁོ་ནར་སྐྱེ་བར་ལྟ་ཞིག་འགྱུར་ན་ནི། །དེ་ཚེ་མཐའ་དག་རྟག་ཏུ་ཐམས་ཅད་ལས་ཀྱང་སྐྱེ་འགྱུར་ཞིང་། །འབྲས་འབྱུང་ཆེད་དུ་འཇིག་རྟེན་འདི་ཡི་ས་བོན་ལ་སོགས་ནི། །བརྒྱ་ཕྲག་དག་གི་སྒོ་ནས་སྡུད་པར་བྱེད་པར་ཡང་མི་འགྱུར། ། (སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། དབུ་མ། འ། 209a) 法尊法师译：若计无因而有生，一切恒从一切生。世间为求果实故，不应多门收集种。

② 全颂为：གལ་ཏེ་འགྲོ་བ་རྒྱུ་ཡིས་སྟོང་པར་གྱུར་ན་ནམ་མཁའ་ཡི། །ཨུཏྤལ་ཡི་དྲི་མདོག་ཇི་བཞིན་གཟུང་དུ་མེད་ཉིད་ན། །ཤིན་ཏུ་ཆེས་བཀྲའི་འཇིག་རྟེན་འཛིན་པའང་ཡིན་པ་དེ་ཡི་ཕྱིར། །རང་གི་བློ་བཞིན་འཇིག་རྟེན་རྒྱུ་ལས་ཡིན་པར་ཤེས་པར་གྱིས། ། 众生无因应无取，犹如空花色与香。繁华世间有可取，知世有因如自心。（出处同上）

③ 全颂为：འབྱུང་བ་དེ་དག་བདག་ཉིད་གང་ཞིག་གིས་ནི་ཁྱོད་ཀྱི་བློའི། །ཡུལ་དུ་འགྱུར་བ་དེ་ཡི་བདག་ཉིད་ཅན་ནི་མ་ཡིན་ན། །གང་ལ་ཡིད་ཀྱི་སྲུན་པ་འཐུག་པོ་འདི་ཉིད་དུ་ཡོད་པ། །དེས་ནི་ཇི་ལྟར་འཇིག་རྟེན་པ་རོལ་ཡང་དག་རྟོགས་པར་འགྱུར། ། 汝论所说大种性，汝心所缘且非有。汝意对此尚愚闇，何能正知于他世？（出处同上）

④ 清辨《中观心论颂》：མངལ་གནས་སྔོན་རོལ་བློ་ལ་ནི། །མདུན་རོལ་ཁོ་ནར་འགགས་བློ་ཡོད། །ཤེས་བྱ་གཞན་གྱིས་དེ་གཞན་ཕྱིར། །ཡང་ན་བློ་ཕྱིར་དེའི་འོག་བཞིན། ། (སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། དབུ་མ། ཛ། 105b)

⑤ 寂护《摄真实颂》：རང་གི་ཉེར་ལེན་སྟོབས་བྱུང་ན། །རྒྱུད་གཞན་པ་ཡི་རྣམ་ཤེས་ནི། །ལྡན་ཅིག་བྱེད་ཉིད་དུ་བརྟག་ལ། །གང་ཡང་འགལ་བ་སྣང་ཡང་མེད། །དེ་ཕྱིར་ཐོག་མའི་རྣམ་ཤེས་ནི། །རང་གི་ཉེར་ལེན་སྟོབས་ལས་བྱུང་། །རྣམ་ཤེས་ཉིད་སོགས་གཏན་ཚིགས་ཀྱིས། །ད་ལྟར་མ་ཡིན་རྣམ་ཤེས་བཞིན། །རྒྱུ་གཞན་པ་ནི་སྤངས་པའི་ཕྱིར། །རྒྱུ་ཉིད་མེད་པར་གནས་པ་ལ། །རྣམ་པ་གཞན་དུ་ངེས་པའི་ཚོས། ། (སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། དབུ་མ། ཟ། 69a)

ཡང་ཞི་འཚོས། འཆི་ཁ་སྐད་ཅིག་རྣམ་ཤེས་ནི། །རང་གི་ཉེར་ལྷངས་བསྐྱེད་ནུས་ཏེ། །ཞེས་སོགས་དང་།

又，寂护曰："正死刹那识，能生自近取"云云。

དབུ་མ་སྙིང་པོ་ལས། འཕགས་པ་མིན་པའི་འཆི་འཕོའི་སེམས། །སེམས་གཞན་བསྐྱེད་པ་ཉིད་ཡིན་ཏེ། །མ་རིག་པ་དང་བཅས་པའི་ཕྱིར། །སེམས་དེ་བསྐྱེད་པར་བྱེད་པ་བཞིན། །ཞེས་དང་།

《中观心论》云："非圣死之心，即能生余心，俱有无明故，如生此心者。"

སློབ་དཔོན་དཔའ་བོས། བློ་ནི་ཤེས་བྱ་རྟོགས་པར་གསུངས། །མངལ་གནས་སྔོན་རོལ་བློ་ཡུལ་འདོད། །ཅེས་སོགས་དང་།

圣勇论师[①]曰："说心证所知，许胎昔心境"云云。

ལེགས་ལྡན་གྱིས། བེའུ་ཡང་སྔོན་ཆད་གོམས་བྱས་པས། །ནུ་མ་ཐག་ཏུ་ཟས་འཚོལ་བྱེད། །ཅེས་སོགས་དང་།

清辩曰："犊亦由昔习，方生能觅食[②]"云云。

རྣམ་འགྲེལ་ལས། འདོད་འཇིགས་མྱ་ངན་གྱིས་བརླམ་དང་། ཞེས་སོགས་དང་།

《释量论》曰："欲怖忧所恼[③]"云云。

ཚད་མའི་དེ་ཉིད་ལས། བློ་དང་བརྩེ་བ་ལ་སོགས་དང་། ཞེས་པ་ནས། འོད་གསལ་ཀུན་མཁྱེན་ཉིད་འབྱུང་འགྱུར། །ཞེས་སོགས་དང་།

《量真实论》云："智慧悲愍等，随有所说法，如是令究竟，明光遍智生。[④]"

ཀ་མ་ལ་ཤཱི་ལས། གང་ཕྱིར་རང་གི་ས་བོན་ལས། །ཚེར་མ་ལ་སོགས་སྐྱེ་བ་ཉིད། །རྣོ་སོགས་དེ་ཉིད་ལས་ཡིན་ཕྱིར། །ཞེས་པ་ནས། བལྟོས་དང་བཅས་པར་སྐྱེ་བ་སྟེ། །བལྟོས་བྱ་དེ་དག་རྒྱུར་འདོད་དོ། །ཞེས་སོགས་དང་།

莲花戒曰："由谁从自种，出生棘刺等，由彼有锐利"乃至"有观待而生，许所观为因"云云[⑤]。

---

① 圣勇：藏传佛教认为圣勇即马鸣。

② 清辨《中观心论颂》：མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཤེས་བྱ་སྟེ། །འཛིན་པ་ཡིན་ཕྱིར་དེ་འོག་བཞིན། །བེའུ་ཡང་སྔོན་ཆད་གོམས་བྱས་པས། །ནུ་མ་ཐག་ཏུ་ཟས་ཚོལ་བྱེད། །ཟས་ཀྱི་དོན་དུ་སྐྱོད་པའི་ཕྱིར། །དཔེར་ན་དབང་པོ་སྨིན་པ་བཞིན། ། (སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། དབུ་མ། ཛ། 11b).

③ 全颂为：欲怖忧所恼，梦贼等所坏，如现前安住，见非真实事。

④ 原文：བློ་དང་བརྩེ་བ་ལ་སོགས་པ། །འདི་དག་ཇི་སྐད་བཤད་ཆོས་ལྡན། །དེ་དག་རབ་ཀྱི་མཐར་ཕྱིན་པ། །འོད་གསལ་ཀུན་མཁྱེན་ཉིད་འབྱུང་འགྱུར། ། (སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། ཚད་མ། ཟེ། 124b)

⑤ 莲花戒《真实明论》：གང་ཕྱིར་རང་གི་ས་བོན་ལས། །ཚེར་མ་ལ་སོགས་སྐྱེ་བ་ཉིད། །རྣོ་སོགས་དེ་ཉིད་ལས་ཡིན་པས། །དེས་ན་དཔེ་ནི་གྲུབ་

ཞི་འཚོས། དེ་ཕྱིར་དངོས་པོ་གཞན་དག་ཀྱང་། །རྒྱུར་བཅས་དེ་ལས་སྐྱེ་ཕྱིར་རོ། །ཞེས་དང་།

寂护云："是故虽他物，定从俱因生。"①

ཡང་དེས། ཀུན་གྱིས་མ་མཐོང་ཐེ་ཚོམ་དང་། །རང་གི་མ་མཐོང་འཁྲུལ་བ་སྟེ། །ཞེས་སོགས་ཀྱིས་སྤྱིར་རྒྱུ་མེད་ལས་མི་སྐྱེ་བ་དང་། ཁྱད་པར་བྱིས་པ་བཙས་མ་ཐག་པ་དང་། འཆི་ཁ་མའི་རིག་པས་མཚོན་ནས་སྐྱེ་བ་སྔ་ཕྱི་ཡོད་པའི་སྒྲུབ་བྱེད་དུ་མ་དང་། བློ་སོགས་གོམས་ན་རིམ་གྱིས་གསལ་བ་འོང་བ་སོགས་ཀྱིས་ཀུན་མཁྱེན་ཡོད་པ་དང་། ཚེར་མའི་རྣོ་བ་དེ་རང་རྒྱུ་ཚེར་མ་འགྱུར་བའི་ནུས་པའི་བྱེད་པས་འགྲུབ་པས། དེ་ལྟ་བུ་ལ་རྒྱུ་ཡོད་པ་དང་། སྐྱེ་བ་ཕྱི་མ་རྒྱང་ཕན་ལྟ་བུའི་མངོན་སུམ་གྱིས་མི་མཐོང་ཡང་ཡོད་པའི་སྒྲུབ་བྱེད་དུ་མ་མཛད་ལ། དེ་དག་ནི་མཚོན་བྱེད་ཙམ་ཡིན་གྱི། རྒྱས་པར་ལེགས་ལྡན་འབྱེད་ཀྱི་ཤེས་རབ་སྒྲོན་མེ། དེའི་འགྲེལ་བཤད་ཕྱོགས་གླང་ཡབ་སྲས་ཀྱི་གཞུང་དང་། ཞི་འཚོ་ཡབ་སྲས་ཀྱི་གཞུང་རྣམས་ལས། དེའི་ལུགས་བརྗོད་པ་དང་། དེ་འགོག་པའི་ཚུལ་རྒྱས་པར་སྣང་བས། བློ་གྲོས་ཆེ་བ་རྣམས་ཀྱིས་གཞུང་དེ་དག་ལ་ལྟ་བར་རིགས་སོ། །

又曰："一切不见及疑惑，若自不见为错乱"②云云。由此，总则无因无生；别则，例如初生婴儿及垂死者之知，前后生有证明非一；心等若串习，次第生显明，由此等故，有一切智；锐利棘刺堪能成就自因棘刺，当成之故，是则有因；顺世论见中之现量不见后世，然彼有之证明非一。彼等虽有喻例，然广如清辩之《般若灯论》及其注释、陈那师徒之论、寂护师徒之诸论中，说彼宗规、遮其谬论之理广显，诸聪慧者应当参阅。

དེ་ཡང་སྤྱིར་དངོས་སྟོབས་ཀྱི་རིག་པས་སྒྲུབ་ནུས་པ་ནི། དེས་སྒྲུབ་ལ། དེ་ཙམ་གྱིས་མི་ནུས་པ་ནི་དཔྱད་པ་གསུམ་གྱིས་དག་པའི་ལུང་གིས་སྒྲུབ་ཚུལ་རྣམ་འགྲེལ་དང་དེའི་ཊཱི་ཀཱ་མཐའ་དཔྱོད་སོགས་ན་གསལ་ལོ། །༈། །

此复总之，事势正知能证成者，由之证成；若仅由此不能成者，由三观察清净之教证成。此理显明于《释量论》及其注疏与辨析等。

པ་མེད། །དེ་དག་རེས་འགའ་ཁ་ཅིག་ཏུ། །འབྱུང་བ་ཡོངས་སུ་ངེས་པ་ནི། །ལྟོས་དང་བཅས་པར་སྐྱེ་བ་སྟེ། །ལྟོས་བྱ་དེ་དག་རྒྱུར་འདོད་དོ། ། (སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། དབུ་མ། ས། 267a) 由谁从自种，出生棘刺等，由彼有锐利，以此喻不成。此等偶有时，生起有分限，有观待而生，许所观为因。

① 寂护《摄真实颂》: བསྒྲུབ་བྱའི་སྐྱེད་བྱེད་མ་ཡིན་ཕྱིར། །བྱེད་པ་པོར་ནི་མི་བརྗོད་དོ། །དེ་ཕྱིར་དངོས་པོ་གཞན་དག་ཀྱང་། །རྒྱུ་བཅས་རེས་ལས་སྐྱེད་ཕྱིར་རོ། ། (སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། ཚད་མ། ཟ། 6b) 所立非能生，故不称造者。是故虽他物，定从俱因生。

② 同上：ཀུན་གྱིས་མ་མཐོང་ཐེ་ཚོམ་དང་། །རང་གིས་མ་མཐོང་འཁྲུལ་པ་སྟེ། །འབིགས་བྱེད་རི་ཕུག་དུར་བ་སོགས། །མ་མཐོང་བར་ཡང་ཡོད་ཕྱིར་རོ། ། 一切不见及疑惑，若自不见为错乱，霹雳山洞茅草等，纵使不见亦有故。

ང༢ གཉིས་པ་རྟག་སྨྲ་བའི་གྲུབ་མཐའ།

丁二、常见论

གཉིས་པ་རྟག་སྨྲ་བའི་གྲུབ་མཐའ་ལ་གཉིས། དེའི་ལུགས་བརྗོད་པ་དང་། དེ་དགག་པའོ། །

常见论宗义分二：戊一、说其宗规，戊二、破其恶宗。

ཅ༡ རྟག་སྨྲ་བའི་ལུགས་བརྗོད་པ།

戊一、说其宗规

དང་པོ་རྟག་སྨྲ་ལ་བཅུ་གཅིག་སྟེ། གྲངས་ཅན་ནམ་སེར་སྐྱར་གྲགས་པ། ཚངས་པ་པ། བརྡ་སྤྲོད་པ། རིག་བྱེད་མཐའ་བ། གསང་བ་པ། ཁྱབ་འཇུག་པ། དཔྱོད་པ་བ། ཞི་བ་པ། བྱེ་བྲག་པ། རིག་པ་ཅན། ཟད་བྱེད་པ་སྟེ་བཅུ་གཅིག་གོ །

常见论有十一：己一、数论派(Sāṃkhya)或劫比罗师(Kāpila)，己二、梵天派(Brāhma)，己三、声论派(Vaiyākaraṇa)，己四、吠檀多派(Vedānta)，己五、秘密派(Guhyaka*)，己六、毗湿奴派(Vaiṣṇava)，己七、弥曼差派(Mīmāṃsā)，己八、湿婆派(Śaiva)，己九、胜论派(Vaiśeṣika)，己十、正理派(Nyāya)，己十一、耆那教(Jaina)。

ཆ༡ གྲངས་ཅན་ནམ་སེར་སྐྱར་གྲགས་པ།

己一、数论派或劫比罗师

དང་པོ་ལ་སྟོན་པ། མིང་གྲུབ་མཐའི་ཁྱད་པར།

分三：庚一、导师，庚二、名义，庚三、宗义差别。

ཇ༡ སྟོན་པ།

庚一、导师

དྲང་སྲོང་སེར་སྐྱ། དྲང་སྲོང་མཆོད་འོས། དབང་ཕྱུག་ནག་པོ། སྟོན་པ་ཆུ་ལྟུང་[1]བཞི་ནི། དེའི་སྟོན་པའོ། །

劫比罗仙(Kapila)、应供仙人(Arhat)、自在黑(Īśvarakṛṣṇa)、钵颠阇利(Patañjali)，四人为其导师。

ཇ༢ མིང་དོན།

庚二、名义

ཤེས་བྱ་ལ་ཉེར་ལྔའི་གྲངས་ཅན་ངེས་པར་འདོད་པས་ན། གྲངས་ཅན་པ་དང་། སྟོན་པ་སེར་སྐྱའི་རྗེས་སུ་འབྲང་བས་སེར་སྐྱ་བར་གྲགས་སོ། །

① གྲུབ་མཐའ་ཆེན་མོ་ལྟར་ན་ “ཆུ་ གླུང་” ཟེར།

许所知有二十五数决定[①]，是为数论；追随导师劫比罗，为劫比罗师。

ཛ༣ གྲུབ་མཐའི་ཁྱད་པར།

庚三、宗义差别

འདི་ལ་སྔོན་གྱི་གྲངས་ཅན་པ་དག་འདི་སྐད་སྨྲ་སྟེ། འབྲས་བུ་ཐམས་ཅད་ནི་གཙོ་བོ་ཁོ་ན་ལས་འབྱུང་གི དབང་ཕྱུག་གིས་མ་བྱས་སོ་ཞེས་དབང་ཕྱུག་ལྷར་མི་འདོད་པས་གྲངས་ཅན་ལྷ་མེད་དང་། ཕྱིས་སྟོན་པ་ཆུ་རླུང་གི་རྗེས་འབྲང་རྣམས་ནི། འབྲས་བུ་རྣམས་གཙོ་བོ་ཁོ་ན་ལས་མ་བྱུང་བར་དབང་ཕྱུག་གི་བློའི་གཡོ་བ་སྔོན་དུ་བཏང་ནས་ཀྱང་བྱས་ཏེ། དཔེར་ན་རྫ་བུམ་བྱེད་པ་ན། རྫ་མཁན་ལ་བལྟོས་པ་བཞིན་ནོ་ཞེས་ཟེར་བས་དེ་ལ་གྲངས་ཅན་ལྷར་བཅས་སུ་གྲགས་སོ། །

此中，早期数论如是说言：一切果者，仅由胜性[②]生，非自在天造。是为数论无神派。后水风师之追随者云：诸果非仅从自性生，而系自在天先运觉动方成，犹如作瓶，观待瓶师。是故于此列为数论有神派。

སྔོན་གྱི་གྲངས་ཅན་དེ་དག་གིས་ཤེས་བྱ་ཉེར་ལྔ་པོ་ཐམས་ཅད་བེམ་ཤེས་གཉིས་སུ་འདུ་ཞིང་། བདག་དང་ཤེས་པ་རིག་པ་གསུམ་དོན་གཅིག་པར་འདོད་ལ། བདག་དེ་ཡང་རྟག་པ་དང་བདེ་སྡུག་ལ་ལོངས་སྤྱོད་པ་པོ་དང་། འགྲོ་བ་ཐམས་ཅད་ལ་ཁྱབ་པ་སོགས་ཁྱད་པར་དུ་མ་དང་ལྡན་པར་འདོད་དོ། །

早期数论将一切二十五所知摄为物与知二者，许“我(ātman)”、“知(jñāna)”、“明(vidyā)”三者同义；又许我常，于诸苦乐为受用者，有周遍于一切众生等诸多特性。

བློ་རིག་གཉིས་དོན་གཅིག་པར་མི་འདོད་དེ། བློ་རྣམས་བེམ་པོ་ཡིན་ལ། སྐྱེས་བུ་ཤེས་པ་དང་རིག་པར་འདོད་ཅིང་གཞན་ཤེས་བྱ་ཉེར་བཞི་པོ་ཐམས་ཅད་བེམ་པོ་འདུས་ཤིང་བསགས་པར་འདོད་པའི་ཕྱིར་རོ། །

不许“觉(buddhi)”、“明(vidyā)”二者同义，盖许觉为物，神我(puruṣa)为明亦为知；余一切二十四所知摄集为物故。

ཤེས་བྱ་ཉེར་བཞི་ནི། རྩ་བའི་རང་བཞིན་དང་། བློའམ་ཆེན་པོ། ང་རྒྱལ་གཟུགས་སྒྲ་དྲི་རོ་རེག་བྱ་སྟེ་དེ་ཙམ་ལྔ། མིག་རྣ་བ་སྣ་ལྕེ་པགས་པ་སྟེ་བློའི་དབང་པོ་ལྔ། ངག་ལག་པ་རྐང་པ་རྐུབ་འདོམ་སྟེ་ལུས་ཀྱི་དབང་པོ་ལྔ། ཡིད་ཀྱི་དབང་པོ་དང་བཅས་དབང་པོ་བཅུ་གཅིག ས་ཆུ་མེ་རླུང་ནམ་མཁའ་སྟེ་འབྱུང་བ་ལྔར་བཅས་ལ་ཤེས་བྱ་ཉེར་བཞི་ཞེས་བྱ་ཞིང་། དེའི་སྟེང་དུ་བདག་གི་སྐྱེས་བུ་བསྣན་པས་ཉེར་ལྔའོ། །

二十四所知：根本自性(pradhānaprakṛti)；觉(buddhi)或大(mahat)；我慢(ahaṃkāra)；色(rūpa)、声(śabda)、香(gandha)、味(rasa)、触(sparśa)，为“五

① 一般称为“二十五谛(pañcaviṃśatitattva)”。

② 胜性：pradhāna，གཙོ་བོ，详见下文。

唯(pañca tanmātrāṇi)”；眼(cakṣus)、耳(śrotra)、鼻(ghrāṇa)、舌(rasanā)、皮(tvaga)“五知根(paṇca buddhīndriyāṇi)”，口(vāc)、手(pāṇi)、足(pāda)、肛(pāyu)、阴(upastha)“五作根(karmendriyāṇi)”，并意根(mana-indriya)，为“十一根(ekādaśa indriyāṇi)”；及地(pṛthivī)、水(ap)、火(tejas)、风(vāyu)、空(ākāśa)“五大(pañca mahābhūtāni)”。是为二十四所知。继增神我(puruṣa)，为二十五。

དེའི་གཞུང་ལས། རྩ་བའི་རང་བཞིན་རྣམ་འགྱུར་མ་ཡིན་ལ། ཆེན་པོ་སོགས་བདུན་རང་བཞིན་རྣམ་འགྱུར་ཞིང་། བཅུ་དྲུག་པོ་ནི་རྣམ་པར་འགྱུར་བ་སྟེ། སྐྱེས་བུ་རང་བཞིན་མ་ཡིན་རྣམ་འགྱུར་མིན། ཞེས་བཤད་པ་ལྟར། སྤྱི་གཙོ་བོའམ་རྩ་བའི་རང་བཞིན་ནི་བྱེད་པའི་རྒྱུ་ཡིན་ཀྱང་བྱ་བའི་འབྲས་བུ་མ་ཡིན་ཞིང་ཆ་མེད་གཅིག་བུ་རྒྱུ་འབྲས་ཀུན་ལ་ཁྱབ་པ། ཞེ་སྡང་རྨོངས་ཆགས་གསུམ་མམ་རྡུལ་མུན་སྙིང་སྟོབས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་གསུམ་ཆ་མཉམ་པའི་གནས་སྐབས་ཀྱི་ཤེས་བྱ་མི་གསལ་བ་ཞིག་ཏུ་འདོད་ལ། ཆེན་པོ་དང་བློ་གཉིས་ནི་མིང་གི་རྣམ་གྲངས་ཏེ་ཕྱིའི་ཡུལ་དང་ནང་གི་སྐྱེས་བུའི་གཟུགས་བརྙན་གཉིས་ཀ་འཆར་བ་ཞིག་གོ །

如《数论颂》云：“根本自性非变异，亦性亦变大等七，后十六事唯变异，神我非性非转变。[①]”最胜总或根本自性，虽是能造因，然非所造果。无分、独一，周遍于一切因果。许嗔、痴、贪或刺阇(rajas)、多磨(tamas)、萨埵(sattva)三德，平衡位之所知未显；大与觉二者同名，显现外境与内士夫二像。

ཆེན་པོ་དེ་དང་། ང་རྒྱལ་གཉིས། གཟུགས་སོགས་ཏེ་བདུན་ནི་རང་བཞིན་རྣམ་འགྱུར་གཉིས་ཀ་དང་། མིག་སོགས་དབང་པོ་བཅུ་གཅིག་དང་། ས་སོགས་འབྱུང་བ་ལྔ་སྟེ་བཅུ་དྲུག་པོ་ནི་རྣམ་འགྱུར་ཁོ་ན་དང་། བདག་ཤེས་རིག་གི་སྐྱེས་བུ་ནི་རང་བཞིན་དང་རྣམ་འགྱུར་གཉིས་གང་ཡང་མིན་པར་འདོད་དེ་རང་བཞིན་རྒྱུ་དང་རྣམ་འགྱུར་ནི་འབྲས་བུའོ། །

大与我慢二，及色等七者，俱为自性转变；眼等十一根，及地等五大，此十六唯是转变；我、知、明之神我，非自性亦非转变。如是所许，自性为因，转变为果。

དེ་རྣམས་ཇི་ལྟར་སྐྱེ་བ་ཡང་། རང་རྩ་བའི་རང་བཞིན་ལས་ཆེན་པོའོ། །

此等如何生起：由自根本自性生大；

དེ་ལས་ང་རྒྱལ། དེ་ལས་སྒྲ་རེག་བྱ་ཚོས[རོ?]་གཟུགས་དྲི་སྟེ་དེ་ཙམ་ལྔ་དང་། རྣ་བ་ལྤགས་པ་མིག་ལྕེ་སྣ་སྟེ་བློའི་

① 自在黑《金七十论》，真谛译：“本性无变异，大等亦本变，十六但变异，知者非本变。”(T54, no. 2137, p. 1245, c9-10)

དབང་པོ་དང་། ངག་ལག་པ་རྐང་པ་རྐུབ་འདོམ་སྟེ་ལས་ཀྱི་དབང་པོ་ལྔ་དང་། ཡིད་ཀྱི་དབང་པོ་སྟེ་དབང་པོ་བཅུ་གཅིག་རྣམས་སྐྱེའོ། །

由大生我慢；由我慢生声、触、味、色、香五唯，及耳、皮、眼、舌、鼻五知根，口、手、足、肛、阴五作根，并意根，共十一根；

དེ་ཙམ་ལྔ་པོ་ལས་འབྱུང་བ་ལྔ་སྐྱེ་སྟེ། སྒྲ་ལས་ནམ་མཁའ། རེག་ལས་རླུང་། གཟུགས་ལས་མེ། རོ་ལས་ཆུ། དྲི་ལས་ནི་སའོ། །

由五唯生五大，声生空，触生风，色生火，味生水，香生地。

རྡུལ་དང་མུན་པ་སྙིང་སྟོབས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་གསུམ་ཡང་། དགའ་བའི་བདེ་བ་ནི་སྙིང་སྟོབས་དང་། མི་དགའ་བའི་སྡུག་བསྔལ་ནི་རྡུལ་དང་། རྨོངས་པའི་གཏི་མུག་ནི་མུན་པར་འདོད་ལ། ཞིམ་པའི་ཚུལ་སོགས་རྣམ་བཤད་དགོངས་པ་རབ་གསལ་དང་གཞན་དུ་ཤེས་པར་བྱའོ། །

刺阇、多磨、萨埵三德，欢喜为萨埵，忧苦为刺阇，冥愚为多磨。消解之理等，当另知于《善显密意疏》。

གཞན་ཡང་གྲངས་ཅན་གཉིས་ཀས་མྱུ་གུ་ལྟ་བུ་རང་ཉིད་ལས་རང་ཉིད་སྐྱེ་བར་མི་འདོད་ཀྱང་འབྲས་བུ་རྣམས་དང་དེའི་རང་བཞིན་རྒྱུ་དུས་སུ་མེད་ན་རི་བོང་གི་རྭ་བཞིན་དུ་མི་སྐྱེ་བས། དེ་སྔར་གྱི་རྒྱུ་དུས་སུ་ཡོད་ཅེས་ཁས་ལེན་པས་བདག་སྐྱེ་འདོད་པར་མཚུངས་ལ། ཁྱད་པར་ནི་རང་གི་རྒྱུ་དང་ངོ་བོ་གཅིག་པ་མི་གསལ་བའི་ཚུལ་དུ་ཡོད་པ་ཞིག་གསལ་བར་འབྱུང་དགོས་པར་འདོད་པ་དང་། ཡང་འོ་མ་ཞོར་འགྱུར་བ་ལྟར་གྲུབ་ཟིན་སླར་ཡང་སྐྱེ་བར་འདོད་པའི་ཚུལ་གཉིས་ཡོད་དོ། །

又，二数论派虽皆不许犹如苗芽自从自生，然亦承许：诸果及其自性因时若无，则如兔角不生，故“此先于因时有”。等同受许自生。特别者，承许之理有二：或许自因同体未显之理，须显而生；或许犹如从乳生酪，已有复生。

རྒྱུ་འབྲས་ངོ་བོ་གཅིག་ཡིན་པ་ནི་སངས་རྒྱས་པས་བུམ་པ་དངོས་པོ་དང་ངོ་བོ་གཅིག་ཡིན་པར་འདོད་པ་དང་མི་འདྲ་བར་རྣམ་འགྱུར་གྱི་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རང་བཞིན་རྣམས་པར་ཡིན་ཚུར་ཡིན་དུ་འདོད་པ་སྟེ། དཔེར་ན་མྱུ་གུའི་རྩ་བའི་རང་བཞིན་གང་ཡིན་ས་བོན་གྱིའང་རང་བཞིན་དུ་འདོད་པ་བཞིན་ནོ། །

因果同体者：不同于佛教徒许瓶物同体，而许彼此俱是一切变异物之自性，譬如何为苗芽根本自性，则其亦是种之自性。

དེ་ནི་རྒྱུ་འབྲས་ཀུན་ལ་ཁྱབ་པའི་རང་བཞིན་སྔར་བཤད་པ་དེ་ལྟ་བུ་འདོད་པའི་དབང་གིས་ཡིན་ལ། འདི་འགོག་པའི་ཚུལ་ནི་ཐུན་མོང་དུ་འཆད་པར་འགྱུར་རོ།།༈།།

此为遍于一切因果之自性，如前所许故。破数论派之理至下总破处当说。

ཆ༢ ཚངས་པ་བ།

己二、梵天派

 གཉིས་པ་ཚངས་པའི་འདོད་པ་ལ། སྟོན་པ། མིང་། གྲུབ་མཐའ་རྣམས་ལས།

梵天派所许分三：庚一、导师，庚二、名义，庚三、宗义。

ཇ༡ སྟོན་པ།

庚一、导师

ཚངས་པ་དང་། སྐྱེ་རྒུའི་བདག་པོ་ནི་སྟོན་པའོ། །

梵天(Brahma)、生主(Prajāpati)，为其导师。

ཇ༢ མིང་དོན།

庚二、名义

ཚངས་པའི་བུར་ཁས་ལེན་པས་ན་ཚངས་པའོ།

许为梵天之子，为梵天派。

ཇ༣ གྲུབ་མཐའ།

庚三、宗义

འདིས་ནི་རང་གི་རིག་བྱེད་ནས་འབྱུང་བ་ལྟར། རྟ་དང་བ་ལང་རྣམས་གསོན་པོར་སྲེག་པ་དང་། བསད་ནས་ཤ་ཁྲག་གི་མེར་སྦྱིན་སྲེག་ཀྱང་བྱེད་ལ། ཡང་རྟ་འགའ་ཞིག་ལ་ཁབ་ལྔ་བརྒྱ་རེ་བཙུགས་ནས་སྦྱིན་སྲེག་བྱེད་དེ། དེ་ལས་ལྷག་ཚངས་པ་སྒྲུབ་པའི་ཐབས་ཁྱད་པར་ཅན་གཞན་མེད་པར་འདོད།

此派承许：如从自之吠陀所出，净马及牛，活时应燔；杀已，血肉火中作护摩时，复于诸马每匹钉入五百枚针，而作护摩。许除此外，更无修持梵天之胜方便。

རྟག་པའི་བདག་ཁས་ལེན་ཅིང་ཚངས་པ་དབང་ཕྱུག་གི་བློས་སྤྲུལ་བའི་སྒོ་ང་ལས་སྐྱེས་ཀྱང་། ཚངས་པ་ཉིད་འཇིག་རྟེན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་བྱེད་པོ་དང་། ཁྱད་པར་བྲམ་ཟེ་རྣམས་ཚངས་པའི་ཁ་ནས་བྱུང་བར་ཁས་ལེན་ཅིང་། ཚངས་པའི་ཞལ་བཞི་ལས་རིག་བྱེད་བཞི་ཡང་བྱུང་བར་འདོད་དོ།།༄།།

承许常我；梵天虽从自在天心所化卵[①]生，然梵天是一切世间之造作者；承许殊胜婆罗门从梵口生；许从梵天四面生四吠陀。

---

① 有译为“梵卵”或“安荼”。

ཆ༣ བརྡ་སྦྲོད་པ།

己三、声论派

གསུམ་པ་བརྡ་སྦྲོད་པ་ལ། སྟོན་པ། མིང་། གྲུབ་མཐའ་རྣམས་ལས།

分三：庚一、导师，庚二、名义，庚三、宗义。

ང༡ སྟོན་པ།

庚一、导师

ཚངས་པ་ནི་སྟོན་པ་དང་།

梵天为其导师。

ང༢ མིང་དོན།

庚二、名义

སྒྲ་གཙོ་བོར་བྱེད་པས་ན་བརྡ་སྦྲོད་པའོ། །

以声为本，是声论派。

ང༣ གྲུབ་མཐའ།

庚三、宗义

འདིས་དངོས་པོར་གྱུར་བའི་སྒྲའི་ཚངས་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐོག་མར་སྐྱེ་བ་མེད་པ་དང་མཐར་འཇིག་པ་མེད་པའི་རྟག་པ་ཞིག་འདོད་དེ། དེ་ཕྱོགས་དང་དུས་ཀྱི་ཆ་མེད་དངོས་པོ་ཀུན་གྱི་རང་བཞིན་ཨ་ཨུ་མ་གསུམ་གྱི་བདག་ཉིད་ཅན་གྱི་ཡི་གེ་ཟེར། སྒྲ་དེ་ཡུལ་ལ་དངོས་དབང་གིས་བདེན་པར་འཇུག་པ་དང་། ཕྱི་ནང་ཐམས་ཅད་དེ་གཅིག་པོའི་རང་བཞིན་དུ་གནས་པར་འདོད།

此派承许：作为物之“声梵”，为无初生亦无终灭之常，彼无方分，亦无时分，为诸物之自性，说阿(a)、乌(u)、摩(ma)三为体之字[1]，许此声由物力真实趣境，内外一切住于独一自性。

ཕྱུགས་ཀྱི་མཆོད་སྦྱིན་བྱེད་ལ་བུད་མེད་དང་ཐད་པའི་ཁམས་ཀྱི་འཛག་བདེ་ལམ་གྱི་མཆོག་ཡིན་པར་རློམ་ཞིང་། ཁམས་འབབ་པའི་དུས་ཀྱི་རྟོག་པ་རགས་པ་ལོག་པའི་སྣང་བ་སྟོང་སང་ངེ་བ་དེ་ལམ་གྱི་གཙོ་བོར་འཛིན་པ་དང་དེ་འདྲའི་བདེ་སྟོང་ཧང་ཧང་བོ་དེ་ཐར་པར་འདོད་དོ་ཞེས་བཤད། རྟག་བདག་འདོད་ཅིང་ཚད་མ་ལ་རིག་བྱེད་ཁོ་ན་རང་བྱུང་གི་ཚད་མ་དང་། ལ་ལ་མངོན་རྗེས་ཀྱི་ཚད་མ་གཉིས་ཀྱང་འདོད་དོ།། ༈།།

献牺牲时，共女交媾，其不净出，诩为最胜乐道；不净下滴时遮粗分别

---

① 此三字合为梵文的 oṃ（嗡）字。

朗然空明，执为道要；如此之乐空惘然，许为解脱。承许常我；量中唯许吠陀为自然量，或有亦许现、比二量。

ཆ༤ རིག་བྱེད་པ།

己四、吠檀多派

བཞི་པ་རིག་བྱེད་པ་ལ། སྟོན་པ། མིང་། གྲུབ་མཐའ་རྣམས་ལས།

分三：庚一、导师，庚二、名义，庚三、宗义。

ཇ༡ སྟོན་པ།

庚一、导师

འདིར་ཡང་ཚངས་པ་ནི་རིག་བྱེད་པའམ་རིག་བྱེད་མཐའ་བའི་སྟོན་པའོ། །

梵天，为吠陀派或吠檀多派之导师。

ཇ༢ མིང་དོན།

庚二、名义

རིག་བྱེད་ཀྱི་མཐར་སོན་པར་སྨྲ་བས་ན་རིག་བྱེད་མཐའ་བའོ། །

已臻吠陀之终末，故为“吠檀多派”[①]。

ཇ༣ གྲུབ་མཐའ།

庚三、宗义

འདི་ལས་ཁ་ཅིག་ནི་བདག་ཆུང་བ་ཙུང་འབྲུ་ཙམ་དང་། ལ་ལ་ནི་རི་རབ་བཞིན་ཆེ་ཡང་བསྟན་པར་མི་ནུས་ཞེས་འདོད་ཡང་ལུས་ཅན་ཐམས་ཅད་ལ་ཁྱབ་པ། རྟག་པ་འཆི་བ་མེད་པ་སོགས་ཁྱད་ཆོས་བརྒྱད་དང་ལྡན་པའི་སྐྱེས་བུ་ཞིག་ཡོད་པར་འདོད་དེ། དེ་ནི་རྟོག་གེ་འབར་བ་ལས། སྟེང་ཕྱོགས་ནི་མགོ་བོའོ། །འོག་ཕྱོགས་ནི་རྐང་བའོ། །ནམ་མཁའ་ནི་ལྟོ་བའོ། །ཕྱོགས་ནི་ལག་པའོ། །ཞེས་སོགས་འབྱུང་བ་ལྟ་བུ་དང་། དེ་ཀོ་ན་སྣོད་བཅུད་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྒྱུ་བྱེད་ལ། གང་གིས་དེ་གསེར་མདོག་ཅན་དུ་མཐོང་བ་དེའི་ཚེ་དགེ་སྡིག་མཉམ་པར་འདོད་དོ།།༔།།

此派或许小我小如谷粒，或许虽大如须弥，而不能表明，周遍一切有情；许有具常、不死等八差别法之人我[②]。如《思择焰》云：“上方是头，下方为足，虚空为腹，四方为手。”即此而为一切情器世间之因，凡有见此紫金色者，尔时善恶平等。

---

① 梵文“吠檀多派”（Vedānta）字面含义为“吠陀之终末”。

② 梵 puruṣa，或译“原人”。

ཆ༥ གསང་བ་པ།

己五、秘密派

ལྔ་པ་གསང་བ་པ་ལ། སྟོན་པ། མིང་། གྲུབ་མཐའ་རྣམས་ལས།

分三：庚一、导师，庚二、名义，庚三、宗义。

ཇ༡ སྟོན་པ།

庚一、导师

སྟོན་པ་ནི་སྔར་བཞིན་ནོ། །

导师如前。

ཇ༢ མིང་དོན།

庚二、名义

ཚངས་པས་བཤད་པའི་རིག་བྱེད་བདུད་རྩི་ཐིགས་པ་གསང་བ་ཞེས་བྱ་བའི་ལུང་གི་རྗེས་སུ་འབྲང་བས་ན་གསང་བ་པའོ། །

追随梵天所说《吠陀甘露密滴》为教，是为秘密派。

ཇ༣ གྲུབ་མཐའ།

庚三、宗义

ས་ལ་སོགས་པ་འབྱུང་བཞིའི་བདག་ཉིད་ཅན་གྱི་བདག་རྟག་པ་ཡིན་པ་དང་། རྣམ་ཤེས་ཀྱི་རང་བཞིན་འགྲོ་བ་ཐམས་ཅད་ལ་ཁྱབ་པ་ཡན་གར་བ་ཞིག་འདོད་པར་དབུ་མ་རྒྱན་གྱི་འགྲེལ་བཤད་ནས་གསུངས་པའོ།།༈།།

《中观庄严论疏》说，此宗许：“我”是以地等四大种为体之常我，以识为性，周遍一切众生而独存。

ཆ༦ ཁྲབ་འཇུག་པ།

己六、毗湿奴派

དྲུག་པ་ཁྲབ་འཇུག་པ་ལ། སྟོན་པ། མིང་། གྲུབ་མཐའ་རྣམས་ལས།

分三：庚一、导师，庚二、名义，庚三、宗义。

ཇ༡ སྟོན་པ།

庚一、导师

སྔོན་གྱི་སྟོན་པ་ནི་ཁྲབ་འཇུག་དང་། ལྷ་མ་ཟླ་བ་ཡིན་ལ། ཁྱིས་གཞོན་ནུ་མ་ལེན་སྟོན་པའོ། །

前期导师为毗湿奴[①]及旃陀罗师(Gurucandra)，后期为鸠摩利罗(Kumalīla)。

ཇ༢ མིང་དོན།

庚二、名义

ཁྱབ་འཇུག་སྟོན་པར་འཛིན་པས་ན་ཁྱབ་འཇུག་པའོ། །

执毗湿奴为导师，故为毗湿奴派。

ཇ༣ གྲུབ་མཐའ།

庚三、宗义

འདིས་ཁྱབ་འཇུག་དེ་འཇུག་པ་བཅུ་དང་ལྡན་པར་འདོད་དེ། ཇི་སྐད་དུ། མ་ཞིའི་ཉ་དང་རུས་སྦལ་ཕག་རྒོད་དང་། མི་ཡི་སེང་གེ་མི་འུ་ཐུང་དགའ་བྱེད་གཉིས། ནག་པ་སངས་རྒྱས་རིགས་ལྡན་འཇུག་པ་བཅུས། ཞེས་བཤད་པ་བཞིན་དང་། ཁྱབ་འཇུག་དེ་ནི་འགྲོ་བའི་བྱེད་པ་པོ་དང་། རྡུལ་ཕྲན་རྟག་པ་ནི། སྣོད་བཅུད་ཀྱི་བྱེད་པོར་ཡང་འདོད་ལ། འཁོར་བ་ཉམས་པའི་སྟོང་པ་དེ་ཐར་པར་ཁས་ལེན་ཅིང་། རླུང་གི་རྣལ་འབྱོར་འགའ་ཞིག་བསྒོམས་ན་ཁྱབ་འཇུག་གི་ཐར་པ་སྐྱེར་བ་འདོད་དོ། །ཁྱབ་འཇུག་དེས་ཀྱང་། ང་རྒྱལ་གྱིས། ཉི་མ་ཟླ་བ་སོགས་སྣོད་བཅུད་ཀྱི་བཟང་བཟང་ཐམས་ཅད་ཁོ་བོས་ཡིན་ནོ་ཞེས་ཟེར་ཞིང་། རྟག་བདག་ཀྱང་འདོད་དོ།། ༈ །།

此派承许毗湿奴具十种化身[②]。如云："鱼、乌龟、野猪、人狮子、侏儒、二罗摩[③]、黑天、佛陀、迦尔吉[④]，十种化身。"毗湿奴为造物主；亦许微尘为常，是情器世间之作者。承许生死衰亡之空为解脱。许若修一类风瑜伽，则获毗湿奴之解脱。毗湿奴亦矜慢而说："日月等一切情器善品，率皆是我。"亦许常我。

ཆ༧ དཔྱོད་པ་བ།

己七、弥曼差派

བདུན་པ་དཔྱོད་པ་བ་ལ། སྟོན་པ། མིང་། གྲུབ་མཐའ་རྣམས་ལས།

分三：庚一、导师，庚二、名义，庚三、宗义。

---

① 毗湿奴（Viṣṇu），古译"遍入天"。

② 十种化身（daśāvarāra，འཇུག་པ་བཅུ）：即十种趣入。

③ 二罗摩：一指持斧罗摩，一指罗摩。

④ 十种化身的梵文名依次为：Matsya, Kūrma, Varāha, Nṛsiṃha, Vāmana, Paraśurāma, Rāma, Kṛṣṇa, Bauddha, Kalakī.

ཛ༡ སྟོན་པ།

庚一、导师

ཁྱབ་འཇུག་དང་། རྒྱལ་དཔོག་སྟོན་པའོ། །

毗湿奴及阇弥尼(Jaimini)①，为其导师。

ཛ༢ མིང་དོན།

庚二、名义

རིག་བྱེད་ལ་དཔྱོད་པས་ན་དཔྱོད་པ་བ་དང་། རྒྱལ་དཔོག་གི་རྗེས་སུ་འབྲང་བས་རྒྱལ་དཔོག་པའོ། །

伺察《吠陀》，故为弥曼差派②；追随阇弥尼，故为阇弥尼派。

ཛ༣ གྲུབ་མཐའ།

庚三、宗义

འདིས་བདག་ནི། བདེ་སྡུག་མྱོང་བའི་བདག་ཉིད་ཅན་གནས་སྐབས་མི་རྟག་ཅིང་ལུས་ལས་ཐ་དད་དུ་གནས་པའི་ཡན་གར་བ་ངོ་བོ་ལ་ལྡོག་ཆ་སོ་སོར་དབྱེ་རྒྱུ་མེད་པའི་བློ་ཞིག་ཏུ་འདོད་ལ། རིག་བྱེད་ཀྱི་ཚིག་མ་གཏོགས་གཞན་གྱི་ཚིག་ཐམས་ཅད་རྫུན་ཡིན་པར་ཁས་ལེན་ཏེ། དང་པོ་ནི། ཚད་ཆེན་ལས། གཞན་དག་བདག་ནི་ལྡོག་པ་དང་། རྗེས་འགྲོ་བདག་ཉིད་ཅན་གྱིས་ནི། ཞེས་སོགས་དང་། གཉིས་པ་ནི། ཇི་སྐད་དུ། སྐྱེས་བུའི་ཚིག་ནི་བརྫུན་ཉིད་དེ། རིག་བྱེད་སྐྱེས་བུས་མ་བྱས་ཕྱིར། དེས་ན་ཚད་མས་གཟུང་བར་བྱ། ཞེས་འབྱུང་བ་བཞིན་ནོ། །

此派承许：“我”为觉知，具足领纳苦乐本性，分位无常，异身而住，孑然独存，体性无从别分返体。承许：吠陀辞外，一切言辞皆是欺诳。初者，如《摄真实颂》云：“外许我具足，遮、随行自性。③”第二，如《中观心论》云：“人语欺诳性；吠陀非人造，故应量所摄。④”

ངན་སོང་ལས་ཐར་པ་ཞིག་ཐར་པར་འདོད་ཅིང་། དེའི་ཆེད་དུ་མེ་ལྔ་བསྟེན་པ་དང་། སྦྱིན་སྲེག་ཀྱང་བྱེད་དེ་རྟའི་མཆོད་སྦྱིན་ནི་སྔར་བཤད་པ་དང་འདྲ་བར་གསུངས།

此派承许脱离恶趣为解脱，为此，依止五火，实行护摩。此马祭者，犹如前说。

---

① 阇弥尼（Jaimini，རྒྱལ་དཔོག）：字面含义为“胜察”。

② 梵文弥曼差（Mīmāṃsā）词根为√man（思考）。藏译 དཔྱོད་པ་བ 意为“伺察者”。

③ 寂护《摄真实颂》：གཞན་དག་བདག་ནི་ལྡོག་པ་དང་། །རྗེས་འགྲོ་བདག་ཉིད་ཅན་གྱི་ནི། །སེམས་པའི་ངོ་བོ་ཉིད་དུ་འདོད། །སེམས་པའི་བློ་ཡི་མཚན་ཉིད་ཅན། ། 外许我具足，遮、随行自性，以思为体性，思觉为其相。（སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། ཟེ། 9b-10a）

④ སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། ཛ། 31b.

རང་གི་སྟོན་པ་རྒྱལ་དཔོག་པ་ཀུན་མཁྱེན་དུ་འདོད་ཀྱང་། ཤེས་བྱ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པའི་ཀུན་མཁྱེན་ནི་མི་འདོད་དེ། དེའི་རྒྱུ་མཚན་ཡང་ཤེས་བྱ་མཐའ་ཡས་པ་དང་། དྲི་མ་སེམས་ཀྱི་རང་བཞིན་ལ་ཞུགས་པས་སེམས་དང་འབྲལ་མི་རུང་བས། གལ་ཏེ་དྲི་མ་ཟད་ན་སེམས་ཀྱང་ཟད་པར་འགྱུར་ཞེས་འདོད།

虽许自派阇弥尼师为一切智，不许遍智知诸所知。其理由者，所知无边，垢入心性，不堪离心；是故，垢染尽时，心亦成尽。

ཚད་མ་མངོན་རྗེས་གཉིས་དང་དེ་ལས་གཞན་པའི་ཚད་མ་བཞི་ཡང་ཁས་ལེན་ཏེ། ཚད་མ་སོ་སོའི་ངོས་འཛིན་དང་འགོག་ཚུལ་ནི་དབུ་མ་སྙིང་པོ་སོགས་ན་གསལ་ལོ།།༄།།

许现、比外，更有四量[①]。辨别诸量及遮破理，《中观心论》等中已明。

ཆ༨ ཞི་བ་པ།

己八、湿婆派

བརྒྱད་པ་ཞི་བ་པ་ལ་སྟོན་པ། མིང་། གྲུབ་མཐའ་རྣམས་ལས།

分三：庚一、导师，庚二、名义，庚三、宗义。

ཛ༡ མིང་དོན།

庚一、导师

དབང་ཕྱུག་གམ་ཞི་བ་དང་། ཀང་མིག་སྲེ་སྟོན་པའོ། །

自在天或湿婆，及足目仙人，为其导师。

ཛ༡ མིང་དོན།

庚二、名义

དབང་ཕྱུག་ཞི་བ་ལྷར་འཛིན་པས་ན། ཞི་བ་པའོ། །

执持自在天湿婆为神，故为湿婆派。

ཛ༣ གྲུབ་མཐའ།

庚三、宗义

འདོད་ཚུལ་ཅུང་ཟད་མི་འདྲ་བའི་སྒོ་ནས་རིགས་གསུམ་ཡོད་ལ། དབང་ཕྱུག་ཆེན་པོ་ནི། ཐ་བ་དང་། ཡང་བ་སོགས་བརྒྱད་ལྡན་དང་། དེ་ཡང་རྐང་ལག་མིག་སོགས་ཀྱིས་བྱ་བ་མང་དུ་བྱེད་པས་ཐ་བ་དང་། ནམ་མཁའ་དང་རླུང་དྭངས་པར་བྱེད་ཅིང་ས་ཆུ་སྟུད་པ་དང་རྒྱས་པར་བྱེད་པས་ཡང་བ་དང་། སྣོད་བཅུད་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྒྱུ་བྱེད་པས་བདག་པོ་དང་། ཐམས་ཅད་ལ་

① 剩余四量为：譬喻量（upamāna，དཔེ་ཉེར་འཇལ）、声量（śabda，སྒྲ་བྱུང）、义准量（arthapatti，དོན་གྱིས་གོ་བ）、无体量（anupalabdhi，དངོས་མེད）。

དབང་བསྒྱུར་བས་དབང་དུ་གྱུར་བ་དང་། ཡིད་ལྟར་གང་འདོད་པ་དེར་ཕྱིན་ནུས་པས་གར་ཕྱིན་དང་། སྐྱེ་དགུ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་མཆོད་པར་བྱ་བར་འོས་པས་མཆོད་པར་བྱ་བ་དང་། རྡུལ་ཕྲན་སྙིང་སྟོབས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་གང་ལ་གནས་ཀྱང་འབྱེད་ནུས་པས་འདོད་རྒྱུར་ལྡན་པ་དང་། ཐར་པ་དང་མཐོ་རིས་གང་འདོད་པ་ལ་དེ་སྟེར་ནུས་པས་དགའ་མགུར་གནས་པ་སྟེ་བརྒྱད་དོ། །

由其所许不同，分为三种。大自在天具细、轻等八特质：以足、臂、眼等成办众事，为“细”；令虚空与风清澈，令地与水聚集广大，为“轻”；成一切情器之因，为“主”；控制一切，为“制”；随欲而至，为“至”；一切九生所应供养，为“应供”；任住何罗阇、多磨、萨埵等德，皆能分别，为“随欲”；解脱、增上，任欲何种，皆能惠赐，为“住喜悦”。是为八种。

དབང་ཕྱུག་དེ་ནི་རི་བོ་ཏི་སེ་ན་ཡོད་པར་འདོད་དེ། དེ་ཡང་གངས་ཏི་སེ་ན་ལྷ་མོ་ཨུ་མ་དང་སྲས་ཚོགས་བདག་འཁོར་བརྒྱ་སྟོང་དང་བཅས་ཏེ་གནས་པར་འདོད་པས་སོ། །

承许：自在天住冈底斯山。于此冈底斯雪山中，俱邬摩女神(Umā)及子毗那夜迦（Vināyaka）[1]等百万眷属而住。

སྣོད་བཅུད་ཐམས་ཅད་དབང་ཕྱུག་འདིས་བྱས་པར་འདོད་དེ། འཇིག་རྟེན་ན་དངོས་པོ་རིགས་ཐ་དད་པ་སྣ་ཚོགས་ཡོད་པ་རྣམས་དབང་ཕྱུག་གིས་བྱས་ཀྱི། རི་རྣམས་དང་རྩ་ཤིང་སོགས་དེ་དག་ལ་དབྱིབས་འཆོས་མཁན་མེད་པས་སོ་སྙམ་དུ་བསམ་མོ། །

承许一切情器世间皆为自在天所造，盖心中思惟：世间事物种类各异，皆由自在天所成，山及草木等中无有造形者故。

བདག་ཀྱང་ཁྱབ་འཇུག་པས་འདོད་པའི་རྟག་པ་དེ་ལྟ་བུ་དང་། ཁམས་ཀྱི་དེ་ཉིད་སོགས་དེ་ཉིད་ལྔ་འདོད་ཅིང་། ཐིག་ལེ་འབབ་པའི་བདེ་བ་དང་རླུང་སྦྱོར་འགའ་ཞིག་གྲོལ་ལམ་དུ་འཛིན། འཁྲིག་བདེའི་དུས་ཀྱི་ཤེས་པ་ཞིག་ཐར་པར་འདོད་དེ། ཇི་སྐད་དུ། དབང་ཕྱུག་ནུས་ཅན་མཉམ་སྦྱོར་བས། །མཆོག་ཏུ་བདེ་བ་གཉིས་མེད་མཆོག །ཞེས་སོགས་དང་། འཁྲིག་པའི་གྲུབ་པ་ནི་ཐར་པ་ཡིན་ལ། ཞེས་སོགས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །༈། །

于我，亦如毗湿奴派许常我，并执界自性等“五自性”[2]。执降明点之乐及少分风瑜伽为解脱道。许不净行乐时之智为解脱。如云：“自在具力等合故，最胜无二最胜乐。”又云：“不净行成即解脱。”[3]

---

① 即象鼻神。原文梵名 Gaṇeśa（伽那舍，群主）。

② 指界自性、咒自性、欲自性、我自性、湿婆自性。

③《智心要集释》，སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། དབུ་མ། ཚ། 40b.

ཆ༩ བྱེ་བྲག་པ།

己九、胜论派

དབྱེ་བ་བྱེ་བྲག་པ་ལ། སྟོན་པ། མིང་། གྲུབ་མཐའ་རྣམས་ལས།

分三：庚一、导师，庚二、名义，庚三、宗义。

ཛ༡ མིང་དོན།

庚一、导师

འུག་པ་ལྷར་འཁྲུལ་བའི་དྲང་སྲོང་འུག་པ་འམ་མིང་གཞན་གཟེགས་ཟན་པ་ནི་སྟོན་པའོ། །

错执鸺鹠为天神之鸺鹠仙人(Ulūka)①，或名食屑仙人(Kaṇabhuj)②，为其导师。

ཛ༢ མིང་དོན།

庚二、名义

དེས་བྱས་པའི་བྱེ་བྲག་གསལ་བའི་ལུང་གི་རྗེས་སུ་འབྲང་བས་ན་བྱེ་བྲག་པའམ་འུག་པ་པའོ། །

随行其所造之《胜论经》，故名胜论派，或鸺鹠派。

ཛ༣ གྲུབ་མཐའ།

庚三、宗义

འདིས་ནི་བདག་ཀུན་ཏུ་འགྲོ་བའི་བེམ་པོ་གཟུགས་ཅན་པར་འདོད་དེ། དེའི་ཁྱད་པར་ཕྱི་ནང་གི་བདག་གཉིས་སུ་ཡོད་ལ། ནང་གི་བདག་ནི་ལུས་ཀྱི་ཁོང་ན་གནས་པ་དེར་དབང་པོའི་ཚོགས་རྣམས་འཇུག་ཅིང་། ཕྱིའི་བདག་ནི་ལུས་ཀྱི་སྟེང་ན་ནང་གི་བདག་དེ་ལ་ཕན་འདོགས་པ་ཞིག་སྟེ། དཔལ་ལྡན་ཟླ་བས། བདག་རྣམ་པ་གཉིས་སུ་སྨྲ་བར་བྱེད་དེ། འདི་ལྟ་སྟེ། ནང་གི་བདག་དང་ཕྱིའི་བདག་གོ དེ་ལ་ནང་གི་བདག་ཅེས་བྱ་བ་ནི། གང་ཞིག་ལུས་ཀྱི་ཁོང་ན་རྣམ་པར་གནས་ཤིང་། ཞེས་སོགས་གསུངས་པ་ལྟར་རོ། །

此派承许我为有色遍行之物。其差别者，内外二我中，内我住于身内，诸根立于其中；外我住于身上，饶益内我。如月称云："许二种我：内我、外我。此中内我，安住身中。[其诸根者，别别安立。内作用之神我，即众生我执之因；于善、不善、无记甚深业果相续别别寻思，从而区别。外我具足

① 鸺鹠仙人：据说此外道通过神通看到一只鸺鹠往生后升入天界，因此认为修持鸺鹠之行能得以升天，故称其为鸺鹠仙人；或者是他错认鸺鹠为天神。

② 食屑仙人，又名迦那陀（Kaṇāda）。

和合身根体性，饶益内我。][1]”

ད་ལྟ་ཕལ་ཆེར་གྱིས་བདག་འདོད་པའི་ཚུལ་འདི་དང་མཐུན་པར་སྣང་སྟེ། འདིས་འདོད་པའི་ནང་གི་བདག་དེ་ཞེས་ཐུགས་སུ་འཆང་འདུག་པའི་ཕྱིར་རོ། །

而今多数许我之理相于此派，终将归于此派所许内我故。

འདིའི་འདོད་ཚུལ་ཚིག་དོན་དྲུག་སོགས་གཞན་ནི་རིགས་པ་ཅན་དང་ཐུན་མོང་བ་སྟེ་འཆད་པར་འགྱུར་རོ།། ༈ ||

胜论派所许六句义等余宗规，通正理派，下文当说。

ཆ༡༠ རིག་པ་ཅན།

己十、正理派

བཅུ་པ་རིག་པ་ཅན་པ་ལ། སྟོན་པ། མིང་། གྲུབ་མཐའ་རྣམས་ལས།

分三：庚一、导师，庚二、名义，庚三、宗义。

ཇ༡ མིང་དོན།

庚一、导师

དྲང་སྲོང་རྐང་མིག་པ་ནི་སྟོན་པའོ། །

足目仙人(Akṣipāda)[2]为其导师。

ཇ༡ མིང་དོན།

庚二、名义

སྟོན་པ་དེས་བྱས་པ་རིག་པའི་ལྟ་བའི་རྗེས་སུ་འབྲང་བས་ན་རིག་པ་ཅན་ནོ། །

随行此师所造正理之见，是正理派。

① 月称《四百论释》，སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། དབུ་མ། ཡ། 158b. 整句原文为：བདག་རྣམ་པ་གཉིས་སུ་སྨྲ་བར་བྱེད་དེ། འདི་ལྟ་སྟེ། ནང་གི་བདག་དང་ཕྱིའི་བདག་གོ དེ་ལ་ནང་གི་བདག་ཅེས་བྱ་བ་ནི། གང་ཞིག་ལུས་ཀྱི་ཁོང་ན་རྣམ་པར་གནས་ཤིང་། དེའི་དབང་པོའི་ཚོགས་དེ་དང་དེར་རབ་ཏུ་འཇུག་པར་བྱེད་པའོ། །ནང་གི་བྱེད་པའི་སྐྱེས་བུ་འགྲོ་བའི་ངར་འཛིན་པའི་རྒྱུ་དགེ་བ་དང་མི་དགེ་བ་དང་ལུང་དུ་མ་བསྟན་པའི་ལས་ཀྱི་འབྲས་བུའི་ཟབ་པོ་རྒྱུད་རེ་རེ་ཞིང་རྣམ་པར་རྟོག་པ་དུ་མའི་དབྱེ་བས་བྱེ་བའོ། །ཕྱིའི་བདག་ནི་ལུས་དང་དབང་པོ་འདུས་པའི་ངོ་བོ་ཅན་ནང་གི་བདག་ལ་ཕན་འདོགས་པའོ།། 嘉曹杰《四百论释》(任杰译)：“诸外道认为有两种我，即是内我和外我。第一内我，是住在有情的身中，根等和合即能为我的行境，这种内能了别的神我，即成为我执所缘境。第二外我，即身与根合为一体，对内我有所饶益。”

② 古音译为“恶叉波陀”。

ང༣ གྲུབ་མཐའ།

庚三、宗义

སྔ་མ་དང་འདི་གཉིས་ཀས་ཚད་མ་ལ་མངོན་རྗེས་གཉིས་དང་ལུང་ཚད་མ་སྟེ་གསུམ་འདོད་ལ། ཤེས་བྱ་ལ་ཚིག་དོན་དྲུག་གི་གྲངས་ངེས་པ་དང་། ཁྱད་པར་འདིས་བདག་ནམ་མཁའ་བཞིན་དུ་ཀུན་ལ་ཁྱབ་པའི་ཆེན་པོར་འདོད་དོ། །

胜论派与正理派承许现、比二量，及圣言量三[①]。所知决定有六句义。特别者，正理派承许我如虚空，大而周遍一切。

ཚིག་དོན་དྲུག་ནི། རྫས་དང་། ཡོན་ཏན། ལས། སྤྱི། བྱེ་བྲག འདུ་བ་སྟེ་དྲུག་གོ །

六句义者，实(dravyatva)、德(guṇatva)、业(karmatva)、同(sāmānya)、异(viśeṣa)、和合(samavāya)[②]。

རྫས་ལ་དགུ་སྟེ། ས་སོགས་འབྱུང་བ་བཞི་དང་ནམ་མཁའ་བཅས་ལྔ། དུས་ཕྱོགས་བདག་ཡིད་བཞི་སྟེ་དགུའོ། །

实有九：地(pṛthivī)、水(ap)、火(tejas)、风(vāyu)、空(ākāśa)[③]、时(kāla)、方(diś)、我(ātman)、意(manas)。

ཡོན་ཏན་ནི་ཉེར་བཞི་སྟེ། འདོད་ཡོན་ལྔ་དང་། གྲངས། བོང་ཚོད། སོ་སོ་བ། སྦྲད་པ། དབྱེ་བ། གཞན་དང་གཞན་མིན་པ། མིག་གི་བློ་ནས་ལུས་ཀྱི་བློའི་བར་ལྔ་དང་། བདག(བདེ་བ?) སྡུག་བསྔལ། འདོད་པ། སྡང་བ། འབད་པ། ཆོས་དང་། ཆོས་མིན། བྱས་པའི་ཤུགས་སོ། །

德有二十四：色(rūpa)、味(rasa)、香(gandha)、触(sparśa)、声(śabda)、数(saṃkhyā)、量(parimāṇa)、别体(pṛthaktva)、合(saṃyoga)、离(vibhāga)、彼体(paratva)、眼觉(cakṣurbudhi)、耳觉(śrotrabuddhi)、鼻觉(ghrāṇabuddhi)、舌觉(jihvābuddhi)、身觉(kāyabuddhi)、乐(sukha)、苦(duḥkha)、欲(icchā)、嗔(dveṣa)、勤勇(prayatna)、法(*dharma)、非法(*adharma)[④]、行(saṃskāra)[⑤]。

---

① 据《胜论经》，胜论派承许现、比二量；而据《正理经》，正理派承许现量、比量、圣言量、譬喻量。

②《胜宗十句义论》在此基础上添加了有能、无能、俱分、无说四句义。

③ 原文：地等四大种及空。

④ 法与非法二者合称“不可见(adṛṣṭa)”。

⑤《胜论经》提到十七种德：色、味、香、触、数、量、别体、合、离、彼体、此体、觉、乐、苦、欲、嗔、勤勇。《摄句义法论》及《胜宗十句义论》提到二十四种德，即在上述十七种德上又加了重体、液体、润、行、法、非法、声。（参见姚卫群：《印度宗教哲学概论》，北京：北京大学出版

ལས་ཞེས་བྱ་བ་ནི་རྣམ་པ་ལྔ་སྟེ། འདེགས་པ། འཛོག་པ། བསྐུམ་པ། བརྐྱང་བ། འགྲོ་བའོ། །

业有五：取(utkṣepaṇa)、舍(apakṣepaṇa)、屈(ākuñcana)、伸(prasāraṇa)、行(gamana)。

སྤྱི་ནི་རྫས་ཡོན་ཏན་ལས་གསུམ་ལས་དོན་གསུམ་པའི་རྫས་ཞིག་གོ །དེ་ཡང་ཡོད་པ་ལྟ་བུ་ཀུན་ལ་ཁྱབ་པའི་སྤྱི་དང་། བུམ་པ་ལྟ་བུ་ཉི་ཚེ་བའི་སྤྱིར་འདོད་དོ། །

同者，实、德、业三者外，第三义之实[①]。又许：如“有”者，则为周遍一切之同；如“瓶”者，为少分同。

བྱེ་བྲག་ནི་ཁྱད་པར་སྟེ། དཀར་ནག་སོགས་ཀྱི་ཁྱད་པར་ལྟ་བུའོ། །

异者，差别。如白、黑等差别。

འདུ་བ་ནི་གཉིས་ཏེ། རྟེན་བརྟེན་པ་གོ་ས་ཐ་དད་ཀྱི་ལྡན་འབྲེལ་དང་། གོ་ས་ཐ་མི་དད་ཀྱི་འདུ་འབྲེལ་གཉིས་ཏེ། རྒྱས་པར་ནི་གཞན་དུ་ཤེས་པར་བྱའོ། །

和合有二：能依所依相异位之“有系属”、不异位之“合系属”。广者应从他论了知。[②]

བྱེ་བྲག་པ་དང་འདི་གཉིས་ཀས། སྣོད་བཅུད་ཐམས་ཅད་རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཀྱི་རྒྱུ་བྱས་ནས་དབང་ཕྱུག་གིས་བྱས་པར་འདོད་དེ། སྣོད་བཅུད་སྔ་མ་སྟོང་པའི་ཚེ་འབྱུང་བཞིའི་རྡུལ་ཕྲ་རབ་སོ་སོ་ན་ཡན་གར་དུ་གནས་པ་རྣམས་དབང་ཕྱུག་གི་བློའི་གཡོ་བ་སྔོན་དུ་བཏང་ནས་བྱས་པར་འདོད་པའི་ཕྱིར་རོ། །

胜论派与正理派承许：一切情器世间极微为因，大自在天所造。前之情器世间空时，四大极微分散独存；大自在天先施动心，而得造成。

དབང་ཕྱུག་གིས་དབང་བསྐུར་བ་དང་ཁྲུས་སོགས་ཆོས་ཀྱིས་འཁོར་བ་ལས་གྲོལ་བར་བྱེད་པས། ཆོས་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སྤྱད་ནས་འཁོར་བ་ལྡོག་སྟེ་མར་མེ་ཤི་བ་བཞིན་དུ་རྣམ་རྟོག་ཟད་པ་ནི་ཐར་པར་འདོད་དེ། ལེགས་ལྡན་འབྱེད་ཀྱིས། ལུས་དང་ཡིད་ཀྱི་རྣམ་རྟོག་ནི། ཞེས་པ་ནས། ཤིང་ཟད་པ་ཡི་མེ་བཞིན་ནོ། །ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར་རོ།། ༈ །།

承许：由自在天灌顶、沐浴等法，能脱生死。行此法已，遮返生死，如灯火熄，分别罄尽，是为解脱。如清辩云：“身意之分别，尽断则得趣，无

社，2006 年，71 页。）

① 例如，相对于地、水、火、风、空、时、方、我、意，“实”是“同”。即共同性。

② 详见嘉曹杰《释量论疏 · 显明解脱道》。

垢之超越，如木尽火熄。[①]”

ཆ༡༡ ཟད་བྱེད་པ།

己十一、耆那教

བཅུ་གཅིག་པ་ཟད་བྱེད་པ་ལ་སྟོན་པ། མིང་། གྲུབ་མཐའ་རྣམས་ལས།

分三：庚一、导师，庚二、名义，庚三、宗义。

ཇ༢ མིང་དོན།

庚一、导师

རྒྱལ་བ་དམ་པ་དང་། དྲང་སྲོང་མཆོད་འོས། ལྡོང་རིས་ཁྱུ་མཆོག་རྣམས་སྟོན་པའོ། །

胜者大雄(Jina)、应供仙人(Arhat)、盲种[②]、众尊(Ṛṣabha)，为其导师。

ཇ༢ མིང་དོན།

庚二、名义

རང་གི་སྐྲ་ཉིན་བཞིན་དུ་ཟད་པར་བྱེད་པས་ན་ཟད་བྱེད་པ་དང་། གོས་མེད་པར་གཅེར་བུར་རྒྱུ་བས་ན་གཅེར་བུ་པའོ། །གཞན་ཡང་འདི་ལས་ཀུན་ཏུ་རྒྱུ་དང་། འཚོ་བ་པ་དང་། མཆོད་འོས་པར་ཡང་གྲག་གོ །

每日落发，故为“离系外道[③]”。身无衣著，裸露而行，为“裸形外道”。此外亦称“游行外道”、“邪命外道[④]”、“应供派”。

ཇ༢ གྲུབ་མཐའ།

庚三、宗义

སྐྱེས་བུའི་སྲོག་བདག་ཏུ་འདོད་ཅིང་། སྲོག་དེ་ཡང་སྲོག་ཅན་རང་གི་ལུས་ཀྱི་ཚད་ཙི་ཙམ་ཡོད་པ་དེ་ཙམ་ཞིག་དང་། དེ་ཉིད་རྫས་རྟག་ལ་རྣམ་གྲངས་མི་རྟག་པ་སེམས་པའི་བདག་ཉིད་ཅན་དུ་འདོད་དེ། ཁྱད་པར་འཕགས་བསྟོད་ལས། “གཅེར་བུ་ལུས་ཀྱི་ཚད་བཞིན་དུ། །སྲོག་ནི་ཞུམ་དང་རྒྱས་པར་སྨྲ། །” ཞེས་དང་། འཕགས་ལྷས། “ལ་ལ་སྐྱེས་བུའི་ལུས་ཙམ་ཞིག” ཅེས་གསུངས་པ་ལྟར་རོ། །

① 引自《中观心论释 · 思择焰》。原文：ལུས་དང་ཡིད་ཀྱི་རྣམ་རྟོག་ནི། །ཐམས་ཅད་སྤངས་ནས་དྲི་མེད་པའི། །ཡོངས་སུ་འདའ་བར་དེ་འགྲོ་སྟེ། །ཤིང་ཟད་པ་ཡི་མེ་བཞིན་ནོ། །（སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། དབུ་མ། ཛ། 244a.）

② 或为筏陀摩那（Vardhamāna, འཕྲེལ་བ）。

③ 离系外道（ཟད་བྱེད་པ）：亦译“无系外道”。得名于“六师”中的尼乾陀（Nirgrantha）。普光《俱舍论记》卷九（分别世品）：“如诸离系外道，受持种种露形、拔发，远离衣等所系缚，故名为离系。”(T41, no. 1821, p. 172, c6-7)

④ 邪命外道（Ājīvaka，འཚོ་བ་པ）：又译“生活派”。

许士夫之命(jīva)为我。自有命者身量几许，命亦几许。承许：即此实、常命我，异名无常，具心体性。如《超胜天赞》云：“裸形许命我，伸展如身量。”圣天云：“量如士夫身。”

ཚིག་དོན་དགུས་ཤེས་བྱ་ཐམས་ཅད་བསྡུས་པར་འདོད་ཅིང་། དགུ་ནི། སྲོག་ལྡན་དང་། སྲོག་ལྡན་མིན་པ། ཟག་བཅས་ཀྱི་ལས། སྡོམ་པ། ཉེས་སྤྱོད་སྤོང་བ། ལྟ་བའི་འཆིང་བ། ཐར་པ། འགྲོ་བ། འོང་བ་སྟེ་དགུའོ། །

承许：一切所知，九句义摄。九者：有命(jīva)、无命(ajīva)、有漏业身(āsrava)、律仪(saṃvara)、遮恶行(nirjarā)、见缚(bandha)、解脱(mokṣa)、去、来[①]。

སྲོག་ལྡན་ལ་དགུ་དང་དྲུག་ཏུ་འདོད་པ་གཉིས། དང་པོ་ནི། ས་དང་ཆུ་དང་ཤིང་མེ་རླུང་སྲིན་བུ་གྲོག་མ་བུང་བ་མི་སྟེ་དགུའོ། །འདི་དག་ལས། ས་ཆུ་ཤིང་མེ་རླུང་རྣམས་དབང་པོ་གཅིག་ལྡན་དང་། དུང་བུང་བ་ཉ་ཕྱིས་རྣམས་དབང་པོ་གཉིས་ལྡན། གྲོག་མ་དང་སྲིན་གྱི་མེ་སོགས་དབང་པོ་གསུམ་ལྡན། བུང་བ་སྦྲང་བུ་མཆུ་རིང་སོགས་དབང་པོ་བཞི་ལྡན། མི་དང་རྐང་བཞི་པ་བྱ་སོགས་དབང་པོ་ལྔ་ལྡན་དུ་འདོད་དོ། །

有命，有许九种、六种二派。许九种者，地、水、树、火、风、虫、蚁、蜂、人。其中地、水、树、火、风等具独根，螺贝、蜂、蚌壳等具二根，蚁、虫等具三根，蜂、苍蝇、长嘴蚊具四根，人、四足者、鸟等具五根[②]。

སྲོག་ཅན་དྲུག་ནི། སའི་ལུས་ཀྱི་སྲོག་ལྡན། དེ་བཞིན་དུ་ཆུ་མེ་རླུང་དང་ནགས་ཀྱི་ཤིང་དང་ཐར་པའི་ལུས་ཀྱི་ཚ་ལ་སེམས་ཡོད་པར་འདོད་དོ། འདི་དག་ཕལ་ཆེར་ལ་སེམས་མེད་ཀྱང་འདིས་སེམས་ལྡན་དུ་འདོད་པ་ཡིན་ནོ། །

六有命者：具地身之命者，具水身之命者、具火身之命者、具风身之命者、具林木身之命者、具解脱身之命者。许为有心。彼等虽多许为无心，此许有心。

སྲོག་ལྡན་མིན་པ་ནི། སྲོག་མེད་པ་འགའ་ཞིག་གོ །

无命，即彼等无命者。

ལས་ནི་བཞི་སྟེ། ཕྱིས་སྤྱོང་འགྱུར་དང་། མིང་དང་། རུས་དང་། ཚེའི་བར་བཞིའོ། །

①《谛义证得经》列举“七谛”：命、非命、漏、缚、律仪（遮）、灭、解脱。参见方广锠主编：《藏外佛教文献》（第二辑），北京：宗教文化出版社，1996 年，第 356 页。

② 据《谛义证得经》，耆那教许地、水、木、火、风具独根，即身根（皮根）；虫具二根，即身根、舌根；蚁具三根，即身根、鼻根、舌根；蜂具四根，即身根、鼻根、舌根、眼根；人具五根，即身根、鼻根、舌根、眼根、耳根。

业身有四：外领纳、名、骨、寿限。

སྡོམ་པ་ནི་ལྔ་སྟེ། ངག་གི་སྡོམ་པ་ནས་ཉེ་བར་རབ་གནས་ཀྱི་བར་ལྔའོ། །

律仪有五：语律仪，乃至近住律仪①。

གཞན་ཡང་དེར་གཏོགས་སུ་བརྟུལ་ཞུགས་ལྔ། ཡེ་ཤེས་ལྔ། མེ་ལྔ། སྤྱོད་པ་བཅུ་གསུམ་ཡང་བསྟེན་པར་བཤད་ལ་ཉེས་སྤྱོད་སྤོང་བ་ཡང་དེ་དག་ཕལ་ཆེར་རོ། །

又说依此中所摄五戒、五智、五火、十三行，彼等多能断除恶行。

ལྟ་བའི་འཆིང་བ་ནི། ཐར་པ་འཐོབ་པ་ལ་བགེགས་བྱེད་ཀྱི་ཉེས་པར་སྨྲ་བ་སུམ་བརྒྱ་དྲུག་ཅུ་རྩ་གསུམ་ལས་བྱུང་བའི་ལྟ་བ་རྣམས་ཏེ། འདིས་ཐར་པ་ནི་ཁམས་གསུམ་འདས་པ་ན། དབྱིབས་གདུགས་ལྟ་བུ་ཁ་དོག་དཀར་པོ་དཔག་ཚད་འབུམ་ཕྲག་ཞེ་ལྔ་ཡོད་པ་ངོ་བོ་འགྲོ་བ་དང་གཟུགས་ཅན་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། གང་གྲོལ་བའི་ཚེ་ཐར་པ་དེ་ཉིད་དང་དབྱེར་མེད་དུ་འགྱུར་བར་འདོད།

见缚者，障得解脱三百六十三种恶说所生诸见。承许：解脱者，超出三界，则形如伞盖，色洁白，量有四百五十万踰缮那，士夫体性，为具色者；解脱之时，转成与此解脱无别。

འགྲོ་བ་དང་། འོང་བ་ནི། འཇིག་རྟེན་འདི་ནས་ཕར་འགྲོ་བ་དང་། ཕ་རོལ་ནས་འདིར་འོང་བ་ལ་བྱེད་ཅིང་།

去来者，从此世间往彼世间，从彼世间返此世间。

ཐར་པ་ཡོད་ཅིང་། ཀུན་མཁྱེན་མེད་པར་འདོད་དོ། །དེ་མེད་པའི་རྒྱུ་མཚན་ཡང་། "འདི་མང་པོ་གྲོས་བྱས་ཏེ་སྟོན་པ་ལ་སྟོན་གྱི་མཐའ་མངོན་མི་མངོན་ཞུས་པའི་ཚེ་འཁོར་བའི་ཐོག་མའི་མཐའ་མི་མངོན་པར་བསྟན་པ་དང་། ཡང་བདག་དང་འཇིག་རྟེན་རྟག་མི་རྟག་ཞུས་པའི་ཚེ། དེ་དག་ལ་ལན་མཛད་པའི་སྣོད་དུ་མི་རུང་བར་དགོངས་ནས་ལན་མ་བཏབ་པས། ཁྱེད་ཅག་གི་སྟོན་པ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་མིན་ནོ" ཞེས་ཟེར་རོ། །

许有解脱，然不许遍智。无有遍智之理由，如云："[如来]论及众疑而开示中，问'前际为有为无'时，示轮回无始；问'我及世间常耶无常'时，念及彼等问者非器，而不作答。故汝大师非一切智。"

གཞན་ཡང་ལྷས་བྱིན་རབ་ཏུ་བྱུང་ནས་བསྟན་པ་ལ་གནོད་པ་མ་ཤེས་པ་དང་། ཟླ་བ་གསུམ་དུ་རྟ་ཆས་ཀྱི་ནས་ཟ་དགོས་པ་སོགས་དེས་མ་མཁྱེན་པ་མང་བས་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་མིན་ནོ་ཞེས་སྨྲའོ། །

又云："[如来]不知提婆达多得出家已损害圣教，三月之中须食马麦，等

① 据《谛义证得经》，指：一、不杀生，二、不妄语，三、不偷盗，四、不淫欲，五、不执持欲求。

等。故有诸事如来不知，非一切智。”

ཤིང་སོགས་སེམས་ལྡན་དུ་འདོད་པའི་རྒྱུ་མཚན་ནི། དཔེར་མཚོན་ན། ལྗོན་ཤིང་འགའ་ཞིག་ཤུན་པ་བཤུན་ནས་འཆི་བ་དང་། སྨན་དང་དུག་གིས་ཕན་གནོད་བྱེད་པ་དང་། དེ་དག་ཕལ་ཆེར་དཔྱིད་དང་དབྱར་དུས་སུ་སྐྱེ་ཡང་སྟོན་དང་དགུན་དུས་སུ་འཆི་བ་དང་། མེ་ཏོག་འགའ་ཞིག་ལ་ཉི་མ་འཕོག་ན་ཁ་འབྱེད་ལ་ཟླ་འོད་ཀྱིས་ཟུམ་པ་ལྟ་བུ་སོགས་རྒྱུ་མཚན་དུ་མས་འབྱུང་བཞི་སྤྱི་དང་བྱེ་བྲག་ལ་སེམས་ཡོད་པར་འདོད་དོ། །

许树等有心之理由，如：有树木磨皮而亡；药能滋益，毒能损害；彼等多数春夏生长，秋冬衰败；有花日光照射而开，月光令合。由此众因，许四大种若总若别皆有心识。

འདི་དག་ཀུང་དོན་བསྡུས་པ་ཡིན་གྱི། རྒྱས་པར་ནི་གཞུང་ཆེན་མོ་རྣམས་དང་། སློབ་དཔོན་ལེགས་ལྡན་འབྱེད་ཡབ་སྲས་དང་། ཕྱོགས་གླང་ཡབ་སྲས། ཞི་འཚོ་ཡབ་སྲས་ཀྱི་གཞུང་དུ་བལྟ་བར་བྱའོ།། ༔ །།

上述皆是摄义。广者，见诸大论，及阿阇梨清辩师徒、陈那师徒、寂护师徒所造诸论。

ང༢ རྟག་སྨྲ་བའི་ལུགས་དེ་དག་ཐུན་མོང་དུ་དགག་པ།

戊二、总破常见论宗

གཉིས་པ་རྟག་སྨྲ་བའི་ལུགས་དེ་དག་ཐུན་མོང་དུ་དགག་པ་ནི། མདོ་ལས་ཀུང་གསུངས་ཤིང་ཀླུ་སྒྲུབ་སོགས་མཁས་གྲུབ་གཞན་མང་པོས་ཀུང་བཤད་མོད། བྱེ་བྲག་ཏུ་དཔལ་ལྡན་ཟླ་བས། “བདག་ལས་སྐྱེ་བར་འདོད་ན་སྐྱེད་པར་བྱེད་དང་བསྐྱེད་བྱ་དང་། ལས་དང་བྱེད་པ་པོ་ཡང་གཅིག་ཉིད་འགྱུར་ན་དེ་དག་ནི”ཞེས་སོགས་དང་། “མོ་གཤམ་བུ་ལྟར་སྐྱེ་བ་དང་བྲལ་ཕྱིར།” ཞེས་སོགས་དང་།

总破常见宗者，经中虽说，龙猛等余诸多智者亦有诠释。别者，吉祥月称曰：“若计自生能所生，业与作者皆应一，非一故勿许自生，以犯广说诸过故[①]”云云。又曰：“或石女儿亦有彼”云云。

“རྩ་སོགས་རྩེ་ན་གླང་ཆེན་བརྒྱ། །སྔོན་ཆེ་མ་མཐོང་ཡོད་དོ་ཞེས། །དེ་སྐད་གྲངས་ཅན་ལྷུགས་ལས་གཞན། །ངོ་མཚར་བཅས་པ་སུ་བརྗོད་ཏོད། །རྒྱུ་ནི་ལན་བརྒྱར་རྣམ་ཕྱེ་ཡང་། །” ཞེས་སོགས་དང་།

《释量论》曰：“草等端百象，先不见言有，除如牛数论，余有惭谁说？百次分析因[②]”云云。

① 引自《入中论》。སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། དབུ་མ། འ། 204b.

② སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། ཚད་མ། ཅེ། 113b-114a.

དེ་ཉིད་སྣང་བར། “རང་གི་བདག་ཉིད་སྐྱེད་པ་མེད། །གྲུབ་པ་ཡིན་ན་དབྱེར་མེད་ཕྱིར། །” ཞེས་སོགས་དང་།

《真实明论》[①]曰：“自体性无生，若成无分故[②]”云云。

དབུ་མ་སྙིང་པོ་ལས། “ནེ་གྲོ་དྷ་ཡི་ས་བོན་གྱི། །ནང་ན་ཡོད་པའི་ཉ་གྲོ་དྷ། །བུད་མེད་སྐྱེས་པ་འགྲོགས་ལ་བུ། །རྔ་ཡི་ནང་ན་སྒྲ་ནས་དང་། །ཟས་ཀྱི་ནང་ན་ཕྱི་ས་སོགས། །” ཞེས་སོགས་དང་། ཇི་སྐད་དུ། “ རྟག་ཕྱིར་ཤེས་མིན་བདག་ལ་འཆིང་གྲོལ་ཅི། ”།ཞེས་སོགས་ཀྱིས།

《中观心论》曰：“尼拘树种中，已有尼拘树，和合已有子，鼓中亦有声，食中带粪秽[③]”云云。又曰：“我常非知孰缚脱”云云。

གྲངས་ཅན་པས་འབྲས་བུ་རྣམས་རྒྱུ་དུས་ན་ཡོད་པར་འདོད་པ་ལ། དེ་ལྟ་ན། རྒྱུ་འབྲས་གཉིས་གཅིག་ཏུ་འགྱུར་བ་སོགས་དང་། ས་བོན་མ་བཏབ་གོང་དུ་དེའི་ནང་ན་མྱུ་གུ་སྔོན་པོ་མཐོང་བར་ཐལ་བ་དང་། ཟས་མ་ཞུ་བའི་ཚེ་ནང་ན་ཕྱི་ས་སོགས་མི་གཙང་བ་ཡོད་པར་ཐལ་བ་དང་། རྟག་པའི་བདག་ལ་འཆིང་གྲོལ་མི་འཐད་པ་སོགས་ཀྱིས་བཀག

据此，若如数论，承许诸果因时即有，则因果成一，则未植种内应先有芽，则食未销时内有粪秽，我若为常系缚解脱皆不应理。以如是等而申破斥。

ཡང་དོན་དམ་སྙེ་མ་ལས། “ཕ་གཅིག་ལ་ནི་བུ་ནི་ངེས་པ་བཞིར་འགྱུར་ཏེ། བུ་དེ་རྣམས་ལ་ངེས་པར་རིགས་ནི་གཅིག་ཡིན་ནོ། །” ཞེས་སོགས་དང་།

又，《胜义穗》曰：“父为同一子定四，诸子种姓定为一”云云。[④]

ཇི་སྐད་དུ། “རིགས་བཞི་མེད་འགྱུར་མི་སྲིད་ཀུན་སྤྱད་འགྱུར།” ཞེས་སོགས་དང་།

又如曰：“成无四姓无伦常”云云。

དོན་དམ་སྙེ་མ་དེ་ཉིད་ལས། “མིང་པོ་དང་ནི་སྲིང་མོ་བག་མའི་རིགས་མ་ཡིན།” ཞེས་སོགས་དང་།

《胜义穗》又曰：“妹为兄妇不应理”云云。

དེ་ཉིད་ལས། “གལ་ཏེ་ཐམས་ཅད་ཁྱབ་ན་ཀུན་གྱིས་འདོན་པར་འགྱུར།” ཞེས་སོགས་ཀྱིས།

又曰：“若遍一切全堪任”云云。

ཚངས་པ་སོགས་ཀྱིས་ཚངས་པ་འགྲོ་བའི་བྱེད་པོ་དང་། ཁྱབ་པར་བྲམ་ཟེ་རྣམས་ཚངས་པའི་བྱུར་ཁས་ལེན་པ་དང་། དེ་ལྟ་ན་རིགས་ལ་རྒྱལ་རིགས་ལ་སོགས་པ་བཞི་མི་རུང་བར་འགྱུར་བ་དང་། མིང་སྲིང་གཉེན་བྱེད་དུ་རུང་བར་ཐལ་བ་དང་།

---

① 作者莲花戒。

② སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། ཚད་མ། ས། 263b.

③ སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། དབུ་མ། ཛ། 26b.

④ 原文：ཕ་གཅིག་དག་ལ་ངེས་པར་བུ་ནི་བཞིར་གྱུར་ན། །བུ་དེ་རྣམས་ལ་ངེས་པར་རིགས་ནི་གཅིག་ཡིན་ནོ། །（སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། རྒྱུད། ན། 13a.）

རིག་བྱེད་ཐམས་ཅད་ལ་ཁྱབ་ན་དམངས་རིགས་སོགས་ཀྱིས་དེ་འདོན་ནུང་བར་འགྱུར་བ་སོགས་ཀྱིས་བཀག

据此，梵天派等承许梵天为创世者，特别者，婆罗门为梵天之子。若如此，则种姓中不应分出王种等四；则成兄妹近亲联姻；设若梵天周遍一切，则成戌陀罗等皆可胜任。以如是等而申破斥。

ཡང་དབུ་མ་སྙིང་པོ་ལས། “གལ་ཏེ་དེ་ལ་སྟོབས་ཡོད་ན། ཞེས་སོགས་དང་། རྟོག་གེ་འབར་བ་ལས། ཀུན་ལ་ཁྱབ་པ་ཉིད་ཡིན་ནའང་། ཅིའི་ཕྱིར་ཁྱབ་འཇུག་བདག་ཉིད་ཀྱིས་བདག་ཉིད་གསོད་པར་བྱེད” ཅེས་སོགས་དང་།

又,《中观心论》曰“设若彼有力”,《思择焰》曰：“若遍一切，云何遍入自杀自身？”云云。

དོན་དམ་སྙེ་མ་ལས། “ཀུན་མཁྱེན་ཁྱབ་འཇུག་གལ་ཏེ་འཇིག་རྟེན་གྲགས་པ་ན། བུད་མེད་བྲལ་བའི་དབང་གིས་ཅི་ཕྱིར་སྡུག་རྣམས་འདྲི། །” ཞེས་སོགས་དང་།

《胜义穗》曰：“设若遍入天，世人称遍智，问曰离女力，云何成自在”云云。

དབུ་མ་སྙིང་པོ་ལས། “འོག་ཏུ་ཞུགས་ནས་ས་འཛིན་པར། །ཐུས་ན་དྲང་སྲོང་དམོད་པ་ཡིས། །རང་རིགས་ས་འོག་འགྲོ་འགྱུར་བ། །འཛིན་པར་མི་བྱེད་ཅི་ལྟ་བུ། །” ཞེས་སོགས་ཀྱིས་ཁྱབ་འཇུག་གི་འཇུག་པ་རྣམས་བཀག

《中观心论》曰：“下潜能持地，则詈骂仙人，自族入下地，云何不能持？”云云。以如是等破毗湿奴诸类化身。

ཡང་། རྣམ་འགྲེལ་ལས། “ཁ་ཅིག་སྨྲ་སོགས་ཕྱིར་ན་སྐྱོན། །ཟད་མིན་ཞེས་དང་། རྟག་ཡིན་ཕྱིར་རམ་ཐབས་མེད་ཕྱིར། །ཞེས་སོགས་དང་། འགྲིབ་དང་ཕུལ་བྱུང་རྟེན་པ་ཅན། །” ཞེས་སོགས་དང་།

又,《释量论》云：“有说语等故，过失非永尽。”又曰：“常故？无遍故？”云云。又曰：“灭及依胜进[①]”云云。

ཚད་ཆེན་ལས། “དེས་ན་རྣམ་ཤེས་གཅིག་ལ་ནི། །” ཞེས་སོགས་དང་། “བློ་བུར་དྲི་མ་སྤངས་པ་ཅན། །སེམས་རང་རིག་པའི་ངོ་བོ་སོགས། །གང་དག་གཉེན་པོར་ཉེ་བ་ན། །འགྲུབ་པའི་ཆོས་དང་གང་ལྡན་པ། །དེ་དག་ཤིན་ཏུ་འགྲུབ་པ་སྲིད། །གསེར་གྱི་དྲི་མ་ལ་སོགས་བཞིན། །” ཞེས་དང་། “མཚོངས་དང་ཆུ་ཡི་དྲོ་བ་ཡི། །” ཞེས་སོགས་དང་། “དེ་ནི་འཕེལ་བར་འགྱུར་བས་ན། །ཕུལ་བྱུང་གཞན་ཡང་རྟོགས་པར་འགྱུར། ” ཞེས་སོགས་ཀྱིས་དཔྱོད་པ་བ་སོགས་འགའ་ཞིག་གིས་ཐར་པ་དང་ཀུན་མཁྱེན་མེད་པར་འདོད་པ་བཀག་ཡང་།

---

① 原文：འགྲིབ་དང་ཕུལ་བྱུང་བརྟེན་པ་ཀུན། །

《摄真实颂》曰："如是一识中 ①" 云云。又曰："客尘断除者，自心明体等，近此诸对治，具足成就法，此等至极成，犹如金垢等。②""如跳与水暖。"又曰："此若得增长，超胜证悟成。"云云。弥曼差派等类承许无有解脱及一切智，即以此等而申破斥。

དབུ་མ་སྙིང་པོ་ལས། "གལ་ཏེ་དབང་ཕྱུག་རྒྱུ་ཡིན་ན། །འགྲོ་བ་ཕྲ་སོགས་ལྡན་པར་འགྱུར། །" ཞེས་སོགས་དང་།

《中观心论》曰："若自在为因，众生具细等。"云云。

"གལ་ཏེ་དབང་ཕྱུག་གི་དབང་ཕྱུག །དེ་ཡང་བསོད་ནམས་བྱས་ཞེས་ན། །" ཞེས་སོགས་དང་།

又曰："若自在自在，复谓造福德。"云云。③

"གློ་བུར་བྱུང་བར་འདོད་ན་ནི། །དེས་ན་གཞན་དང་མཚུངས་པར་འགྱུར། །" ཞེས་སོགས་དང་།

又曰："若许为客起，则与他相等。"云云。

"རེ་ཞིག་དག་ནི་མ་སྐྱེས་ཕྱིར། །" ཞེས་དང་། "བསྐལ་བ་དང་པོའི་ལུས་ཅན་ལུས། །སྔོན་བྱས་མ་མཐོང་རྒྱུ་ཅན་ཏེ། །བདེ་སོགས་འབྱུང་བའི་རྒྱུད་ཡིན་ཕྱིར། །" ཞེས་སོགས་དང་།

又曰"暂时不生故"云云，又曰："劫初具身身，具昔未见因，乐等生续故。"云云。

"དགེ་སྡིག་ཉེ་ཚོང་བྱེད་པ་དག །ཉེས་བསྟན་གསུམ་ལ་མཐོང་བའི་ཕྱིར། །" ཞེས་སོགས་དང་།

又曰："善恶更替者，见三示过故。"云云。④

"འདིས་ནི་ལྷག་མའང་དགག་བྱས་ཕྱིར། །ཚངས་པ་ཁྱབ་འཇུག་དག་སྨྲས་ལ། །མི་རིགས་ཕྱིར་ན་དབང་ཕྱུག་སོགས། །རྟག་༼བཏགས་༽ལ་བློ་ནི་དགའ་མི་བྱེད། །" ཅེས་སོགས་དང་། ཇི་སྐད་དུ། "དབང་ཕྱུག་དགའ་སྡུག་རྒྱུ་དང་སྡིག་སྤྱོད་འགྱུར། །" ཞེས་སོགས་ཀྱིས། ཞི་བ་པ། བྱེ་བྲག་པ། རིག་པ་ཅན་རྣམས་ཀྱིས་དབང་ཕྱུག་སྣོད་བཅུད་ཀྱི་བྱེད་པ་པོ་ཡིན་པར་འདོད་པ་དང་། ཁྲུས་ཀྱིས་སྡིག་པ་འདག་པ་དང་། དགེ་སྡིག་ཉེ་ཚོང་བྱེད་པར་འདོད་པ་སོགས་བཀག

又曰："则余成遮故，梵天遍入说，非理，自在等，假而心不喜。⑤"于

① སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། ཚད་མ། ཟེ། 125b.

② སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། ཚད་མ། ཟེ། 129a.

③ གལ་ཏེ་དབང་ཕྱུག་གི་དབང་ཕྱུག། དེ་ཡང་བསོད་ནམས་བྱས་ཤེ་ན། །དེ་ཡང་བསོད་ནམས་གཞན་དབང་ཕྱིར། །དབང་ཕྱུག་དབང་ཕྱུག་མིན་པར་འགྱུར། །(སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། དབུ་མ། ཛ། 36b)

④ ཆུ་ཡིས་སྡིག་པ་དག་པ་འཁྲུལ། །དགེ་སོགས་ཉེ་ཚོང་བྱེད་པ་དག །ཉེས་བསྟན་གསུམ་ལ་མཐོང་བས་ན། །གང་ཕྱིར་གསུམ་འདི་གཏོང་བའི་རིགས། །(སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། དབུ་མ། ཛ། 37b)

⑤ འདིས་ནི་ལྷག་མའང་དགག་བྱས་ཕྱིར། །ཚངས་པ་ཁྱབ་འཇུག་བདག་སྨྲ་ལ། །མི་རིགས་ཕྱིར་ན་དབང་ཕྱུག་སོགས། །བཏགས་ལ་བློ་ནི་དགའ་མི་

云。又如“自在苦乐因行恶”云云。湿婆派、胜论派、正理派等，许自在天为情器世间之创造者，许沐浴能除罪、更替善恶，即以此等而申破斥。

ཡང་ཚད་ཆེན་ལས། “དེ་ལའང་རྣམ་ནི་རྣམ་གྲངས་དང་། །” ཞེས་སོགས་དང་། “ངེས་པར་ཁྱད་པར་ལྡན་པ་ཡིས། །” ཞེས་སོགས་དང་། “སྐྱེ་དང་འཇིག་པའི་ཆོས་ཅན་གྱི། །” ཞེས་སོགས་དང་། ཇི་སྐད་དུ། “ཐར་པ་གཟུགས་ཕྱིར་ལས་ཟད་དོན་མེད་འགྱུར།” ཞེས་སོགས་དང་། ཕྱོགས་ཀྱི་གླང་པོས། “ཚུལ་རེ་རེ་དང་གཉིས་གཉིས་པ།” ཞེས་སོགས་ཀྱིས་ཟད་བྱེད་པའི་འདོད་པ་མི་འཐད་པ་སྤྱི་དང་། ཁྱད་པར་རྣམས་དང་ཐར་པ་འདོད་ཚུལ་རྣམས་བཀག

又，《摄真实颂》曰：“此中实异名[①]”云云。又曰：“定具殊胜故”云云。又曰：“有生灭之法”云云。如曰：“由色解脱非业尽”云云。陈那曰：“一一二二相”云云。总则耆那教所许非理，别则所许实与解脱之理，即由此等而申破斥。

ཡང་དབུ་མ་རྒྱན་ལས། “འདི་ལྟར་མ་ངེས་པ་ཉིད་ཡིན།” ཞེས་དང་། རྟོག་གེ་འབར་བ་ལས། “ཇི་ལྟར་མིག་མེད་ཀྱང་ཁབ་ལྕགས་དང་ཉེ་བར་གྱུར་བ་ལས་ལྕགས་འབྱུར་བར་འགྱུར་བ་དང་།” ཞེས་སོགས་ཀྱིས་ཤིང་སྔོག་ལྡན་དུ་འདོད་པ་བཀག

又，《中观庄严论》云：“如是非定性。”《思择焰》曰：“犹如铁虽无眼，接近磁石，便得吸附。[②]”云云。即以此等，破其所许草木有命。

ཡང་དབུ་མ་སྙིང་པོ་ལས། “གླང་ཆེན་གདུལ་བར་བྱ་ཕྱིར་དང་། །འགྲོ་བ་རྣམས་ནི་འདུལ་བའི་ཕྱིར།” ཞེས་སོགས་དང་། རིན་ཆེན་འཕྲེང་བ་ལས། “འཇིག་རྟེན་མཐའ་དང་ལྡན་ནམ་ཞེས། །ཞུས་ན་རྒྱལ་བ་མི་གསུངས་བཞུགས། །གང་ཕྱིར་དེ་ལྟར་ཟབ་པའི་ཆོས། །སྣོད་མིན་འགྲོ་ལ་མི་གསུངས་པས། །དེ་ཉིད་ཕྱིར་ན་མཁས་རྣམས་ཀྱིས། །ཀུན་མཁྱེན་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པར་ཤེས། །” ཞེས་པས། བདག་ཅག་གི་སྟོན་པས་ནས་གསོལ་བ་དང་། ལྷས་བྱིན་རབ་ཏུ་བྱུང་བ་སོགས་ལ་དགོས་པར་གཟིགས་ནས་རབ་ཏུ་བྱུང་བ་སོགས་ཡིན་གྱི། དེ་རྣམས་མ་མཁྱེན་པ་མིན་པས། ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ཡོད་དོ་ཞེས་བསྟན་པ་ཡིན་ལ། དགོས་པ་གང་ཡིན་ཐབས་ལ་མཁས་པའི་མདོ་སོགས་ན་གསལ་ལོ། །

又，《中观心论》曰：“为调伏大象，为调众生故[③]”云云。《宝鬘论》云：“世间有边耶？问时佛默然。如是甚深法，非器前不说。故智者了知，佛是

བྱེད། །(སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། དབུ་མ། ཛ། 37ab)

① དེ་ལའང་རྫས་ནི་རྣམ་གྲངས་དང་། །གལ་ཏེ་འབྲེལ་དུ་གྱུར་མེད་ན། །དེ་ལ་ཁྱད་པར་མེད་པའི་ཕྱིར། །དེ་ནི་འགྱུར་བ་ཅན་མི་འགྱུར། །(སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། ཟེ། 13a)

② ཇི་ལྟར་མིག་མེད་ཀྱང་རྡོ་ཁབ་ལེན་དང་། ལྕགས་ཉེ་བར་གྱུར་པ་ལས་ལྕགས་འབྱུར་བར་འགྱུར་བ་དང་། (སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། དབུ་མ། ཛ། 311b6)

③ སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། དབུ་མ། ཛ། 40a7.

一切智。[1]”此文显示：我等大师受用马麦，及提婆达多出家等，有其所为，而听出家等，非不了知此等诸事，故仍有一切相智。其所为者，《善巧方便》等契经中甚为明了。

ད་ལྟ་ཕྱི་ནང་གང་ལ་ཡང་མ་གཏོགས་ཀྱང་། ལས་འབྲས་མི་འཐད་པར་ལྟ་བ་དང་། ནང་པ་ལས་འབྲས་ལ་ཐེ་ཚོམ་ཟ་བའི་ལོག་ལྟ་ཅན་ཁ་ཅིག་ལོག་པར་ལྟ་བའི་རྒྱུ་མཚན་འགའ་ཞིག་འཛིན་པ་ནི། སྔར་བཤད་པའི་ལྟ་བ་ངན་པ་དེ་དག་ཅི་རིགས་སུ་འདུལ། འོན་ཀྱང་མུ་སྟེགས་བྱེད་དེ་དག་ནི་རང་གི་གྲུབ་མཐའི་རིགས་པ་ལ་སྦྱངས་བའི་དབང་གིས་སྒྲུབ་བྱེད་དུ་མ་ཡོད་ཅིང་། ལོག་ལྟ་ཅན་དེ་རྣམས་ནི་རིགས་པ་གང་ལ་ཡང་མ་སྦྱངས་པས་ཤིན་ཏུ་རྨོངས་པའི་མུན་པ་དང་། ལོག་པར་ཞུགས་པའོ། །

今有一类，亦非内道，亦非外道所摄，具此邪见：业果非理，而于内道业果生疑。执持少分邪见因者：虽随类调伏如前所述恶见，然作外道者，熟习自宗理路，故多有能立；众邪见者，于诸理路全未谙熟，则入蒙昧歧途。

ལས་འབྲས་ཡོད་པར་བདེན་གྲུབ་ཏུ་བཟུང་ནས་དགེ་བ་བྱེད་པ་ནི། ཐར་པའི་རྒྱུ་ཁྱད་པར་ཅན་མིན་ཀྱང་བདེ་འགྲོའི་རྒྱུར་འགྲོ་ལ། ལས་འབྲས་མེད་པར་ལྟ་བ་དང་དེ་ལ་ཡིད་མི་ཆེས་པ་ནི། ངན་འགྲོའི་རྒྱུ་དངོས་ཡིན་ཏེ། རིན་ཆེན་འཕྲེང་བ་ལས། “ཡོད་པ་པ་ནི་བདེ་འགྲོར་འགྲོ། མེད་པ་པ་ནི་ངན་འགྲོར་འགྲོ།”ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །

许业果有，谛实成立，而作善业，虽非殊胜解脱之因，亦善趣因；见无业果，于此不信，实恶趣因。《宝鬘论》云“无见堕恶趣，有见生善道[2]”故。

ཁ་ཅིག་འདི་སྐམ་དུ་ནང་པའི་གྲུབ་མཐའ་ཤེས་དགོས་ཀྱང་ཕྱི་རོལ་པའི་གྲུབ་མཐས་ཅི་བྱ་ཞེ་ན། དེ་ལ་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་རང་དང་གཞན་གྱི་གྲུབ་མཐའ་ཀུན་ཤེས་དགོས་པ་ཡིན་ཏེ། དེ་མི་ཤེས་ན་གཞན་སྡེའི་གྲུབ་མཐའ་ནི་དམན་པ་དང་། རང་སྡེའི་གྲུབ་མཐའ་ནི་མཆོག་ཡིན་པར་ལེགས་པར་མི་ཤེས་པས་དེ་ལྟར་མི་ཤེས་བཞིན་དུ་མཆོག་དམན་དུ་འཛིན་པ་ནི་རང་ཕྱོགས་མཆོག་འཛིན་ནས། རང་གི་འདོད་ཕྱོགས་ཙམ་དུ་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །

---

① 引自贾曹杰尊者著、任杰译《中观宝鬘论显明要义释》。原文释：“由于通达生死与涅槃无自性，则远离六十二种恶见摄为十四种的边见。若有他部来问佛曰：我与世间为有边耶？佛则默然不答，为什么？因为对于无有所别法的能别法，不可答覆。并且佛了知问者不是说无我和诸蕴自性空的法器，故佛不说，正由于如是甚深法，在非法器的众生前不说的原故。诸智者了知如实现证应说和不应说的遍智能仁是遍知一切的，不是不知而不答覆。关于诸法真实性的理，余处广说，故不繁赘。”

② 贾曹杰尊者著、任杰译《中观宝鬘论显明要义释》：“诽谤业果的名为无见者，由此无见为缘即堕恶趣；深信业果的世间正见名为有见者，由此有见为增上即生善道。”

或念：佛教宗义须知，外道宗义岂必了知？

答：诸智者了知自他一切宗义实为必要。盖若不知，则不善知外宗为劣、内宗为胜；若不善知，执劣执胜，唯成偏执自方，或随心所欲。

གཞན་ཡང་དེ་ལྟར་ཤེས་དགོས་ཏེ། དཔེར་ན་རྒྱ་མཚོའི་ཕ་རོལ་ཏུ་འགྲོ་བ་ལ་གྲུ་དགོས་པ་བཞིན་དུ་གྲུབ་མཐའ་རྒྱ་མཚོའི་ཕ་རོལ་ཏུ་འགྲོ་བ་ལ་དེ་ལྟར་ཤེས་དགོས་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དབུ་མ་སྙིང་པོ་ལས། "ཇི་ལྟར་ཀླུང་བཞིན་བརྒལ་འདོད་པ། །གཟིངས་དག་ཡོངས་སུ་ཟིན་པ་ལྟར། །དེ་བཞིན་བཏང་བྱ་ཡིན་ན་ཡང་། །རྗེས་སུ་དཔག་མེད་༼པ་༽བཟུང་རིགས་བྱ། །" ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །

又，了知内外宗义，实为必要。如欲渡海，往趣彼岸，则需船舶。渡宗义海，往趣彼岸，则须了知内外宗义。如《中观心论》云："譬如欲渡川，必善持舟筏，若是须舍者，理应持比量。[1]"

རང་རེའི་རྗེ་བླ་མ་ཡབ་སྲས་ཀྱིས་རང་གཞན་གྱི་གྲུབ་མཐའ་ཀུན་ལ་མཁས་པར་སྦྱངས་པ་ཡིན་ཏེ། རྟོགས་བརྗོད་ལས། "དེ་ཉིད་ཕྱིར་ན་མི་ཕམ་ཆོས་རྗེ་དང་། །" ཞེས་པ་ནས། "ཚིམ་པར་མ་བྱས་ཀུན་ལ་ཞིབ་ཏུ་སྦྱངས། །" ཞེས་པའི་བར་དང་། རྟེན་འབྲེལ་བསྟོད་པ་ལས། "དེ་ཚེ་རང་གཞན་སྡེ་བ་ཡི། །གཞུང་མང་དག་ལ་སྦྱངས་པ་ན། །" ཞེས་སོགས་དང་། རྒྱལ་ཚབ་ཀྱི་བསྟོད་པར། "རང་གཞན་གྲུབ་མཐའི་ཕ་རོལ་སོན། །" ཞེས་སོགས་དང་། མཁས་གྲུབ་ཀྱི་གསུང་རབ་དུ་མ་ལས་ཀྱང་རང་ཉིད་གྲུབ་མཐའ་ཀུན་ལ་མཁས་པར་ཞལ་གྱིས་བཞེས་པའི་ཕྱིར་རོ། །

我等至尊宗师师徒，善习自他一切宗义。《证道歌》[2]云："是故我于慈氏主，瞻洲六胜二庄严，所有大论细研习。"《缘起赞》曰："次于自他宗，修学众教时"[3]云云。《嘉曹杰赞》曰："臻自他宗边"云云。克主杰之诸著作中，亦善巧说自部一切宗义。由此可知。

སྨྲས་པ། རྟག་ཆད་སྨྲ་བ་ངན་པ་སྣ་ཚོགས་པའི། །བྲག་རི་མཐོན་པོ་གང་དག་སྤུངས་པ་ཡང་། །
པཎ་ཆེན་བློ་དབང་སྟོང་གི་རིགས་རྩལ་གྱི། །གནམ་ལྕགས་ཐོག་ཆེན་བབས་པའི་ཅིག་ཅར་བཅོམ། །

颂曰：

说常说断诸恶论，巍峨石山任几聚；

---

① སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། དབུ་མ། ཛ། 39b. 原文：ཇི་ལྟར་ཀླུང་ཆེན་རྒལ་འདོད་པ། །གཟིངས་དག་ཡོངས་སུ་འཛིན་པ་ལྟར། །དེ་བཞིན་གཏང་བྱ་ཡིན་ན་ཡང་། །རྗེས་སུ་དཔག་པ་གཟུང་བར་རིགས།།

②《证道歌》为宗喀巴大师自述修证经历之文。此句引自江波所译《证道歌》,《解脱之门——仁钦曲扎译著集》，昆明：云南民族出版社，2006 年，584 页。

③ 引自法尊法师：《缘起赞论略释》。http://read.goodweb.cn/news/news_view.asp?newsid=38958

大智龙王千正理，洪声霹雳尽皆摧。

རང་གཞན་གྲུབ་མཐའ་མཆོག་དམན་ཡོད་དོ་ཞེས། །ཀུན་གྱི་འབྲུག་སྒྲ་ཇི་བཞིན་སྒྲོགས་མོད་ཀྱང་། །

ཁྱད་པར་མི་ཤེས་རང་ཕྱོགས་མཆོག་འཛིན་པ། །ཕྱོགས་ལྷུང་གདོན་གྱིས་ཟིན་པར་གསུངས་པས་ན། །

自他宗义诸胜劣，如诸龙吟虽释竟，

我等无知固执甚，所说若狎偏私魔，

མཁས་པའི་གཞུང་མང་དག་ལ་འདྲིས་ བྱས་ཏེ། །མཁས་པའི་རྣམ་དཔྱོད་དོན་དུ་གཉེར་བ་ལ། །

མཁས་པའི་བཞེད་སྲོལ་མ་នོར་བཀོད་པ་འདིས། །མཁས་པའི་ཚོགས་རྣམས་མཉེས་པར་བྱེད་གྱུར་ཅིག །

智者众论已谙熟，智者观慧今求索，

智者宗轨无谬述，智者善众愿熙怡。

ཅེས་རང་གཞན་གྱི་གྲུབ་མཐའ་ཀུན་གྱི་སྙིང་པོའི་དོན་བསྡུས་པ་བློ་གསལ་འཇུག་པའི་ཁང་བཟང་ལས། གཞན་སྡེའི་ལུགས་བཀོད་ནས་བཀག་པའི་སྐབས་སོ།། ༎

《自他一切宗义摄要，睿哲所造雅室》之中，述、破外道宗义品竟。

ན་མོ་གུ་རུ་མཉྫུ་གྷོ་ཥཱ་ཡ།

敬礼尊重妙音！

གཞུང་ལུགས་ཀུན་ལ་ལྟ་བའི་མིག་གི་མཆོག །རིགས་ལམ་མན་ངག་ཚོགས་དང་ཆ་ཤས་ཀྱང་། །
སྟོན་མཛད་ཡོངས་སུ་འཛིན་པའི་བཤེས་གཉེན་རྣམས། །དྲན་པ་ཡིས་ཀྱང་དད་པའི་སྤུ་ལོང་གཡོ། །

观见诸宗最胜眼，理路教授聚与分，

讲著遍摄诸善士，念已生信身毛竖，

རང་སྡེའི་གྲུབ་མཐའ་སྤྱི་དང་ཁྱད་པར་རྣམས། །མཁས་གྲུབ་རྣམས་ཀྱི་བཞེད་པ་ཇི་བཞིན་དུ། །
དོན་བསྡུས་གོ་སླའི་ངག་གིས་འདིར་བཤད་ཀྱི། །གཞུང་གནས་བློ་ལྡན་མཆིས་ན་འཇུག་པར་རིགས། །

自部宗义总别等，如诸贤哲之所许，

此宣摄义易解语，正直智者理当入。

ཀ༢ རང་སྡེའི་གྲུབ་མཐའ་རྣམ་པར་བཞག་པ།

乙二、佛教宗义建立

གཉིས་པ་རང་སྡེའི་གྲུབ་མཐའ་རྣམ་པར་བཞག་པ་ལ་གཉིས། །སྤྱིར་བསྟན་པ་དང་། སོ་སོར་བཤད་པའོ། །

分二：丙一、总示，丙二、别说。

ཁ༡ སྤྱིར་བསྟན་པ།

丙一、总示

དང་པོ་ནི། རང་སྡེའི་གྲུབ་མཐའ་ཐུན་མོང་བ་རྣམ་པ་བཞིར་ངེས་པ་ཡིན་ཏེ། བྱེ་བྲག་སྨྲ་བ། མདོ་སྡེ་པ། སེམས་ཙམ་པ། དབུ་མ་པའི་གྲུབ་མཐའ་དང་བཞིར་ངེས་པའི་ཕྱིར་ཏེ། རིགས་ལྡན་གྲགས་པས། "བྱེ་བྲག་སྨྲ་དང་མདོ་སྡེ་པ། །རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་དང་དབུ་མ་བ། །འགྱུར་རོ་" [1]ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར། བཞི་པོ་དེ་དག་ཀྱང་བསྡུ་ན་ཐེག་པ་ཆེ་ཆུང་གི་གྲུབ་མཐའ་གཉིས་སུ་འདུ་བ་ཡིན་ཏེ། བྱེ་མདོ་གཉིས་ཀྱི་གྲུབ་མཐའ་ནི་ཐེག་དམན་གྱི་གྲུབ་མཐའ་དང་། དབུ་སེམས་གཉིས་ཀྱི་གྲུབ་མཐའ་ནི་ཐེག་ཆེན་གྱི་གྲུབ་མཐའ་འདུ་བའི་ཕྱིར།

同为佛教宗义者，决定有四：毗婆沙宗(Vaibhāṣika)、经部宗(Sautrāntika)、唯识宗(Yogācāra)、中观宗(Mādhyamika)。如妙祥称法胤王(Jātya Mañjuśrīkīrti)云："婆沙及经部，瑜伽行中观。"此四复摄为大乘小乘二种宗义：婆沙、经部二宗摄为小乘宗义，中观、唯识二宗摄为大乘宗义故。

ཐེག་པ་ཆེ་ཆུང་གཉིས་ཀྱི་ཤིང་རྟའི་སྲོལ་གང་གིས་ཕྱེ་སྙམ་ན། དེ་ཡང་ཀླུ་སྒྲུབ་ཀྱིས་དབུ་མ་པ་དང་། ཐོགས་མེད་ཀྱི་སེམས་ཙམ་པའི་ཤིང་རྟའི་སྲོལ་ཕྱེ་ཞིང་དེ་གཉིས་ཀས་ཀྱང་ཐེག་ཆེན་གྱི་ཤིང་རྟའི་སྲོལ་ཕྱེ་ལ། དེའི་ཞར་བྱུང་དུ་ཐེག་དམན་གྱི་གྲུབ་མཐའ་ལ་བལྟོས་པའི་ཤིང་རྟའི་སྲོལ་ཡང་ཕྱེ་བ་ཡིན་ནོ། །

若念：大、小二乘车轨由谁开辟？曰：龙猛(Nāgārjuna)开辟中观车轨，无著(Asaṅga)开辟唯识车轨。二尊开辟大乘车轨，由此附带，其所观待小乘宗义车轨亦复得开。

གྲུབ་མཐའ་བཞི་པོ་སོ་སོ་ནས་རང་རང་གི་ལུགས་དེ་སྟོན་པ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་རང་ལུགས་དང་། རང་གི་ལུགས་དེ་ཡང་རྟག་ཆད་ཀྱི་མཐའ་གཉིས་དང་མ་འདྲེས་པར་འདོད་ལ།

四部宗义，各许自宗即导师佛陀之自宗，且许自宗皆不杂常断二边。

དེ་ལྟ་ནའང་། གཞན་སྡེ་ཕྱི་རོལ་པས། རྟག་པའི་བདག་སོགས་ཁས་བླངས་པ་ནི། རང་སྡེ་བྱེ་བྲག་སྨྲ་བས་འགོག

[1] ལྷང་སྐྱ་གྲུབ་མཐའ་ལས། བྱེ་བྲག་སྨྲ་དང་མདོ་སྡེ་པ། །རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པ་དབུ་མ་པའི། །གྲུབ་མཐའ་གང་ཞིག་ཆོས་སོགས་ཀྱི། །ཚིགས་བཅད་སངས་རྒྱས་ཕྱག་རྒྱས་བཏབ། །ཅེས་སོ། །

ཅིང་། ཕྱི་བྲག་སྨྲ་བས་འདུས་མ་བྱས་ལ་རྫས་གྲུབ་འདོད་པ་དེ། མདོ་སྡེ་པས་འགོག དེས་རང་མཚན་རྣམས་རང་རང་གི་མིང་གི་ཐ་སྙད་ཀྱི་གཞིར་གནས་ཚོད་ཀྱི་དབང་གིས་གྲུབ་པར་འདོད་པ་དེ། སེམས་ཙམ་པས་འགོག སེམས་ཙམ་པས་དངོས་པོ་བདེན་གྲུབ་ཏུ་འདོད་པ་དེ། དབུ་མ་པས་འགོག་པས་གྲུབ་མཐའ་འོག་མ་འོག་ལས་གོང་མ་གོང་མ་མཆོག་ཡིན་ནོ། །

虽则如是，然异宗外道，许常我等者，为佛教中毗婆沙师之所破斥；毗婆沙师许无为实有，为经部师之所破斥；经部诸师许自相住于各自名言所依，由此增上而得成立，此为唯识师所破斥；唯识师许事谛实成立，为中观师之所破斥。由此，上上宗义胜于下下。

དེས་ན་གྲུབ་མཐའ་བཞི་པོ་རྣམས་ལས་སྔ་མ་རྣམས་ཕྱི་མའི་སྐེགས་སུ་འགྱུར་ཏེ། དེའི་ཚུལ་ཡང་ཕྱི་རོལ་པས་བདག་དང་སྐྱེ་བ་སྔ་ཕྱི་ལྟ་བུ་འཛོག་མ་ཤེས་ལ། ཕྱི་སྨྲས་དེ་ལྟར་ཤེས་པ་དེ། མདོ་སྡེ་པས་འདུས་བྱས་དང་འདུས་མ་བྱས་ལ་བཏགས་ཡོད་འཇོག་ཤེས་པའི་སྐེགས་དང་། མདོ་སྡེ་པས་དེ་ལྟར་ཤེས་པ་དེ། སེམས་ཙམ་པས་ཆོས་ཐམས་ཅད་རང་ཉིད་རང་ཉིད་ཅེས་པའི་ཐ་སྙད་འཇུག་པའི་གཞིར་རང་དབང་གིས་མ་གྲུབ་ཀྱང་བྱ་བྱེད་འཐད་པ་དང་། ཀུན་བཏགས་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་མ་གྲུབ་པར་འཇོག་ཤེས་པའི་སྐེགས་དང་། སེམས་ཙམ་པས་དེ་ལྟར་ཤེས་པ་དེ། དབུ་མ་པས་ཆོས་ཐམས་ཅད་མིང་བཏགས་བཞག་པ་ལས་གཞན་དུ་བདེན་པར་གྲུབ་པ་རྡུལ་ཙམ་ཡང་མེད་པ་ལ་བྱ་བྱེད་འཐད་པར་གོ་བའི་སྐེགས་སུ་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །

因此，四宗义中，诸前为诸后之阶梯。其理者：外道诸师不知如是安立我及前生后世，毗婆沙师如是了知；以此为阶，经部师于有为无为，知立假有；经部诸师如是了知，唯识诸师以为阶梯，知一切法于其各自名言安立所依之上，非自在成立，然能所合宜，及立遍计所执非自相成立；唯识诸师如是了知，中观诸师以为阶梯，知一切法名言立外，尘许亦无谛实成立，然能所合宜。

དེ་ལྟར་མཆོག་དམན་གྱི་ཁྱད་པར་ཡོད་ཀྱང་། དེ་གསུངས་པ་པོའི་སངས་རྒྱས་ལ་ཉེ་རིང་ཡོད་པ་སོགས་སྐྱོན་མིན་གྱི། གདུལ་བྱ་ལ་དབང་པོ་མཆོག་དམན་ཡོད་པས་དེ་དག་རིམ་གྱིས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་སར་བགྲོ་བའི་ཐབས་ཡིན་ཏེ་དེ་ལྟར་ཡང་། འཕགས་པ་ཡུལ་འཁོར་སྐྱོང་གིས་ཞུས་པ་ལས། “སྟོང་པ་ཞི་བ་སྐྱེ་བ་མེད་པའི་ཚུལ། །མི་ཤེས་པས་ནི་འགྲོ་བ་འཁྱམས་གྱུར་བ། །དེ་དག་ཐུགས་རྗེ་མངའ་བའི་ཐབས་ཚུལ་དང་། །རིགས་པ་བརྒྱ་དག་གིས་ནི་འཇུག་པར་མཛད། །” ཅེས་པ་དང་།

如是虽有胜劣差别，然其宣说者佛陀，无有亲疏等过失，而所化机根有胜劣，故此等为次第引至佛地方便。如《圣护国请问经》云：“空性寂静无

生理，众生未解故漂没，悲尊以多百方便，及百正理令彼悟。[①]”

རིན་ཆེན་ཕྲེང་བ་ལས་ཀྱང་། “བརྡ་སྤྲོད་པ་དག་ཇི་ལྟ་བུར། །ཡི་གེ་ཕྱི་མོ་སློག་འཇུག་ལྟར། །དེ་བཞིན་སངས་རྒྱས་གདུལ་བྱ་ལ། །ཅི་ཙམ་བཟོད་པའི་ཆོས་སྟོན་ཏོ། །” ཞེས་པ་ནས། “སྟོང་ཉིད་སྙིང་རྗེ་སྙིང་པོ་ཅན། །བྱང་ཆུབ་སྒྲུབ་པ་ཁ་ཅིག་ལའོ། །” ཞེས་པའི་བར་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །

又如《宝鬘论》云：“如初教字音，令识读简易；佛于所化机，示彼堪受法。……空悲心要义，为证菩提说。”[②]

དེ་ལྟ་ནའང་དབུ་མ་པ་གཉིས་ལས་ཐལ་འགྱུར་བའི་ལུགས་ནི། ལུགས་གཞན་ཐམས་ཅད་ལས་མཆོག་ཏུ་གྱུར་པ་ཡིན་ཏེ། རྟག་ཆད་ཀྱི་མཐའ་དག་དང་བྲལ་བའི་ལུགས་རྣམ་པར་དག་པ་ཡིན་པར་ཕྱིར་ཏེ། དཔལ་ལྡན་ཟླ་བས། “ལུགས་འདི་ནི་གཞན་དང་ཐུན་མོང་མིན་པའོ་” ཞེས་སོགས་དང་། རྗེ་བླ་མས། “ཡོད་དང་མེད་པའི་མཐའ་སྤངས་པ། །” ཞེས་སོགས་གསུངས་པའི་ཕྱིར།

虽则如是，中观二派中，应成派宗胜诸余宗，以是远离常断二边清净宗故。如吉祥月称菩萨云“此宗不共他”等，至尊大师亦云“断诸有无边”等。

ནང་པའི་ཐུན་མོང་གི་གྲུབ་མཐའ་ལ་བཞིར་ངེས་པས་དེ་སྨྲ་བའི་གང་ཟག་ལ་ཡང་བཞིར་ངེས་ལ། དེ་དག་ནི་འཆད་པར་འགྱུར་རོ།། ༈ །།

同为佛教宗义者，决定有四，因此，说其宗义补特伽罗亦定有四。下当说之。

ཁ༢ སོ་སོར་བཤད་པ།

丙二、别说

གཉིས་པ་སོ་སོར་བཤད་པ་ལ་བཞི། བྱེ་བྲག་སྨྲ་བ། མདོ་སྡེ་པ། སེམས་ཙམ་པ། དབུ་མ་པའི་གྲུབ་མཐའོ། །

分四：丙一、毗婆沙宗，丙二、经部宗，丙三、唯识宗，丙四、中观宗。

① 译文转引自法尊法师译《辨了不了义善说藏论》，《宗喀巴大师集》，北京：民族出版社，2001年，第 8 页。阇那崛多译《大宝积经》卷八十一（护国菩萨会）：“空寂无生处，如是知世已，为彼作方便，百千诸法门。”(T11, no. 310, p. 469, b24–26) 施护译《佛说护国尊者所问大乘经》卷四：“法本空寂无有生，不能知悟随轮转，垂慈广为诸众生，方便随机宣妙法。”(T12, no. 321, p. 13, a1–3)

② 龙树菩萨造、任杰译《中观宝鬘论》：“如初教字音，令识读简易；佛于所化机，示彼堪受法。有处或说法，令彼离众恶，或为成福德，或具依前二。或为遣此二，甚深怖畏人，空悲心要义，为证菩提说。”

ང༡ བྱེ་བྲག་སྨྲ་བའི་གྲུབ་མཐའ།

丁一、毗婆沙宗

དང་པོ་ལ་བཞི། མཚན་ཉིད། སྒྲ་དོན། དབྱེ་བ། གྲུབ་མཐའི་འདོད་ཚུལ་ལོ། །

分四：戊一、相，戊二、词义，戊三、分类，戊四、宗义。

ཅ༡ མཚན་ཉིད།

戊一、相

དང་པོ་ནི།   རང་རིག་མི་འདོད་ཅིང་ཕྱི་དོན་ཡོད་པར་བདེན་ཞེན་གྱིས་འདོད་པའི་ཐེག་དམན་གྱི་གྲུབ་མཐའ་སྨྲ་བའི་གང་ཟག་བྱེ་བྲག་སྨྲ་བའི་མཚན་ཉིད།

不许自证分，由谛实执许外境有，此说小乘宗义补特伽罗，为毗婆沙师相。

ཅ༢ སྒྲ་དོན།

戊二、词义

གཉིས་པ་ནི། བྱེ་བྲག་བཤད་མཛོད་ཆེན་མོའི་རྗེས་སུ་འབྲང་བ་དང་། དུས་གསུམ་རྫས་ཀྱི་བྱེ་བྲག་ཏུ་སྨྲ་བས་ན། བྱེ་བྲག་སྨྲ་བའོ། །

随行《大毗婆沙论》，及说三世实有差别，故称“毗婆沙师”。

ཅ༣ དབྱེ་བ།

戊三、分类

གསུམ་པ་དེ་ལ་དབྱེ་ན། ངོ་བོ་སྒོ་ནས་ཁ་ཆེ་བྱེ་བྲག་སྨྲ་བ་དང་། ཉི་འོག་བྱེ་བྲག་སྨྲ་བ་གཉིས། གྱེས་ཚུལ་གྱི་སྒོ་ནས་དབྱེ་ན་སྡེ་པ་བཅོ་བརྒྱད་ཡོད་དེ། ཐོག་མར་རྩ་བའི་སྡེ་པ་བཞི་ཐམས་ཅད་ཡོད་པར་སྨྲ་བ། ཕལ་ཆེན་པ། གནས་བརྟན་པ། མང་པོས་བཀུར་བའི་སྡེ་པ་དང་བཞིར་གནས་པ་ལ། དང་པོ་ལ་བདུན་གཉིས་པ་ལས་ལྔ། གསུམ་པ་ལ་གསུམ། བཞི་པ་ལས་ཀྱང་གསུམ་སྟེ། བཅོ་བརྒྱད་ཡོད་དུ་གྱེས་པ་ཡོད་པའི་ཕྱིར།

若予分类，由体性门分为二种：迦湿弥罗毗婆沙师(Kāśmīra Vaibhāṣika)、外方毗婆沙师(Bahiraka Vaibhāṣika)；若由分裂之理区分，有十八部：初先分为根本四部，即说一切有部、大众部、上座部及正量部；而初中分七、次者分五、三则有三、四中分三，共计十八。

འདི་ལ་ཡང་འདོད་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་དུམ་ཡོད་ཀྱང་སློབ་དཔོན་དུལ་བ་ལྷ་ལྟར་ན།   ཇི་སྐད་དུ།   འོད་སྲུང་ས་སྟོན་ཆོས་སྲུང་སྟེ། །མང་ཐོས་གོས་དམར་སློབ་མ་དང་། །རྣམ་པར་ཕྱེ་དང་གཞི་ཀུན་པ། །ཐམས་ཅད་ཡོད་པར་སྨྲ་བ་བདུན། །ཤར་ནུབ་

རི་དང་གངས་རིར་གནས། །འདུས་བྱས་རྟག་པར་(གདགས་པར་)སྨྲ་བ་དང་། །འཇིག་རྟེན་འདས་སྨྲ་ཕལ་ཆེན་སྡེ། །རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་གནས་འཇིགས་མེད་གནས། །གཙུག་ལག་ཁང་ཆེན་གནས་བརྟན་གསུམ། །ས་སྒྲོགས་རི་དང་སྲུང་བ་པ། །གནས་མ་བུ་པའི་སྡེ་རྣམས་ནི། །ཀུན་གྱིས་བཀུར་བ་རྣམ་པ་གསུམ། །ཞེས་བཤད་པ་ལྟར་རོ། །

此中见解，多有不同。然若如轨范师调伏天(Vinītadeva)，如谓：“饮光、化地、法藏部，多闻部与赤铜鍱，分别说部、根本部，说一切有共七部。东山、西山、雪山住，及将诸行说假部①，说出世五大众部。祇陀林、无畏山住、大寺住，三上座部。鸡胤部及守护部，及与犊子等诸部，是为三种正量部。”②

འདི་དག་གི་ཁྱད་པར་རྒྱས་པར་ནི་འདུལ་བ་སོགས་ནས་ཤེས་པར་བྱ་ཞིང་ཐེག་དམན་གྱི་གང་ཟག་དང་ཐེག་དམན་གྱི་གྲུབ་མཐའ་སྨྲ་བའི་གང་ཟག་ལ་ནི་ཁྱད་པར་ཡོད་པ་ཡང་ཤེས་དགོས་སོ། །

此等广差别，当由毗奈耶等了知，且亦应知“小乘补特伽罗”与“说小乘宗义补特伽罗”所有差别。

ཅ༤ གྲུབ་མཐའི་འདོད་ཚུལ།

戊四、宗义

བཞི་པ་གྲུབ་མཐའི་འདོད་ཚུལ་ལ་གསུམ། གཞི་དང་། ལམ་དང་། འབྲས་བུའོ། །

分三：己一、事，己二、道，己三、果。

ཆ༡ གཞི།

己一、事

དང་པོ་གཞི་ལ་རྒྱས་པར་ཕྱེ་ན་གཟུགས་ཚོར་བ་འདུ་ཤེས་འདུ་བྱེད་རྣམ་ཤེས་ཕུང་པོ་ལྔ། མིག་རྣ་བ་སྣ་ལྕེ་ལུས་ཏེ་

---

① 说假部（བཏགས་པར་སྨྲ་བ）：此处藏文引文为 རྟག་པར་སྨྲ་བ（说常部），但据德格版《异部说集》原文及《翻译名义大集》所载藏文，应为 བཏགས་པར་སྨྲ་བ，即“说假部”。

② སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། འདུལ་བ། སུ། 154b. 当属意引。原文为：ཤར་དང་ནུབ་དང་གངས་རིར་གནས། །འཇིག་རྟེན་འདས་པར་སྨྲ་བའི་སྡེ། །བཏགས་པར་སྨྲ་བའི་སྡེ་པ་དང་། །ཕལ་ཆེན་དགེ་འདུན་ཕལ་ཆེན་པ། །གཞི་ཀུན་པ་དང་འོད་སྲུངས་སྡེ། །ས་སྟོན་སྡེ་དང་ཆོས་སྲུང་སྡེ། །མང་ཐོས་གོས་དམར་སློབ་མ་དང་། །རྣམ་པར་ཕྱེ་སྟེ་སྨྲ་བའི་སྡེ། །ཐམས་ཅད་ཡོད་པར་སྨྲ་བ་ཡིན། །རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་གནས་འཇིགས་མེད་གནས། །གཙུག་ལག་ཁང་ཆེན་གནས་བརྟན་པ། །ས་སྒྲོགས་རིས་དང་སྲུང་བ་པ། །གནས་མ་བུ་ཡི་སྡེ་རྣམས་ནི། །ཀུན་གྱིས་བཀུར་བ་རྣམ་པ་གསུམ། །ཡུལ་དོན་སློབ་དཔོན་བྱེ་བྲག་གིས། །ཐ་དད་རྣམ་པ་བཅོ་བརྒྱད་གསུངས། །东、西、雪山住，并说出世部，以及说假部，大众部五支。根本、饮光部、化地、法藏部、多闻、赤堞部，及分别说部，是说一切有。祇陀林、无畏、大寺住上座。鸡胤、守护部、以及犊子部，正量部有三。处、义、师别故，说十八种异。

དབང་པོ་ལྔ། གཟུགས་སྒྲ་དྲི་རོ་རེག་བྱ་སྟེ་སྐྱེ་མཆེད་ལྔ་དང་རྣམ་པར་རིག་བྱེད་མ་ཡིན་པའི་གཟུགས་རྣམས་འདུས་བྱས་དང་། ནམ་མཁའ་དང་འགོག་པ་གཉིས་འདུས་མ་བྱས་སོ། །

若广分：色、受、想、行、识五蕴，眼、耳、鼻、舌、身五根，色、声、香、味、触五处，及无表色等，是有为；虚空与二灭，是无为。

ཁམས་བཅོ་བརྒྱད་འདོད་དེ། གཟུགས་ནས་ཆོས་ཁམས་ཀྱི་བར་ཡུལ་གྱི་ཁམས་དྲུག མིག་ནས་ཡིད་ཀྱི་བར་རྟེན་གྱི་ཁམས་དྲུག མིག་གི་རྣམ་ཤེས་ནས་ཡིད་ཀྱི་རྣམ་ཤེས་ཀྱི་བར་གྱི་རྣམ་ཤེས་ཀྱི་ཁམས་དྲུག་སྟེ་དྲུག་གསུམ་བཅོ་བརྒྱད་འདོད་པས་སོ། །

许十八界：色界乃至法界，为六境界；眼界乃至意界，为六所依界；眼识界乃至意识界，为六识界。三六十八。

སྐྱེ་མཆེད་བཅུ་གཉིས་ཀྱང་འདོད་དེ། གཟུགས་སྒྲ་སོགས་ཡུལ་གྱི་སྐྱེ་མཆེད་དྲུག །མིག་སོགས་དབང་པོའི་སྐྱེ་མཆེད་དྲུག་སྟེ་བཅུ་གཉིས་འདོད་པའི་ཕྱིར།

亦许十二处：色声等六境处、眼等六根处，共十二处。

དེ་ཡང་ཕུང་པོར་སྤུངས་པས་ན་ཕུང་པོ། སྐྱེ་བའི་སྒོ་ཡིན་པ་ན་སྐྱེ་མཆེད། ཆོས་དེའི་རིགས་ཡིན་པས་ན་ཁམས་ཞེས་བྱའོ། །

又，和合积聚故谓“蕴”，生长之门故谓“处”，法之种族故谓“界”[①]。

ཤེས་བྱ་ཐམས་ཅད་ཁམས་བཅོ་བརྒྱད་དང་། སྐྱེ་མཆེད་བཅུ་གཉིས་སུ་འདུས་པར་འདོད་ལ། འདི་ཙམ་ཞིག་ནི་གྲུབ་མཐའ་གོང་མ་ཐམས་ཅད་དང་ཐུན་མོང་དུ་ཁས་ལེན་ནོ། །

许一切所知摄为十八界与十二处。唯此等是一切上部宗义共许。

དེར་མ་ཟད་འགྲོ་བ་ལྔ། སྐྱེ་གནས་བཞི་སོགས་བཞེད་ལ། མི་འདྲ་བའི་ཁྱད་པར་ནི། འདིས་དངོས་པོ་ལ་རྟག་པའི་དངོས་པོ་དང་། མི་རྟག་པའི་དངོས་པོ་གཉིས་འདོད་པའི་སྔ་མ་ནི། ནམ་མཁའ་རླུང་བརྟེན་པའི་དོན་བྱེད་ནུས་པ་ལྟ་བུ་སྟེ། ཕྱི་མ་གོ་སླའོ། །དེས་ན་དོན་བྱེད་ནུས་པ་དང་ཤེས་བྱ་དོན་གཅིག་པར་བཞེད་ཅེས་གསུང་།

此外，许五趣与四生等。所不同者，此宗承许事有“常事”及“无常事”。前者，例如虚空，能持于风，为其作用。后者易知。是故，许有作用与所知同义。

ཤེས་བྱའམ་དངོས་པོ་ལ་དབྱེ་ན། བདེན་པ་གཉིས་སུ་ཡོད། བཅོམ་པའམ་བློས་ཆ་ཤས་སོ་སོར་བསལ་བ་ན་རང་འཛིན་གྱི་བློ་འདོར་དུ་རུང་བའི་ཆོས་རྣམས་ནི་ཀུན་རྫོབ་བདེན་པ་ཡིན་ལ།

① 《俱舍论》卷一（《分别界品第一》）：“聚生门种族，是蕴处界义。”(T29, no. 1558, p. 4, c13)

所知或事分为二谛：破坏或以慧析除时，执取之觉堪舍之法，即世俗谛。

བསམ་དོན་ནི་མཚོན་ན། རྫ་བུམ་ལྟ་བུ་མ་བཤིག་པའི་གནས་སྐབས་སུ་དེ་ལ་བུམ་པའོ་སྙམ་པའི་བློ་སྐྱེ་ཡང་། བཤིག་པའི་ཚེ་དེ་ལ་བུམ་པའི་བློ་མི་སྐྱེ་བས་ན། རྫ་བུམ་དང་དེའི་ནང་གི་ཆུ་ལྟ་བུ་ནི་ཀུན་རྫོབ་བདེན་པ་ཡིན་ཏེ། མཛོད་ལས། “གང་ལ་བཅོམ་དང་བློ་ཡིས་གཞན། །བསལ་ན་དེ་བློ་མི་འཇུག་པ། །བུམ་ཆུ་བཞིན་དུ་ཀུན་རྫོབ་ཏུ། །ཡོད་དེ།” ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར།

此说意指，譬如陶瓶，未毁之时，缘可生觉；而其毁时，执瓶之觉缘之不生。故如陶瓶及其中水，为世俗谛。如《俱舍论》云：“彼觉破便无，慧析余亦尔，如瓶水世俗。①”

བཅོམ་པའམ་བློས་ཆ་ཤས་སོ་སོར་བསལ་བ་ན་རང་འཛིན་གྱི་བློ་མི་འདོར་བའི་ཆོས་རྣམས་དོན་དམ་བདེན་པ་ཡིན་ལ། བསམ་དོན་སྔར་གྱི་ལྡོག་ཕྱོགས་ཀྱིས་ཤེས་ཤིང་། མཚན་གཞི་ནི། གཟུགས་དང་ཚོར་བ་ལྟ་བུ། གཞན་ཡང་རྡུལ་ཕྲན་ཆ་མེད། ཤེས་པ་སྐད་ཅིག་ཆ་མེད། འདུས་བྱས་ཆ་མེད་རྣམས་སོ། །

若破坏之，或以慧析除时，执取之心不舍之法，即胜义谛，返前所说析出之义即可了知；所相者，如色与受，复有无分方极微、无时分刹那知、无为等。

ཀུན་རྫོབ་དང་བཏགས་ཡོད་དམ་གཅིག་ལ། དོན་དམ་བདེན་པ་དང་རྫས་ཡོད་དོན་གཅིག་པར་འདོད་དོ། །

许世俗与假有同义，胜义与实有同义。

གང་ཟག་རང་རྐྱ་ཐུབ་པའི་རྫས་ཡོད་ཀྱིས་སྟོང་པ་དེ་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་ཕྲ་མོར་འདོད་ཅིང་། གནས་མ་བུ་པས་དེ་འདྲའི་སྟོང་པ་དེ་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་ཕྲ་མོར་མི་འདོད་ཀྱང་། རྟག་གཅིག་རང་དབང་ཅན་གྱི་སྟོང་པ་དེ་བདག་མེད་ཕྲ་མོར་འདོད་ལ། ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་ཅེས་པའི་ཐ་སྙད་ཁས་མི་ལེན་ནོ། །

许补特伽罗能独立实有空，为细分补特伽罗无我；然犊子部不许如是空为细分补特伽罗无我，而许常、一、自在空为细分无我。不许“法无我”之名言。

ཕུང་པོའི་རྒྱུན་དང་། ཚོགས་པ་དང་། ཡིད་ཀྱི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་འགའ་ཞིག་གང་ཟག་ཏུ་ཁས་ལེན་པ་དང་། མངོན་སུམ་དང་རྗེས་དཔག་ཚད་མ་ཁས་ལེན་ཀྱང་། དབང་པོ་གཟུགས་ཅན་པ་ནི་ཚད་མར་མི་འདོད་དོ། །འདི་དང་མདོ་སྡེ་པ་ཁ་ཅིག་ཐེག་ཆེན་གྱི་མདོ་བཀར་མི་འདོད་ཀྱང་འདོད་པའང་ཡོད་ཅེས་གསུངས།། ༔ །།

① 《俱舍论》卷二十二（《分别贤圣品第六》）：“彼觉破便无，慧析余亦尔，如瓶水世俗，异此名胜义。”(T29, no. 1558, p. 116, b13–14)

许蕴续流与和合为补特伽罗，少分许意识为补特伽罗。许现量与比量，然不许有色根为量。毗婆沙师与经部师，或有不许大乘佛典，或有许者。

ཆ༢ ལམ།

己二、道

གཉིས་པ་ལམ་ལ་གཉིས། སྤང་བྱ་དང་། ལམ་དངོས་སོ། །

分二：庚一、道之所断，庚二、正说道。

ཛ༡ སྤང་བྱ།

庚一、道之所断

དང་པོ་ནི་སྒྲིབ་པ་ལ་ཉོན་མོངས་ཅན་དང་། ཉོན་མོངས་ཅན་མིན་པའི་སྒྲིབ་པའམ་མུན་པ་གཉིས་འདོད་ཀྱང་། ཤེས་སྒྲིབ་ཀྱི་ཐ་སྙད་ནི་ཁས་ལེན་པར་མི་བཤད། གང་ཟག་གི་བདག་འཛིན་དང་། དེ་ལས་བྱུང་བའི་ཉོན་མོངས་རྣམས་ཉོན་མོངས་ཅན་གྱི་སྒྲིབ་པ་ཡིན་ལ། དེ་དག་གི་བག་ཆགས་དང་། དེའི་དབང་གིས་བྱུང་བའི་གནས་ངན་ལེན་རྣམས་ཉོན་མོངས་ཅན་མིན་པའོ། །

许障分二：染污障与非染污障，或二种冥，然未说承许“所知障”之名言。补特伽罗我执，及由此而生之诸烦恼，为染污障；彼等习气及依彼而出之粗重，为非染污障。

ཆ༢ ལམ་དངོས།

庚二、正说道

གཉིས་པ་ལམ་དངོས་ལ། ཚོགས་སྦྱོར་གྱི་ལམ་གཉིས། མཐོང་སྒོམ་གྱི་ལམ་གཉིས། མི་སློབ་ལམ་སྟེ་ལྔ་འདོད་ལ། ཡང་དྲན་པ་ཉེར་གཞག་ནས་འཕགས་ལམ་ཡན་ལག་གི་བར་བྱང་ཕྱོགས་སོ་བདུན་སོགས་འདོད་ཅིང་། འོན་ཀྱང་ས་བཅུ་དང་ལོངས་སྐུའི་ཐ་སྙད་ཁས་མི་ལེན་ནོ། །

许有五道：资粮道、加行道、见道、修道、无学道。许四念住乃至八圣道支为三十七菩提分，然不许“十地”及“报身”之名言。

གྲོལ་ལམ་གྱི་གཙོ་བོ་ནི་བདེན་བཞི་མི་རྟག་སོགས་བཅུ་དྲུག་རྟོགས་པའི་ལམ་དང་། ཁྱད་པར་གང་ཟག་རང་རྐྱ་ཐུབ་པའི་རྫས་ཡོད་ཀྱིས་སྟོང་པར་རྟོགས་པར་ཡེ་ཤེས་སོ། །མཐོང་ལམ་སྐད་ཅིག་མ་བཅོ་ལྔ་པོ་རིམ་ཅན་དུ་སྐྱེ་བ་དང་། བཅུ་དྲུག་པ་ལམ་རྗེས་ཤེས་སྒོམ་ལམ་དུ་འདོད་དོ།། ༈ །།

解脱道之扼要，为通达无常等四谛十六行相之道，尤为通达补特伽罗能

独立实有空 [1]之智。许见道十五刹那次第生起，第十六刹那道类智为修道。

ཆ༣ འབྲས་བུ།

己三、果

གསུམ་པ་འབྲས་བུ་ལ། སྔར་བཤད་པའི་ལམ་གྱི་གཙོ་བོ་དེ་དག་བསྒོམས་པས། ཉོན་མོངས་ཅན་གྱི་མི་ཤེས་པ་སྤངས་པའི་དགྲ་བཅོམ་པ་དང་། ཉོན་མོངས་ཅན་མིན་པའི་མི་ཤེས་པ་སྤངས་པས་སངས་རྒྱས་འཐོབ་པར་འདོད་ལ། ཉན་ཐོས་ཀྱི་བྱང་ཆུབ་ནི་མྱུར་ན་ཚེ་གསུམ་ལ་ཐོབ་ནུས་པ་དང་། རང་རྒྱལ་གྱི་བྱང་ཆུབ་བསྐལ་བ་བརྒྱ་སོགས་དང་། སངས་རྒྱས་ཀྱི་བྱང་ཆུབ་བསྐལ་བ་གྲངས་མེད་གསུམ་གྱིས་ཐོབ་ནུས་པར་འདོད།

由修前说道之扼要，断染无知证阿罗汉，断不染污无知成佛。承许速极三世可得声闻菩提，百余劫得独觉菩提，三无量劫得佛菩提。

ཉན་ཐོས་ལ་དགེ་འདུན་ཉི་ཤུ་དང་། ཞུགས་གནས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་འཐད་པ་དང་། དམན་པའི་དགྲ་བཅོམ་སྤངས་རྟོགས་ལས་ཉམས་ནས་རྒྱུན་ཞུགས་སུ་འགྱུར་སྲིད་པའང་འདོད།

许声闻二十僧及向、住之安立应理，亦许有劣根阿罗汉断证退失，成预流果。

སངས་རྒྱས་ཀྱི་མཛད་པ་བཅུ་གཉིས་པོ་ཁས་ལེན་ཀྱང་ཐེག་ཆེན་དང་མི་འདྲ་བ་ནི། དང་པོར་བྱང་ཆུབ་ཏུ་སེམས་བསྐྱེད་པ་ནས་བཟུང་སྟེ་སྲོད་ལ་བདུད་བཏུལ་བ་ཡན་ཆད་ལ་སོ་སྐྱེ་དང་། དེའི་མཚན་ཐོག་དེ་ཉིད་ལ་མཐོང་ལམ་སྔོན་དུ་བྱས་པ་ནས་འཕགས་པར་འདོད་ལ།

虽许佛陀十二行迹，不同大乘。始自最初发菩提心，乃至初夜降伏魔众，许为异生；即此初夜 [2]见道前行，后为圣者；

དེ་ཡང་འཕོ་བ་ནས་རབ་ཏུ་བྱུང་བ་མ་མཛད་ཀྱི་བར་དུ་ཁྱིམ་པ་དང་། དེ་ཕྱིན་ཆད་ནི་རབ་ཏུ་བྱུང་བ་དང་། མཛད་པ་ཡང་དེ་ལྟར་བསྟུན་ནས། ཁྱིམ་པ་དང་རབ་བྱུང་གི་མཛད་པ་ཡང་དངོས་གནས་པར་འདོད། མྱ་ངན་ལས་འདས་པའི་ཚེ་རིག་པ་རྒྱུན་ཆད་པར་ཁས་ལེན་པས། དེ་ཕྱིན་ཆད་གཟུགས་སྐུའི་བཀོད་པ་སྟོན་པར་མི་འདོད་ལ།

又许从降生至未出家，为在家人。而后，出家、所作事业如是接续。在家、出家行迹，亦许真实。许涅槃时，心续断故，不许此后显现色身庄严；

སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཐུགས་རྒྱུད་ཀྱི་ཟད་མི་སྐྱེ་ཤེས་པའི་ཡེ་ཤེས་ནི་སངས་རྒྱས་དཀོན་མཆོག་ཡིན་ཀྱང་། དེའི་གཟུགས་ཕུང་དེ་ཉིད་སྡུག་བསྔལ་བདེན་པར་འདོད་པས་སངས་རྒྱས་དཀོན་མཆོག་ཏུ་མི་འདོད། དེ་བཞིན་དུ་དགེ་འདུན་དཀོན་མཆོག

---

① 能独立实有：法尊法师译为“能独立之实物有”。

② 夜分三时：初、中、后也。

ཀྱང་སློབ་པ་འཕགས་པ་རྣམས་ཀྱི་ཐུགས་རྒྱུད་ཀྱི་ལམ་བདེན་ལ་འཛོག་གོ །གང་ཟག་དེ་རྣམས་དགེ་འདུན་དཀོན་མཆོག་ཏུ་མི་འདོད་དོ། །

佛心相续尽智、无生智，许为佛宝；然佛色蕴，许唯苦谛，故非佛宝。如是，有学圣者心续道谛，立为僧宝。不许有学圣者补特伽罗为僧宝。

འདི་དང་མདོ་སྡེ་པ་གཉིས་ཀྱིས་ཕྱི་དོན་ཡོད་པར་འདོད་པས་དོན་སྨྲ་ཞེས་ཀྱང་གྲགས་སོ།། ༈ །།

毗婆沙师及经部师许有外境，故亦称之“说外境师”。

ང༢ མདོ་སྡེ་པའི་གྲུབ་མཐའ།

丁二、经部宗

གཉིས་པ་མདོ་སྡེ་པའི་ལུགས་ལ་བཞི། མཚན་ཉིད། སྒྲ་དོན། དབྱེ་བ། གྲུབ་མཐའོ། །

分四：戊一、相，戊二、词义，戊三、分类，戊四、宗义。

ཅ༡ མཚན་ཉིད།

戊一、相

དང་པོ་ནི། རང་རིག་དང་ཕྱི་དོན་གཉིས་ཀ་ཁས་ལེན་པའི་ཐེག་དམན་གྱི་གྲུབ་མཐའ་སྨྲ་བའི་གང་ཟག་དེ། མདོ་སྡེ་པའི་མཚན་ཉིད།

许自证分及许外境，说小乘宗义之补特伽罗，为经部师相。

ཅ༢ སྒྲ་དོན།

戊二、词义

གཉིས་པ་ནི། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་གསུངས་པའི་མདོ་ཚད་མར་བཟུང་ནས་དེའི་རྗེས་སུ་འབྲང་བས་ན་མདོ་སྡེ་པའོ། །

佛说之经，持以为量，随奉遵行，为经部师。

ཅ༣ དབྱེ་བ།

戊三、分类

གསུམ་པ་དེ་ལ་དབྱེ་ན་གཉིས་ཏེ། ལུང་གི་རྗེས་འབྲང་དང་། རིགས་པའི་རྗེས་འབྲང་གི་མདོ་སྡེ་པའོ། །

一、随教行经部师，二、随理行经部师。

དང་པོ་ནི། མངོན་པ་མཛོད་ཀྱི་རྗེས་འབྲང་གི་མདོ་སྡེ་པ་ལྟ་བུ།

一、如随行《阿毗达磨俱舍论》之经部师。

གཉིས་པ་ནི་ཚད་མ་སྡེ་བདུན་གྱི་རྗེས་སུ་འབྲང་བའི་མདོ་སྡེ་པ་ལྟ་བུའོ། །

二、如随行七部量论之经部师。

མངོན་པ་སྡེ་བདུན་ནི། ཤཱ་རིའི་བུས་བསྡུས་པ་ཆོས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཞེས་པའི་བསྟན་བཅོས་སོགས་བདུན་པོ་དེ་ཉིད་ཡིན་ལ། བྱེ་བྲག་སྨྲ་བས་དེ་རྣམས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀར་འདོད་ཀྱང་། མདོ་སྡེ་པས་དགྲ་བཅོམ་པ་དེ་དང་དེ་དག་གིས་བསྡུས་པ་ཡིན་གྱི། སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་མིན་ནོ་ཞེས་འདོད་དོ།། ༈ །།

对法七论，即舍利子所集《法蕴足论》等七部论，毗婆沙师许为佛语，然经部师许为由诸阿罗汉所集，而非佛语。

ཅ༤ གྲུབ་མཐའ།

戊四、宗义

བཞི་པ་གྲུབ་མཐའ་ལ་གསུམ། གཞི། ལམ། འབྲས་བུའོ།

分三：己一、事，己二、道，己三、果。

ཆ༡ གཞི།

己一、事

དང་པོ་ནི། ཤེས་བྱ་ལ་བདེན་པ་གཉིས་སུ་གྲངས་ངེས་པར་འདོད་ཅིང་། དོན་དམ་པར་དོན་བྱེད་ནུས་པ་རྣམས། དོན་དམ་བདེན་པར་ཡིན་ལ། དེ་ལྟར་མི་ནུས་པའི་ཆོས་རྣམས་ཀུན་རྫོབ་བདེན་པར་འདོད་དེ། རྣམ་འགྲེལ་ལས། "དོན་དམ་དོན་བྱེད་ནུས་པ་གང་། །དེ་འདིར་དོན་དམ་ཡོད་པ་ཡིན། །གཞན་ནི་ཀུན་རྫོབ་ཡོད་པ་སྟེ། །" ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར་རོ། །

许所知分为二谛，数量决定。胜义能表作用诸法，为胜义谛；不能胜义表作用法，为世俗谛。如《释量论》云："胜义能作义，是此胜义有，余为世俗有。"①

དེ་ཡང་རྒྱུ་འབྲས་དང་ཕན་གནོད་སོགས་དངོས་པོ་ཁོ་ནའི་སྟེང་ནས་འཐད་ཀྱི། དངོས་མེད་ལ་དེ་མི་འཐད་པས། དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་དོན་དམ་པར་དོན་བྱེད་ནུས་པར་འདོད་ལ། དེའི་ཕྱིར་དངོས་པོ། རང་མཚན། འདུས་བྱས། དོན་དམ་བདེན་པ་རྣམས་དོན་གཅིག་པ་དང་། སྤྱི་མཚན། འདུས་མ་བྱས་ཀྱི་ཆོས། ཀུན་རྫོབ་བདེན་པ་རྣམས་དོན་གཅིག་གོ །

此复因果、损益等，唯于事上应理，于无事上非理，故一切事胜义能作义。是故事、自相、有为、胜义谛等同义，共相、无为法、世俗谛等同义。

གཞལ་བྱ་ལ་རང་སྤྱི་གཉིས་སུ་གྲངས་ངེས་པས། ཚད་མ་ལ་མངོན་རྗེས་གཉིས་སུ་ངེས་ལ། གཞན་ཡང་ཡུལ་དང་

① 法尊法师《释量论略解》：**胜义能作义，是此胜义有，余为世俗谛，说为自共相。**如瓶瓯等，是此论中所说之胜义有，以胜义能作义故。余于分别心现为瓶者，唯世俗有，以是不能作义之法故（能作义即有作用法，不能作义即无作用法）。其能不能作义二法，即说自相共相故。

ཡུལ་ཅན་གྱི་དབྱེ་ཚུལ་ཤིན་ཏུ་མང་བ་ཡོད་པ་རྒྱས་པར་ནི་བསྡུས་གཞུང་སོགས་གཞན་དུ་ཤེས་པར་བྱའོ། །

所量分为自相、共相，数量决定，则量决定分为现量、比量二种。又，境与有境，分法众多，广如《摄类》。

འདི་དང་བྱེ་བྲག་སྨྲ་བ་གཉིས་ཀས་ཀུན་གཞི་དང་ཉོན་ཡིད་མི་འདོད་ལ། འདོད་ཚུལ་ཐུན་མོང་བ་ཕལ་ཆེར་ནི་སྔར་བཤད་པ་ལྟར་ཡིན་ཏེ། ཕུང་པོ་ཁམས་སྐྱེ་མཆེད་རྣམས་བྱེ་བྲག་སྨྲ་བས་འདོད་པ་བཞིན་ནོ།། ༄ །།

经部师与毗婆沙师，二皆不许阿赖耶识及染污意；多所共许，如前所述，如毗婆沙师所许蕴、界、处等。

ཆ༢ ལམ།

己二、道

གཉིས་པ་ལམ་ལ་གཉིས་ཏེ།

分二：庚一、所断，庚二、正说道。

ཇ༡ སྤང་བྱ།

庚一、道之所断

སྤང་བྱ་ནི་བྱེ་སྨྲ་དང་མཐུན་ཅིང་

道之所断同于毗婆沙宗。

ཇ༢ ལམ་དངོས།

庚二、正说道

ལམ་གྱི་དམིགས་པ་ནི་བདེན་བཞིའི་རྣམ་པ་མི་རྟག་པ་སོགས་བཅུ་དྲུག་པོ་ཉིད་ཡིན་ལ། ལམ་ལྔའི་དབྱེ་བ་བྱེད་ཀྱང་། ས་བཅུ་དང་ལོངས་སྐུའི་རྣམ་གཞག་མི་འདོད་པ་སྔར་བཞིན་ནོ། །

道之所缘，即无常等四谛十六行相。虽分五道，然亦如前，不许建立十地、报身。

འོན་ཀྱང་འདི་ལ་ཐེག་ཆེན་བཀར་འདོད་པ་ཞིག་ཡོད་པར་གསུངས་པས། དེ་ལྟར་ན། དེ་ནས་བཤད་པའི་ས་བཅུ་དང་ལོངས་སྐུའི་རྣམ་གཞག་ཀྱང་ཁས་ལེན་པ་ཞིག་ཡོད་པར་གསལ་ལོ། །

然则或曰此宗有许大乘佛典，故若如此，显然有许其中所说，建立十地以及报身。

གང་ཟག་གི་བདག་མེད་རྟོགས་པའི་ཡེ་ཤེས་ནི། གྲོལ་ལམ་གྱི་ངོ་བོ་དང་། གང་ཟག་གི་བདག་མེད་ནི། གང་ཟག་རང་རྐྱ་ཐུབ་པའི་རྫས་ཡོད་ཀྱིས་སྟོང་པའི་སྟོང་ཉིད་ལྟ་བུ་ལ་འདོད་ལ། སྟོང་ཉིད་དེ་ཡང་དེ་བཞིན་ཉིད་དང་། ཡོངས་གྲུབ་ཀྱང་

ཡིན་ནོ། །

通达补特伽罗无我之智，为解脱道体性；补特伽罗无我，意指犹如补特伽罗能独立实有之空性。即此空性亦是真如，亦圆成实。

གཞན་ཡང་ལམ་ལ་བྱང་ཕྱོགས་སོ་བདུན། རྣམ་ཐར་བརྒྱད། སྙོམས་འཇུག་དགུ་སོགས་ཀྱང་འདོད་ལ། སངས་རྒྱས་ཐོབ་འདོད་ནི་འགའ་ཞིག་ལ་ཡོད་ཀྱང་། རང་ཉིད་ཞི་བདེ་གཙོ་བོར་དོན་གཉེར་གྱི་བློ་སྤོང་མི་ནུས་པས། བློ་དེ་སངས་རྒྱས་ཐོབ་བྱེད་ཀྱི་ཉེ་རྒྱུར་མི་འགྲོ་བར་ཚད་ལྡན་གྱི་བཤད་པ་ཡང་མཐོང་ཞིང་། ཐབས་ཁྱད་པར་ཅན་མེད་ཀྱང་བདག་མེད་རྟོགས་པའི་ལམ་གཙོ་བོར་བསྒོམས་པས་རང་ལམ་གྱི་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་ནུས་པར་འདོད་དོ།། ༔ །།

复次，亦许道分为三十七菩提分、八解脱、九次第定等，亦有少分欲证佛位，然不能断主求自寂安乐之心，是故此心不成获证佛位亲因。此亦可见具量释论。虽无殊胜方便，然由主修通达无我之道，能获证自道菩提。

ཆ༣ འབྲས་བུ།

己三、果

གསུམ་པ་འབྲས་བུ་ལ། ཉོན་མོངས་ཅན་གྱི་མི་ཤེས་པ་ཙམ་སྤངས་པས་དམན་པའི་དགྲ་བཅོམ་དང་། ཉོན་མོངས་ཅན་དང་ཉོན་མོངས་མིན་པའི་མི་ཤེས་པ་གཉིས་ཀ་སྤོང་བྱེད་ཀྱི་ལམ་ཟུང་འབྲེལ་དུ་ཉམས་སུ་བླངས་པས་འབྲས་བུ་དོན་གཉིས་མཐར་ཕྱིན་པའི་སངས་རྒྱས་ཐོབ་པར་འདོད་དོ། །

许由唯断染污无知，证得小乘阿罗汉；由结合修断染污无知与不染污无知之道，能得二利究竟佛果。

འདིས་ཉན་ཐོས་ལ་ཞུགས་གནས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་ཀྱང་འདོད་ལ། མདོར་ན་འདི་དང་བྱེ་བྲག་སྨྲ་གཉིས་ཀྱི་གཞི་ལ་བདེན་གཉིས་དང་། ལམ་ལ་མི་རྟག་སོགས་བཅུ་དྲུག་རྟོགས་པའི་ལམ་དང་། འབྲས་བུ་ལ་དམན་པའི་བྱང་ཆུབ་དང་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་གཉིས།

此师亦许声闻向、住建立。总之，经部师与毗婆沙师许“事”为二谛，“道”为通达无常等十六行相之道，“果”有小乘菩提及圆满菩提二种。

གཞན་ཡང་གཟུགས་ལ་རྣམ་པར་རིག་བྱེད་མ་ཡིན་པའི་གཟུགས་དང་། ཚད་མ་ལ་མངོན་རྗེས་གཉིས་སོགས་འདོད་པ་ཙམ་དུ་མཚུངས་ཀྱང་ནང་གསེས་ཀྱི་ཁྱད་པར་ཡོད་པར་ཤེས་པར་བྱ་སྟེ། དཔེར་ན་བྱེ་སྨྲས་འདུས་མ་བྱས། རྟུལ་ཕྲན་ཆ་མེད་སོགས་དོན་དམ་བདེན་པར་འདོད་ལ། མདོ་སྡེ་པས་དེ་རྣམས་ཀུན་རྫོབ་བདེན་པར་འདོད་པ་དང་། བྱེ་བྲག་སྨྲ་བས་རྣམ་པར་རིག་བྱེད་མིན་པའི་གཟུགས་གཟུགས་དངོས་གནས་པར་འདོད་ཀྱང་། ཅིག་ཤོས་ཀྱིས་ཀུན་བཏགས་པའི་གཟུགས་སུ་འདོད་པ་བཞིན་ནོ།། ༔ །།

又，色中许无表色，量分现量、比量二种，此等所许虽似相同，当知内分亦有差别。譬如毗婆沙师许无为及无方分微尘等为胜义谛，而经部师则许此等为世俗谛；毗婆沙师许无表色为真实色，经部师则许为遍计所起色。

ང༣ སེམས་ཙམ་པའི་ལུགས་ཀྱི་གྲུབ་མཐའ།

丁三、唯识宗

གསུམ་པ་སེམས་ཙམ་པའི་ལུགས་ལ་བཞི། མཚན་ཉིད། སྒྲ་དོན། དབྱེ་བ། གྲུབ་མཐའོ། །

分四：戊一、相，戊二、名义，戊三、分类，戊四、宗义。

ཅ༡ མཚན་ཉིད།

戊一、相

དང་པོ་ནི། ཕྱི་དོན་ཁས་མི་ལེན་ཅིང་རང་རིག་སོགས་དངོས་པོ་བདེན་གྲུབ་ཏུ་ཁས་ལེན་པའི་ཐེག་ཆེན་གྱི་གྲུབ་མཐའ་སྨྲ་བའི་གང་ཟག་དེ། སེམས་ཙམ་པའི་མཚན་ཉིད།

不许外境，而许自证等事谛实有之说大乘宗义补特伽罗，为唯识师相。

ཅ༢ སྒྲ་དོན།

戊二、名义

གཉིས་པ་ནི། ཕྱི་དོན་མེད་ཅིང་། ཁམས་གསུམ་པོ་སེམས་ཀྱི་བདག་ཉིད་ཙམ་དུ་སྨྲ་བས་ན། སེམས་ཙམ་པའམ། རྣམ་རིག་པ་ཞེས་བྱ་ལ། མིང་གཞན་རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པ་བ་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད་དོ། །མཚན་གཞི་ནི། དབྱིག་གཉེན། ཕྱོགས་གླང་། ཆོས་གྲགས་རྣམས་སོ། །

说无外境，三界唯是心之体性，故名“唯心师(*Cittamātra)”或“唯识师(Vijñaptimātra)”。别名亦称瑜伽行派(Yogācāra)。所相如世亲(Vasubandhu)、陈那(Dignāga)、法称(Dharmakīrti)等。

ཅ༣ དབྱེ་བ།

戊三、分类

གསུམ་པ་དེ་ལ་དབྱེ་ན། སེམས་ཙམ་རྣམ་བདེན་པ་དང་། རྣམ་བརྫུན་པ་གཉིས། ཚུར་མཐོང་གི་གཟུགས་འཛིན་དབང་པོའི་མངོན་སུམ་ལ་གཟུགས་རགས་པར་སྣང་བ་ནི། རྣམ་བདེན་བརྫུན་གཉིས་ཀྱི་རྩོད་པའི་གཞི་ཡིན་པས། རྣམ་བརྫུན་པས་དེ་ལ་དེ་ལྟར་སྣང་བ་ལྟར་མ་གྲུབ་པར་འདོད་ལ། རྣམ་བདེན་པས་དེ་ལྟར་གྲུབ་པར་འདོད་དོ། །

此分二派：真相唯识派、假相唯识派。异生执色根现觉中粗色显现，是真假派所诤之事。假相派许如是显现非如所现成立，真相派许如其所现。

རྣམ་བདེན་པ་ལ་ཡང་། གཟུང་འཛིན་གྲངས་མཉམ། སྒོ་ང་ཕྱེད་ཚལ། སྣ་ཚོགས་གཉིས་མེད་པ་དང་གསུམ། དེ་ཡང་ཁ་དོག་ཁྲ་བོ་འཛིན་པའི་མིག་ཤེས་ཀྱིས་དེ་འཛིན་པའི་ཚེ། ཡུལ་གྱི་ངོས་ནས་སྔོ་སེར་སོགས་མི་འདྲ་བ་རེ་རེའི་རྣམ་པ་གཏད་ཅིང་། ཡུལ་ཅན་གྱི་ངོས་ནས་ཀྱང་སྔོ་སེར་སོགས་མི་འདྲ་བ་རེ་རེའི་རྣམ་ལྡན་དུ་སྐྱེས་པར་འདོད་པས་ན། གཟུང་འཛིན་གྲངས་མཉམ་དང་།

真相派中复分为三：能取所取等数派、半卵对开派、纷杂无二派。眼识取花色斑纹时，若许境方托予青黄等诸一一别相，有境方亦相应生起青黄等诸一一别相，即名能取所取等数派。

ཡང་ཡུལ་གྱི་ངོས་ནས་སྔོ་སེར་སོགས་མི་འདྲ་བ་རེ་རེའི་རྣམ་པ་གཏད་ལ། ཡུལ་ཅན་གྱི་ངོས་ནས་སྔོ་སེར་སོགས་མི་འདྲ་བ་རེ་རེའི་རྣམ་ཅན་དུ་མ་སྐྱེས་པར་ཁྲ་ཅམ་གྱི་རྣམ་ལྡན་དུ་སྐྱེས་པར་འདོད་པས་ན། སྒོ་ང་ཕྱེད་ཚལ་དང་།

若许境方托予青黄等诸一一别相，有境方并未生起青黄等诸一一别相，而仅生起斑纹之相，即名半卵对开派。

ཡང་དེ་ལྟར་འཛིན་པའི་ཚེ་ཡུལ་གྱི་ངོས་ནས་ཀྱང་སྔོ་སེར་སོགས་མི་འདྲ་བ་རེ་རེའི་རྣམ་པ་མ་གཏད་ཅིང་ཁྲ་ཅམ་གྱི་རྣམ་པ་གཏད། ཡུལ་ཅན་གྱི་ངོས་ནས་ཀྱང་སྔོ་སོགས་མི་འདྲ་བ་རེ་རེའི་རྣམ་ལྡན་དུ་མ་སྐྱེ་བར་ཁྲ་ཅམ་གྱི་རྣམ་ལྡན་དུ་སྐྱེས་པར་འདོད་པས་ན། སྣ་ཚོགས་གཉིས་མེད་པ་ཞེས་བརྗོད་དོ། །

如是取时，若许境方不托青黄等诸一一别相，而仅托予斑纹之相；有境方亦未相应生青黄等诸一一别相，而仅相应生斑纹相，即名纷杂无二派。

རྣམ་བརྫུན་པ་ལ་ཡང་། དྲི་བཅས་རྣམ་བརྫུན་པ་དང་། དྲི་མེད་རྣམ་བརྫུན་པ་གཉིས་ཡོད། དེའི་ཁྱད་པར་ནི་གཟུང་འཛིན་གྱི་ཤེས་པའི་ངོ་བོ་ལ་དྲི་མས་བསྒོད་མ་བསྒོད་ཀྱི་ཁྱད་པར་འདོད་པའི་དབང་གིས་སོ། །འདི་དག་ལ་ད་དུང་ནང་གསེས་ཀྱི་དབྱེ་བ་དུ་མ་ཡོད་ཀྱང་མང་དུ་དོགས་ལ། སྐབས་འདིར་མ་ཟད། མདོ་སྡེ་པ་ལ་ཡང་གཟུང་འཛིན་གྲངས་མཉམ་པ་སོགས་གསུམ་ཡོད་པར་བཤད་དོ།། ༈ །།

假相派亦分二：有垢假相派、无垢假相派。其差别者，由许能取所取识体是否为垢所染而分。此等仍有众多内分，恐繁不赘。非唯此宗，经部师亦有能取所取等数派等三种。

ང༤ གྲུབ་མཐའ།

戊四、宗义

བཞི་པ་གྲུབ་མཐའ་ལ་གསུམ། གཞི། ལམ། འབྲས་བུའོ། །

分三：己一、事，己二、道，己三、果。

ཅ༡ གཞི།

己一、事

དང་པོ་ལ་གཉིས། ཡུལ་དང་ཡུལ་ཅན་ནོ། །

分二：庚一、境，庚二、有境。

ཆ༡ ཡུལ།

庚一、境

དང་པོ་ནི། ཤེས་བྱ་ལ་བདེན་པ་གཉིས་དང་། མཚན་ཉིད་གསུམ་གྱི་རྣམ་གཞག་མཛད་ཀྱང་། དོན་དམ་བདེན་པ་དང་། ཆོས་ཉིད། སྟོང་ཉིད། ཆོས་དབྱིངས། གནས་ལུགས་རྣམས་དོན་གཅིག་པར་འདོད། དོན་དམ་པ་ལ་སྒྲས་བརྗོད་རིགས་ཀྱི་དབྱེ་ན། གང་ཟག་གི་བདག་མེད་ཕྲ་མོ་དང་། ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་ཕྲ་མོ་གཉིས།

于所知中建立二谛及三自性。胜义谛、法性、空性、法界、实相同义。胜义谛由言诠门分为二种：细分补特伽罗无我、细分法无我。

དང་པོ་ནི་གང་ཟག་རང་རྐྱ་ཐུབ་པའི་རྫས་ཡོད་ཀྱིས་སྟོང་པའི་སྟོང་ཉིད་ལྟ་བུ་སྟེ་འདི་གཞན་གྱིས་དོན་དམ་པ་དངོས་ཡིན་པར་མི་འདོད་པའི་ཚུལ་ཡང་ཡོད། གཉིས་པ་ནི་གཟུགས་དང་དེ་འཛིན་པའི་ཚད་མ་རྫས་གཞན་གྱིས་སྟོང་པའི་སྟོང་ཉིད་ལྟ་བུའོ། །

前者，如补特伽罗能独立实有空之空性。亦有余师不许此空为真胜义。后者，如色与执色之量异体空之空性。

འདི་རང་རྒྱུད་པ་སོགས་ཀྱིས་དོན་དམ་བདེན་པར་མི་འདོད་ཀྱང་འདི་བས་དོན་དམ་བདེན་པ་དང་ཡོངས་གྲུབ་ཏུ་འདོད་དོ། །རྒྱས་པར་དབྱེ་ན་སྟོང་ཉིད་བཅུ་དྲུག་བཅོ་བརྒྱད་ཉི་ཤུར་འབྱེད་ལ། བསྡུ་ན་སྟོང་ཉིད་བཞི་དང་བདེན་གཉིས་སུ་འདུའོ། །

自续派等不许此为胜义谛，然唯识师许为胜义谛及圆成实。若予广分，可分十六[①]、十八[②]、二十空性[①]，略摄为四空性[②]，及为二谛。

---

① 《显扬圣教论》卷十五（成空品第六）："十六空者，所谓内空、外空、内外空、大空、空空、胜义空、有为空、无为空、毕竟空、无初后空（无际空）、无损尽空（无变异空）、性空（本性空）、相空、一切法空、无性空、无性自性空。"(T31, no. 1602, p. 556, a15–18)

② 鸠摩罗什译《摩诃般若波罗蜜经》卷一（序品第一）："复次，舍利弗！菩萨摩诃萨欲住内空、外空、内外空、空空、大空、第一义空（胜义空）、有为空、无为空、毕竟空、无始空（无际空）、散空、性空（本性空）、自相空、诸法空、不可得空、无法空（无性空）、有法空（自性空）、无法有法空（无性自性空），当学般若波罗蜜。"(T08, no. 223, p. 219, c8–12)

མཚན་ཉིད་གསུམ་གྱི་ནང་ནས་གཞན་དབང་དང་འདུས་བྱས་དོན་གཅིག་པ་དང་། སྟོང་ཉིད་མིན་པའི་འདུས་མ་བྱས་རྣམས་ཀུན་བཏགས་དང་། སྟོང་ཉིད་དང་ཡོངས་གྲུབ་དོན་གཅིག

三自性中，依他起自性与有为法同义，非空性之诸无为法与遍计所执自性同义，空性与圆成实自性同义。

འདི་ཙམ་ཞིག་དབུ་མ་པ་ཡང་འདོད་ཀྱང་བདེན་གྲུབ་འདོད་མི་འདོད་ཀྱི་ཁྱད་པར་ཆེ་སྟེ། འདིས་ཀུན་བཏགས་བདེན་པར་མ་གྲུབ་ཅིང་། གཞན་དབང་དང་ཡོངས་གྲུབ་གཉིས་སོ་སོ་ནས་བདེན་པར་གྲུབ་པར་འདོད་ལ། དབུ་མ་པས་བདེན་གྲུབ་ཀྱི་ཆོས་ཡོད་པར་མི་འདོད་པའི་ཕྱིར།

中观师虽许三自性，然不许谛实成立，差别甚大，以唯识师许遍计所执非谛实成立，而依他起、圆成实谛实成立，而中观宗不许有谛实成立之法故。

དེ་ཡང་རྒྱུ་འབྲས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་གཞན་དབང་ལ་འཐད་པས་དེ་བདེན་པར་གྲུབ་པ་དང་ཡོངས་གྲུབ་འཕགས་པའི་མཉམ་གཞག་གི་ངོ་བོར་བདེན་པས་དེ་བདེན་པར་གྲུབ་པའོ། །

又，因果建立于依他起为应理故，谛实成立；圆成实于圣根本智是谛实故，谛实成立。

མཚན་ཉིད་གསུམ་སོགས་གཞི་ལམ་འབྲས་བུའི་རྣམ་གཞག་རྣམས་ནི། མདོ་སྡེ་དགོངས་འགྲེལ་དང་། མདོ་སྡེ་རྒྱན་སོགས་དང་། གཞན་ཡང་ཐོགས་མེད་སྐུ་མཆེད་ཀྱི་གཞུང་དུ་མ་ནས་འབྱུང་བ་ལྟར་རོ། །

三自性等事道果建立，出于《解深密经》、《经庄严论》等，及无著昆仲诸论等。

ཆ༢ ཡུལ་ཅན།

庚二、有境

གཉིས་པ་ཡུལ་ཅན་ལ། འདི་བ་ལ་རྣམ་ཤེས་རྣམ་པ་བརྒྱད་འདོད་མི་འདོད་གཉིས་ཡོད་པར་བཤད་ལ། འདོད་པ་རྣམས་ཀྱིས་མིག་གི་རྣམ་ཤེས་སོགས་དྲུག་དང་། དེའི་སྟེང་དུ་ཀུན་གཞི་དང་ཉོན་ཡིད་གཉིས་བཞག་པས་བརྒྱད་འདོད་དོ། །

唯识师中有许八识及不许八识二派。许八识者，于眼等六识之上，安立

---

① 《大般若波罗蜜多经》卷三（学观品第二）：“复次，舍利子！若菩萨摩诃萨欲通达内空、外空、内外空、空空、大空、胜义空、有为空、无为空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、本性空、自相空、共相空、一切法空、不可得空、无性空、自性空、无性自性空，应学般若波罗蜜多。”(T05, no. 220, p. 13, b22–26)

② 《现观庄严论释心要庄严疏》（宗根法师译）：“此是开广所分差别，略则前十六空摄入后之四空：以有法为空性处者摄入初二之中，以真如为空性处者摄入后二中故。”

阿赖耶识及染污意，而为八识。

ཀུན་གཞི་ནི་ངོ་བོ་ལུང་མ་བསྟན་དུ་གྱུར་པའི་ཡིད་ཀྱི་རྣམ་ཤེས་ཞིག་ཏུ་འདོད་ལ་སྐྱེ་བ་ལེན་པ་པོ་ཡིན་པས་ལས་འབྲས་ཀྱི་རྟེན་དུ་གྱུར་པའི་བདག་ཡིན་པར་འདོད་ཅིང་། ཉོན་ཡིད་ནི་ཀུན་གཞི་ལ་དམིགས་ནས་ངར་འཛིན་པའི་སེམས་སྒྲིབ་ལུང་མ་བསྟན་ཞིག་ཏུ་འདོད་དོ། །

许阿赖耶为体性无记之意识；是受生者，故为业果所依之我。染污意为缘阿赖耶执其为我之心，有覆无记。

བློ་ལ་ཚད་མ་དང་ཚད་མིན་གྱི་བློ་གཉིས་འདོད་ཅིང་། ཚད་མ་ལ་ཡང་མངོན་སུམ་ཚད་མ་དང་། རྗེས་དཔག་ཚད་མ་གཉིས། མངོན་སུམ་ཚད་མ་ལ། དབང་པོའི་མངོན་སུམ། ཡིད་ཀྱི་མངོན་སུམ། རང་རིག་མངོན་སུམ། རྣལ་འབྱོར་མངོན་སུམ་དང་བཞིར་འདོད།

许觉有量、非量二种。量有现量、比量二种。现量分四：根现量、意现量、自证现量、瑜伽现量。

འདི་ཙམ་ཞིག་ནི། མདོ་སྡེ་པ་སེམས་ཙམ་པ་དབུ་མ་པ་གསུམ་མཐུན་ལ། འོན་ཀྱང་ཁྱད་པར་ཡོད་དེ། མདོ་སྡེ་པས་མངོན་སུམ་གྱི་ཚད་མ་ལ་མ་འཁྲུལ་བས་ཁྱབ་པར་འདོད། སེམས་ཙམ་པས་ཚུར་མཐོང་གི་རྒྱུད་ཀྱི་དབང་མངོན་དང་ཡིད་མངོན་རྣམས་འཁྲུལ་ཤེས་སུ་འདོད་པའི་ཕྱིར། དེ་ལྟ་ནའང་མངོན་སུམ་ལ་རྟོག་བྲལ་གྱིས་ཁྱབ་པ་ཁས་ལེན་པ་ཡིན་ནོ།། ༔ ||

此为经部师、唯识师、中观师所共许，然亦有差别：经部师许现量周遍不错乱，唯识师则许异生相续中之根现量与意现量为错乱知。虽如是，然皆许现量周遍离分别。

ཆ༢ ལམ།

己二、道

གཉིས་པ་ལམ་ལ་གཉིས། སྤང་བྱ་དང་། ལམ་གྱི་རྣམ་གཞག་དངོས་སོ། །

分二：庚一、道之所断，庚二、正建立道。

ཇ༡ སྤང་བྱ།

庚一、道之所断

དང་པོ་ནི། གང་ཟག་གི་བདག་འཛིན་ས་བོན་དང་བཅས་པ་དང་། རྩ་ཉོན་དྲུག་དང་ཉེ་ཉོན་ཉི་ཤུ་སོགས་ཉོན་སྒྲིབ་དང་། གཟུགས་ཕྱི་རོལ་དོན་འཛིན་གྱི་རྟོག་པ་བདེན་འཛིན་དུ་འདོད་པས་དེ་དང་དེའི་བག་ཆགས་རྣམས་ཤེས་སྒྲིབ་དང་། ཀུན་བཏགས་བདེན་པར་འཛིན་པའི་བདེན་འཛིན་སྒྲིབ་པ་ཡིན་ཀྱང་། དངོས་པོ་བདེན་པར་གྲུབ་པས་དེ་བདེན་པར་འཛིན་པའི་བདེན་འཛིན་ནི་སྒྲིབ་པ་མིན་ནོ། །

补特伽罗我执及其种子、六根本烦恼、二十随烦恼等，为烦恼障。许执色外境之分别为谛实执，故彼及彼习气为所知障。遍计所执虽是执取谛实之谛实执障，然事谛实成立，故执事为谛实有之谛实执非障。

ཟ༢ ལམ་གྱི་རྣམ་གཞག་དངོས།

庚二、正建立道

གཉིས་པ་ནི། གང་ཟག་གི་བདག་མེད་རྟོགས་པའི་ལྟ་བ་དེ་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཚོགས་ཆུང་ངུ་ཙམ་གྱིས་ཟིན་པའི་སྒོ་ནས་གཙོ་བོར་བསྒོམས་པས་ཉན་ཐོས་ཀྱི་རིགས་ཅན་གྱིས་བྱང་ཆུབ་མངོན་དུ་བྱེད་ལ། འབྲིང་གིས་རང་རྒྱལ་གྱི་བྱང་ཆུབ་དང་། གཟུགས་འཛིན་རྫས་གཞན་གྱི་སྟོང་པའི་སྟོང་ཉིད་རྟོགས་པའི་ལྟ་བ་དེ་གཞན་དོན་དུ་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཚོགས་རྒྱ་ཆེན་པོས་ཟིན་པའི་སྒོ་ནས་ཉམས་སུ་བླངས་པས། བྱང་སེམས་རྣམས་ཀྱིས་བླ་མེད་བྱང་ཆུབ་མངོན་དུ་བྱེད་དོ།

具声闻种姓者，下品福德资粮摄持，主修通达补特伽罗无我见，现证声闻菩提；具独觉种姓者，中品福德资粮摄持，主修通达补特伽罗无我见，现证独觉菩提。而诸菩萨，为利他故，上品福德资粮摄持，修习通达色、执异体空之空性见，现证无上菩提。

གཟུགས་འཛིན་རྫས་གཞན་གྱིས་སྟོང་པའི་དོན་ནི། སྔོན་པོ་ལྟ་བུ་འཛིན་པའི་རྣམ་ཤེས་ཀྱིས་དེ་གཟུང་དོན་དུ་བྱས་པའི་ཚེ་ཀུན་གཞི་སོགས་ཀྱིས་བཞག་པའི་བག་ཆགས་ཀྱི་དབང་གིས་སྔོན་པོ་དེ་རང་འཛིན་པའི་ཤེས་པའི་བདག་ཉིད་དམ་རྫས་སུ་སྐྱེས་པ་ཡིན་གྱི་དེའི་ཚེ་སྔོན་པོ་ལྟ་བུ་དེ་འཛིན་པའི་ཤེས་པ་ལས་རྫས་གཞན་དུ་མེད་དེ། དཔེར་ན། རྨི་ལམ་དུ་རི་རབ་སོགས་སྣང་བའི་ཚེ་སེམས་མ་ཡིན་ཀྱང་སེམས་ཀྱི་བདག་ཉིད་དུ་གྱུར་བའི་རི་སོགས་ཡོད་ཅིང་། སེམས་ལས་དོན་གཞན་པའི་རི་སོགས་མེད་པ་བཞིན་ནོ། །

“色、执异体空”之义者，如取青之识取青之时，由阿赖耶等所植习气生起青色，为持青色之识体性；尔时，譬如青色，非于取青识外别有异体。譬如梦现须弥山等，山虽非心，为心体性，非于心外别有山等。

འདི་ལ་ལུང་རིག་དུ་མ་ཡོད་ཀྱང་མ་བྲིས་ལ་འདི་བའི་ལུགས་ཀྱི་ཕྱི་དོན་མེད་ཚུལ་གོ་དཀའ་ཞིང་། ལེགས་པར་གོ་ན་བྱམས་པའི་ཆོས་གསུམ་དང་ཐོགས་མེད་དབྱིག་གཉེན་སོགས་ཀྱིས་སེམས་ཙམ་པའི་ལུགས་ཇི་ལྟར་བཤད་པ་ཡང་ངེས་ནུས་པར་སྣང་ལ། དེ་ལྟར་མ་གོ་ན། དེ་ཡང་ལེགས་པར་མི་ཤེས་པར་གསལ་ལོ། །

此处虽有诸多教理，恐繁不赘。唯识宗无外境理之较难了知。若能善了，则慈氏三法[①]、无著世亲等如唯识宗所释诸论，亦能定了。若不能了，显于

① 指弥勒五论中的《辨中边论》、《辨法法性论》和《大乘经庄严论》。据格鲁派，这三部论只能

彼等亦不善知。

ཞུགས་གནས་བརྒྱད་དང་། ལམ་ལྔ་ས་བཅུའི་རྣམ་གཞག་ཁས་ལེན་པ་དབུ་མ་པ་དང་འདྲའོ།། ༈ །།

许八住向、五道、十地之安立，同于中观。

ཅ༣ འབྲས་བུ།

己三、果

གསུམ་པ་འབྲས་བུ་ལ། ལྷག་བཅས་ལྷག་མེད་མི་གནས་པའི་མྱང་འདས་གསུམ་དང་། སྐུ་གསུམ་གྱི་རྣམ་བཞག་ཀྱང་ཁས་ལེན་ལ། ཕལ་ཆེར་ནི་དབུ་སེམས་ཐུན་མོང་བ་ཡིན་པས་འོག་ཏུ་འཆད་དོ། །

许有余、无余、无住三种涅槃，及三身安立。中观、唯识多所共通之处，下当述之。

མངོན་དུ་བྱེད་ཚུལ་ནི་གོང་དུ་རགས་ཙམ་བརྗོད་པ་བཞིན་དང་། རྒྱས་པར་ནི་གཞུང་གཞན་དང་། གྲུབ་མཐའི་ཁྱད་པར་རྣམས་དྲང་ངེས་རྣམ་འབྱེད་ན་གསལ་ཞིང་། མྱང་འདས་མངོན་དུ་བྱེད་པའི་ཚུལ་ནི་མི་འདྲ་བ་གཉིས་ཡོད་དེ། རྣམ་བདེན་པས་ཐེག་དམན་དགྲ་བཅོམ་པས་རང་ལམ་གྱི་ལྷག་མེད་མངོན་དུ་བྱས་པའི་ཚེ་རིག་པ་རྒྱུན་ཆད་པར་འདོད་ལ། རྣམ་བརྫུན་པ་ལྟར་ན་སྡུག་ཀུན་རྒྱུད་ཆད་ཀྱང་རིག་པ་རྒྱུན་ཆད་པར་མི་འདོད་དེ། རིག་པའི་རྒྱུན་སངས་རྒྱས་ཀྱི་སའི་བར་དུ་འགྲོ་བར་འདོད་པའི་ཕྱིར་རོ། །དེ་ཡང་འདིས་ནི་མཐར་ཐུག་ཐེག་པ་གཅིག་ཏུ་གྲུབ་པར་འདོད་པ་དང་། རྣམ་བདེན་པ་མཐར་ཐུག་ཐེག་པ་གསུམ་དུ་གྲུབ་པར་འདོད་པའི་དབང་གིས་ཡིན་ནོ།། ༈ །།

现证理趣，如前粗述，广如他论。宗义诸差别于《辨了不了义》中显明。现证涅槃理趣有二不同：真相派许小乘阿罗汉现证自道无余涅槃时，断心相续；假相派虽许断苦集相续，然不许断心相续，盖许心续趣佛地故。又，假相派许究竟一乘，实相派许究竟三乘。

ང༤ དབུ་མ་པའི་གྲུབ་མཐའ།

丁四、中观宗

བཞི་པ་དབུ་མ་པ་ལ་གསུམ། མཚན་ཉིད། སྒྲ་དོན། དབྱེ་བའོ། །

分三：戊一、相，戊二、名义，戊三、分类。

以唯识宗宗义来理解。而弥勒五论中的另二部，《现观庄严论》可以瑜伽性中观自续派或中观应成派宗义来理解。《宝性论》则只能以中观应成派宗义来理解。

ཅ༡ མཚན་ཉིད།

戊一、相

དང་པོ་ནི། བདེན་གྲུབ་ཀྱི་ཆོས་རྡུལ་ཙམ་ཡང་མེད་པར་འདོད་པའི་ཐེག་ཆེན་གྱི་གྲུབ་མཐའ་སྨྲ་བའི་གང་ཟག་དེ། དབུ་མ་པའི་མཚན་ཉིད།

许谛实有法尘许亦无之说大乘宗义补特伽罗，为中观师相。

ཅ༢ སྒྲ་དོན།

戊二、名义

གཉིས་པ་ནི། རྟག་ཆད་ཀྱི་མཐའ་དང་བྲལ་བའི་དངོས་པོ་བདེན་མེད་དུ་རྟོགས་པའི་ལྟ་བ་ཁས་ལེན་པས་ན། དབུ་མ་པ་དང་། ཆོས་ཐམས་ཅད་ལ་བདེན་པར་གྲུབ་པའི་ངོ་བོ་ཅུང་ཟད་ཀྱང་མེད་པར་སྨྲ་བས་ན་ངོ་བོ་ཉིད་མེད་པར་སྨྲ་བའོ། །

远离常断二边，通达法无谛实，由许此见，故名“中观”；一切诸法，谛实体性丝毫亦无，由说此故，名为“说无体性宗”。

ཅ༣ དབྱེ་བ།

戊三、分类

གསུམ་པ་དེ་ལ་དབྱེ་ན། རང་རྒྱུད་པ་དང་། ཐལ་འགྱུར་བ་གཉིས་ཡོད།

分二：己一、自续师，己二、应成师。

ཆ༡ རང་རྒྱུད་པ།

己一、自续师

དང་པོ་ལ་བཞི། མཚན་ཉིད། སྒྲ་དོན། དབྱེ་བ། གྲུབ་མཐའོ། །

分四：庚一、相，庚二、名义，庚三、分类，庚四、宗义。

ཇ༡ མཚན་ཉིད།

庚一、相

དང་པོ་ནི། རང་རྒྱུད་ཀྱི་རྟགས་སམ་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་རྟགས་ཞལ་གྱིས་བཞེས་ཤིང་བདེན་གྲུབ་ཐ་སྙད་དུ་ཡང་མི་འདོད་པའི་དབུ་མ་པ་དེ། དབུ་མ་རང་རྒྱུད་པའི་མཚན་ཉིད།

承许自续因或自相所成因，且虽于名言亦不许谛实有之中观师，为中观自续师相。

ཛ༢ མིང་དོན།

庚二、名义

གཉིས་པ་ནི། རང་རྒྱུད་ཀྱི་རྟགས་ཞལ་གྱིས་བཞེས་པའི་དབུ་མ་པ་ཡིན་པས་ན། དབུ་མ་རང་རྒྱུད་པའོ། །

是许自续因之中观，故名“中观自续”。

ཛ༣ དབྱེ་བ།

庚三、分类

གསུམ་པ་དེ་ལ་དབྱེ་ན། མདོ་སྡེ་སྤྱོད་པའི་དབུ་མ་རང་རྒྱུད་པ་དང་། རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་དེ་གཉིས། དང་པོ་ནི་སློབ་དཔོན་ལེགས་ལྡན་འབྱེད་དང་། ཡེ་ཤེས་སྙིང་པོ་ལྟ་བུ། གཉིས་པ་ནི། སློབ་དཔོན་ཞི་བ་འཚོ། ཀ་མ་ལ་ཤཱི་ལ། སེང་བཟང་ལྟ་བུའོ། །

分为二种：经部行中观自续师、瑜伽行中观自续师。前者如轨范师清辩(Bhāvaviveka, Bhavya)、智藏(Jñānagarbha)；后者如轨范师寂护(śāntarakṣita)、莲花戒(Kamalaśīla)、狮子贤(Haribhadra)。

ཛ༤ གྲུབ་མཐའ།

庚四、宗义

བཞི་པ་གྲུབ་མཐའ་ལ་གསུམ། གཞི། ལམ། འབྲས་བུའོ། །

分三：辛一、事，辛二、道，辛三、果。

ཉ༡ གཞི།

辛一、事

དང་པོ་ནི། གྲུབ་མཐའ་འོག་མ་དང་ཐུན་མོང་བའི་འདོད་ཚུལ་དང་ཁྱད་པར་སེམས་ཙམ་པ་དང་འདོད་ཚུལ་ཐུན་མོང་བ་ཕལ་ཆེར་ནི་སྔར་བཤད་ཟིན་ལ། འདི་བས་བདེན་གྲུབ་མི་འདོད་ཀྱང་། རང་བཞིན་གྱི་གྲུབ་པ་དང་། རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་གྲུབ་པ། རང་ངོས་ནས་གྲུབ་པ་གསུམ་ཐ་སྙད་དུ་ཡོད་པར་འདོད།

别于下部宗义所许，共于唯识宗之所许，多分如前已说。此派虽不许谛实有，然许名言上有自性成立、自相成立、自体成立[1]。

ལེགས་ལྡན་འབྱེད་སོགས་མདོ་སྡེ་སྤྱོད་པའི་དབུ་མ་རང་རྒྱུད་པ་ལྟར་ན། ཕྱིན་པོ་ལྟ་བུ་ནི། དེ་འཛིན་གྱི་ཤེས་པ་ལས་ངོ་བོ་ཐ་དད་ཅིང་ཕྱི་རོལ་གྱི་དོན་ཡིན་པར་འདོད། ཞི་འཚོ་སོགས་རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་དབུ་མ་པ་ལྟར་ན། སེམས་ཙམ་པས་འདོད་པ་ལྟར་ཕྱིན་པོ་ལྟ་བུ་རང་འཛིན་ཤེས་པ་དང་ངོ་བོ་གཅིག་མ་བདག་ཉིད་གཅིག་ཏུ་འདོད་དོ། །འོན་ཀྱང་སེམས་ཙམ་

① 自体成就：此取法尊法师通用译名。直译为“从自方成就”。

པས་ཤེས་པ་བདེན་གྲུབ་འདོད་ཅིང་འདིས་མི་འདོད་པ་བཤད་ཟིན་ལ།

若如清辩论师等经部行中观自续师，譬如蓝色，许为与执蓝之识体性异，且为外境。若如寂护等瑜伽行中观师，则同唯识师，许蓝色与执蓝之识体性是一、自性是一。然唯识师承许心识谛实成立，此则不许，前已说讫。

ཕྱི་དོན་འདོད་པའི་དབུ་མ་པས་ནི་རང་རིག་མི་འདོད་ཅིང་། ཞི་འཚོའི་རྗེས་འབྲང་རྣམས་ཀྱིས་རང་རིག་ཁས་ལེན་ནོ། །གཞན་ཡང་ཕྱི་དོན་འདོད་པས་ཕྱི་རོལ་དོན་གྱིས་སྟོང་པའི་སྟོང་ཉིད་དང་། དེ་རྟོགས་པའི་ཡེ་ཤེས་ཀྱང་མི་འདོད་ལ། ཕྱི་དོན་མེད་པར་འདོད་ན་དེ་ཁས་ལེན་རིགས་སོ། །

许外境之中观师，不许自证分；寂护随行者，则许自证分。又，若许外境，则不许外境空[1]，亦不许证外境空慧；若许外境无，则应许之。

ཤེས་བྱ་ལ་བདེན་པར་གཉིས་སུ་གྲངས་ངེས་པར་འདོད་ཅིང་། བུམ་པ་བདེན་སྟོང་དེ་དོན་དམ་བདེན་པའི་མཚན་གཞི་དང་། བུམ་པ་ནི་ཀུན་རྫོབ་བདེན་པའི་མཚན་གཞིའོ། །

许所知有二谛，数量决定。宝瓶谛实空是胜义谛所相，宝瓶是世俗谛所相。

དོན་དམ་ལྡན་པ་ལ་རྒྱས་པར་ཕྱེ་ན་སེམས་ཙམ་པ་དང་མཐུན་ལ། ཀུན་རྫོབ་ལ་ཡང་དག་ཀུན་རྫོབ་དང་། ལོག་པའི་ཀུན་རྫོབ་གཉིས་སུ་འབྱེད་དེ། དེ་ཡང་ཆུ་དང་གདོང་བཞིན་ལྟ་བུ་ནི། ཡང་དག་ཀུན་རྫོབ་དང་། སྨིག་རྒྱུའི་ཆུ་དང་གདོང་བཞིན་གྱི་གཟུགས་བརྙན་ལྟ་བུ་ནི་ལོག་པའི་ཀུན་རྫོབ་ཏུ་འདོད་དོ། །

胜义谛广分，同唯识师[2]。世俗谛分二：正世俗、倒世俗。正世俗者，如水及脸；倒世俗者，则如阳焰、脸之影像。

ཚད་མ་དང་ཚད་མིན་གྱི་ཤེས་པའི་རྣམ་གཞག་མདོ་སྡེ་སྤྱོད་པའི་དབུ་མ་པ་རྣམས་ནི། མདོ་སྡེ་པ་དང་མཐུན་པ་ཕལ་ཆེ་ལ། རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་དབུ་མ་པ་རྣམས་ནི། སེམས་ཙམ་པ་དང་མཐུན་པ་ཕལ་ཆེའོ། །འདི་གཉིས་ཀས་གང་ཟག་ཐ་སྙད་བཏགས་པའི་བཏགས་དོན་བཙལ་བའི་ཚེ་རྙེད་པར་འདོད་པས་གང་ཟག་གི་ཡིད་ཀྱི་རྣམ་ཤེས་གང་ཟག་གི་མཚན་གཞི་ཡིན་པར་བཞེད་དོ། །

量知与非量知之建立，经部行中观师与经部师多分相似，瑜伽行中观师与唯识师多分相似。二师承许名言所立补特伽罗若寻假义可以获得，故许补特伽罗之意识为补特伽罗之所相。

---

① 指外境与能取异体空。

② 十六空、十八空、二十空等。

མཚན་ཉིད་གསུམ་འདོད་ཚུལ་ནི་སེམས་ཙམ་པ་དང་མཐུན་ཙམ་ཡིན་ཀྱང་། མཚན་གཞི་ལ་མི་འདྲ་བ་ཡོད་དེ། འདི་བས་བུམ་པ་བདེན་སྟོང་ཡོངས་གྲུབ་ཀྱི་མཚན་གཞི་ཡིན་པར་འདོད་ཅིང་། ཙིག་ཤོས་ཀྱིས་མི་འདོད་པས་སོ། །མཚན་ཉིད་གསུམ་ནི། བུམ་པ་ལ་སོགས་པའི་འདུས་བྱས་རྣམས་ནི་གཞན་དབང་ཡིན་ལ། དེ་དག་ལ་བདེན་པར་སྒྲོ་བཏགས་པའི་ཆ་ནི་ཀུན་བཏགས་དང་། བཏགས་པ་ལྟར་མ་གྲུབ་པའི་སྟོང་ཉིད་ནི་ཡོངས་གྲུབ་ཏུ་འཇོག་གོ །

承许三相之理，与唯识师唯是相似，所相不同，以自续派许宝瓶谛实空为所相，而唯识不许故。三相者，宝瓶等诸有为是依他起；即于此等增益为谛实有之一分，为遍计所执；不如所计而成立之空性，即圆成实。

ཉ༢ ལམ།

辛二、道

གཉིས་པ་ལམ་ལ་གཉིས། ལམ་གྱི་སྤང་བྱ་དང་། ལམ་གྱི་རྣམ་གཞག་དངོས་སོ། །

分二：壬一、道之所断，壬二、正建立道。

ཏ༡ ལམ་གྱི་སྤང་བྱ།

壬一、道之所断

གང་ཟག་རང་རྐྱ་ཐུབ་པའི་རྫས་ཡོད་དུ་འཛིན་པའི་རྟོག་པ་རྣམས་གང་ཟག་གི་བདག་འཛིན་དང་། ཉོན་སྒྲིབ་ཡིན་ལ། རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་རང་རྒྱུད་པ་ལྟར་ན་གཟུགས་ཕྱི་རོལ་དོན་འཛིན་གྱི་རྟོག་པ་དང་། བདེན་འཛིན་རྣམས་ཤེས་སྒྲིབ་ཡིན་ནོ། །དེར་མ་ཟད་ཉོན་མོངས་རྣམས་ཀྱི་ས་བོན་ཐམས་ཅད་ཉོན་སྒྲིབ་ཡིན་ལ། དེའི་བག་ཆགས་དང་བདེན་འཛིན་གྱི་བག་ཆགས་སོགས་ཤེས་སྒྲིབ་བོ། །

执补特伽罗能独立实有之分别，是补特伽罗我执与烦恼障。若如瑜伽行自续师，执外境色之分别及谛实执为所知障。不仅如此，一切烦恼之种子为烦恼障，而烦恼习气、谛实执习气等为所知障。

ཏ༢ ལམ་དངོས་བཤད།

壬二、正建立道

གཉིས་པ་ལམ་དངོས་ལ། ཐེག་པ་གསུམ་རང་རང་གི་ལམ་ལ་ཚོགས་ལམ་སོགས་ལྔ་རེ་ཡོད་ལ། མདོ་སྡེ་སྤྱོད་པའི་དབུ་མ་པ་ལྟར་ན། ཉན་རང་གཉིས་ཀས་གཙོ་བོར་ཉོན་སྒྲིབ་སྤོང་བར་མཚུངས་ཤིང་། ཐོབ་བྱ་ལ་ཡང་མཆོག་དམན་ཆེར་མེད་ཀྱང་། རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་དབུ་མ་བས། ཉན་ཐོས་ཀྱིས་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་རྟོགས་པའི་ལམ་གཙོ་བོར་བསྒོམས་ནས་གང་ཟག་གི་བདག་འཛིན་སྤངས་པའི་མྱང་འདས་མངོན་དུ་བྱེད། རང་རྒྱལ་གྱི་རིགས་ཅན་གྱིས་གཟུགས་དང་གཟུགས་འཛིན་པའི་ཚད་མ་རྫས་གཞན་དུ་འཛིན་པའི་རྟོག་པ་སྤང་བྱའི་གཙོ་བོར་བྱས་ནས་སྤོང་བ་དང་དེའི་གཉེན་པོ་བསྒོམས་པས། དེ་

འདྲའི་རྟོག་པ་དང་ཉོན་སྒྲིབ་གཉིས་ཀ་སྤང་བའི་ཐར་པ་མངོན་དུ་བྱེད་པར་འདོད་དོ། །

三乘各有资粮道等五道。若如经部行中观师，则声闻独觉主断烦恼障相同，所得几无胜劣差别。然瑜伽行中观师许：声闻主要修习通达补特伽罗无我之道，断补特伽罗我执，而证涅槃；具独觉种姓者，则以色与取色之量异体分别为主要所断，而修断治，断此分别及烦恼障，证得解脱。

འོན་ཀྱང་འདིས་ཕྱི་རོལ་དོན་འཛིན་གྱི་རྟོག་པ་བདེན་འཛིན་རགས་པར་འདོད་ཀྱང་བདེན་འཛིན་དུ་མི་འདོད་དེ། ཕྱི་རོལ་དོན་གྱིས་སྟོང་པའི་སྟོང་ཉིད་རྟོགས་པས། སྟོང་ཉིད་རྟོགས་པའི་གོ་མི་ཆོད་པར་འདོད་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དེ་འདྲའི་སྟོང་ཉིད་དེ་ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་རགས་པ་ཡིན་གྱི། ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་ཕྲ་མོའམ་སྟོང་ཉིད་ཕྲ་མོ་མ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་ཞེས་འདོད་དོ། །

虽如此，此师虽许执外境之分别为粗分谛实执，然不许为谛实执，以许由通达外境空不足以通达空性故；如是空性是粗品法无我，而非细品法无我或细分空性故。

ལམ་དང་འབྲས་བུའི་རྣམ་གཞག་གཞན་ནི་ཐལ་འགྱུར་བའི་སྐབས་སུ་བཤད་པར་བྱའོ། །

道果余建立，于应成处当说。

ཉ༣ འབྲས་བུ།

辛三、果

གསུམ་པ་འབྲས་བུ་ལ། ཉན་ཐོས་ལ་ཞུགས་གནས་བརྒྱད་ཀྱི་རྣམ་གཞག་བྱེད་ཀྱང་། རང་རྒྱལ་ལ་དེ་མི་བྱེད། མྱང་འདས་ལ་ལྷག་བཅས་སོགས་གསུམ་ལས། ལྷག་བཅས་མྱང་འདས་ནི་སྡུག་བསྔལ་གྱི་ཕུང་པོ་དང་བཅས་པའི་མྱང་འདས། ལྷག་མེད་ནི་དེ་ལས་བཟློག་པར་འདོད་ཅིང་། སངས་རྒྱས་ཀྱི་སའི་མྱང་འདས་རྣམས་མི་གནས་པའི་མྱང་འདས་སོ། །

虽于声闻立八向住，独觉不立。有余等三涅槃中，有余涅槃为俱苦蕴之涅槃，无余涅槃为离苦蕴之涅槃，佛地涅槃为无住涅槃。

སྟོང་ཉིད་ཕྲ་མོ་རྟོགས་པའི་ལམ་དེ་ཚོགས་གཉིས་རྒྱ་ཆེན་པོས་ཟིན་པའི་སྒོ་ནས་བསྐལ་བ་གྲངས་མེད་གསུམ་སོགས་སུ་ཡུན་རིང་དུ་བསྒོམས་ཏེ་བསྒོམས་པས་བྱང་ཆུབ་ཆེན་པོ་ཐོབ་པར་འདོད་དོ།། ༈ །།

通达细分空性之道，由广大二资粮摄持，历经三劫阿僧企耶长时修习，得大菩提。

ཆ༢ ཐལ་འགྱུར་བ།

己二、应成师

གཉིས་པ་ཐལ་འགྱུར་བའི་ལུགས་ལ་གསུམ། མཚན་ཉིད། སྒྲ་དོན། གྲུབ་མཐའོ། །

分三：庚一、相，庚二、名义，庚三、宗义。

ཇ༡ མཚན་ཉིད།

庚一、相

དང་པོ་ནི། རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་ཐ་སྙད་དུའང་ཞལ་གྱིས་མི་བཞེད་པའི་དབུ་མ་པ་དེ། དབུ་མ་ཐལ་འགྱུར་བའི་མཚན་ཉིད་དོ། །མཚན་གཞི་ནི། སངས་རྒྱས་བསྐྱངས་དང་། ཟླ་བ་གྲགས་པ། རྗེ་བླ་མ་ལྟ་བུའོ། །

名言中亦不许自相成立之中观师，为中观应成师相。例如佛护、月称、至尊宗喀巴大师。

ཇ༢ སྒྲ་དོན།

庚二、名义

གཉིས་པ་ནི། ཐལ་འགྱུར་གྱི་སྒོ་ནས་ཕྱི་རྒོལ་གྱི་རྒྱུད་ལ་བསྒྲུབ་བྱ་རྟོགས་པའི་རྗེས་དཔག་སྐྱེ་བར་འདོད་པའི་དབུ་མ་པ་ཡིན་པས་ན། དབུ་མ་ཐལ་འགྱུར་བའོ། །

依应成式，即可于对辩者相续生起通达所立之比量，如是承许之中观师，名“中观应成师”。

ཇ༣ གྲུབ་མཐའ།

庚三、宗义

གསུམ་གྲུབ་མཐའི་འདོད་ཚུལ་ལ་གསུམ། གཞི། ལམ། འབྲས་བུ་རྣམ་གཞག་གོ །

分三：辛一、事，辛二、道，辛三、果。

ཉ༡ གཞི།

辛一、事

དང་པོ་ནི། ཤེས་བྱ་ལ་བདེན་པ་གཉིས་དང་། མངོན་ལྐོག་གཉིས་སོགས་འབྱེད་ལ། དོན་དམ་བདེན་པ་དང་། སྟོང་ཉིད་དོན་གཅིག་ཅིང་། དབྱེ་བ་ནི་སྔར་བཞིན་ལ། མཚན་གཞི་ནི། མྱུ་གུ་རང་བཞིན་གྱིས་མེད་པ་ལྟ་བུའོ། །ཀུན་རྫོབ་ལ་ཡང་དག་ཀུན་རྫོབ་དང་། ལོག་པའི་ཀུན་རྫོབ་གཉིས་སུ་མི་འབྱེད་ཀྱང་། འཇིག་རྟེན་ཤེས་ངོ་ལ་ལྟོས་ཏེ་ཡང་ལོག་གཉིས་ཀྱི་དབྱེ་བ་འབྱེད་དེ། གདོང་བཞིན་དེ་འཇིག་རྟེན་ཤེས་ངོ་ལ་ལྟོས་ཏེ་ཡང་དག་དང་། མེ་ལོང་ནང་གི་གདོང་བཞིན་གྱི་གཟུགས་བརྙན་དེ་དེ་ལ་ལྟོས་ཏེ་ལོག་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །

所知分为二谛及现事(pratyakṣa)、不现事(parokṣa)等。胜义谛与空性同义，分类如前。所相如苗芽无自性。世俗谛虽不分正世俗与倒世俗，然若观待世间认知，亦可分为正、倒世俗。如观待世间，脸面为正世俗，镜中脸之影像

则为倒世俗。

དེ་ཡང་དོན་བསྡུས་ན་འཁྲུལ་གྱི་འཁྲུལ་རྒྱུས་མ་བསླད་པའི་དབང་པོ་ཡུལ་དང་བཅས་པ་ནི། ཤེས་ངོ་དེ་ལ་ལྟོས་ཏེ་ཡང་དག་དང་། དེས་བསླད་པའི་དབང་པོ་དྲུག་ཡུལ་དུ་བཅས་པ་ནི། དེ་ལ་ལྟོས་ཏེ་ལོག་པ་སྟེ། དཔེར་ན། དུང་དཀར་དཀར་པོར་མཐོང་བའི་དབང་པོ་ཡུལ་དང་བཅས་པ་དང་། དུང་དཀར་སེར་པོར་སྣང་བའི་དབང་པོ་ཡུལ་དང་བཅས་པ་ལྟ་བུའོ། །

若摄此义，现错乱缘所未损害根及其境，待此认知，为正世俗；为此所损六根及境，待此认知，为倒世俗。如见白海螺为白色之根及其境，及见白海螺为黄色之根及其境。

གཞན་ཡང་འདི་བ་ལ་ཁས་ལེན་ཚུལ་དུ་མ་ཡོད་དེ། རང་བཞིན་གྱིས་སྟོང་པ་རྟེན་འབྲེལ་གྱི་དོན་དུ་མཐོང་ནས། རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་ཁས་མི་ལེན་པ་དང་། དེ་བཞིན་དུ་རང་རྒྱུད། རང་རིག་ཀུན་གཞི་ཉོན་ཡིད་རྡུལ་ཕྲན་ཕྱོགས་ཀྱི་ཆ་མེད་རྣམས་ཁས་མི་ལེན་ལ། མིང་བཏགས་བཞག་ཙམ་གྱི་ཕྱི་དོན། བདེན་འཛིན་ཉོན་སྒྲིབ་ཡིན་པ་དང་། བདག་མེད་གཉིས་ལ་ཕྲ་རགས་མི་འབྱེད་པ་དང་། འགོག་བདེན་རྣམས་དོན་དམ་བདེན་པ་དང་། འཕགས་པ་ལ་སྟོང་ཉིད་རྟོགས་སྒོང་གིས་ཁྱབ་པ་དང་། སོ་སྐྱེའི་ཤེས་པ་ཐམས་ཅད་འཁྲུལ་ཤེས་དང་། ཞིག་པ་དངོས་པོར་འདོད་པ་སོགས་དུ་མ་ཡོད་ཅིང་ཤེས་པའི་རྣམ་གཞག་གཞན་ཕལ་ཆེར་ནི་རང་རྒྱུད་པ་དང་མཐུན་ཙམ་ཡིན་ཀྱང་། དཔྱད་ཤེས་རྣམས་ཚད་མ་དང་། ཡིད་ཀྱི་མངོན་སུམ་དང་རྟོགས་པའི་གཞི་མཐུན་ཡོད་པར་འདོད་དོ། །གང་ཟག་རྫས་ཡོད་པ་མི་བཞེད་དེ། གཞི་གྲུབ་ན་བཏགས་ཡོད་པས་ཁྱབ་པར་བཞེད་པའི་ཕྱིར་རོ།། ༈ །།

此派所许复有多种：由见性空为缘起之义，不许自相成立；如是亦不许自续、自证分、阿赖耶识、末那识、无方分极微等；许唯名假立之外境；立谛实执为烦恼障；二种无我不分粗细；许灭谛为胜义谛；圣者周遍证悟空性，异生认知皆是错乱；灭是有为等。其余认知安立，多同自续，然许再决知是量，意现前知与证悟有同分。不许补特伽罗实有，以许若是存在周遍假有故。

དངོས་པོ་བཞེད་ཀྱང་རང་མཚན་མི་འདོད་དེ། རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་གྲུབ་པ་མི་བཞེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །དེ་མི་བཞེད་ཀྱང་མིང་རྐྱང་བཏགས་ཡོད་ཙམ་ལ་བྱ་བྱེད་ཀྱི་རྣམ་གཞག་འཐད་ལྡན་དུ་འཇོག་ཤེས་པས། ཕུང་པོ་ལ་བརྟེན་ནས་བཏགས་པའི་ང་ཙམ་ཞིག་ནི་གང་ཟག་གི་མཚན་གཞིར་བཞེད་དོ། །

虽许有事，不许自相，以不许自相成立故。虽不许自相成立，然于唯名假立，能所建立知为应理，故许依蕴假立“唯我”是补特伽罗所相。

གང་ཟག་རང་བཞིན་མེད་པ་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་ཕྲ་མོ་དང་། ཕུང་པོ་རང་བཞིན་མེད་པ་ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་ཕྲ་མོར་འདོད་ཀྱི་གང་ཟག་རང་རྐྱ་ཐུབ་པའི་རྫས་ཡོད་ཀྱིས་སྟོང་པའི་སྟོང་ཉིད་དེ། གང་ཟག་གི་བདག་མེད་ཕྲ་མོར་མི་འདོད་དེ།

དེ་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་རགས་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར། སྐབས་འདིར་འདི་དག་གི་ཁྱད་པར་ཅུང་ཟད་ཙམ་ཞིག་བརྗོད་པར་བྱ་སྟེ། འདི་ལ་གཉིས། རང་བཞིན་མེད་པའི་དོན་དང་། རང་རྐྱ་ཐུབ་པའི་རྫས་ཡོད་ཀྱིས་སྟོང་པའི་དོན་ནོ། །

补特伽罗无自性是细分补特伽罗无我，蕴无自性是细分法无我。不许补特伽罗能独立实有空为细分补特伽罗无我，以是粗分补特伽罗无我故。此处此等差别当略说之。此中分二：一、无自性之义、二、能独立实有空之义。

དང་པོ་ནི། རང་རྒྱུད་པས་གང་ཟག་སོགས་ཆོས་རྣམས་མིང་བརྡའམ་རྟོག་པའི་དབང་ཙམ་གྱིས་འཇོག་མི་ནུས་པས། བློ་གནོད་མེད་ལ་སྣང་བའི་དབང་གིས་འཇོག་ལ། དེ་ཡང་གང་ཟག་འཇོག་འབྱེད་ཀྱི་བློ་གནོད་མེད་དེས་འཇོག་རྒྱུའི་གང་ཟག་ནི། བློ་དེ་ལ་ལྟོས་མེད་ཀྱི་ཚུལ་གྱིས་དང་པོ་ཉིད་ནས་ཀྱང་རང་གི་ངོས་ནས་གྲུབ་གྲུབ་པ་ཞིག་ལ་འདོད་ཅིང་། དེ་ལྟར་གྲུབ་པ་དེ་གང་ཟག་རང་ངོས་ནས་སམ་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པའི་དོན་ཡིན་ཀྱང་བདེན་པར་གྲུབ་པའི་དོན་ཡིན་པར་མི་འདོད།

一、无自性之义。自续师不能唯依假名分别安立补特伽罗等法，故依无损害慧所现而立。此复意指能立补特伽罗之无损害慧之所安立补特伽罗，不待此慧，最初即为自体成立。①如是成立，虽是补特伽罗自体成立②或自性成立之义，然不许为谛实成立之义。

ཐལ་འགྱུར་བ་ནི་གང་ཟག་དེ་ཁོ་རང་འཇལ་བྱེད་ཀྱི་ཚད་མ་ལ་ལྟོས་མེད་ཀྱིས་དང་པོ་མ་གྲུབ་པར་གང་ཟག་དང་གང་ཟག་འཇལ་བྱེད་ཀྱི་ཚད་མ་གཉིས་ཕན་ཚུན་བལྟོས་ནས་གྲུབ་པས། འཇོག་བྱེད་མིང་བརྡའམ་རྟོག་པའི་བཞག་པ་ལས་མ་བལྟོས་པར་རང་གི་ངོས་ནས་གྲུབ་པ་ཞིག་བྱུང་ན་གང་ཟག་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པ་དང་། རང་ངོས་ནས་གྲུབ་པར་འཇོག་ལ། དེར་མ་གྲུབ་པ་དེ་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་ཕྲ་མོར་བཞེད། དེ་བཞིན་དུ་ཆོས་གཞན་ལ་ཡང་རིགས་པ་སྦྱོར་ཏེ། ཕུང་པོ་དང་བུམ་སོགས་རང་བཞིན་མེད་པ་ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་ཕྲ་མོ་ཡིན་ནོ། །

应成师者，补特伽罗自身不待能量之量，初不能成；补特伽罗与能量补特伽罗之量，二者互相观待成立。因此，若不观待能立假名或分别而立，自体成立，建立为“补特伽罗自性成立”及“自体成立”。此不成立，许为细分补特伽罗无我。如是余法亦合此理，蕴及瓶等无自性，即是细分法无我。

གཉིས་པ་ནི། ནང་སྡེ་གནས་མ་བུ་པས། གང་ཟག་རྟག་གཅིག་རང་དབང་ཅན་གྱི་ཁྱད་པར་གསུམ་པོ་དེས་སྟོང་པ་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་ཕྲ་མོར་འདོད་ལ། དེ་ལས་གཞན་པའི་བྱེ་བྲག་སྨྲ་བ་ཕལ་ཆེར་དང་། མདོ་སྡེ་པ། སེམས་ཙམ་པ། རང་རྒྱུད་

① 直译：最初即从自方成就

② 直译：虽从补特伽罗自方成就。

པ་རྣམས་ཀྱིས་རང་རྐྱ་ཐུབ་པའི་རྫས་ཡོད་ཀྱིས་སྟོང་པ་ཉིད། གང་ཟག་གི་བདག་མེད་ཕྲ་མོར་འདོད་ཅིང་།

二、能独立实有空之义。内道犊子部许补特伽罗常、一、自在三特性空为细分补特伽罗无我；其余多数毗婆沙师，及经部师、唯识师、自续师，皆许能独立实有空为细分补特伽罗无我。

གངཟག་རང་རྐྱ་ཐུབ་པའི་རྫས་ཡོད་ཀྱི་འཛིན་ཚུལ་དང་གྲུབ་ཚུལ་ནི། རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པར་འཛིན་པའི་སྟེང་ནས་གང་ཟག་ནི་རང་གི་ཕུང་པོ་ལ་ཕར་མི་བལྟོས་པའི་དབང་སྒྱུར་བ་པོའི་རྗེ་བོ་ལྟ་བུ་དང་། ཕུང་པོ་རྣམས་གང་ཟག་ལ་ཚུར་བལྟོས་པའི་དབང་བསྒྱུར་བྱའི་ཁོལ་པོ་ལྟར་འཛིན་པ་ནི། གང་ཟག་རང་རྐྱ་ཐུབ་པའི་རྫས་ཡོད་ཀྱི་འཛིན་ཚུལ་དང་། དེས་བཟུང་བ་ལྟར་གྲུབ་ན་རང་རྐྱ་ཐུབ་པའི་རྫས་ཡོད་དུ་གྲུབ་པར་འཇོག་གོ །

"补特伽罗能独立实有"之执理及成立理趣：基于执自性成立，补特伽罗于其自蕴不待对方，犹如治人之主；诸蕴观待补特伽罗，犹如所治之仆。此即补特伽罗能独立实有之执理。如此所执若能成立，即安立为"能独立实有成立"。

དེ་ཡང་ཕུང་པོ་ལ་ལྟོས་མེད་དུ་ཡན་གར་བ་ཞིག་བྱུང་ན་རང་རྐྱ་ཐུབ་པ་ཡིན་པ་ལ། རང་རྐྱ་ཐུབ་མི་ཐུབ་ནི་གང་ཟག་རང་ལྡོག་ནས་ཡིན་གྱི། གཞི་ལྡོག་ལ་མིན་པའི་འདོད་ཚུལ་ཡོད་དེ། ཡིད་ཀྱི་རྣམ་ཤེས་གང་ཟག་ཏུ་འདོད་པ་རྣམས་ཀྱིས་དེ་རྫས་ཡོད་དུ་འདོད་པའི་ཕྱིར་རོ།། ༈ །།

又许：不观待蕴，独自而有，即"能独立"；能否独立，系于补特伽罗自之返体，非于事之返体，以许意识为补特伽罗者许此为实有故。

༡༢ ལམ་གྱི་རྣམ་གཞག

辛二、道

གཉིས་པ་ལམ་གྱི་རྣམ་གཞག་ལ། ལམ་ལྔ་ས་བཅུ་སོགས་ཕལ་ཆེར་ནི་སྔར་དང་འདྲ་ཞིང་། འདིར་གོང་དུ་མ་བཤད་པ་འགའ་ཞིག་ཀུང་རྒྱས་པར་འཆད་ལ། དབུ་མ་ཐལ་འགྱུར་བ་ཐུན་མོང་མིན་པའི་ཁྱད་པར་ནི་སྔར་བཤད་ཅིང་འཆད་པར་ཡང་ཡོད་དོ། །དེས་ན་ལམ་གྱི་སྤང་བྱ་དང་། ལམ་གྱི་རྣམ་གཞག་དངོས་དང་གཉིས།

五道、十地等，多分如前。此中少分前所未说亦当广述。中观应成派不共特法，前已有说，今当更说。此分为二：壬一、道之所断、壬二、正建立道。

༤༡ ལམ་གྱི་སྤང་བྱ།

壬一、道之所断

དང་པོ་ནི། དངོས་པོ་བདེན་པར་འཛིན་པའི་བདེན་འཛིན་སོགས་བདེན་འཛིན་ས་བོན་དང་བཅས་པ་ཉོན་སྒྲིབ་ཡིན་ལ། དེ་ཐེག་པ་ཆེ་ཆུང་གི་དགྲ་བཅོམ་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་སྤངས་པར་འདོད་པས། རང་རྒྱུད་པ་ལྟར་བདེན་འཛིན་རྣམས་ཤེས་སྒྲིབ་ཏུ་བྱས་ཏེ། མངོན་རྟོགས་རྒྱན་ལས། "ས་དགུ་ལ་ནི་ཆེན་པོ་ཡི། །" ཞེས་སོགས་ཀྱིས་བཤད་པ་ལྟར་བདེན་འཛིན་ཆེ་འབྲིང་ཆུང་ངུ་དགུ་ཐེག་ཆེན་སྒོམ་ལམ་བར་ཆད་མེད་ལམ་དགུ་པོས་རིམ་གྱིས་སྤོང་བའི་རྣམ་གཞག་རྣམས་མི་བཞེད་དོ། །

许执事谛实之谛实执及其种子为烦恼障，大小乘一切阿罗汉皆应断之。如自续师，诸谛实执皆所知障，如《现观庄严论》"对治九地中，上上等诸垢，谓由下下等，诸道能清净"所说，上中下九品谛实执由大乘九品修道无间道次第断除。如是安立，应成不许。

ཡང་ཐེག་དམན་དགྲ་བཅོམ་གྱི་རྟོགས་པ་སྔོན་དུ་སོང་བ་རྣམས་ཀྱིས་བདེན་འཛིན་སོགས་ཉོན་སྒྲིབ་ཐམས་ཅད་ཐེག་དམན་ལམ་གྱི་གནས་སྐབས་སུ་སྤངས་ཀྱང་། དང་པོ་ཉིད་ནས་ཐེག་ཆེན་དུ་རིགས་ངེས་པའི་བྱང་སེམས་རྣམས་ཀྱིས་ས་བརྒྱད་པ་ཐོབ་པ་དང་དུས་མཉམ་དུ་སྤངས་པར་འདོད་ལ། ཤེས་སྒྲིབ་ནི། ཉོན་མོངས་དེ་དག་གི་བག་ཆགས་སམ་གཉིས་སྣང་འཁྲུལ་བའི་བག་ཆགས་ལ་བྱས་ནས་དེ་སྤོང་པ་དང་སངས་རྒྱས་པ་དུས་མཉམ་པར་བཞེད་དོ། །

又，小乘阿罗汉证悟先行，小乘道时断一切谛实执等烦恼障；然初即大乘定姓之菩萨，断此与得第八地同时。所知障者为烦恼习气或二相错乱之习气，断此与成佛同时。

རང་རྒྱུད་པ་སོགས་རང་སྡེ་གྲུབ་མཐའ་སྨྲ་བ་ཤེས་སྒྲིབ་ཁས་ལེན་པ་དག་གིས་ཉོན་སྒྲིབ་ཀུན་བཏགས་དང་ལྷན་སྐྱེས་གཉིས་ཡོད་པ་དེ་བཞིན་དུ་ཤེས་སྒྲིབ་ལ་ཡང་དེ་གཉིས་ཡོད་པར་འདོད་ཀྱང་། འདི་པའི་ལུགས་ལ་ཉོན་སྒྲིབ་ལ་ཀུན་བཏགས་དང་ལྷན་སྐྱེས་གཉིས། མཐོང་སྤང་བསྒོམ་སྤང་གཉིས་བཞེད་ཀྱང་། ཤེས་སྒྲིབ་ལ་ནི་མཐོང་སྤང་ཀུན་བཏགས་མེད་ཅིང་། སྒོམ་སྤང་དང་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱིས་ཁྱབ་པར་འདོད་དོ། །

自续师等许所知障之说佛教宗义者，许烦恼障有分别、俱生二种，如是所知障亦复二种。然应成派，许分别、俱生烦恼障有见所断及修所断，而所知障无有分别或见所断，周遍修所断或俱生。

ཀུན་བཏགས་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་ཁྱད་པར་ཡང་གྲུབ་མཐས་བློ་ཁ་བསྒྱུར་བ་ལ་མ་བལྟོས་པར་རང་གི་ངང་གིས་སྐྱེ་བ་ནི་ལྷན་སྐྱེས་དང་། དེས་བློ་ཁ་བསྒྱུར་བའི་དབང་གིས་བྱུང་བ་ནི་ཀུན་བཏགས་སོ། །

分别、俱生之差别：不待宗义转变心意，自身所生，即为俱生；依赖宗

义转意而生，即是分别。

ཏ༢ ལམ་གྱི་རྣམ་གཞག་དངོས།

壬二、正建立道

གཉིས་པ་ལམ་ལ་གཉིས། སྤྱིར་བསྟན་པ་དང་། བྱེ་བྲག་སོ་སོར་བཤད་པའོ། །

分二：癸一、总说，癸二、别说。

ཐ༡ སྤྱིར་བསྟན་པ།

癸一、总说

དང་པོ་ནི། དེ་ལ་དབྱེ་ན། ཉན་ཐོས་ཀྱི་ཚོགས་ལམ། སྦྱོར་ལམ། མཐོང་ལམ། སྒོམ་ལམ། མི་སློབ་ལམ་སྟེ་ལྔ། དེ་བཞིན་དུ་རང་རྒྱལ་དང་ཐེག་ཆེན་ལ་སྦྱར་བས་ལྔ་གསུམ་བཅོ་ལྔའོ། །

声闻有资粮道、加行道、见道、修道、无学道五道，如是独觉、大乘亦各有五道，共十五道。

དེ་རྣམས་མངོན་དུ་བྱེད་ཚུལ་ཀྱང་། དང་པོར་ཚོགས་ལམ། དེ་ནས་སྦྱོར་མཐོང་། དེ་ནས་སྒོམ་ལམ། དེ་ནས་མི་སློབ་ལམ་མངོན་དུ་བྱེད་པའི་རིམ་པ་ངེས་ལ་ཚོགས་ལམ་ལ་ཡང་། ཚོགས་ལམ་ཆུང་འབྲིང་ཆེ་གསུམ། སྦྱོར་ལམ་ལ་ཡང་སྦྱོར་ལམ་དྲོད། རྩེ་མོ། བཟོད་པ། ཆོས་མཆོག་བཞི་མངོན་དུ་བྱེད་པའི་གོ་རིམ་ངེས་སོ། །

证道之理：初证资粮道，后证加行道、见道，其后修道，其后无学道，次第决定。资粮道中，次第证得下、中、上三；加行道中，次第证得暖、顶、忍、世第一法四位，次第决定。

མཐོང་ལམ་ལ་ཤེས་བཟོད་སྐད་ཅིག་མ་བཅུ་དྲུག་ཡོད་ལ། དེ་ཡང་ཤེས་པ་བརྒྱད་དང་། བཟོད་པ་བརྒྱད་དོ། །ཤེས་པ་བརྒྱད་ནི། སྡུག་བསྔལ་ཆོས་ཤེས། རྗེས་ཤེས་གཉིས། དེ་བཞིན་དུ་ཀུན་འབྱུང་། འགོག་པ། ལམ་གསུམ་སྟེ་བདེན་བཞི་སོ་སོ་ལ་སྦྱོར། བཟོད་པ་བརྒྱད་ནི། སྡུག་བསྔལ་ཆོས་བཟོད། རྗེས་བཟོད་གཉིས། དེ་བཞིན་དུ་ཀུན་འབྱུང་འགོག་པའི་ལམ་ལ་ཡང་སྦྱར་རོ། །

见道有十六刹那智忍，即八智八忍。八智者，苦法智、苦类智，如是一一配合集、灭、道，即配四谛。八忍者，苦法忍、苦类忍，如是亦配合集、灭、道。

ཡང་མཐོང་ལམ་ལ་མཉམ་གཞག་ཡེ་ཤེས་དང་། རྗེས་ཐོབ་ཡེ་ཤེས་གཉིས། དང་པོ་ལ་འང་། བར་ཆད་མེད་ལམ་དང་རྣམ་གྲོལ་ལམ་གཉིས་ཡོད། བཟོད་པ་བརྒྱད་དང་མཐོང་ལམ་བར་ཆད་མེད་ལམ་དོན་གཅིག་ཅིང་། ཤེས་པ་བརྒྱད་དང་མཐོང་ལམ་རྣམ་གྲོལ་ལམ་དོན་གཅིག་གོ །

又，见道分根本智与后得智，根本智又有无间道、解脱道二种。八忍与见道无间道同义，八智与见道解脱道同义。

གཞན་ཡང་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ལམ་ལ་ས་བཅུ་ཡོད་དེ། ས་དང་པོ་རབ་ཏུ་དགའ་བ། གཉིས་པ་དྲི་མ་མེད་པ། གསུམ་པ་འོད་བྱེད་པ། བཞི་པ་འོད་འཕྲོ་བ། ལྔ་པ་སྦྱང་དཀའ་བ། དྲུག་པ་མངོན་དུ་གྱུར་བ། བདུན་པ་རིང་དུ་སོང་བ། བརྒྱད་པ་མི་གཡོ་བ། དགུ་བ་ལེགས་པའི་བློ་གྲོས། བཅུ་བ་ཆོས་ཀྱི་སྤྲིན་ནོ། །

又，大乘道有十地：初极喜地，二离垢地，三发光地，四焰慧地，五难胜地，六现前地，七远行地，八不动地，九善慧地，十法云地。

དེ་ལས་དང་པོའི་ངོ་བོར་གྱུར་པའི་མཐོང་སྒོམ་གྱི་ལམ་གཉིས་ཡོད། མཐོང་ལམ་ནི་སྔར་ལྟར་དང་། དེའི་ངོ་བོར་གྱུར་པའི་སྒོམ་ལམ་ལ་བར་ཆད་མེད་ལམ་ཡོད་པར་འདོད་པ་ནི་མི་མཐུན་པ་ཆེར་མེད་ལ། ས་དེའི་ངོ་བོར་གྱུར་པའི་སྒོམ་ལམ་རྣམ་གྲོལ་ལམ་དང་སྒོམ་ལམ་རྗེས་ཐོབ་ཡེ་ཤེས་ཡོད་མེད་མི་མཐུན་ཀྱང་། རྣམ་བཤད་ལྟར་ན་ཡོད་པར་གསལ་ལོ། །

此中有“以初地为体之见道”及“以初地为体之修道”二种。见道如前。许以初地为体之修道有无间道，无大异议；以初地为体之修道解脱道与修道后得智是有是无，虽有异议，然若依《疏》[①]，显然是有。

ས་བཅུ་པོ་སོ་སོ་ལ་མཉམ་རྗེས་གཉིས་གཉིས་ཡོད་ལ། ས་གཉིས་པ་ནས་བཅུ་པའི་བར་ཐོབ་མ་ཐག་པའི་ཡེ་ཤེས་རྣམས་རྣམ་གྲོལ་ལམ་དང་བར་ཆད་མེད་ལམ་གཉིས་ཀ་ཡིན་ནོ། །ས་བཅུ་གཅིག་པ་ཀུན་ཏུ་འོད་ནི་སངས་རྒྱས་ས་ཡིན་ལ། དེ་རྣམ་གྲོལ་ལམ་དུ་འདོད་པ་དང་མི་འདོད་པའི་ཚུལ་གཉིས་སྣང་ངོ་།

十地各有根本、后得。第二地至第十地，解脱道与无间道二者为无间所获之智；于第十一普光地即佛地，有许、不许解脱道二理。

ཐ༢ ཕྱེ་བ་སོ་སོར་བཤད་པ།

癸二、别说

གཉིས་པ་ཕྱེ་བ་སོ་སོར་བཤད་པ་ནི། ཐེག་པ་ཆེ་ཆུང་གཉིས་དང་ཐུན་མོང་བའི་ལམ་ནི། མི་དགེ་བ་མ་སྐྱེས་པ་མི་བསྐྱེད་པའི་ཡང་དག་སྤོང་བ། དེ་བཞིན་དུ་སྐྱེས་ཟིན་སྤོང་བ། དགེ་བ་མ་སྐྱེས་པ་སྐྱེས་པ། སྐྱེས་ཟིན་སྤེལ་བར་བྱེད་པའི་ཡང་དག་སྤོང་བ་སྟེ་ཡང་དག་སྤོང་བ་བཞི། འདུན་པའི་རྫུན་འཕྲུལ་གྱི་རྐང་པ་བརྩོན་འགྲུས་ཀྱི་དེ་སེམས་ཀྱི་དེ་དང་དཔྱོད་པའི་རྫུ་འཕྲུལ་གྱི་རྐང་པ་སྟེ་བཞི། དད་པ། བརྩོན་འགྲུས། དྲན་པ། ཏིང་འཛིན། ཤེས་རབ་ཀྱི་དབང་པོ་ལྔ། ཡང་དད་པ་བརྩོན་འགྲུས་དྲན་པ་ཏིང་འཛིན་ཤེས་རབ་ཀྱི་སྟོབས་ཏེ་སྟོབས་ལྔ། དྲན་པ་ཡང་དག་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་ཡན་ལག་ཆོས་རབ་ཏུ་རྣམ་འབྱེད་ཡང་དག་བྱང་ཆུབ་ཡན་ལག དེ་བཞིན་དུ་བརྩོན་འགྲུས། དགའ་བ། ཤིན་ཏུ་སྦྱངས་པ། ཏིང་ངེ་འཛིན། བཏང་སྙོམས་ཡང་དག་བྱང་

① 宗喀巴大师《入中论善显密意疏》。

ཚུལ་གྱི་ཡན་ལག་སྟེ་བྱང་ཆུབ་ཡན་ལག་བདུན། ཡང་དག་པའི་ལྟ་བ། ཡང་དག་པའི་རྟོག་པ། ཡང་དག་པའི་ངག དེའི་ལུས་ཀྱི་མཐའ། དེའི་འཚོ་བ། དེའི་རྩོལ་བ། དེའི་དྲན་པ། ཡང་དག་པའི་ཏིང་ངེ་འཛིན་ཏེ་འཕགས་ལམ་ཡན་ལག་བརྒྱད་དང་བཅས་སོ། །བདུན་ནི་ཐེག་ཆེན་པ་ལ་ཡང་ཡོད་པས་དེ་དང་མཐུན་པའོ། །

大小二乘共同道：未生恶不令生，已生恶令断除，未生善令生起，已生善令增长，是四正断；欲神足、勤神足、心神足、观神足，是四神足；信根、精进根、念根、定根、慧根，是为五根；信力、精进力、念力、定力、慧力，是为五力；念、择法、精进、喜、轻安、定、舍，为七等觉支；正见、正思惟、正语、正业、正命、正精进、正念、正定，为八圣道支。此七者大乘亦有，故为共通。

ཡང་བྱམས་པ་སྙིང་རྗེ་དགའ་བ་བཏང་སྙོམས་ཏེ་ཚད་མེད་ཁྱད་པར་ཅན་བཞི། རྣམ་པར་ཐར་པའི་སྒོ་སྟོང་པ་ཉིད་དང་། མཚན་མེད་དང་། སྨོན་མེད་དེ་རྣམ་ཐར་སྒོ་གསུམ། གཟུགས་མེད་དང་པོ་སོགས་གཟུགས་མེད་བཞིའི་རྣམ་ཐར་པ་བཞི། གཟུགས་ཅན་གཟུགས་ལ་ལྟ་བའི་རྣམ་ཐར། གཟུགས་མེད་གཟུགས་ལ་ལྟ་བའི་རྣམ་ཐར། སྡུག་པའི་རྣམ་ཐར། འགོག་པའི་རྣམ་ཐར་ཏེ་རྣམ་ཐར་བརྒྱད། བསམ་གཏན་བཞི་གཟུགས་མེད་བཞི་འགོག་པའི་སྙོམས་འཇུག་སྟེ་སྙོམས་འཇུག་དགུ

又，慈、悲、喜、舍为四无量心；空、无相、无愿为三解脱门；初无色处等四无色解脱、有色观色解脱、无色观色解脱、净色解脱、灭尽解脱，为八解脱；四静虑、四无色定、灭尽等至，为九次第定。

ལྷའི་མིག་གི་མངོན་ཤེས། ལྷའི་རྣ་བའི་དེ། གཞན་སེམས་ཤེས་པའི་དེ། སྔོན་ནས་རྗེས་དྲན་གྱི་དེ། རྫུ་འཕྲུལ་གྱི་དེ། ཟག་ཟད་ཀྱི་མངོན་ཤེས་ཏེ་མངོན་ཤེས་དྲུག ཤའི་སྤྱན། ལྷའི་དེ། ཤེས་རབ་ཀྱི་དེ། ཆོས་ཀྱི་དེ། སངས་རྒྱས་ཀྱི་སྤྱན་ཏེ་སྤྱན་ལྔ།

天眼通、天耳通、他心通、宿命通、神境通、漏尽通，是六神通；肉眼、天眼、慧眼、法眼、佛眼，是为五眼。

གཞན་ཡང་བདེན་བཞི་ཤེས་པ་སོགས་ཤེས་པ་བཅུ། ལྷ་རྗེས་སུ་དྲན་པ་སོགས་རྗེས་དྲན་དྲུག སྦྱིན་སོགས་ཕར་ཕྱིན་དྲུག ཟད་པར་སའི་སྐྱེ་མཆེད་སོགས་ཟད་པར་བཅུ། ཟིལ་གནོན་བརྒྱད། ཚེ་ལ་དབང་བ་སོགས་དབང་བཅུ། གནས་དང་གནས་མིན་མཁྱེན་པ་སོགས་སྟོབས་བཅུ། མི་འཇིགས་པ་བཞི། སོ་སོར་ཡང་དག་པའི་རིག་པ་བཞི། མ་འདྲེས་པའི་དྲན་པ་ཉེར་གཞག་གསུམ། བསྲུང་བ་མེད་པ་གསུམ། མ་འདྲེས་པར་བཅོ་བརྒྱད་སོགས་ཉན་རང་བྱང་སེམས་རྣམས་དང་ཐུན་མོང་དང་ཐུན་མོང་མིན་པ་ཅི་རིགས་ཡོད་ཀྱང་སོ་སོ་ཕྱེ་ནས་མང་དུ་དོགས་སོ། །

又，四谛智等十智，随念天等六随念，施等六波罗蜜多，地遍处等十遍

处，八胜处，命自在等十自在，知处非处力等十力，四无所畏，四无碍解，三念住，三不护，十八不共法等，声闻、独觉、菩萨，共与不共，随应而有，然若别说，恐繁不赘。

༡༣ འབྲས་བུ།

辛三、果

གསུམ་པ་འབྲས་བུ་ལ། ཉན་ཐོས་ལ་ཞུགས་གནས་བརྒྱད་ཀྱི་རྣམ་གཞག་ཀྱང་བྱེད་ལ། མྱང་འདས་ལ་ལྷག་བཅས་ལྷག་མེད་མི་གནས་པའི་མྱང་འདས་གསུམ། ལྷག་བཅས་ལྷག་མེད་ཀྱི་དོན་ནི་རང་རྒྱུད་པ་ལྟར་མི་འདོག་པར་བདེན་སྣང་གི་ལྷག་མ་དང་བཅས་མ་བཅས་དང་། མྱང་འདས་གཉིས་ཀྱི་ནང་ནས་དང་པོ་ལྷག་མེད་མྱང་འདས་ཐོབ་དགོས་པར་བཞེད། ཐེག་ཆེན་ལ་སྐུ་གསུམ་མཛད་པ་འཕྲིན་ལས་དང་བཅས་པ་རྣམས་འདི་བར་མ་ཟད། རང་རྒྱུད་པ་དང་སེམས་ཙམ་པས་ཀྱང་ཁས་ལེན་ནོ། །

声闻亦安立八向住。涅槃分三：有余、无余、无住涅槃。有余、无余之义，不同自续所立，而许为有无谛实显现之余；且二涅槃中，先须证得无余涅槃。大乘三身所作事业等，不唯此派，即自续师及唯识师亦皆承许。

སྐུ་གསུམ་ནི། ཆོས་སྐུ་ལོངས་སྐུ་སྤྲུལ་སྐུ་གསུམ་མོ། །ཆོས་སྐུ་ལ་གཉིས་ཏེ། སྤངས་པ་ཆོས་སྐུ་དང་། རྟོགས་པ་ཆོས་སྐུའོ། །དང་པོ་ནི། ངོ་བོ་ཉིད་སྐུ་དང་གཉིས་པ་ནི་ཡེ་ཤེས་ཆོས་སྐུ་སྟེ་རྣམས་མཁྱེན་དང་དོན་གཅིག་ལོངས་སྤྱོད་རྫོགས་པའི་སྐུ་ནི་གནས་ངེས་པ་འོག་མིན་ཁོ་ནར་བཞུགས་པ་སོགས་ངེས་པ་ལྔ་ལྡན་ཡིན་ལ། དེ་ལས་སྐུ་ངེས་པ་ནི། ཕྱག་ཞབས་འཁོར་ལོས་མཚན་པ་སོགས་མཚན་སོ་གཉིས་དང་སེན་མོ་ཟངས་མདོག་སོགས་དཔེ་བྱད་བརྒྱད་ཅུ་མངའ་བ་ཡིན་ནོ། །གསུང་ནི། མཉེན་འཇམ་སོགས་ཡན་ལག་དྲུག་ཅུ་རྩ་བཞི་དང་། ཐུགས་ནི་ཤེས་བྱའི་རྣམ་པ་ཀུན་མཁྱེན་པ་སྟེ། དེ་ལ་བརྒྱ་དང་བཅུའམ་སྔར་བཤད་པ་བཞིན་ཡོད་ལ། ལྡོག་ཆས་དབྱེ་ན་དཔག་ཏུ་མེད་དོ། །

三身：法身、报身、化身。法身有二：断法身、证法身。初为自性身；次即智法身，一切相智同义。圆满报身有五决定，如：唯住色究竟天之住处决定；身决定者，即手足轮相等三十二相，及指甲赤铜色等八十随好。语有悦意、柔软等六十四支美妙音声；意则遍知一切所知之相，此有百一十种，或前所说；以返体分，则无限量。

སྤྲུལ་སྐུ་ལ་གསུམ་སྟེ། བཟོ་བོ་དང་པི་ཝང་བརྡུང་མཁན་སོགས་སུ་སྤྲུལ་པའི་བཟོ་བོ་སྤྲུལ་སྐུ། ལྷ་མི་ཐལ་བ་ལྷ་བུ་དང་། རི་དྭགས་དང་ལྗོན་ཤིང་གྲུ་ཟམ་སོགས་སུ་སྤྲུལ་པའི་སྐྱེ་བ་སྤྲུལ་སྐུ། འོན་ཀྱང་སྤྲུལ་གཞིར་རང་གི་སྐུའི་ཆ་དང་གཞན་ལའང་མཛད་པ་གཉིས་ཀ་ཡོད་པས་ཞིབ་ཆ་དགོས་སོ། །མཛད་པ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་ཚུལ་སྟོན་པའི་མཆོག་གི་སྤྲུལ་སྐུ་དང་

གསུམ། ཐ་མ་འདི་ལའང་མཚན་དང་དཔེ་བྱད་ལྡན་པ་དགོས་ཏེ། དཔེར་ན་བདག་ཅག་གི་སྟོན་པ་བཞིན་ནོ། །

化身有三：化为技师或琵琶师等之巧化身[①]；化为普通天人、野兽、树木、船桥等之生化身，然变化所依，有自身分及他所作二者，故须细分；示现十二相成道之胜应身。后者亦须具足相好，如我等大师。

མཛད་པ་འཕྲིན་ལས་ནི་འབད་མེད་ལྷུན་གྲུབ་ཏུ་འབྱུང་སྟེ། ཡིད་བཞིན་གྱི་ནོར་བུ་དང་། བུམ་པ་བཟང་པོ། དཔག་བསམ་གྱི་ཤིང་ལས་རྣམ་རྟོག་དང་འབད་པ་མེད་པར་འདོད་རྒུ་འབྱུང་བ་ལྟར་རོ། །སྐུ་གསུམ་མཛད་པ་དང་བཅས་པ་རྒྱས་པར་ནི། མངོན་རྟོགས་རྒྱན། མདོ་སྡེ་རྒྱན། རྒྱུད་བླ་མ། རིན་ཆེན་འཕྲེང་བ། དབུ་མ་འཇུག་པའི་འགྲེལ་པ་ལས་ཤེས་པར་བྱའོ། །

所作事业任运成就，若如意宝、妙宝瓶、如意树，无有分别，不假功用，随欲而现。三身、事业广述者，如《现观庄严论》、《经庄严论》、《宝性论》、《宝鬘论》、《入中论释》等。

འབྲས་བུ་མངོན་དུ་བྱེད་ཚུལ་ནི། གཞི་དུས་སུ་བདེན་གཉིས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་ཤེས་པའི་སྒོ་ནས་ལམ་དུས་སུ་ཚོགས་གཉིས་ཟུང་འབྲེལ་དུ་ཉམས་སུ་བླངས་ནས་འབྲས་དུས་སུ་ཆོས་གཟུགས་ཀྱི་སྐུ་གཉིས་ཟུང་འཇུག་ཏུ་ཐོབ་པར་བཞེད་དོ།། །།

证果之理：事位了知二谛安立，由此于道位时双运二资粮而修持；后于果位，证得色身法身双运果位。

སྨྲས་པ།

颂曰：

དེ་ལྟར་ཐུན་མོང་གྲུབ་མཐའི་རྒྱ་མཚོ་ལས། །ཆ་ཤས་ཟེགས་མ་ཙམ་ཞིག་བཀོད་པ་འདི། །
རྨ་བྱའི་མདོངས་ཀྱི་ཁ་དོག་སྣ་ཚོགས་ལྟར། །ལེགས་པའི་ཆ་བསགས་དུ་མས་རྣམ་པར་བཀྲ། །

共通宗义大海中，撷取少分浪花滴，

犹如孔雀色斑斓，聚中善品现端严。

ཤིན་ཏུ་བསྡུས་ན་བརྗོད་དོན་མི་རྫོགས་ཤིང་། །སྤྲོས་ན་ཚིག་ཚོགས་རྒྱ་ཆེར་འགྱུར་བ་དང་། །
བློ་དམན་འཇུག་པར་དཀའ་བར་ལེགས་མཐོང་ནས། །ཇི་ལྟར་འཚམ་པར་གོ་སླའི་ངག་གིས་སྨྲས། །

过略所诠不圆满，若广文丰劣难入，

如是见已易了语，长短相宜善宣说。

ཚུལ་འདི་མཁས་པའི་བཤད་སྲོལ་དུ་མ་དང་། །འབྲེལ་བར་དཔྱད་ཅིང་གདེང་ལྡན་བཀོད་པས་ན། །
ཉེས་པར་བརྗོད་པའི་དྲི་མ་ཆེར་མེད་ཀྱང་། །འཁྲུལ་གང་འཕགས་དང་མཁས་པའི་སྤྱན་སྔར་འཆགས། །

---

① 巧化身、生化身、胜应身：据法尊法师《现观庄严略释》译语。

此依众多智者说，辨析定解而编著，

虽无大过然错失，于圣智前诚忏悔。

ལེགས་པར་བཤད་ལས་ཐོབ་པའི་དགེ་བ་ནི། །གངས་རིའི་ཏོག་ལྟར་གང་ཞིག་མཆིས་པ་དེ། །

འགྲོ་བློའི་ཡིད་ཀྱི་མུན་པ་སེལ་བ་དང་། །ཀུན་མཁྱེན་ཡེ་ཤེས་འགྲུབ་པའི་རྒྱུར་བསྔོའོ། །

善说所得诸善根，若有纵如雪山尖，

愿除众生心垢暗，回向圆成遍智因。

ཞེས་གྲུབ་མཐའ་ཀུན་གྱི་སྙིང་པོའི་དོན་བསྡུས་པ་བློ་གསལ་འཇུག་པའི་ཁང་བཟང་ཞེས་བྱ་བ་འདི་ནི་མདོ་སྔགས་ཀྱི་གཞུང་དང་མན་ངག་དུ་མ་ལ་མཁྱེན་རབ་ཡངས་པའི་གནས་བརྟན་རྒྱལ་མཚན་དཔལ་བཟང་པོ་ཞེས་བགྱི་བས། འདི་ལྟ་བུ་ཞིག་གྱིས་དང་ཁོ་བོས་མཐུན་རྐྱེན་མཐའ་དག་སྦྱར་ནས་པར་དུ་བསྒྲུབ་པོ་ཞེས་བསྐུལ་བ་ལ་བརྟེན་ནས། གྲུབ་མཐའི་ཁྱད་པར་དུ་མ་རིག་པ་ཤཱཀྱའི་དགེ་སློང་གྲགས་པ་བཤད་སྒྲུབ་ཅེས་བྱ་བས། ཅོ་ནེའི་གཟིམས་ཁང་ནང་ཉིད་དུ་ཉེ་བར་སྦྱར་བའོ།།

《一切宗义摄要·趣入明慧无量宫》，为博通诸多显密经论与教授，名为上座坚赞贝桑波者之所敦请，并允诺集诸顺缘制版，依此，明了诸多宗义差别、名为释迦苾刍扎巴希珠者，于卓尼寺自舍写就。

云丹、马艳、曹先顺、邵华译，云丹校

2012年9月初稿

2015年3月修订

2016年2月修订

༄༅། །ས་ལམ་གྱི་རྣམ་གཞག་མཁས་པའི་ཡིད་འཕྲོག་
ཅེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ།། །

地道建立·智者悦意

༄༅། །ན་མོ་ཤཱཀྱ་མུ་ན་ཡེ།

敬礼释迦牟尼佛！

དོན་གཉིས་མཐར་ཕྱིན་སྟོན་པ་བཅོམ་ལྡན་འདས། །སྡུག་ཀུན་འཆིང་བ་ལས་གྲོལ་དམ་པའི་ཆོས། །
དེ་ཉིད་ཚུལ་བཞིན་སྒྲུབ་མཛད་དགེ་འདུན་ཏེ། །སྐྱབས་གནས་དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ། །
གང་ཞིག་ཉམས་སུ་བླངས་པས་གོ་འཕང་མཆོག །མངོན་དུ་བྱེད་པའི་ཐེག་གསུམ་ལམ་གྱི་ཚུལ། །
ཇི་ལྟར་བགྲོད་པའི་གྲངས་ངེས་གོ་རིམ་སོགས། །མཁས་པའི་བཞེད་སྲོལ་ཇི་བཞིན་བཤད་པར་བྱ། །

二利究竟世尊师，解脱苦缚之正法，

如理修行僧伽众，依怙三宝我敬礼！

若加实修能现证，最胜果位三乘道，

趣行数定、次第等，如智者许当宣说。

དེ་ལ་འདིར་ས་ལམ་གྱི་རྣམ་གཞག་མདོར་བསྡུས་ཞིག་བརྗོད་པར་བྱ་སྟེ། དེ་ཡང་། རྗེ་ཉིད་ཀྱི་ཞལ་ནས། "ལམ་གྱི་ངོ་བོ་ལ་མཁས་པ། གྲངས་ངེས་ལ་མཁས་པ། གོ་རིམ་ལ་མཁས་པ་ཅིག་དགོས་ཏེ།"ཞེས་སོགས་གསུངས་པ་ལྟར་ས་ལམ་གྱི་རྣམ་གཞག་ཤེས་པ་གལ་ཆེའོ། །

今当略说地道建立。此如至尊[①]亲授："应善通达道之体性，应善通达数量决定，应善达于次第。"了知地道建立，极为重要。

དེ་ལྟ་ནའང་སྤྱིར་ལམ་བགྲོད་ཚུལ་ལ་མདོ་སྔགས་གཉིས་དང་། མདོ་ལའང་ཐེག་པ་ཆེ་ཆུང་གི་རིམ་པ་དང་། གྲུབ་མཐའི་འདོད་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་མང་དུ་ཡོད་པ་རྣམས་ནི་རྒྱས་པར་བརྗོད་ན་མང་བར་འགྱུར་དོགས་པས་ན། རང་ལུགས་གཙོ་བོར་བྱས་ཏེ་འཆད་པ་ལ་གཉིས། མདོ་ཕྱོགས་ཀྱི་ལམ་དང་། འཕྲོས་དོན་སྔགས་ཀྱི་ལམ་བགྲོད་ཚུལ་ལོ། །

然则，趣道之理总分显密，显亦分大、小乘次第，宗义主张多有不同，若广述之则恐文繁，故依自宗为主而说。此中分二：甲一、趣行显宗道之理，甲二、附带略说趣行密宗道之理。

ཀ༡ མདོ་ཕྱོགས་ཀྱི་ལམ་ཀྱི་ལམ་བགྲོད་ཚུལ།

甲一、趣行显宗道之理

དང་པོ་ལ་གཉིས། ལམ་གྱི་ཐོག་མའི་འཇུག་སྒོ་བཤད་པ་དང་། ལམ་གྱི་རིམ་པ་ཉིད་བཤད་པའོ། །

分二：乙一、宣说最初入道之门，乙二、宣说道之次第。

① 至尊：指宗喀巴大师。

ཁ༡ ལམ་གྱི་ཐོག་མའི་འཇུག་སྒོ་བཤད་པ།

乙一、宣说最初入道之门

དང་པོ་ནི། ཐེག་པ་ཆེ་ཆུང་གང་གི་དབང་དུ་བྱས་ཀྱང་། ཐར་འདོད་ཀྱི་སྐྱེས་བུས་གང་ཉམས་སུ་བླངས་བར་བྱ་བའི་ཐོག་མའི་འཇུག་སྒོ་ནི། དཀོན་མཆོག་ལ་སྐྱབས་སུ་འགྲོ་བའི་སྐྱབས་འགྲོ་ཉིད་ཡིན་ཏེ། དེ་ལ་སྐྱབས་སུ་མ་སོང་བར་བསམ་གཏན་དང་གཟུགས་མེད་ཀྱི་སྙོམས་འཇུག་ཐོབ་པ་རྣམས་ཀྱང་ཐར་ལམ་དུ་མི་འགྱུར་ན། གཞན་ལྟ་སྨོས་ཀྱང་ཅི་དགོས་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དཀོན་མཆོག་ལ་སྐྱབས་སུ་མ་སོང་ན་རྒྱལ་བའི་བསྟན་པ་ལ་མ་ཞུགས་པ་ཡིན་ལ། དེར་མ་ཞུགས་པའི་གང་ཟག་གི་རྒྱུད་ལ་ཐར་ལམ་མེད་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དེའི་རྒྱུད་ལ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །

任依大乘、小乘随一，求解脱者初所当修趣入之门，厥为归依三宝之归依。未归三宝，即获静虑、无色等至，虽解脱道亦不得成，况其余故；若未归依三宝，则未入佛圣教，未入佛教补特伽罗相续中无解脱道故，其相续中无佛法故。

དཀོན་མཆོག་ལ་སྐྱབས་སུ་འགྲོ་ཚུལ་ནི་ཚེ་འདི་ཙམ་གྱི་ཆེད་ཡིན་ན། ངོ་བོའི་དབང་དུ་བྱས་ཆེ་ཁྱད་པར་ཅན་ཡིན་ནའང་སྐྱབས་འགྲོ་ཐལ་བ་དང་འདྲ་ཙམ་གྱི་ཕྱོགས་སུ་འགྱུར་ལ། ཁྱད་པར་ཅན་དངོས་ནི། རང་ཉིད་ངན་སོང་དང་འཁོར་བའི་སྡུག་བསྔལ་ཅི་རིགས་ལས་ཐར་པའི་ཆེད་དང་། སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་སྡུག་བསྔལ་མཐའ་དག་ལས་སྐྱོབ་པའི་ཆེད་དུ་དེ་ལ་སྐྱབས་སུ་འགྲོ་བ་སྟེ།

归依三宝之理：若仅为此生，虽约体性亦是殊胜，然仅同于通常归依；真殊胜者，是为自脱恶趣、生死种种痛苦，及为救护一切有情尽离诸苦而归依。

དེ་ཡང་ཕྱི་མའི་མངོན་མཐོ་ཙམ་དོན་དུ་གཉེར་བས་ནི་རང་ཉིད་ངན་སོང་གི་སྡུག་བསྔལ་ལས་ཐར་པའི་ཆེད་དང་། ཐར་འདོད་ཀྱི་སྐྱེས་བུ་ཀུན་གྱིས་ནི་འཁོར་བ་སྤྱིའི་སྡུག་བསྔལ་ལས་ཐར་པའི་ཆེད་དང་། ཁྱད་པར་ཀུན་མཁྱེན་དོན་དུ་གཉེར་བ་རྣམས་ཀྱིས་ནི་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་སྡུག་བསྔལ་ལས་ཐར་པའི་ཆེད་དུ་དཀོན་མཆོག་ལ་སྐྱབས་སུ་འགྲོ་དགོས་སོ། །

又，仅为寻求后世增上生而希求自脱恶趣苦、欲求解脱士夫为脱总生死苦、别求遍智者为解脱一切有情离一切苦，皆应归依三宝。

ཁ༢ ལམ་གྱི་རིམ་པ་ཉིད་བཤད་པ།

乙二、宣说道之次第

གཉིས་པ་ལ་གཉིས། གང་ལས་གྲོལ་བའི་ཐར་པ་ངོས་བཟུང་བ་དང་། དེར་བགྲོད་པའི་ལམ་བཤད་པ་དངོས་སོ། །

分二：丙一、认明从何处解脱，丙二、正说趣行彼道。

ག༡ གང་ལས་གྲོལ་བའི་ཐར་པ་ངོས་བཟུང་བ།

丙一、认明从何处解脱

དང་པོ་ནི། ལས་ཉོན་གྱི་དབང་གི་ཉིང་མཚམས་སྦྱོར་བའི་བཅིངས་པ་ནི་འཁོར་བ་ཡིན་པས། དེ་ལས་གྲོལ་བའི་འགོག་པ་ནི་ཐར་པའོ། །

惑业自在结生相续之系缚即为生死，则脱离此系缚之灭即为解脱。

ག༢ གྲོལ་བར་བགྲོད་པའི་ལམ་བཤད་པ་དངོས།

丙二、正说趣行解脱之道

གཉིས་པ་ལ་གཉིས། ལམ་སྤྱིའི་སྔོན་འགྲོའི་དབང་དུ་བྱས་པ་དང་། ལམ་གྱི་དབྱེ་བ་སོ་སོར་བཤད་པའོ། །

分二：丁一、依于道总前行而说，丁二、别说道之差别。

ང༡ ལམ་སྤྱིའི་སྔོན་འགྲོའི་དབང་དུ་བྱས་པས་བཤད་པ།

丁一、依于道总前行而说

དང་པོ་ནི། ཐེག་པ་གང་གི་དབང་དུ་བྱས་ཀྱང་། ལམ་དངོས་རང་རྒྱུད་ལ་སྐྱེ་བ་ལ་ངེས་འབྱུང་བསྐྱེད་དགོས་པས་ཅུང་ཟད་བཤད་ན་འདི་ལ་གཉིས། ངེས་འབྱུང་བསྐྱེད་པའི་ཐབས་དང་། དེ་སྐྱེས་པའི་ཚད་དོ། །

任依何乘，自相续中生真实道，皆须生起出离之心，故略说之。此中分二：戊一、生出离心之方便，戊二、彼生起之量。

ཅ༡ ངེས་འབྱུང་བསྐྱེད་པའི་ཐབས།

戊一、生出离心之方便

དང་པོ་ཡོད་དེ། འཆི་བ་མི་རྟག་པ་དང་། ངན་སོང་དང་འཁོར་བའི་སྡུག་བསྔལ་ཇི་ལྟར་སྤྱོད་ཚུལ་རྣམས་རང་རྒྱུད་ལ་བཀར་ཏེ་བསམ་ཞིང་གོམས་པར་བྱས་པ་ལས་དེ་སྐྱེ་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་ཏེ།

死殁无常、三恶趣苦、生死之苦，随所体验，植于自心，思惟修习，即能生起。

རྗེའི་གསུང་འབུམ་ལས། "བློ་རབ་འབྲིང་ཐམས་ཅད་ལ་ཐུན་མོང་དུ་ཕན་ཆེ་བ་ནི། དང་པོར་འཇིག་རྟེན་འདིར་རིང་དུ་མི་གནས་པར་འཆི་བ་རྗེས་སུ་དྲན་པ་དང་། འཇིག་རྟེན་ཕ་རོལ་ཏུ་འགྲོ་བ་གཉིས་སུ་ཇི་ལྟར་འགྱུར་བ་རྒྱུ་དང་བཅས་པ་མང་དུ་བསྒོམས་པས། ཚེ་འདི་དོན་དུ་གཉེར་བ་ལས་བཟློག་ནས་འཇིག་རྟེན་ཕྱི་མ་ཕན་ཆད་ཀྱི་བདེ་བ་དོན་དུ་གཉེར་བའི་བློ་ཅིག་ཅི་སྐྱེ་བྱ་དགོས། དེ་ནས་སྲིད་པ་མཐའ་དག་གི་སྐྱོན་དང་ཞི་བའི་ཕན་ཡོན་སེམས་པས་ཤིན་ཏུ་འབྱུས་པར་བྱས་པས། འཁོར་བའི་ཕུན་ཚོགས་དོན་དུ་གཉེར་བ་ལས་བློ་བཟློག་ནས་ཐར་པ་དོན་གཉེར་གྱི་བློ་ཤུགས་དྲག་ལ་རྒྱུན་རིང་བ་ཅིག་བསྐྱེད་དགོས་པ་ཡིན།" ཞེས་དང་།

如《宗喀巴大师文集》云：“广益一切上中心者，初应随念此世间不能久住而死，加以多修‘后世于二趣中当生何趣’，由此遮求此生利益，而生寻求后世安乐之心；后应思惟诸有过失、寂静功德，精勤策励，由此遮求生死圆满之心，而生长时猛励寻求解脱之心。”

“འདི་རྣམས་འགྲོ་བ་གཞན་པོ་ནར་བཤད་ཅིང་སེམས་པ་བས། རང་ཉིད་ལ་སྔོང་བར་མི་འགྱུར་བའི་གདེང་མེད་ཅིང་། དེ་དག་སྔོང་བའི་རྒྱུ་ཆར་ལྟར་འབབ་ཡིན་ཡོད་པས་འབྲས་བུ་སྡུག་བསྔལ་རྣམས་རང་ལ་སྨིན་ན་ཅི་འདྲ་བར་འགྱུར་སྙམ་དུ་རང་ལ་དཔག་ནས་སྒོམ་པ་ནི་ཟབ་སྟེ།” ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར།

又云：“此等仅为说他众生，然思惟者念及‘自身不受定无把握，而有亲受彼等之因如雨降澍，若诸苦果于已成熟，则当如何？’比自深修。”

ཅ༢ ངེས་འབྱུང་སྐྱེས་པའི་ཚད།

戊二、生起出离心之量

གཉིས་པ་ངེས་འབྱུང་སྐྱེས་པའི་ཚད་ནི། འཁོར་བ་སྤྱི་ལས་ཐར་འདོད་ཀྱི་བློ་ནས་སྐྱེས་པ་ནས་ཡིན་ཏེ། ལམ་རིམ་ཆེ་ཆུང་རྣམ་གཉིས་ལས་ཀྱང་། འཁོར་བའི་མཚན་ཉིད་ཞིབ་ཏུ་ཤེས་པར་བྱས་པ་ན། དེ་དག་འདོར་འདོད་པ་དང་། དེ་རྣམས་ཉེ་བར་ཞི་བ་ལ་ཐོབ་འདོད་བྱུང་བ་ཙམ་ནས་ངེས་འབྱུང་གི་བསམ་པ་ཡིན་མོད། ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར།

甫生希求脱离总生死之心，即出离心量。如广略二种《道次第》云：“详细了知生死体相，欲舍生死，欲彼寂灭及欲证得。虽才生此，亦是出离意乐。[1]”

འོན་ཀྱང་། རྗེའི་ལམ་གྱི་གཙོ་བོ་རྣམ་གསུམ་ལས། དེ་ལྟར་གོམས་པས་སྲིད་པའི་ཕུན་ཚོགས་ལ། །ཡིད་སྨོན་སྐད་ཅིག་ཙམ་ཡང་མི་སྐྱེ་ཞིང་། །ཉིན་མཚན་ཀུན་ཏུ་ཐར་པ་དོན་གཉེར་བློ། །བྱུང་ན་དེ་ཚེ་ངེས་འབྱུང་སྐྱེས་པ་ལགས། །ཞེས་གསུངས་པ་དང་མི་འགལ་ཏེ། དེ་ནི་ལམ་གྱི་ངོ་བོར་གྱུར་པའི་ངེས་འབྱུང་ཁྱད་པར་ཅན་ལ་དགོངས་པའི་ཕྱིར་རོ།། །།

虽如此，然与至尊所著《三主要道》所说“修已于生死盛事，不生刹那之希望，昼夜唯求解脱心，起时是生出离心[2]”并不相违，以其意在“作为道体之殊胜出离心”故。

གཞན་དུ་ན། དགེ་བསྙེན་ནས་དགེ་སློང་གི་བར་གྱི་སོར་ཐར་གྱི་སྡོམ་པ་གང་སྐྱེ་ཡང་རྒྱུར་ངེས་འབྱུང་དགོས་པ་དགོངས་འགྲེལ་གྱི་བསྟན་བཅོས་དུ་མ་ལས་བཤད་པ་རྣམས་ནི་ཇི་ལྟར་འཐད་པར་འགྱུར། དེས་ན། ངེས་འབྱུང་ལ་ཁྱད་པར་ཅན་ཡིན་མིན་གཉིས་ཡོད་དོ། །

若不尔者，则生起近事乃至苾刍别解脱律仪，皆应以出离心为因，释此

① 《菩提道次第广论》，法尊法师译。

② 《三主要道》，江波译。

密意众论典中诸多阐述，如何应理？因此，出离心有殊胜与否二种。

ང༢ ལམ་གྱི་དབྱེ་བ་སོ་སོར་བཤད་པ།

丁二、别说道之差别

གཉིས་པ་ལ་གཉིས། བྱང་ཆུབ་ཏུ་བགྲོད་པའི་ལམ་གྱི་སྲོག་རྩེ་བ་ངོས་བཟུང་བ་དང་། ལམ་གྱི་དབྱེ་བ་བཤད་པ་དངོས་སོ། །

分二：戊一、辨明菩提道命，戊二、正说道之分类。

ཅ༡ བྱང་ཆུབ་ཏུ་བགྲོད་པའི་ལམ་གྱི་སྲོག་ངོས་བཟུང་བ།

戊一、辨明菩提道命

དང་པོ་ནི། བདག་མེད་རྟོགས་པའི་ཤེས་རབ་ཉིད་ཡིན་ཏེ། ཏིང་འཛིན་རྒྱལ་པོ་ལས། གལ་ཏེ་བདག་མེད་ཆོས་ལ་སོ་སོར་རྟོག །སོ་སོར་དེར་བརྟགས་གལ་ཏེ་སྒོམ་བྱེད་ན། །དེ་ནི་མྱ་ངན་འདས་འཐོབ་འབྲས་བུའི་རྒྱུ། །རྒྱུ་གཞན་གང་ཡིན་དེས་ནི་ཞིར་མི་འགྱུར། །ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །

菩提道命即是通达无我之慧，如《三摩地王经》云：“若思无我法，思已若能修，彼得涅槃因，余因不能灭。[1]”

དེ་ལྟར་ཡིན་ཀྱང་། རྫོགས་བྱང་དུ་བགྲོད་པ་ལ་ནི་དེའི་གྲོགས་སུ་སྙིང་རྗེ་ཆེན་པོ་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཟིན་པའི་ཕྱིན་དྲུག་ལ་སོགས་པའི་ཚོགས་རྒྱ་ཆེན་པོ་དགོས་སོ། །

虽如是，然若趣行正等菩提，亦需其助伴大悲与菩提心所摄之六波罗蜜多等广大资粮。

ཅ༢ ལམ་གྱི་དབྱེ་བ་བཤད་པ་དངོས།

戊二、正说道之分类

གཉིས་པ་ལ་གཉིས། ལམ་ལྔ་དང་། ས་བཅུའོ། །

分二：己一、五道，己二、十地。

ཆ༡ ལམ་ལྔ།

己一、五道

དང་པོ་ནི། སྤྱིའི་དབང་དུ་བྱས་ན་ལྔ་སྟེ། ཚོགས་ལམ། སྦྱོར་ལམ། མཐོང་ལམ། སྒོམ་ལམ། མི་སློབ་ལམ་མོ། །ཉན་རང་ཐེག་ཆེན་གྱི་དབྱེ་བས་ལྔ་གསུམ་བཅོ་ལྔ།

总体分五：庚一、资粮道(saṃbhāramārga)，庚二、加行道(prayogamārga)，

① 《月灯三昧经》卷二：“若修彼无我，于中生欣乐，是涅槃乐因，非感世间法。”(T15, no. 639, p. 558, b9–11)

庚三、见道(darśanamārga)，庚四、修道(bhāvanāmārga)，庚五、无学道(aśaikṣamārga)。由声闻、独觉、大乘差别，三五十五。

ཟ༧ ཚོགས་ལམ།

庚一、资粮道

དང་པོ་ཚོགས་ལམ་ལ་གསུམ། ཐོབ་དུས། དབྱེ་བ་རྟགས་དང་བཅས་པ་དང་། སྒྲ་དོན་ནོ། །

资粮道分三：辛一、获得之时，辛二、分类及相状，辛三、词义。

ཀ༧ ཐོབ་དུས།

辛一、获得之时

དང་པོ་ནི། ཐེག་པ་གསུམ་པོ་གང་གི་དབང་དུ་བྱས་པའི་ལམ་གྱི་ཐོག་མ་ནི་ཚོགས་ལམ་ཡིན་ལ། དེར་འཇུག་པ་ལ་ངེས་འབྱུང་དགོས་ཤིང་། དེ་ཡང་སྔོན་དུ་རྩོལ་བཅས་ཀྱི་སྐྱོང་བ་ཐོན་བ་ཙམ་གྱིས་ལམ་སྣ་ཟིན་པར་མི་འཛོག་གི །

随依三乘，道之最初皆资粮道。入此道须生出离心，然初唯引生“有励力体验”，并不立为入道所摄。

སྲིད་པའི་ཕུན་ཚོགས་གང་ལའང་ཡིད་འབྱུང་གི་བློ་བཙོས་མིན་གྱི་སྐྱོང་བ་ཐོན་པ་ཞིག་སྐྱེས་ནས་རྒྱུན་ལྡན་དུ་འཇུག་པའི་ཚེ། ཉན་རང་གང་གི་བྱང་ཆུབ་དོན་གཉེར་གྱི་བསམ་པས་ཟིན་ན། དེ་དང་དེའི་ལམ་དུ་ཞུགས་པར་འཛོག་ལ། ཐེག་ཆེན་གྱི་ལམ་དུ་འཇུག་པ་ལ་དེ་ཙམ་གྱིས་མི་ཚོག་པར་བྱང་ཆུབ་ཏུ་སེམས་བསྐྱེད་དགོས་པའི་ཕྱིར་ཏེ།

随于诸有圆满，引生无励力厌离心体验，相续转时，若由希求声闻、独觉菩提意乐所摄，即立为入声闻道、独觉道；然若入大乘道唯此不足，应发菩提心故。

རྗེའི་གསུང་འབུམ་ཐོར་བུ་ལས། “རྩོལ་བཅས་ཀྱི་སྐྱོང་བ་ཐོན་པ་དེས་ཐར་པའི་ས་བོན་འཛོག་ནུས་ཀྱང་ལམ་གྱི་སྣར་མ་སླེབ། སྲིད་འཁོར་དྲན་ཙམ་གྱིས་ངེས་འབྱུང་དང་བྱང་སེམས་རྒྱུན་ལྡན་དུ་འཇུག་པའི་སྐྱོང་བ་ཐོན་ན་ཚོགས་ལམ་ཆུང་ངུར་འཛོག །” ཅེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །

如《宗喀巴大师散集》云：“引生有励力体验，虽亦能植解脱种子，然未入道；若引生‘甫念生死盛事，出离心与菩提心即相续转’之体验，则立为下品资粮道。”

འོན་ཀྱང་གསེར་འཕྲེང་ལས། “ངེས་འབྱུང་གི་བསམ་པས་ཀུན་ནས་བསླངས་པའི་དགེ་བ་སྣ་རེ་རྒྱུད་ལ་སྐྱེས་ནའང་ཚོགས་ལམ་གྱི་ཕྱོགས་རེ་ཐོབ་པ་ཡིན་ནོ། །” ཞེས་བཤད་པ་ནི་དངོས་བཏགས་མ་ཕྱེ་བའོ། །

然则，《金鬘疏》云：“出离意乐所等起善于相续中少分生起，亦为得少

分资粮道。”此说未分真实假立。

འོ་ན། གཞུང་ཆེ་བ་ཕལ་ཆེར་ནས། བྱང་ཆུབ་ཏུ་སེམས་བསྐྱེད་པའི་ཚུལ་འབྱུང་ཡང་དེའི་རྒྱུར་ངེས་འབྱུང་དགོས་པའི་གསལ་ཁ་མི་སྣང་བ་ཅི་ཞེ་ན།

问：然则，多数大论有发菩提心理趣，而未明示须以出离心为因，何耶？

སྐྱོན་མེད་དེ། བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་སྐྱེ་བ་ལ་ནི། གཞན་དོན་དུ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་འདོད་དགོས་པས། དེ་ལ་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་འཁོར་བ་དང་ངན་སོང་གི་སྡུག་བསྔལ་ལས་སྐྱོབ་འདོད་ཀྱང་དགོས་ལ། སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་དེ་ལས་སྐྱོབ་པར་འདོད་པ་ལ་ནི་ཐོག་མར་རང་ཉིད་ཀྱང་དེ་ལས་ཐར་འདོད་ཞིག་ངེས་པར་སྐྱེ་བའི་ཕྱིར་རོ། །དེས་ན་བྱང་ཆུབ་ཏུ་སེམས་བསྐྱེད་པ་ལ་ངེས་འབྱུང་དགོས་པར་འགྲུབ་བོ། །

答：无过。盖若生起菩提心者，须为利他求成正觉，则必希求救诸有情脱离生死、恶趣诸苦；若欲救一切有情出此等苦，初必生起自脱此等诸苦之欲求。由此证成发菩提心需出离心。

༡༢ དབྱེ་བ་རྟགས་དང་བཅས་པ།

辛二、分类及相状

གཉིས་པ་ཚོགས་ལམ་ལ་དབྱེ་ན། ཐེག་པའི་དབྱེ་བས་གསུམ་དང་། དེ་རེ་རེ་ལའང་ཆུང་འབྲིང་ཆེན་པོའི་དབྱེ་བ་འཐད་དོ། །

资粮道若予分类，由乘差别分为三种，各自亦分下、中、上品。

ཚོགས་ལམ་ཐོབ་པའི་རྟགས་ནི། ཕལ་པས་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་ངེས་ནུས་དཀའ་ཡང་། རྟགས་རགས་པ་ནི། མཛོད་འགྲེལ་ལས། “གང་ལ་འཁོར་བའི་ཉེས་དམིགས་དང་བདག་མེད་པ་དང་མྱ་ངན་ལས་འདས་པའི་ཡོན་ཏན་བརྗོད་པའི་གཏམ་ཐོས་ན་སྤུ་ཟིང་ཞེས་བྱེད་པ་དང་། ཁྲག་ཅེས་བྱེད་པ་དེ་ལ་ནི་ཐར་པའི་ཆ་དང་འཐུན་པའི་དགེ་བའི་རྩ་བ་ཡོད་པར་ཤེས་པར་བྱ་སྟེ།” ཞེས་དང་།

得资粮道之相状：通常难以如实决定，粗相则如《俱舍释》云：“若有闻说生死有过、诸法无我、涅槃有德，身毛为竖，悲泣堕泪，当知彼已殖顺解脱分善。[①]”

ཉི་སྣང་ལས། “གང་གིས་དེ་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་ཐར་པའི་ཆ་དང་མཐུན་པའི་རྟགས་ནི་རྣམ་པ་གསུམ་སྟེ། མི་ཞུམ་པ་མི་དངང་བའི་མཚན་ཉིད་དང་། མི་འགོང་བ་མི་སྐྲག་པའི་མཚན་ཉིད་དང་། ཡིད་ལ་འགྱོད་པ་མེད་པ་སྐྲག་པར་མི་འགྱུར་བའི་མཚན་ཉིད” ཅེས་ཟབ་དོན་ལ་མི་སྐྲག་པར་གསུངས་སོ། །

① 《俱舍论》卷十八，《分别业品第四》。

《二万五千颂释》①云："由何能表顺解脱分相状者有三：无恐为'不惊'之相、无惧为'不怖'之相、无悔为'不畏'之相。"谓不惊怖于甚深义。

ལུང་ལྟུང་སྨྲ་མས་འཁོར་བའི་ཉེས་དམིགས་དང་ཐར་པའི་ཕན་ཡོན་བརྗོད་པ་དང་བདག་མེད་པའི་གཏམ་ཐོས་པའི་ཚེ་ལུས་ཀྱི་བ་སྤུ་ལྡང་བ་དང་མིག་ནས་མཆི་མ་འཁྲུག་པ་བཅོས་མིན་དུ་འབྱུང་བ་ཞིག་དེའི་རྟགས་སུ་བཤད་པ་ནི། ཚོགས་ལམ་ཐོབ་པའི་ཚེ་རྟགས་དེ་ལྟ་བུ་འབྱུང་བའི་དོན་ཡིན་གྱི།

闻说生死过患、解脱功德及无我时，身生毛竖、眼中泪流，不假造作而出现，说为已殖顺解脱分善之相状，义为资粮道时现起如是相状。

ཚོགས་ལམ་གྱི་རྟགས་སུ་མ་ཟད། སྟོང་ཉིད་ཕྲ་མོ་རྟོགས་པའི་ཤེས་རབ་རྒྱུད་ལ་སྐྱེ་བའི་སྣོད་དུ་རུང་བ་ལའང་དེ་ལྟ་བུའི་རྟགས་འབྱུང་བའི་ཕྱིར་ཏེ། དབུ་མ་འཇུག་པ་ལས། "སོ་སོ་སྐྱེ་བོའི་དུས་ནའང་སྟོང་པ་ཉིད་ཐོས་ནས། །ནང་དུ་རབ་ཏུ་དགའ་བ་ཡང་ནས་ཡང་དུ་འབྱུང་། །རབ་ཏུ་དགའ་བ་ལས་བྱུང་མཆི་མས་མིག་བརླན་ཞིང་། །ལུས་ཀྱི་བ་སྤུ་ལྡང་བར་འགྱུར་བ་གང་ཡིན་པ། །དེ་ལ་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་བློ་ཡི་ས་བོན་ཡོད། །" ཅེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །འོན་ཀྱང་རྟགས་ལྟར་སྣང་ཙམ་ལ་ནི་ཡིད་གཏན་མེད་དོ། །

然此非唯资粮道相，成为相续之中能生通达细微空性慧之器，亦现此相状故。如《入中论》云："若异生位闻空性，内心数数发欢喜，由喜引生泪流注，周身毛孔自动竖，彼身已有佛慧种。②"然唯现相似之状，不可凭信。

ཚོགས་ལམ་དུ་ཞུགས་པ་ལ་སྟོང་ཉིད་རྟོགས་སྔོན་བས་མ་ཁྱབ་སྟེ། ཐེག་ཆེན་དུ་རིགས་ངེས་པའི་དབང་རྣོན་གྱིས་དང་པོར་སྟོང་ཉིད་རྟོགས་པར་བྱས་ནས་ཚོགས་ལམ་དུ་འཇུག་ལ། དབང་རྟུལ་ཕལ་ཆེར་ནི། ཚོགས་ལམ་དུ་ཞུགས་ཟིན་ནས་སྟོང་ཉིད་རྟོགས་པར་བྱེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །

入资粮道不周遍先通达空性，以大乘定姓利根者先通达空性，后入资粮道，钝根则多入资粮道方达空性故。

ཚོགས་ལམ་རྒྱུད་ལ་སྐྱེས་ནས་ཡུན་ཅི་ཙམ་སློབ་དགོས་པ་ནི། ཉན་ཐོས་ཀྱི་བྱང་ཆུབ་མྱུར་ན་ཚེ་གསུམ་ལ་ཐོབ་ནུས་ལ། རང་རྒྱལ་གྱི་བྱང་ཆུབ་བསྐལ་པ་བརྒྱ་སོགས་ནས་འཐོབ་པར་འགྱུར་ཞིང་། ཐེག་ཆེན་གྱི་བྱང་ཆུབ་ནི་བསྐལ་པ་གྲངས་མེད་པ་གསུམ་ནས་འཐོབ་པར་འགྱུར་བས་ན། ཚོགས་སྦྱོར་གྱི་གནས་སྐབས་སུ་གྲངས་མེད་གཅིག་གི་ཚོགས་གསོག་དགོས་པའི་ཕྱིར། ཆེས་རིང་དུ་སློབ་དགོས་སོ། །

资粮道于相续生已，应学许久？曰：声闻菩提最速三世可得，独觉菩提

① 圣解脱军《二万五千颂现观庄严论释》。

② 《入中论》月称菩萨造，法尊法师译。

百余劫可得，大乘菩提三无量劫方能获得。资粮道与加行道位须积资粮一无量劫，故须久学。

གང་ལ་བསླབ་པ་ནི། བསོད་ནམས་དང་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ཚོགས་གཉིས་ཀ་དང་གཙོ་བོར་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཚོགས་སོ། །དེ་ཡང་སྦྱིན་སོགས་ཕར་ཕྱིན་དང་པོ་བཞིས་བསོད་ནམས་དང་། བསམ་གཏན་དང་ཤེས་རབ་གཉིས་ཀྱིས་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ཚོགས་གསོག་པར་བྱེད་ཀྱང་། འགལ་བ་ཡང་མ་ཡིན་ནོ། །

何所修学？曰：福智二资粮，且以福资粮为主。此复由布施等前四波罗多蜜集福资粮，由静虑、般若二波罗蜜多集智资粮，亦不相违。

ལས་དང་པོ་བ་ལ་མཁྱེན་གསུམ་གྱི་རྣམ་པ་སྒོམ་ཚུལ་ལམ་རིམ་གྱི་ཉམས་ལེན་དང་སྦྱར་ན། འཆི་བ་མི་རྟག་པ་དང་ངན་སོང་དང་འཁོར་བའི་སྡུག་བསྔལ་དང་དེའི་རྒྱུ་ལས་ཉོན་གཉིས་ཀྱི་ཁྱད་པར་ཤེས་ནས་ངེས་འབྱུང་སྒོམ་པ་ནི། གཞི་ཤེས་ཀྱི་རྣམ་པ་སྒོམ་པ་ཡིན་ལ། རྫོགས་བྱང་དོན་དུ་གཉེར་བའི་བསམ་པས་བྱམས་སྙིང་རྗེ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་སྟོང་ཉིད་རྟོགས་པའི་ཤེས་རབ་སྒོམ་པ་ནི། ལམ་ཤེས་ཀྱི་རྣམ་པ་སྒོམ་པར་མ་ཟད། རྣམ་མཁྱེན་གྱི་རྣམ་པ་ཉམས་སུ་ལེན་པའང་ཡིན་ནོ། །

初修业者修习三智行相理趣，若与道次第配合而修，则由了知死殁无常、三恶趣苦与生死苦，及其二因惑业差别，而修出离心，为修事智[①]行相；若由希求圆满菩提意乐，而修慈、悲、菩提心及证空慧，则不唯修道智行相，亦修一切相智行相。

དེས་ན། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་ཐེག་པའི་གཞུང་ལ་ཐོས་བསམ་བྱེད་པ་གང་དག བརྒལ་བརྟག་མང་དུ་ཤེས་ཀྱང་། འདི་ལྟ་བུའི་ཉམས་ལེན་གྱི་ཕྱོགས་དེ་མེད་ན་དགོས་དོན་གྱི་གཙོ་བོ་སྟོར་བ་ཡིན་པས། ལམ་རིམ་གྱི་ཉམས་ལེན་ལ་འབད་དགོས་སོ། །

因此，若有闻思波罗蜜多乘诸典籍，多解辩诤，然若无有如实修习，则彼失却主所为义，故应策励修道次第。

ཚོགས་ལམ་ནས་ཡོན་ཏན་གང་འཐོབ་པ་ནི། དྲན་པ་ཉེར་བཞི། ཡང་དག་སྤོང་བ་བཞི། རྫུ་འཕྲུལ་གྱི་རྐང་པ་བཞི་ཅི་རིགས་འཐོབ་པར་བཤད་པ་ལྟར་རོ། །

资粮道中所获功德，如说获得四念住、四正断、四神足，随其所应。

༧༣ སྒྲ་དོན།

辛三、词义

གསུམ་པ་སྒྲ་དོན་ནི། ཐར་པ་དོན་གཉེར་གྱི་ཐོས་བསམ་གྱི་ཚོགས་གསོ་བོར་སྒྲུབ་པའི་ལམ་ཡིན་པས་ན། ཚོགས་

① 事智(vastujñāna)：即一切智(sarvajñānatā)。

ལམ་ཞེས་བྱའོ། །

是以欲求解脱闻思资粮为主之道，故名“资粮道”。

ཛ༢ སྦྱོར་ལམ།

庚二、加行道

གཉིས་པ་སྦྱོར་ལམ་བཤད་པ་ལ་གསུམ། ཐོབ་དུས། དབྱེ་བ། སྒྲ་དོན་ནོ། །

分三：辛一、获得之时，辛二、分类，辛三、词义。

ཀ༡ ཐོབ་དུས།

辛一、获得之时

དང་པོ་ནི། ཐེག་པ་གསུམ་པོ་གང་གི་སྦྱོར་ལམ་དུ་འཇུག་པ་ནའང་། བདག་མེད་ཕྲ་རགས་གསུམ་པོ་གང་རུང་རྟོགས་པའི་ལྷག་མཐོང་ཐོབ་པ་ནས་ཡིན་ལ། ཁྱད་པར་དུ་ཐེག་ཆེན་རིགས་ངེས་ཀྱི་བྱང་སེམས་ཚོགས་ལམ་པས་ཚོགས་ལམ་གྱི་མཐར་སྟོང་ཉིད་རྟོགས་པའི་ཞི་གནས་ཐོབ་པར་བྱས་ནས་དེ་ལ་མཉམ་པར་བཞག་བཞིན་པའི་ངང་ནས་སྟོང་ཉིད་རྟོགས་པའི་ལྷག་མཐོང་ནམ་ཐོབ་པ་ན་ཞི་ལྷག་ཟུང་འབྲེལ་དུ་འགྱུར་ཞིང་། དེའི་ཚེ་ཐེག་ཆེན་གྱི་སྦྱོར་ལམ་དུ་ཞུགས་པར་འཇོག་པ་ཡིན་ཏེ།

趣入三乘随一加行道，是由得通达三种粗细无我随一毗钵舍那，尤其大乘定姓资粮道菩萨，资粮道末获得证空奢摩他已，顺安住于此之势，何时获得通达空性毗钵舍那，成止观双运，尔时立为趣入大乘加行道。

རྒྱལ་ཚབ་རིན་པོ་ཆེས་རྣམ་བཤད་ལས། “དེ་ལྟ་བུའི་སྟོང་ཉིད་རྟོགས་པའི་ཞི་ལྷག་ཟུང་འབྲེལ་ཐོག་མར་སྐྱེས་པ་ནས་སྦྱོར་ལམ་དྲོད་སྐྱེས་པ་ཞེས་བྱ་ལ། ཞེས་དང་། སྟོང་པ་ཉིད་ལ་དམིགས་པའི་ལྷག་མཐོང་མཚན་ཉིད་པ་སྦྱོར་ལམ་དྲོད་མ་གཏོགས། ཐེག་པ་ཆེན་པོར་རིགས་ངེས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཚོགས་ལམ་དུ་བསྐྱེད་མི་སྲིད་པའི་ཕྱིར་རོ། །” ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར།

嘉曹仁波切《心要庄严疏》云：“如是通达空性之止观双运最初生已，即名生起暖加行道。”又，“缘空具相毗钵舍那，唯加行道暖位[初生]，大乘定姓不能于资粮道生起故。①”

དེས་ན་ཇི་སྐད་པ་རྟོགས་པའི་ཞི་ལྷག་ཟུང་འབྲེལ་ནི་ཚོགས་ལམ་དུ་མ་ཟད། ལམ་མ་ཞུགས་དང་ཕྱི་རོལ་པ་ལའང་ཡོད་ལ། སྟོང་ཉིད་རྟོགས་པའི་ཞི་ལྷག་ཟུང་འབྲེལ་གྱི་རྣལ་འབྱོར་དངོས་ནི་སྦྱོར་ལམ་མ་ཐོབ་པ་ལ་མི་སྲིད་ཅིང་། ཐལ་འགྱུར་

---

①《现观庄严论释心要庄严疏》，释宗根译：“若初生起如是通达空性之止观双运，即名生起暖加行道。”及“以缘空性之真实毗钵舍那，定性大乘唯于加行道暖以上，资粮道中定不能生故。”

བའི་ལུགས་དབང་བ་ཅན་པར་བྱས་ན་སྟོང་ཉིད་ཕྲ་མོ་མ་རྟོགས་པར་ཐེག་པ་གསུམ་པོ་གང་གིའང་སྦྱོར་ལམ་ཐོབ་ནུས་པ་མི་སྲིད་ཅེས་བྱའོ། །

因此，通达尽所有之止观双运，不唯资粮道有，未入道及外道亦有；而通达空性之双运止观真实瑜伽，未获加行道，无有是处。而若依应成宗，若未通达细微空性，三乘补特伽罗皆不能得加行道。

དེས་ན། ལམ་རིམ་གྱི་འཁྲིད་ཡིག་ཏུ་སྟོང་ཉིད་རྟོགས་པའི་ཞི་ལྷག་ཟུང་འབྲེལ་གྱི་རྣལ་འབྱོར་ལ་བསླབ་དགོས་པར་བཤད་པ་བཞིན་དེ་དངོས་རྒྱུད་ལ་སྐྱེས་ན་ནི། སྦྱོར་ལམ་ཐོབ་པར་འཛོག་དགོས་ཀྱི། ཚོགས་ལམ་བར་མི་རུང་ཡང་རྗེས་མཐུན་པ་ལ་ངེས་པ་མེད་དོ། །

因此，如《道次第引导》所说，应学通达空性止观双运瑜伽。此于相续真实生时，须应安立为得加行道，不容于资粮道；然随顺品则不决定。

༡༢ དབྱེ་བ།

辛二、分类

གཉིས་པ་དབྱེ་ན་བཞི། སྦྱོར་ལམ་དྲོད། རྩེ་མོ། བཟོད་པ། ཆོས་མཆོག་གོ །

分四：加行道暖位、顶位、忍位、世第一法位。

དེ་རེ་རེ་ལའང་ཐེག་པ་གསུམ་གྱི་དབྱེ་བས་བཞི་གསུམ་བཅུ་གཉིས་སུ་འགྱུར་རོ། །

四位各别亦有三乘差别，是故三四共成十二。

དེ་དག་རིམ་ཅན་དུ་སྐྱེ་ཚུལ་ནི། སྟོང་ཉིད་རྟོགས་པའི་བསྒོམས་བྱུང་གི་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ཐོག་མ་མེའི་དྲོད་ལྟ་བུ་ཡིན་པས་ན་དྲོད་དང་། དེ་ཉིད་བསྒོམས་པས་ནུས་པ་རབ་ཏུ་གྱུར་པས་ན་རྩེ་མོ་དང་། དེ་ལས་ཐུལ་དུ་བྱུང་བའི་སྟོང་ཉིད་ལ་མི་སྐྲག་པའི་བཟོད་པ་ཆུང་དུ་ཐོབ་པས་ན་བཟོད་པ་དང་། དེ་ལས་ཁྱད་པར་དུ་གྱུར་ཏེ་འཇིག་རྟེན་པའི་ཆོས་ཀྱི་མཆོག་ཡིན་པས་ན་ཆོས་མཆོག་ཅེས་བྱ་བར་འགྱུར་ཞིང་།

此等次第生起之理：通达空性修所成慧，初如火暖，故名为“暖”；由修空性，能力臻极，故名为“顶”；此后获得不怖胜空之下品忍，故名为“忍”；由是转胜，于世间法成为最胜，是故名为“世第一法”。

དེ་དག་ནི་རྟོགས་པའི་སྒོ་ནས་ཡིན་ལ། སྤང་བྱ་སྤོང་ཚུལ་གྱི་དབང་དུ་བྱས་ན། རང་གི་དམིགས་ཡུལ་བདེན་པར་འཛིན་པའི་བདེན་འཛིན་ཉོན་མོངས་གཟུང་རྟོག་ཀུན་བཏགས་མངོན་འགྱུར་བ་དང་། དེ་བཞིན་དུ་རྣམ་བྱང་གཟུང་རྟོག ཟས་འཛིན་རྟོག་པ། བཏགས་འཛིན་རྟོག་པ་ཀུན་བཏགས་མངོན་འགྱུར་བ་བཞི་རིམ་ཅན་དུ་མགོ་གནོན་ནུས་པའི་ཆ་ནས་འཇོག་པ་སོགས་སུ་འཇོག་པ་ཡིན་ཏེ། མདོ་སྡེ་རྒྱན་ལས། “དེ་ཚེ་དེ་ཡི་གཟུང་བ་ཡི། །རྣམ་པར་གཡེང་བ་དེ་སྤོང་འགྱུར། །འདི་ལྟར

དེ་ཡི་འདུག་ཐོགས་སུ། །འཛིན་པའི་རྣམ་པར་གཡེང་བ་སྤོང་། །” ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །

此等是约通达而分。若依断除所断之理，于执自所缘境为谛实之谛实执中，若能压服现行杂染所取分别，立为暖位；若能压服现行清净所取分别，立为顶位；若能压服现行实有能取分别，立为忍位；若能压服现行假有能取分别，则立为世第一法位。如《经庄严论》云："尔时能断除，所取之散乱，次于趣入障，断能取散乱。[①]"

དེ་དག་ཏུ་འཕོ་བའི་ཚེ་སྟོང་ཉིད་རྟོགས་པའི་མཉམ་གཞག་ནས་མཉམ་གཞག་ཏུ་འཕོ་བས། ཐེག་ཆེན་གྱི་སྦྱོར་ལམ་བཞི་པོ་གང་རུང་ཐོབ་ཁ་མ་དང་ཐོབ་མ་ཐག་པའི་ཡེ་ཤེས་ཡིན་ན། སྟོང་ཉིད་རྟོགས་པའི་ཡེ་ཤེས་ཡིན་པས་ཁྱབ་ཅེས་བྱ་ལ།

转升此等时，是从通达空性之定转升通达空性之定。因此，无间能得大乘四加行道随一之智，及其无间所得之智，周遍为通达空性智。

ཐལ་འགྱུར་བ་ལྟར་ན་ཐེག་དམན་གྱི་སྦྱོར་ལམ་ལའང་དེ་ལྟར་ཡིན་མོད། སེམས་ཙམ་པ་དང་རང་རྒྱུད་པའི་ལུགས་ལ། ཉན་ཐོས་ཀྱི་སྦྱོར་ལམ་དུ་འཕོ་བའི་ཚེ་གང་ཟག་རང་རྐྱ་ཐུབ་པའི་རྫས་ཡོད་ཀྱིས་སྟོང་པའི་སྟོང་ཉིད་དང་། རང་རྒྱལ་གྱི་སྦྱོར་ལམ་དུ་འཕོ་བའི་ཚེ་གཟུགས་ཕྱི་རོལ་དོན་གྱིས་སྟོང་པའི་སྟོང་ཉིད་རྟོགས་པ་ཡིན་ཞེས་བྱ་སྟེ། འདི་ལྟར་འདོད་པ་ནི། མཐོང་ལམ་དང་སྒོམ་ལམ་དུ་འཕོ་བའི་སྐབས་སུའང་སྦྱོར་ཚུལ་འདྲའོ། །

若如应成师，小乘加行道亦如是；然唯识师与自续师，谓升声闻加行道时，通达补特伽罗能独立实有空之空性；转升独觉加行道时，通达外色义空之空性，如是许者，转升见、修道时，配合之理亦同。

དེ་དག་གི་ལྟར་ནའང་རང་རང་གི་སྦྱོར་ལམ་དེ་དང་དེར་འཕོ་བའི་སྐབས་སུ་ནི་རྟོགས་བྱའི་བདག་མེད་ཕྲ་རགས་གང་ཡིན་པ་དེ་དོན་སྤྱིའི་ཚུལ་གྱིས་རྟོགས་པ་ཡིན་གྱི། མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པ་ནི་མ་ཡིན་ཏེ། དེ་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པ་དང་འཕགས་པར་འགྱུར་བ་དུས་མཉམ་དགོས་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དཔེར་ན་ཐལ་འགྱུར་བས། སྟོང་ཉིད་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པ་དང་འཕགས་པའི་གོ་འཕང་ཐོབ་པ་དུས་མཉམ་པར་འདོད་པ་བཞིན་ནོ། །

如唯识师与自续师，转升各自加行道时，随于所证粗细无我，皆由义总之理而证，而非现证，以现证无我与成圣必同时故。如应成师许现证空性与

[①] 《经庄严论》藏译原文为：དེ་ཚེ་དེ་ཡི་གཟུང་བ་ཡི། །རྣམ་པར་གཡེང་བ་དེ་སྤངས་འགྱུར། །དེ་ནས་དེ་ལ་འཛིན་པ་ཡི། རྣམ་པར་གཡེང་བ་འབའ་ཞིག་ལུས། །དེ་ཚེ་བར་ཆད་མེད་པ་ཡི། །ཏིང་ངེ་འཛིན་ལ་མྱུར་དུ་རེག །（སྡེ་དགེ་བསྟན་འགྱུར། ཕི། 192a）与此处引文略有不同。汉译《大乘庄严经论》卷七（教授品第十五）："得断所执乱，是则住于忍，所执乱虽断，尚余能执故，断此复速证，无间三摩提。"(T31, no. 1604, p. 625, a26)

得圣位同时。

སྦྱོར་ལམ་ནས་ཡོན་ཏན་གང་ཐོབ་པ་ནི། དབང་པོ་ལྔ་དང་། སྟོབས་ལྔའོ། །

加行道所获功德：五根与五力。

ཉ༣ སྒྲ་དོན།

辛三、词义

གསུམ་པ་སྒྲ་དོན་ནི། བདེན་པ་མཐོང་བའི་བསྒོམས་བྱུང་གི་རྣལ་འབྱོར་ཡིན་པས་ན་སྦྱོར་ལམ་ཞེས་བྱའོ།

为能见谛之修所成瑜伽，故名“加行道”。

ཇ༣ མཐོང་ལམ།

庚三、见道

གསུམ་པ་མཐོང་ལམ་བཤད་པ་ལ་གསུམ། ཐོབ་དུས། དབྱེ་བ། སྒྲ་དོན་នོ། །

释见道分三：辛一、获得之时，辛二、分类，辛三、词义。

ཉ༡ ཐོབ་དུས།

辛一、获得之时

དང་པོ་ནི། ཐེག་པ་གསུམ་པོ་གང་གིའང་སྦྱོར་ལམ་ནས་མཐོང་ལམ་དུ་འཕོས་མ་ཐག་པའི་ཚེ་བདག་མེད་ཕྲ་རགས་གང་རུང་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པར་འདོད་ལ། ཁྱད་པར་ཐེག་ཆེན་གྱི་སྦྱོར་ལམ་ནས་མཐོང་ལམ་དུ་འཕོ་བའི་ཚེ་སྟོང་ཉིད་དོན་སྤྱིའི་ཚུལ་གྱིས་རྟོགས་པའི་བསམ་གཏན་བཞི་པའི་དངོས་གཞི་ལ་མཉམ་པར་བཞག་བཞིན་པའི་ངང་ནས་སྟོང་ཉིད་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པའི་ཐེག་ཆེན་གྱི་མཐོང་ལམ་བར་ཆད་མེད་ལམ་ནམ་རང་རྒྱུད་ལ་སྐྱེས་པ་དེའི་ཚེ། ཐེག་ཆེན་གྱི་འཕགས་ལམ་ཐོབ་པ་དང་། ས་དང་པོ་ཐོབ་པ་དུས་མཉམ་ཞིང་།

总由三乘随一加行道转升见道时，无间现证粗细随一无我。尤其从大乘加行道转升见道时，从由义总之理通达空性之第四静虑根本定中，现证空性大乘见道无间道何时于自相续生起，尔时即获大乘圣道，同时获得初地。

ཡེ་ཤེས་དེ་ནི། མཐོང་སྤང་སྤྱི་དང་བདེན་འཛིན་ཀུན་བཏགས་ཀྱི་དངོས་གཉེན་ཡིན་པས། མཉམ་གཞག་དེ་ལ་གནས་བཞིན་པའི་ངང་ནས་ནམ་དེ་དག་དངོས་སུ་སྤངས་པ་དེའི་ཚེ། ཐེག་ཆེན་གྱི་མཐོང་ལམ་རྣམ་གྲོལ་ལམ་ཐོབ་པ་དང་། ཐེག་ཆེན་གྱི་འགོག་བདེན་ཐོབ་པ་ཡང་དུས་མཉམ་མོ། །

此智为总见所断及分别谛实执之正对治，因此，何时由安住此等之势正断彼等实执，尔时即获大乘见道解脱道，同时亦得大乘灭谛。

ཉན་རང་གཉིས་ལའང་འདི་ལྟར་སྦྱོར་རིགས་ཀྱང་། འདོད་ཚུལ་གྱིས་ཐེ་ན་གང་ཟག་གི་བདག་འཛིན་ཀུན་བཏགས་དང་

གཟུགས་ཕྱི་རོལ་དོན་འཛིན་གྱི་རྟོག་པ་ཀུན་བཏགས་སྤོང་ཚུལ་གྱིས་བྱའོ། །

声闻、独觉二乘亦应如是配合。若由所许区分，断除分别补特伽罗我执为声闻见道，断除分别执外色义分别为独觉见道。

༧༢ དབྱེ་བ།

辛二、分类

གཉིས་པ་དབྱེ་ན། ཐེག་པའི་དབྱེ་བས་གསུམ། དེ་རེ་རེ་ལའང་མཉམ་གཞག་དང་རྗེས་ཐོབ་ཡེ་ཤེས་གཉིས་ཏེ། དང་པོ་ལ་བར་ཆད་མེད་ལམ་དང་། རྣམ་གྲོལ་ལམ་གཉིས་ཏེ། དང་པོ་ལ་བཟོད་པ་བརྒྱད་དང་། གཉིས་པ་ལ་ཤེས་པ་བརྒྱད་དེ། རྒྱས་པར་ནི་གཞུང་ཆེ་བ་ནས་ཤེས་པར་བྱའོ། །

由乘差别，分为三种。各自亦分根本智与后得智二。根本智中分无间道与解脱道，前分八忍，次分八智。当由大论广为了知。

རང་རྒྱུད་པས་ནི་མཐོང་ལམ་གྱི་སྐབས་སུ་ཁམས་གསུམ་ས་དགུས་བསྡུས་པའི་ཉོན་སྒྲིབ་ཀུན་བཏགས་བརྒྱ་དང་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་ས་བོན་དང་། ཤེས་སྒྲིབ་ཀུན་བཏགས་བརྒྱ་དང་བརྒྱད་ཀྱི་ས་བོན་འཇོམས་པར་བཞེད་ལ། ཐལ་འགྱུར་བས་ནི། བདེན་འཛིན་ཉོན་སྒྲིབ་ཏུ་འདོད་ཅིང་། མཐོང་སྤང་ཤེས་སྒྲིབ་བཞེད་པ། མི་བཞེད་པའི་ལུགས་གཉིས་སྣང་ཡང་། ཤེས་སྒྲིབ་ཀུན་བཏགས་མི་འདོད་པ་འདྲ་ལ། འོན་ཀྱང་མཁས་གྲུབ་རིན་པོ་ཆེས་ནི་མཐོང་སྤང་ཤེས་སྒྲིབ་མི་བཞེད་དོ། །

自续派许于见道位灭除三界九地所摄百一十二分别烦恼障种子，及百八分别所知障种子。应成派许谛实执为烦恼障；许不许见所断所知障虽有二宗，然皆不许分别所知障。然克珠杰大师不许见所断所知障。

མཐོང་ལམ་ནས་ཡོན་ཏན་གང་འཐོབ་པ་ནི། ཐུན་མོང་བའི་དབང་དུ་བྱས་ན་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་ཡན་ལག་བདུན་ཏེ། གཞན་ནི་འོག་ཏུ་འཆད་པར་འགྱུར་རོ། །

见道所获功德，若依共通，即七觉支，余者下文当说。

༧༣ སྒྲ་དོན།

辛三、词义

གསུམ་པ་སྒྲ་དོན་ནི། དོན་དམ་བདེན་པ་གསར་དུ་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པའི་ལམ་ཡིན་པས་ན། མཐོང་ལམ་ཞེས་བྱའོ།

为新现证胜义谛之道，故名“见道”。

ཛ༤ སྒོམ་ལམ།

庚四、修道

བཞི་པ་སྒོམ་ལམ་བཤད་པ་ལ་གསུམ། ཐོབ་དུས། དབྱེ་བ། སྒྲ་དོན་ནོ། །

释修道分三：辛一、获得之时，辛二、分类，辛三、词义。

ཉ༡ ཐོབ་དུས།

辛一、获得之时

དང་པོ་ནི། སྤྱིར་ཐེག་པ་གསུམ་པོ་གང་གིའང་སྒོམ་ལམ་དུ་འཇུག་པར་བཞེད་པ་ན། རང་གི་སྤང་བྱའི་སྒྲིབ་པ་ལྷན་སྐྱེས་སྤོང་བའི་ཆེད་དུ་འཇུག་ལ། ཁྱད་པར་ཐེག་ཆེན་གྱི་སྒོམ་ལམ་དུ་འཕོ་བ་ན་བདེན་འཛིན་ལྷན་སྐྱེས་སྤོང་བའི་ཕྱིར་དུ་འཇུག་ཅིང་། དེ་ཡང་ཐེག་ཆེན་མཐོང་ལམ་རྗེས་ཐོབ་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་མཐར་གཙོ་བོར་དེ་སྤོང་བའི་ཆེད་དུ་སྟོང་ཉིད་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པའི་བར་ཆད་མེད་ལམ་ལ་ནམ་རྩེ་གཅིག་ཏུ་མཉམ་པར་གཞག་པ་དེའི་ཚེ་སྒོམ་ལམ་དུ་འཕོས་པར་འཇོག་གོ །

总许趣入所有三乘修道之时，是为断除自所断俱生障而趣入；尤其转升大乘修道时，是为断除俱生谛实执而趣入；此复于大乘见道后得智之末，主为断彼，于现证空性之无间道平等安住心一境性，尔时立为转升修道。

ཉན་རང་ལའང་འདི་བཞིན་སྦྱོར་བའམ། ཡང་ན་སྔར་བཞིན་གྲུབ་མཐའི་འདོད་ཚུལ་གྱིས་འབྱེད་དོ། །

声闻、独觉亦如是配合。或复如前，由宗义所许区分。

ཉ༢ དབྱེ་བ།

辛二、分类

གཉིས་པ་དབྱེ་ན་ཐེག་པའི་དབྱེ་བས་གསུམ། ཐེག་ཆེན་གྱི་སྒོམ་ལམ་ལ་ས་བཅུ་ཡོད་ཅིང་། ས་དང་པོ་ལ་ནི་མཐོང་ལམ་དང་སྒོམ་ལམ་གཉིས་ཡོད་དེ། རྣམ་བཤད་སྙིང་པོའི་རྒྱན་ལས། "དེ་བས་ན་ས་དང་པོའི་སྐད་ཅིག་མ་དང་པོ་ནི་མཐོང་བའི་ལམ་ཡིན་ནོ། །དེ་ལས་གཞན་པ་སྐད་ཅིག་མ་གཉིས་པ་ལ་སོགས་པ་ནས་རྡོ་རྗེ་ལྟ་བུར་བརྗོད་པ་བར་ཆད་མེད་པའི་ལམ་གྱི་བར་སྒོམ་ལམ་དུ་བཤད་དོ། །" ཅེས་ས་དང་པོའི་དཀྱིལ་སྟོད་མཐོང་ལམ་དང་དཀྱིལ་སྨད་ནས་སངས་རྒྱས་མ་ཐོབ་ཀྱི་བར་སྒོམ་ལམ་དུ་འདོད་པར་བྱའོ། །

由乘差别，分为三种。大乘修道有十地，初地有见、修二道，如《心要庄严疏》云："是故初地第一刹那即是见道。从此第二刹那以后，乃至金刚喻无间道中，说为修道。[①]"当许初地前半为见道，初地后半乃至未获佛位为修道。

---

① 《心要庄严疏》宗大师造，释宗根译。此文原出狮子贤《八千颂现观庄严光明释》。

ཐེག་དམན་གྱི་སྒོམ་ལམ་ལ་ས་བཅུའི་རྣམ་གཞག་མེད་ཅིང་། ཐེག་ཆེན་གྱི་སྒོམ་ལམ་ལ་དེ་ཡོད་པ་ནི་འོག་ཏུ་འཆད་ལ། སྤང་གཉེན་སྦྱོར་ཚུལ་ཅུང་ཟད་བཤད་ན་འདི་ལ་གཉིས། རང་རྒྱུད་པ་དང་། ཐལ་འགྱུར་བའི་ལུགས་སོ། །

小乘修道不立十地，大乘修道则分十地，下文当说。略述断、治配合之理分二：壬一、自续宗，壬二、应成宗。

ཏ༡ རང་རྒྱུད་པའི་ལུགས།

壬一、自续宗

དང་པོ་ནི། སྒྲིབ་པ་ལ་ཀུན་བཏགས་དང་ལྷན་སྐྱེས་གཉིས་སུ་ཕྱེ་བའི་སྔ་མ་ནི། གྲུབ་མཐས་བློ་ཁ་བསྒྱུར་བའི་དབང་གིས་བྱུང་ལ། ཕྱི་མ་ནི་དེ་ལ་མ་བལྟོས་པར་རང་གི་ངང་གིས་སྐྱེ་བ་ཞིག་གོ །

障有分别、俱生二种，前者由宗义转变其心而生，后者不观待彼自然生起。

བདེན་འཛིན་ལ་ཤེས་སྒྲིབ་ཏུ་གྱུར་པའི་ཀུན་བཏགས་ནི་མཐོང་ལམ་གྱི་སྐབས་སུ་སྤངས་ཟིན་པས། བདེན་འཛིན་ལྷན་སྐྱེས་ལ་ཆེ་འབྲིང་ཆུང་དུ་གསུམ་དུ་ཕྱེ་ནས་དེ་རེ་རེ་ལའང་ནང་གསེས་ཀྱིས་དབྱེ་བས་གསུམ་གསུམ་དུ་ཕྱེ་བས་སྐོར་དགུ་འབྱུང་བའི་དགུ་པོ་དེ་རིམ་པ་བཞིན་དུ། ས་གཉིས་པ་ནས་བཅུ་པའི་སྐད་ཅིག་ཐ་མའི་བར་ཆད་མེད་ལམ་གྱིས་དངོས་སུ་སྤོང་ཞིང་། འོན་ཀྱང་ས་དང་པོའི་སྒོམ་ལམ་བར་ཆད་མེད་ལམ་གྱི་ངོ་སྐལ་གྱི་སྤང་བྱ་ཡང་འཇོག་དགོས་པས། དེ་ལྟར་ན་སྐོར་དགུའི་དང་པོ་ལའང་ཕྲ་རགས་གཉིས་སུ་ཕྱེ་ནས། རགས་པ་དེ་ས་དང་པོའི་སྒོམ་ལམ་བར་ཆད་མེད་ལམ་གྱིས་སྤོང་བར་འདོད་དགོས་སོ། །

谛实执中，作为所知障之分别谛实执，已于见道分位断尽。俱生谛实执分为软、中、上三品，各亦分三，共成九品，如其次第，由第二地至第十地最后刹那无间道亲所断除；然亦应立初地修道无间道之本所应断，若如是，应许九品之初亦复分为粗、细二种，其粗分为初地修道无间道所断。

དེར་མ་ཟད། ས་བཅུ་པོ་རེ་རེ་ལའང་སྒོམ་ལམ་བར་ཆད་མེད་ལམ་གཉིས་གཉིས་ཡོད་པ་ལྟར་ན། དེ་རྣམས་དང་སྤང་གཉེན་སྦྱོར་བའི་ཚེ། བདེན་འཛིན་ལྷན་སྐྱེས་ལ་སྐོར་ཉི་ཤུར་ཡང་འབྱེད་ལ། བཅོ་བརྒྱད་དུ་ཕྱེ་ནས་ས་གཉིས་པ་ནས་བཅུ་པའི་ཐོག་མཐའི་བར་ཆད་མེད་ལམ་གཉིས་རེ་དང་སྤང་གཉེན་སྦྱོར་ཚུལ་ཡང་ཡོད་དོ། །

不唯如此，若十地各自亦有二修道无间道，配合断、治之时，俱生谛实执亦分二十品。亦有分为十八品，而将以第二地至第十地为首尾之各二无间道配合断、治之理。

དེ་ཡང་གཉེན་པོ་སྒོམ་ལམ་ཆུང་རིམ་གྱིས་སྐྱེས་ནས་སྤང་བྱ་བདེན་འཛིན་ཆེ་རིམ་ནས་སྤོང་བ་ཡིན་ཏེ། མངོན་རྟོགས་

རྒྱན་ལས། “ས་དགུ་ལ་ནི་ཆེན་པོ་ཡི། །ཆེན་པོ་ལ་སོགས་དྲི་མ་ཡི། །གཉེན་པོ་ཆུང་དུའི་ཆུང་དུ་ལ། །སོགས་པའི་ལམ་ནི་དག་པ་ཡིན། །” ཅེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །

此复对治修道从下品次第生起，所断谛实执则从上品次第断除，如《现观庄严论》云：“对治九地中，上上等诸垢，谓由下下等，诸道能清净。[①]”

གཞན་ཡང་། སྒོམ་ལམ་ནས་སྒོམ་སྤང་ཤེས་སྒྲིབ་གཟུང་འཛིན་གྱི་རྣམ་པར་རྟོག་པ་བརྒྱ་དང་བརྒྱད་ཀྱི་ས་བོན་ཀུང་སྤོང་བ་ཡིན་ཏེ། ཁམས་གསུམ་ས་དགུས་བསྡུས་པའི་ཤེས་སྒྲིབ་གཟུང་འཛིན་གྱི་རྣམ་པར་རྟོག་པ་བཞི་པོ་རེ་རེ་ལའང་དགུ་དགུར་ཕྱེ་བའི་ས་བོན་རྣམས་རིམ་ཅན་དུ་སྤོང་བའི་ཕྱིར་ཏེ། རྣམ་བཤད་ལས། “སྒོམ་སྤང་ཤེས་སྒྲིབ་བརྒྱ་དང་བརྒྱད་ཀྱི་ས་བོན་རིམ་ཅན་དུ་སྤོང་བར་ཤེས་པར་བྱའོ། །” ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །

又，修道亦断百八修所断所知障能取所取分别种子，以三界九地所摄所知障能取所四种分别一一亦分九种，渐次断除其种子故。如《心要庄严疏》云：“当知渐次断除百八修所断所知障种子。[②]”

ད༢ ཐལ་འགྱུར་བའི་ལུགས།

壬二、应成宗

གཉིས་པ་ཐལ་འགྱུར་བའི་ལུགས་ལ་ནི། བདེན་འཛིན་ཉོན་སྒྲིབ་ཏུ་བྱས་ནས་ཐེག་དམན་དགྲ་བཅོམ་པས་ཀུང་སྤངས་པར་འདོད་ལ། ཐེག་ཆེན་རིགས་ངེས་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ན་བདེན་འཛིན་ལྷན་སྐྱེས་ལ་ཆེ་འབྲིང་ཆུང་གསུམ་དུ་བྱས་པ་རེ་རེ་ལའང་གཉིས་གཉིས་སུ་ཕྱེ་བའི་སྐོར་དྲུག་པོ་དེ། རིམ་པ་བཞིན་དུ་ས་གཉིས་པ་ནས་བདུན་པའི་སྐད་ཅིག་ཐ་མའི་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་དངོས་སུ་སྤོང་ཞིང་།

许谛实执为烦恼障，故小乘阿罗汉亦断除之。若依大乘定姓而言，俱生谛实执分上、中、下三品，一一分二共为六品，如其次第，由第二地至第七地最后刹那之智亲所断除；

བདེན་འཛིན་སྤངས་པ་དང་ས་བརྒྱད་པ་ཐོབ་པ་དང་། དགྲ་བཅོམ་དུ་འགྱུར་བ་རྣམས་དུས་མཉམ་ལ། གཉིས་སྣང་འཁྲུལ་བའི་བག་ཆགས་ལ་ཤེས་སྒྲིབ་ཏུ་མཛད་ནས་དེ་ལ་ཆེ་འབྲིང་ཆུང་དུ་ཕྱེ་བ་ནི། རིམ་པ་བཞིན་དུ་ས་བརྒྱད་པ་སོགས་དག་པས་གསུམ་དང་སྤང་གཉེན་སྦྱོར་ཞིང་། དེ་མ་ལུས་པར་སྤངས་པ་དང་། སངས་རྒྱས་པ་དུས་མཉམ་པར་བཞེད་དོ། །

---

① 弥勒菩萨造，法尊法师译。

② 《心要庄严疏》(释宗根译)：“修道所摄之初地乃至十地，次第断除十六修断烦恼种子，及百八种修断所知障种。”十六修所断烦恼种子：欲界所摄贪、嗔、慢、无明、萨迦耶见、边执见修所断烦恼种子，色界所摄贪、慢、无明、萨迦耶见、边执见修所断烦恼种子，无色界所摄贪、慢、无明、萨迦耶见、边执见修所断烦恼种子。

断谛实执、得第八地，及证得阿罗汉同时；二相错乱习气为所知障，分软、中、上品，如其次第，与第八地等三清净地配合断治，无余断除与得佛地同时。

ཉན་རང་དགྲ་བཅོམ་པས་ཉོན་སྒྲིབ་སྤངས་ཟིན་ཀྱང་ཐེག་ཆེན་ལམ་དུ་འཇུག་པའི་ཚེ་དེའི་ཚོགས་ལམ་ནས་འཇུག་དགོས་སོ། །

声闻、独觉阿罗汉断尽烦恼障，然入大乘道时，应从大乘资粮道入。

འདི་ལ་ཞིབ་ཆའི་དབྱེ་བ་འབྱེད་དགོས་ཏེ། དེ་ཡང་ཉན་རང་དགྲ་བཅོམ་གྱི་རྟོགས་པ་སྔོན་དུ་སོང་བའི་བྱང་སེམས་ཚོགས་ལམ་པ་དེས་མཐོང་སྤང་མཐའ་དག་སྤངས་ཟིན་པས། ཐེག་ཆེན་མཐོང་ལམ་གྱི་སྐབས་སུ་དེའི་སྤང་བྱ་གང་ཡིན་དང་། དེ་ཐེག་ཆེན་ཚོགས་ལམ་པ་ཡིན་ཀྱང་སྤྱིར་ཚོགས་ལམ་པ་ཡིན་མིན་སོགས་བཞེད་ཚུལ་མང་ངོ་། །འོན་ཀྱང་དེ་ནི་འཕགས་པ་ཡིན་པས་ཐེག་ཆེན་སོ་སྐྱེར་གྱུར་ཡང་། སོ་སྐྱེ་ནི་མིན་ནོ། །

此应详察：以声闻、独觉阿罗汉证悟为先之资粮道菩萨，已断一切见所断品，则于大乘见道分位，何其所断？彼为大乘资粮道者，然是否总为资粮道者？此等观点众多。虽如此，彼为圣者，故虽位居大乘异生，然非异生。

འདོད་ཆགས་སོགས་ཉོན་མོངས་གཞན་སྤོང་ཚུལ་ཟུར་དུ་མ་བཤད་པ་ནི། བཞི་བརྒྱ་པ་ལས། "ལུས་ལ་ལུས་དབང་ཇི་བཞིན་དུ། །གཏི་མུག་ཀུན་ལ་གནས་གྱུར་ཏེ། །དེ་ཕྱིར་ཉོན་མོངས་ཐམས་ཅད་ཀྱང་། །གཏི་མུག་བཅོམ་པས་བཅོམ་པར་འགྱུར། །" ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར། ཉོན་མོངས་དེ་རྣམས་ཀྱི་རྩ་བ་བདེན་འཛིན་སྤངས་ན་དེ་ཐམས་ཅད་རང་ཤུགས་ཀྱིས་སྤོང་ནུས་པ་ལ་དགོངས་པ་ཡིན་ནོ། །

贪等余惑断除之理未别说者，如《四百论》云："如身中身根，痴遍一切住，故一切烦恼，由痴断随断。[①]"此密意为：诸惑根本之谛实执若得断除，一切烦恼自能断除。

འོ་ན། ལུགས་གཉིས་ལས་གང་དང་ང་{དབང་?}བཙན་པར་བྱེད་ཅེ་ན། ཕྱི་མའི་ལུགས་གཙོ་བོར་བྱའོ། །

然则，二宗之中，何者为准？曰：当以后宗为准。

ས་འོག་མ་ནས་གོང་མར་འཇུག་པའི་ཚེ། སྟོང་ཉིད་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པའི་མཉམ་གཞག་ནས་མཉམ་གཞག་ཏུ་འཕོ་བ་ཡིན་ལ། དེ་ཡང་འཆད་འགྱུར་ལྟར་ས་རང་རང་གི་ངོ་སྐལ་གྱི་སྤང་བྱ་ཟད་ཅིང་ཡོན་ཏན་རྫོགས་པ་དང་མཉམ་དུ་ས་གོང་མ་དེ་དང་དེར་འཕོས་པར་འཇོག་སྟེ། རྣམ་བཤད་ལས། "ཡོངས་སྦྱོང་གི་ཆོས་ཇི་སྲིད་མ་རྫོགས་པ་དེ་སྲིད་དུས་དེ་ཡིན་ལ། རྫོགས་ནས་ནི་ས་གཞན་དུ་འཕོས་པ་ཡིན་པར་ཤེས་པར་བྱའོ། །" ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །

① 转引自嘉曹杰：《中观四百论并释》，任杰译。

从下地趣入上地时，是由现证空性之根本定等引转升。又如下文之所当说，诸地各自所断尽断、功德圆满，同时立为转升上地。如《心要庄严疏》云：“应知乃至修治之法尚未圆满，尔时仍在彼地；若圆满者，即升余地。①”

ཚོགས་གསོག་ཚུལ་ནི། ཚོགས་སྦྱོར་གྱི་གནས་སྐབས་སུ་གྲངས་མེད་དང་པོ། །མ་དག་ས་བདུན་ནས་གྲངས་མེད་གཉིས་པ། དག་པས་གསུམ་ནས་གྲངས་མེད་གསུམ་པའི་ཚོགས་རྫོགས་པར་བྱེད་ལ། དེ་ཡང་ཚོགས་རྫོགས་ཟིན་པའི་རྗེས་སུ་འཚང་རྒྱ་བར་འདོད་པ་དང་། དེ་རྫོགས་པ་དང་མཉམ་དུ་འཚང་རྒྱ་བའི་འདོད་ཚུལ་གཉིས་ཡོད་དོ། །

积集资粮之理：资粮、加行分位，圆满初无量劫资粮；历七不净地，圆满第二无量劫资粮；历三清净地，圆满第三无量劫资粮。此复有许圆满资粮而后成佛，及许圆满资粮同时成佛二种观点。

ཡོན་ཏན་འཐོབ་པ་ནི། ཐུན་མོང་བའི་དབང་དུ་བྱས་ན་འཕགས་ལམ་ཡན་ལག་བརྒྱད་དང་། རྣམ་ཐར་བརྒྱད། སྙོམས་འཇུག་དགུ། ཟད་པར་བཅུ། མངོན་ཤེས་ལྔ་འམ་དྲུག་ལ་སོགས་པ་མང་ངོ་། །

所获功德者，若约共同，有八圣道支、八解脱、九等至、十遍处、五神通或六神通等诸多功德。

ཉ༣ སྒྲ་དོན།

辛三、词义

གསུམ་པ་སྒྲ་དོན་ནི། བདེན་པ་མངོན་སུམ་དུ་མཐོང་ཟིན་གོམས་པར་བྱེད་པའི་ལམ་ཡིན་པས་ན། སྒོམ་ལམ་ཞེས་བྱའོ། །

现见诸谛已，能修习之道，故名“修道”。

ཇ༥ མི་སློབ་ལམ།

庚五、无学道

ལྔ་པ་མི་སློབ་ལམ་བཤད་པ་ལ་གསུམ། ཐོབ་དུས། དབྱེ་བ། སྒྲ་དོན་ནོ། །

释无学道分三：辛一、获得之时，辛二、分类，辛三、词义。

ཉ༡ ཐོབ་དུས།

辛一、获得之时

དང་པོ་ནི་ས་བཅུ་པའི་མཐར་ཤེས་སྒྲིབ་ཕྲ་མོ་སྤོང་བའི་ཆེད་དུ་རྒྱུན་མཐའི་སྒོམ་ལམ་རྡོ་རྗེ་ལྟ་བུའི་ཏིང་ངེ་འཛིན་གྱིས་དེ་བཞིན་ཉིད་ལ་ཆུ་ལ་ཆུ་བཞག་པ་ལྟར་མཉམ་པར་བཞག་བཞིན་པའི་ངང་ནས་སྒྲིབ་པ་ཐམས་ཅད་སྤངས་པའི་ཆོས་སྐུ་མངོན་

① 嘉曹杰：《心要庄严疏》，释宗根译。

དུ་བྱས་ཏེ། རྣམ་མཁྱེན་སྐད་ཅིག་དང་པོ་ཐོབ་པ་དེའི་ཚེ་མི་སློབ་ལམ་ཐོབ་པར་འཇོག་གོ །

十地之末，为断除微细所知障，由续流最后修道金刚喻定，如水注水安住真如时，现证断尽诸障法身，得一切相智第一刹那，尔时立为得无学道。

སངས་རྒྱས་མ་ཐག་པའི་ཚེ་སྐུ་བཞི་ཅིག་ཅར་དུ་ཐོབ་པ་དང་། ཆོས་སྐུ་གཉིས་དང་ལོངས་སྐུ་མངོན་དུ་བྱས་པའི་རྗེས་སུ་སྤྲུལ་སྐུ་ཐོབ་པར་བཞེད་པའི་ལུགས་གཉིས་ལས།

此有二宗：（一）成佛无间顿获四身，（二）证得二种法身及受用身后获得化身。

དང་པོ་ལྟར་ན། ལོངས་སྐུ་ཐོབ་མ་ཐག་པའི་ཚེ་སྒྲིབ་པ་སྤངས་པའི་སྤངས་པ་མཐར་ཐུག་ཐོབ་པས་ངོ་བོ་ཉིད་སྐུ་མངོན་དུ་བྱས་ལ། ཆོས་ཐམས་ཅད་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པའི་ཡེ་ཤེས་ཆོས་སྐུ་ཡང་མངོན་དུ་བྱས་པས་སྐུ་གསུམ་ཅིག་ཅར་དུ་ཐོབ་པ་དང་མཉམ་དུ་ལོངས་སྐུ་དང་དངོས་རྒྱུ་ཚོགས་པ་ཆར་གཅིག་ལ་རག་ལས་ཀྱི་འབྲེལ་པ་གྲུབ་པའི་ཚུལ་གྱིས་སྤྲུལ་སྐུ་ཡང་ཐོབ་བོ། །འོན་ཀྱང་དེའི་ཚེ་ཐོབ་བྱའི་སྤྲུལ་སྐུ་ཡོད་པར་བཞེད་མི་བཞེད་པའི་ཚུལ་གཉིས་ཡོད་དེ། སྤྲུལ་སྐུ་ལ་དེའི་སྤྲུལ་གཞིའི་ལོངས་སྐུ་སྔོན་དུ་འགྲོ་དགོས་མི་དགོས་ཀྱི་དབང་གིས་ཡིན་ནོ། །ཕྱི་མ་ལྟར་ན་སྐུ་གསུམ་མངོན་དུ་བྱས་མ་ཐག་པ་དེའི་ཚེ། སྤྲུལ་སྐུ་ཙམ་མ་ཐོབ་ལ། དེའི་སྐད་ཅིག་གཉིས་པ་ནས་སྤྲུལ་སྐུ་ཐོབ་པར་བཞེད་དོ། །འདི་ནི་སྤྲུལ་སྐུ་ལ་སྤྲུལ་གཞིའི་ལོངས་སྐུ་སྔོན་དུ་སོང་བས་ཁྱབ་པར་འདོད་པའི་ལུགས་སོ། །

若如前者，获受用身无间即获断除二障之毕竟断，因此证得自性身时，亦复证得现证诸法之智法身，是故同时顿获三身；同时，由受用身及其亲因观待同时集聚相属成立之理，亦获化身。约化身是否须其变化所依之受用身先行，有许与不许尔时已有所获化身二种理趣。若如后者，承许证得三身无间，未即获得少分化身，第二刹那乃获化身。此即许化身周遍以其所依受用身为前行之宗。

ཐོག་མར་གནས་གང་དུ་འཚང་རྒྱ་བ་ནི། ལང་ཀར་གཤེགས་པ་ལས། "འདོད་པ་ཁམས་དང་གཟུགས་མེད་དུ། །སངས་རྒྱས་རྣམ་པར་སངས་མི་རྒྱ། །གཟུགས་ཀྱི་ཁམས་ཀྱི་འོག་མིན་དུ། །འདོད་ཆགས་བྲལ་ཏེ་འཚང་རྒྱའོ། །" ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར།

最初于何处成佛？如《楞伽经》云："欲界及无色，不于彼成佛；色界究竟天，离欲得菩提。[①]"

དང་པོར་གནས་འོག་མིན་དུ་སངས་རྒྱས་ཏེ། དེ་ནས་འཛམ་བུའི་གླིང་དུ་འཚང་རྒྱ་བའི་ཚུལ་སྟོན་ནོ། །དེ་ལྟ་བུའི་འོག་

① 实叉难陀译《大乘入楞伽经》卷七，下同。

མིན་ཡང་གཙང་མའི་ནང་ཚན་གྱི་འོག་མིན་ནི་མ་ཡིན་ཏེ། ལང་གཤེགས་ལས། "གཙང་མའི་གནས་ལྔ་སྤངས་ནས་ནི། །འོག་མིན་གནས་ནི་ཉམས་དགའ་བར། །" ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །

最初于色究竟天成佛，而后示现于南赡部洲成佛。如是色究竟天非净居天内之色究竟天，如《楞伽经》云："舍五净居天，乐住色究竟。[①]"

རྟེན་གང་ལ་འཚང་རྒྱ་བ་ནི། ལྷའི་རྟེན་ལ་ཡིན་ཏེ། སྔགས་རིམ་ཆེན་མོ་ལས། "བྱང་སེམས་འཚང་རྒྱ་བའི་རྟེན་ནི་ཕར་ཕྱིན་ཐེག་པ་ལྟར་ན་འོག་ཡིན་གྱི་ལྷའི་རྟེན་ཁོ་ནར་བཞེད་དེ།" ཞེས་དང་། "ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་ཐེག་པ་ནས་གཟུགས་ཁམས་སུ་ལྷའི་རྟེན་ལ་འཚང་རྒྱ་བ་དང་།" ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །

于何所依成佛？是依天身，如《密宗道次第广论》云："是故菩萨成佛之身，于波罗蜜多乘唯应许色究竟天身。"又云："波罗蜜多乘有于色界天身成佛。[②]"

༡༢ དབྱེ་བ།

辛二、分类

གཉིས་པ་དངོས་བཏགས་མ་ཕྱེ་བར་དབྱེ་ན། ཐེག་པ་གསུམ་གྱི་མི་སློབ་ལམ་ཡོད་པ་ལས་ཉན་རང་གི་མི་སློབ་ལམ་ནི་ཐེག་པ་རང་ལམ་གྱི་མི་སློབ་ལམ་ཡིན་ཀྱང་། མི་སློབ་ལམ་དངོས་ནི་མིན་ལ། ཐེག་ཆེན་གྱི་མི་སློབ་ལམ་གྱི་དབྱེ་བ་ཙུང་ཟད་ཅིག་འོག་ནས་འཆད་པར་བྱའོ། །

若不区别实假而分，有三乘无学道：声闻、独觉无学道是自乘道之无学道，非真实无学道；大乘无学道之分类当说。

༡༣ སྒྲ་དོན།

辛三、词义

གསུམ་པ་སྒྲ་དོན་ནི། རང་གི་གོང་ན་བསླབ་པར་བྱ་བའི་ཆོས་གཞན་མེད་པའི་ལམ་ཡིན་པས་ན། མི་སློབ་ལམ་ཞེས་བྱའོ། །

无有其上更复当学余法之道，名"无学道"。

---

① 《大乘入楞伽经》卷六（《偈颂品第十》）："住色究竟天，离诸过失处。"(T16, no. 672, p. 625, c7–8) 此处汉藏不同。

② 宗喀巴大师：《密宗道次第广论》，法尊法师译。

ཆ༢ ས་བཅུའི་རྣམ་གཞག་བཤད་པ།

己二、宣说十地建立

གཉིས་པ་ས་བཅུའི་རྣམ་གཞག་བཤད་པ་ལ་གཉིས། དངོས་དང་། ཞར་བྱུང་ངོ་། །

分二：庚一、正说，庚二、附带宣说佛地。

ཇ༡ དངོས་བཤད།

庚一、正说

དང་པོ་ལ་བཞི། སའི་ངོ་བོ། དབྱེ་བ། ཡོན་ཏན་གྱི་ཁྱད་པར། སྒྲ་དོན་ནོ། །

辛一、地之体性，辛二、分类，辛三、功德差别，辛四、词义。

ཉ༡ སའི་ངོ་བོ།

辛一、地之体性

དང་པོ་ནི། སྟོང་ཉིད་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པའི་ཤེས་རབ་དང་སྙིང་རྗེ་ཆེན་པོ་གཉིས་ཀྱིས་ཟིན་པའི་སྒོ་ནས་ཡོན་ཏན་གོང་མའི་རྟེན་བྱེད་པའི་ཐེག་ཆེན་འཕགས་པའི་མཁྱེན་པ་དེ། སའི་ངོ་བོ་ཡིན།

现证空行慧及大悲心二者所摄，由此能持增上功德之大乘圣者智，即“地”体性。

ཉ༢ དབྱེ་བ།

辛二、分类

གཉིས་པ་དེ་ལ་དབྱེ་ན། འཕགས་པ་སློབ་པའི་ས་བཅུ། སངས་རྒྱས་ཀྱི་ས་དང་བཅུ་གཅིག །ས་རེ་རེ་ལའང་དོན་དམ་པའི་ས་དང་ཀུན་རྫོབ་པའི་ས་གཉིས་སོ།

若予分类，有学圣者十地及佛地共有十一，各地亦分胜义地与世俗地二。

ཉ༣ ཡོན་ཏན་གྱི་ཁྱད་པར་བཤད་པ།

辛三、宣说功德差别

གཉིས་པ་ཡོན་ཏན་གྱི་ཁྱད་པར་བཤད་པ་ལ་བདུན། ཕར་ཕྱིན་ལྷག་ཚུལ། སྐྱེ་བ་འཛིན་ཚུལ། ཡོན་ཏན་གྱི་གྲངས། རྟོགས་པའི་ཁྱད་པར། སྤངས་པའི་ཁྱད་པར། རྨི་ལམ་གྱི་རྟགས། ཡོངས་སྦྱོང་གི་ཁྱད་པར་རོ།

分七：壬一、波罗蜜多增上之理，壬二、受生之理，壬三、功德数量，壬四、证差别，壬五、断差别，壬六、梦兆，壬七、修治差别。

ཏ༡ ཕར་ཕྱིན་ལྷག་ཚུལ།

壬一、波罗蜜多增上之理

དང་པོ་ལ་བཅུ། ས་དང་པོར་སྦྱིན་པའི་ཕར་ཕྱིན་གྱི་ཉམས་ལེན་ལྷག་པར་ཐོབ། དེ་བཞིན་དུ་སྦྱར་ཏེ། གཉིས་པར་ཚུལ་ཁྲིམས། གསུམ་པར་བཟོད་པ། བཞི་པར་བརྩོན་འགྲུས། ལྔ་པར་བསམ་གཏན། དྲུག་པར་ཤེས་རབ། བདུན་པར་ཐབས། བརྒྱད་པར་སྟོབས། དགུ་པར་སྨོན་ལམ། བཅུ་པར་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ཕར་ཕྱིན་གྱི་ཉམས་ལེན་ལྷག་པར་ཐོབ་པ་ཡིན་ནོ། །

分十。初地获得布施波罗蜜多增上修持，如是配合，即第二地净戒、第三地安忍、第四地精进、第五地静虑、第六地般若、第七地方便、第八地力、第九地愿、第十地获得智波罗蜜多增上修持。

དེ་ཡང་ཉམས་ལེན་ཐོབ་ཚུལ་གྱི་དབང་དུ་བྱས་ཀྱི། གཞན་ས་བཅུ་པོ་རེ་རེ་ལའང་ཕར་ཕྱིན་བཅུ་ཀ་ཡོད་དོ། །

此依获得修持之理，然十地各自亦有十波罗蜜多。

ཏ༢ སྐྱེ་བ་འཛིན་ཚུལ།

壬二、受生之理

གཉིས་པ་ནི། ས་དང་པོ་ནས་འཛམ་བུའི་གླིང་དུ་དབང་བའི་འཁོར་ལོས་བསྒྱུར་བའི་རྒྱལ་པོར་སྐྱེ་བ་འཛིན། དེ་བཞིན་དུ་སྦྱར་ཏེ། གཉིས་པར་གླིང་བཞི། གསུམ་པར་སུམ་ཅུ་རྩ་གསུམ། བཞི་པར་འཐབ་བྲལ། ལྔ་པར་དགའ་ལྡན། དྲུག་པར་འཕྲུལ་དགའ། བདུན་པར་གཞན་འཕྲུལ་དབང་བྱེད། བརྒྱད་པར་སྟོང་དང་པོ། །དགུ་པར་སྟོང་གསུམ་པ། བཅུ་པར་གནས་གཙང་མའི་ལྷའི་བདག་པོར་སྐྱེ་བ་འཛིན་ནོ། །

初地生为领赡部洲之转轮王，如是配合，即第二地四洲之主，第三地三十三天主，第四地夜摩天主，第五地喜足天主，第六地化乐天主，第七地他化自在天主，第八地小千世界主，第九地大千世界主，第十地受生为净居天主。

ཏ༣ ཡོན་ཏན་གྱི་གྲངས།

壬三、功德数量

གསུམ་པ་ནི། ས་དང་པོ་ནས་ཡོན་ཏན་བརྒྱ་ཕྲག་བཅུ་གཉིས་ཐོབ་སྟེ། དེ་ཡང་འཇུག་པ་ལས། "དེ་ཚེ་དེ་ཡིས་སངས་རྒྱས་བརྒྱ་མཐོང་ཞིང་། །" ཞེས་སོགས་ཀྱིས་བཤད་པ་ལྟར།

初地获得十二类百数功德，如《入中论》所说："菩萨时能见百佛，得佛加持亦能知，此时住寿经百劫，亦能证入前后际，智能起入百三昧，能动能照百世界，神通教化百有情，复能往游百佛土，能正思择百法门，佛子自

身现百身，一一身有百菩萨，庄严围绕为眷属。[①]”

རྣམ་བཤད་ལས། “ས་དང་པོ་ལ་སྐད་ཅིག་གཅིག་ལ་སངས་རྒྱས་བརྒྱ་མཐོང་། དེ་དག་གིས་བྱིན་གྱིས་བརླབས་པ་ཤེས། ཏིང་ངེ་འཛིན་བརྒྱ་ལ་འཇུག འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་བརྒྱ་གཡོ། བགྲུར་འགྲོ། འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་བརྒྱ་སྣང་བར་བྱེད། སེམས་ཅན་བརྒྱ་སྨིན། བསྐལ་པ་བརྒྱར་གནས། དེ་དག་གི་སྔོན་དང་ཕྱི་མའི་མཐར་འཇུག ཆོས་སྒོ་བརྒྱ་འབྱེད། ལུས་བརྒྱ་སྟོན། ལུས་རེ་རེ་ལའང་བྱང་སེམས་ཀྱི་འཁོར་བརྒྱ་ཕྲག་རེ་སྟོན་” ཅེས་གསུངས་པ་ལྟར་ཐོབ་ལ།

《心要庄严疏》云：“初地于一刹那能见百佛，了知彼等为作加持，入百三昧，震动百世界，复能往游照百世界，成熟百有情，能住百劫，及入彼等前后边际，启百法门，示现百身，一一身现百数菩萨而为眷属。[②]”此中所说皆能获得。

དེ་བཞིན་དུ་ས་གཉིས་པར་སྔར་བཤད་པའི་ཡོན་ཏན་དེ་དག་སྟོང་ཕྲག་བཅུ་གཉིས་གསུམ་པར་འབུམ་ཕྲག་བཅུ་གཉིས། བཞི་པར་བྱེ་བ་བརྒྱ་ཕྲག་བཅུ་གཉིས། ལྔ་པར་བྱེ་བ་སྟོང་ཕྲག་བཅུ་གཉིས། དྲུག་པར་ཁྲག་ཁྲིག་བརྒྱ་ཕྲག་བཅུ་གཉིས། བདུན་པར་ཕྲག་ཁྲིག་འབུམ་ཕྲག་བཅུ་གཉིས། བརྒྱད་པར་སྟོང་གསུམ་གྱི་རྡུལ་དང་མཉམ་པ། དགུ་པར་སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་གྲངས་མེད་པ་འབུམ་ཕྲག་བཅུའི་རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཀྱི་གྲངས་དང་མཉམ་པ། བཅུ་པར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཞིང་བརྗོད་དུ་མེད་པའི་ཡང་བརྗོད་དུ་མེད་པའི་རྡུལ་གྱི་གྲངས་དང་མཉམ་པའི་ཡོན་ཏན་དེ་རྣམས་ཐོབ་སྟེ། གཙོ་བོར་རྗེས་ཐོབ་ཀྱི་གནས་སྐབས་སུ་འབྱུང་ངོ་། །

如是，第二地获得十二千数如前所说功德，第三地十二百千数、第四地十二百俱胝数、第五地十二千俱胝数、第六地十二百千俱胝数、第七地十二百千俱胝那由他数、第八地等同三千世界微尘数、第九地等同百万阿僧祇三千大千世界微尘数、第十地等同不可说不可说佛刹微尘数之功德。此等主要于后得位生起。

ད༤ རྟོགས་པའི་ཁྱད་པར།

壬四、证差别

བཞི་པ་ནི། ས་དང་པོར་ཆོས་དབྱིངས་ཀུན་དུ་འགྲོ་བའི་དོན་རྟོགས་པ་ནས། བཅུ་པར་ཆོས་ཉིད་རྟོགས་པ་ལས་ལ་དབང་བའི་རྟོགས་པའི་བར་ཐོབ་བོ། །

① 月称：《入中论》，法尊法师译。

② 嘉曹杰：《心要庄严疏》，宗根法师译。

初地获得通达法界遍行之义，乃至第十地获得证业自在通达法性[①]。

ད༥ སྤངས་པའི་ཁྱད་པར།

壬五、断差别

ལྔ་པ་ནི། སྔར་བཤད་ཟིན་ཅིང་། གཞན་ཡང་ས་རེ་རེར་ཀུན་ཏུ་རྨོངས་པ་གཉིས་གཉིས་ཀྱང་སྤོང་བར་བཤད་པ་ལྟར་རོ། །

前已说讫。亦如释云：于各地中各断二种愚痴。[②]

①《辩中边论》卷上（《辩障品第二》）：“于地功德有别障者，颂曰：**遍行与最胜，胜流及无摄，相续无差别，无杂染清净，种种法无别，及不增不减，并无分别等，四自在依义，于斯十法界，有不染无明，障十地功德，故说为十障。**论曰：于遍行等十法界中有不染无知，障十地功德，如次建立为十地障。谓初地中所证法界名遍行义，由通达此，证得自他平等法性。第二地中所证法界名最胜义，由通达此，作是思惟：是故我今于同出离一切行相应遍修治。是为勤修相应出离。第三地中所证法界名胜流义，由通达此，知所闻法是净法界最胜等流。为求此法，设有火坑量等三千大千世界，投身而取，不以为难。第四地中所证法界名无摄义，由通达此，乃至法爱亦皆转灭。第五地中所证法界名为相续无差别义，由通达此，得十意乐平等净心。第六地中所证法界名无杂染无清净义，由通达此，知缘起法无染无净。第七地中所证法界名种种法无差别义，由通达此，知法无相，不行契经等种种法相中。第八地中所证法界名不增不减义，由通达此，圆满证得无生法忍，于诸清净杂染法中不见一法有增有减。有四自在：一无分别自在，二净土自在，三智自在，四业自在。法界为此四种所依，名四自在所依止义。第八地中唯能通达初二自在所依止义。第九地中亦能通达智自在所依义，圆满证得无碍解故。第十地中复能通达业自在所依义，随欲化作种种利乐有情事故。”(T31, no. 1600, p. 468, a8–b10) 另见《摄大乘论·彼修差别分第六》、《成唯识论》卷十等。

②《解深密经》卷四，《地波罗蜜多品第七》：“善男子，此诸地中有二十二种愚痴、十一种麁重为所对治。谓于初地有二愚痴：一者执着补特伽罗及法愚痴，二者恶趣杂染愚痴；及彼麁重为所对治。于第二地有二愚痴：一者微细误犯愚痴，二者种种业趣愚痴；及彼麁重为所对治。于第三地有二愚痴：一者欲贪愚痴，二者圆满闻持陀罗尼愚痴；及彼麁重为所对治。于第四地有二愚痴：一者等至爱愚痴，二者法爱愚痴；及彼麁重为所对治。于第五地有二愚痴：一者一向作意弃背生死愚痴，二者一向作意趣向涅盘愚痴；及彼麁重为所对治。于第六地有二愚痴：一者现前观察诸行流转愚痴，二者相多现行愚痴；及彼麁重为所对治。于第七地有二愚痴：一者微细相现行愚痴，二者一向无相作意方便愚痴；及彼麁重为所对治。于第八地有二愚痴：一者于无相作功用愚痴，二者于相自在愚痴；及彼麁重为所对治。于第九地有二愚痴：一者于无量说法、无量法句文字、后后慧辩陀罗尼自在愚痴，二者辩才自在愚痴；及彼麁重为所对治。于第十地有二愚痴：一者大神通愚痴，二者悟入微细秘密愚痴；及彼麁重为所对治。于如来地有二愚痴：一者于一切所知境界极微细着愚痴，二者极微细碍愚痴；及彼麁重为所对治。善男子！由此二十二种愚痴及十一种麁重故，安立诸地；而阿耨多罗三藐三菩提离彼系缚。”(T16, no. 676, p. 704, b6-c4)

ད༦ རྨི་ལམ་གྱི་རྟགས།

壬六、梦兆

དྲུག་པ་ནི། ས་དང་པོར་སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་རིན་པོ་ཆེའི་གཏེར་བྱེ་བ་ཁྲག་ཁྲིག་བརྒྱ་སྟོང་གིས་གང་བར་རྨི་བ་ནས། ས་བཅུ་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་སྐུ་གསེར་གྱི་མདོག་ཅན་ལ་ཚངས་པ་བྱེ་བ་ཁྲག་ཁྲིག་བརྒྱ་སྟོང་དུ་མས་བསྐོར་བ་རྨི་བའི་བར་གསེར་འོད་ལས་བཤད་པ་ལྟར་འབྱུང་ངོ་། །

如《金光明经》中所说，初地梦见三千大千世界充满百千万亿那由他宝藏，乃至第十地梦见如来金身，百千万亿那由他数梵王周匝围绕。①

ད༧ ཡོངས་སྦྱོང་གི་ཁྱད་པར་རོ།

壬七、修治差别

བདུན་པ་ནི། ས་དང་པོ་ལ་ཡོངས་སྦྱོང་བཅུ། གཉིས་པ་ལ་བརྒྱད། གསུམ་པ་ལ་ལྔ། བཞི་པ་ལ་བཅུ། ལྔ་པ་ལ་བཅུ། དྲུག་པ་ལ་བཅུ་གཉིས། བདུན་པ་ལ་ཉི་ཤུ། བརྒྱད་པ་ལ་བརྒྱད། དགུ་པ་ལ་བཅུ་གཉིས་ཡོད་པར་བཤད་ཅིང་། བཅུ་པ་ལ་ཡོངས་སྦྱོང་གི་གྲངས་གསལ་བར་མ་བཤད་ཀྱང་ས་དེའི་སྐྱོན་སེལ་ཞིང་ཡོན་ཏན་རྫོགས་པར་བྱེད་པའི་ཡེ་ཤེས་ཡོད་པས་ཡོངས་སྦྱོང་ནི་ཡོད་དོ། །

说初地有十修治，第二地有八，第三地有五，第四地有十，第五地有十，第六地有十二，第七地有二十，第八地有八，第九地有十二，第十地修治之数虽未明示，然此地有除过圆德之智，故有修治②。

①《金光明最胜王经》卷四（《最净地陀罗尼品第六》）："善男子！初地菩萨是相先现，三千大千世界，无量无边种种宝藏，无不盈满，菩萨悉见。善男子！二地菩萨是相先现，三千大千世界地平如掌，无量无边种种妙色，清净珍宝庄严之具，菩萨悉见。善男子！三地菩萨是相先现，自身勇健，甲仗庄严，一切怨贼，皆能摧伏，菩萨悉见。善男子！四地菩萨是相先现，四方风轮种种妙花，悉皆散洒，充布地上，菩萨悉见。善男子！五地菩萨是相先现，有妙宝女，众宝璎珞周遍严身，首冠名花以为其饰，菩萨悉见。善男子！六地菩萨是相先现，七宝花池有四阶道，金砂遍布，清净无秽，八功德水皆悉盈满，嗢钵罗花、拘物头花、分陀利花随处庄严，于花池所，游戏快乐，清凉无比，菩萨悉见。善男子！七地菩萨是相先现，于菩萨前，有诸众生应堕地狱，以菩萨力，便得不堕，无有损伤，亦无恐怖，菩萨悉见。善男子！八地菩萨是相先现，于身两边，有师子王以为卫护，一切众兽悉皆怖畏，菩萨悉见。善男子！九地菩萨是相先现，转轮圣王无量亿众围遶供养，顶上白盖，无量众宝之所庄严，菩萨悉见。善男子！十地菩萨是相先现，如来之身，金色晃耀，无量净光，悉皆圆满，有无量亿梵王围遶，恭敬供养，转于无上微妙法轮，菩萨悉见。"(T16, no. 665, p. 419, b7–c3)

② 详见《现观庄严论》第一品"地资粮"部分。

༡༤ སྒྲ་དོན།

辛四、词义

བཞི་པ་སྒྲ་དོན་ནི། ཡོན་ཏན་གོང་མ་གོང་མའི་རྟེན་བྱེད་ཅིང་འཕེལ་བར་བྱེད་པས་ན་ས་ཞེས་བྱའོ། །ས་བཅུ་སོ་སོའི་ངེས་ཚིག་ནི། མདོ་སྡེ་རྒྱན་ལས་ཤེས་པར་བྱ་སྟེ། འདིར་མང་དུ་དོགས་ལ། མིང་ཙམ་ནི། ས་དང་པོ་རབ་ཏུ་དགའ་བ། གཉིས་པ་དྲི་མ་མེད། གསུམ་པ་འོད་བྱེད་པ། བཞི་པ་འོད་འཕྲོ་བ། ལྔ་པ་སྦྱང་དཀའ་བ། དྲུག་པ་མངོན་དུ་གྱུར་པ། བདུན་པ་རིང་དུ་སོང་བ། བརྒྱད་པ་མི་གཡོ་བ། དགུ་པ་ལེགས་པའི་བློ་གྲོས། བཅུ་པ་ཆོས་ཀྱི་སྤྲིན་དང་། བཅུ་གཅིག་པ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ས་ལ་ནི་ཀུན་ཏུ་འོད་ཅེས་བྱའོ། །

能持上上功德，且令上上转增，故名为“地”。十地各别训释，当由《经庄严论》了知，此处恐繁，仅举其名：初地名为“极喜地”，第二地名“无垢地”，第三地名“发光地”，第四地名“焰慧地”，第五地名“难胜地”，第六地名“现前地”，第七地名“远行地”，第八地名“不动地”，第九地名“善慧地”，第十地名“法云地”，第十一佛地名“普光地”。

གཞན་ཡང་། དམན་པའི་ས་ལ་རིགས་ཀྱི་ས། མཐོང་བའི་ས། སྲབ་པའི་ས་སོགས་བརྒྱད་ཡོད་ཀྱང་། དེ་དག་ནི་དམན་པའི་ས་ཞེས་བྱ་ཡང་། ས་དངོས་ཀྱི་ཐ་སྙད་འཇོག་དཀའ་སྟེ། དེ་ཐོབ་པས་ས་ཐོབ་པར་འཇོག་ཏུ་མི་རུང་བའི་ཕྱིར་རོ། །

又，小乘地有种姓地、见地、薄地等八[①]。此等虽名为“小乘地”，然难安立真实“地”之名言，以由得此不堪立为得地故。

དེ་ཡང་ས་ལམ་གཉིས་སུ་ཕྱེ་བའི་ས་ཡིན་གྱི། འབྱུང་བཞིའི་ནང་ཚན་གྱི་ས་ལ་གནས་པ་ལ་ས་ལ་གནས་ཞེས་པ་ནི་འཇིག་རྟེན་གྱི་གྲགས་པ་ཡིན་ཀྱང་བཏང་སྙོམས་སུ་བྱ་སྟེ། དཔེར་ན། འཇིག་རྟེན་གྲགས་པའི་དབང་དུ་བྱས་པའི་ལམ་དུ་འགྲོ་

---

① 克主丹巴达杰《般若总义》：“声闻加行道，于声闻种姓不错乱之证悟，为(1)种姓地；自阿罗汉，下数第八之预流向地，为(2)八人地；现观四谛，证预流果，是为(3)见地；倍离欲故，证一来果，是为(4)薄地；已离欲界九品欲贪之现行分，证不还果，为(5)离欲地；现证断除烦恼，证声闻阿罗汉，为(6)已办地；余二果向现观，名(7)声闻地，作为一处；独觉现观，为(8)独觉地。”

经论中另有一说，始于“见白地”（或译“净观地”、“乾慧地”），不列“声闻地”。嘉木样二世贡却吉美旺波：《地道建立》，法尊法师译：“若就经论总轨，而立小乘八地者，谓：见白地、种性地、八人地、见地、薄地、离欲地、已办地、独觉地。举列如次：声闻资粮道名见白地，以是初见白净法之道故；声闻加行道名种性地，种性无乱从此得故；预流向现观，名八人地，向果八位初从此得故；预流果现观，名为见地，以出世道最初现见人无我故；一来果现观，名为薄地，已断欲惑三分之二，令微薄故；不还果现观，名离欲地，于欲烦恼皆离贪故；声闻阿罗汉现观，名已办地，自道所作已办讫故；独觉现观，名独觉地，是最后有不依师教，具斯功德之智故。”

བ་ལ་ནི། ལམ་དུ་ཞུགས་ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་ཡོད་ཀྱང་འདིར་མི་འདོད་པ་བཞིན་ནོ། །

又，此为地、道二分之“地”。住四大种内分之“地”而谓“住地”，世虽共许，此当舍置；如世虽于行道之人许“入道”名言，然非此处所指。

ཛ༢ ཞར་བྱུང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ས་བཤད་པ།

庚二、附带宣说佛地

གཉིས་པ་ཞར་བྱུང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ས་བཤད་པ་ལ་གསུམ། སའི་དབྱེ་བ། སྐུའི་དབྱེ་བ། འཕྲིན་ལས་ཀྱི་དབྱེ་བའོ། །

分三：辛一、地之分类，辛二、身之分类，辛三、事业分类。

ཉ༡ སའི་དབྱེ་བ།

辛一、地之分类

དང་པོ་ནི། སངས་རྒྱས་ཀྱི་ས་དང་རྣམ་མཁྱེན་དོན་གཅིག་ཀྱང་། ལྡོག་པའི་སྒོ་ནས་དབྱེ་ན་ཇི་ལྟ་ཇི་སྙེད་མཁྱེན་པའི་ཡེ་ཤེས་མཐར་ཐུག་གཉིས། སྡེ་ཚན་གྱི་སྒོ་ནས་དབྱེ་ན་ཟག་མེད་ཡེ་ཤེས་ཉེར་གཅིག་གམ། ཟག་མེད་ཀྱི་ཡོན་ཏན་བརྒྱ་ཞེ་བཞི། དེས་ན་ཁ་ཅིག སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཞིང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་སར་འདོད་པ་ནི་འཐད་པ་མ་ཡིན་ཏེ། དེ་ལྟ་ན་སངས་རྒྱས་ཀྱི་སར་གནས་པའི་སེམས་ཅན་ཀྱང་ཡོད་པར་ཐལ་བའི་ཕྱིར་རོ། །

佛地与一切相智同义，由返体门分为究竟如所有智与究竟尽所有智二种，由类别门分为二十一无漏智或百四十四无漏功德。因此，有许“佛刹为佛地”。此不应理，以若如是，则有住佛地之有情故。

ཉ༢ སྐུའི་དབྱེ་བ།

辛二、身之分类

གཉིས་པ་ནི། སྤྱིར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་སྐུ་ལ། ཆོས་སྐུ། ལོངས་སྐུ། སྤྲུལ་སྐུ་གསུམ་དང་། ཆོས་སྐུ་ལའང་སྤངས་པ་ཆོས་སྐུ་དང་། ཡེ་ཤེས་ཆོས་སྐུ་གཉིས་སུ་ཕྱེ་ནས་སྐུ་བཞིའོ། །

佛身总分法身、受用身、化身；法身亦分离垢法身与智法身，由此而有四身。

ཉ༣ འཕྲིན་ལས་ཀྱི་དབྱེ་བ།

辛三、事业分类

གསུམ་པ་འཕྲིན་ལས་ལ་དབྱེ་ན་ཉེར་བདུན་ནོ། །སྐུའི་མཛད་པའི་ཁྱད་པར་ནི། རྒྱུད་བླ་མ་ལས། “ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ལས་མ་གཡོས་པར། །སྤྲུལ་པའི་རང་བཞིན་སྣ་ཚོགས་ཀྱིས། །” ཞེས་པ་ནས། “སྲིད་པ་ཇི་སྲིད་གནས་པར་སྟོན། །” ཞེས་པའི་བར་དང་།

事业分为二十七种。身所作差别，《宝性论》云：“法身不动中，种种变化性。大师1.受生生，于喜足天殁，2.入胎及3.降诞，4.善巧工巧处，5.妃眷中嬉戏，6.出家修7.苦行，8.来至菩提藏，9.摧伏诸魔军，10.觉悟11.转法轮，12.入涅槃事业，于诸不净刹，有住而示现。①”

འདུག་པ་ལས་ཀྱང་། “དང་པོའི་ཐུགས་བསྐྱེད་བྱང་ཆུབ་སྙིང་པོའི་བར། །དེ་དག་སྤྱོད་ཀུན་དངོས་རྣམས་མིག་འཕྲུལ་གྱིས། །རང་བཞིན་མཁྱེན་ནས་བདག་བཞིན་བ་སྤྱུ་ཡི། །ཁྱང་བུར་དུས་གཅིག་ལ་ནི་གསལ་བར་སྟོན། །དེ་བཞིན་དུས་གསུམ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དང་། །རང་རྒྱལ་འཕགས་པ་ཉན་ཐོས་མ་ལུས་ཀྱི། །སྤྱོད་དང་དེ་ལྷག་སྐྱེ་བོ་གནས་སྐབས་ནི། །ཐམས་ཅད་བ་སྤུའི་ཁྱང་བུར་གཅིག་ཆ་སྟོན། །དག་པ་འདི་ནི་བཞེད་པ་འདུག་པ་ཡིས། །རྡུལ་གཅིག་ཡུལ་ལ་མཁའ་གཏུགས་འཇིག་རྟེན་དང་། །འཇིག་རྟེན་མཐའ་ཡས་ཕྱོགས་ཁྱབ་རྡུལ་སྟོན་མོད། །རྡུལ་རགས་མི་འགྱུར་འཇིག་རྟེན་ཕྲ་མི་འགྱུར། །” ཞེས་འབྱུང་བ་ལྟར་སྟོན་པ།

亦如《入中论》云：“彼初发心至菩提，一切诸行如己行，由知诸法同幻性，于一毛孔能顿现。如是三世诸菩萨，独觉声闻一切行，及余一切异生位，一毛孔中皆顿现。此清净行随欲转，尽空世界现一尘，一尘遍于无边界，世界不细尘不粗。②”

གསུང་གི་ཁྱད་ཆོས་ནི། བདེན་པ་པོའི་ལེའུ་ལས། “འདི་ལྟར་སེམས་ཅན་ཀུན་གྱིས་ངེས་པའི་ཚིག །མང་པོ་དག་གིས་དུས་གཅིག་ཞུ་ཞུས་ཀྱང་། །སེམས་ཀྱིས་སྐད་ཅིག་གཅིག་ལ་ཐུགས་ཆུད་ནས། །གསུང་དབྱངས་གཅིག་གིས་སོ་སོར་ལན་ཀྱང་འདེབས། །” ཞེས་པ་བཞིན་དང་།

语差别法，如《谛者品》云：“若诸有情于一时，发多定语而请问，一刹那心遍证知，由一音酬各各问。③”

ཐུགས་ཀྱི་ཁྱད་པར་ནི། “བསྟུགས་འོས་བསྟུགས་བསྟོད་ལས། ཁྱོད་འབའ་ཞིག་གི་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས། །ཤེས་བྱ་མཐའ་དག་ཁྱབ་ལགས་ཀྱིས། །” ཞེས་དང་། “བཅོམ་ལྡན་དུས་གསུམ་གཏོགས་པའི་ཆོས། །རྣམ་ཀུན་འབྱུང་གནས་ཐམས་ཅད་ནི། །ལག་མཐིལ་སྐྱུ་རུ་ར་ལྟ་བུར། །ཁྱོད་ཀྱི་ཐུགས་ཀྱི་སྤྱོད་ཡུལ་འགྱུར། །” ཞེས་དང་། “བདེན་གཉིས་རང་འགྲེལ་ལས་ཀྱང་། མཁྱེན་པའི་ཡེ་ཤེས་གཅིག་གིས་ནི། །ཤེས་བྱའི་དཀྱིལ་འཁོར་ཀུན་ཁྱབ་ཅན། །” ཅེས་གསུངས་པ་ལྟར་རོ། །དེ་དག

① 《辨宝性大乘上续论》（江波译）。有住而示现：乃至三有安住而示现。

② 引自《入中论》（法尊法师译）。

③《大萨遮尼乾子所说经》卷六，《如来无过功德品第八》：“所有众生界，众生所摄，彼一一众生言音不同，一时各各作百千种种种异问，彼一一众生所问之事，余不重问，能以一念相应智慧，以一音答尔所众生，能令一时各得其解。”(T09, no. 272, p. 343, c20-24)

ཉི་མཚོན་པ་ཙམ་སྟེ། རྒྱས་པར་གཞན་དུ་ཤེས་པར་བྱའོ།། ༈ །།

意差别法，如《赞应赞》云：“唯尊智能遍，一切所知事。”又云：“世尊堕时法，一切种生本，如掌中酸果，是尊意行境。[①]”及如《二谛论自释》云：“智尊以一智，遍所知坛城。”此唯略标，当于别处广为了知。

① 《菩提道次第广论》宗喀巴大师造，法尊法师译。

ན་མོ་བཛྲ་དྷ་ར་ཡེ།

敬礼金刚持！

ཀ༢ འཕྲོས་དོན་སྔགས་ཀྱི་ལམ་བགྲོད་ཚུལ་ཅུང་ཟད་འཆད་པ།

甲二、附带略说趣行密宗道之理

གཉིས་པ་འཕྲོས་དོན་སྔགས་ཀྱི་ལམ་བགྲོད་ཚུལ་ཅུང་ཟད་འཆད་པ་ལ་གཉིས། ཐེག་པ་སྤྱིའི་དབང་དུ་བྱས་པ་དང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་བཤད་པའོ། །

分二：乙一、依共乘说，乙二、分别宣说。

ཁ༡ ཐེག་པ་སྤྱིའི་དབང་དུ་བྱས་པ།

乙一、依共乘说

དང་པོ་ནི། སྐྱབས་སུ་འགྲོ་བ་དང་ངེས་འབྱུང་བྱམས་སྙིང་རྗེ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་ཡང་དག་པའི་ལྟ་བ་དང་། སྤྱོད་པ་ཕྱིན་དྲུག་དང་བསྡུ་བཞི་བསླབ་པ་གསུམ་ལ་སོགས་པ་ནི་སྔགས་དང་ཕར་ཕྱིན་ཐེག་པ་གཉིས་ཀའི་ལམ་གྱི་གཞིར་བྱེད་དགོས་པ་འདྲ་ཞིང་། ས་བཅུ་དང་ལམ་ལྔའི་དབྱེ་བ་ཡོད་པའང་འདྲའོ། །

归依、出离心、慈、悲、菩提心、正见，及六波罗蜜多、四摄之行、三学等，此等同应作为密乘与波罗蜜多乘二道所依；同具十地、五道分类。

ཁ༢ བྱེ་བྲག་ཏུ་བཤད་པ།

乙二、分别宣说

གཉིས་པ་ལ་གཉིས། སྔགས་སྤྱི་དང་། བླ་མེད་ཀྱི་ལམ་འགྲོད་ཚུལ་ལོ། །

分二：丙一、总趣行密乘道之理，丙二、趣行无上道之理。

ག༡ སྔགས་ལམ་སྤྱིའི་འགྲོད་ཚུལ།

丙一、总趣行密乘道之理

དང་པོ་ནི། སྔགས་ལ་འཇུག་པའི་རྟེན་གྱི་གང་ཟག་ལ་ནི། སངས་རྒྱས་ཐོབ་འདོད་ཞིག་ངེས་པར་དགོས་ལ། དེ་ཡང་ཐོག་མར་དབང་བསྐུར་ལེགས་པར་ཐོབ་ནས་དམ་ཚིག་དང་སྡོམ་པ་སྲུང་བ་ལམ་གྱི་གཞིར་བྱེད་དགོས་པ་ནི་རྒྱུད་སྡེ་བཞི་ཀ་ལ་མཚུངས་སོ། །

趣入密乘之所依补特伽罗，定须希求成佛，此复最初应以善受灌顶、守护三昧耶律仪作为道之所依，四续皆同。

སྤྱིར་ཟབ་གསལ་གཉིས་མེད་ཀྱི་ལྷའི་རྣལ་འབྱོར་ཉམས་སུ་ལེན་དགོས་པ་ནི་རྒྱུད་སྡེ་བཞི་ཀ་ལའང་འདྲ་ཞིང་། རྒྱུད་སྡེ་འོག་མ་གསུམ་གྱི་སྐབས་སུ་གཙོ་བོ་དེའི་སྒོ་ནས་ལམ་བགྲོད་པ་ཡིན་ལ། འོན་ཀྱང་བྱ་སྤྱོད་གཉིས་ཀྱི་སྐབས་འཚང་རྒྱ

ཚུལ་སོགས་ཕལ་ཆེར་ཕར་ཕྱིན་ཐེག་པ་དང་འདྲ་བར་བཤད་ཅིང་། རྣལ་འབྱོར་རྒྱུད་ཀྱིས་ནི་མངོན་བྱང་ལྔ[①] འི་སྒོ་ནས་འཚང་རྒྱ་བར་འདོད་དོ། །

总应修持深明不二天瑜伽，四续皆同，而下三续分位主由此门入道。事续、行续二分位中成佛理等，多分同于波罗蜜多乘，然瑜伽续许由五现证之门成佛。

ག༢ བླ་མེད་ཀྱི་ལམ་འགྲོད་ཚུལ།

丙二、趣行无上道之理

གཉིས་པ་བླ་མེད་ལ་གསུམ། བསྐྱེད་རིམ་དང་། རྫོགས་རིམ་གྱི་བགྲོད་ཚུལ། དེ་ས་ལམ་དང་སྦྱོར་ཚུལ་ལོ། །

分三：丁一、趣行生起次第之理，丁二、趣行圆满次第之理，丁三、配合地道之理。

ང༡ བསྐྱེད་རིམ་གྱི་བགྲོད་ཚུལ།

丁一、趣行生起次第之理

དང་པོ་ནི། བསྐྱེད་རིམ་གྱི་སྐབས་སུ་སྦྱང་གཞི་སྐྱེ་འཆི་བར་དོ་གསུམ་ཡིད་དོར་སྦྱོང་ཞིང་། སྐུ་གསུམ་ལམ་འཁྱེར་དུ་བྱེད་པའི་སྒོ་ནས་རྫོགས་རིམ་གྱི་རྒྱུད་སྨིན་པར་བྱེད་པའི་ཚུལ་གྱིས་ལམ་བགྲོད་པ་ཡིན་གྱི། ཕར་ཕྱིན་ཐེག་པ་དང་རྒྱུད་སྡེ་འོག་མ་གསུམ་གྱི་སྐབས་སུ་མ་ཟད། བསྐྱེད་རིམ་ཁོ་ནས་ཀྱང་འཚང་རྒྱ་བར་མི་ནུས་སོ། །

生起次第分位，心中修习所净之基生有、死有、中有三者，由三身转为道用之门，成熟圆满次第相续。即以此理趣行于道。不唯波罗蜜多乘与下三续部分位不能成佛，仅由生起次第亦不能成佛。

དེ་ཡང་སྔ་མ་གཉིས་ཀྱི་སྐབས་སུ་ས་བཅུ་པའི་བར་དུ་བགྲོད་ནུས་ཀྱང་མཐར་སྲིད་པ་ཐ་མའི་ཚེ་བླ་མེད་ཀྱི་ལམ་དུ་འཇུག་དགོས་ལ། དེའི་འཇུག་པའི་སྐབས་ནི་རྫོགས་རིམ་གྱི་མཐོ་ས་ནས་ཡིན་གྱི། བསྐྱེད་རིམ་ནས་མིན་ནོ། །

复于前二分位，乃至第十地皆能趣行；然最后有之末，应趣入无上道。入彼分位，乃从圆满次第之殊胜地，非从生起次第。

བསྐྱེད་རིམ་གྱི་སྐབས་སུ་མ་ཟད། རིམ་གཉིས་ཀྱི་སྐབས་སུ་སྦྱང་གཞི་ནི་རང་ལ་ཡོད་པ་དང་འབྱུང་འགྱུར་གྱི་སྐྱེ་འཆི་བར་དོ་གསུམ་ཡིན་ལ། སྦྱོང་བྱེད་ནི་རིམ་པ་དང་པོའི་སྐབས་སུ་འཆི་བ་དང་རྣམ་པ་མཐུན་པའི་ཆོས་སྐུ་སྟོང་ཉིད་སྒོམ་པ། བར་དོ་དང་རྣམ་པ་མཐུན་པའི་ལོངས་སྐུ་སྒོམ་པ། སྐྱེ་བ་དང་རྣམ་པ་མཐུན་པའི་སྤྲུལ་སྐུ་སྒོམ་པར་བྱེད་པ་སྟེ་གསུམ་དང་།

---

① བསྐྱེད་རིམ་གྱི་ལྔ་སྐུའི་སྒོམ་ཚུལ་ཞིག་སྟེ། ཟླ་བ་ལས་བྱང་ཆུབ་པ། ཉི་མ་ལས་བྱང་ཆུབ་པ། ས་བོན་ལས་བྱང་ཆུབ་པ། ཕྱག་མཚན་ལས་བྱང་ཆུབ་པ། སྐུ་རྫོགས་ལས་བྱང་ཆུབ་པའོ། །《དུང་དཀར་ཚིག་མཛོད།》

དེས་སྦྱངས་པའི་འབྲས་བུ་ནི། རང་གིས་འཐོབ་འགྱུར་གྱི་འབྲས་བུ་ཆོས་སྐུ་ལོངས་སྐུ་སྤྲུལ་སྐུ་གསུམ་མོ། །གཞི་དང་ལམ་དུས་སུ་སྐུ་གསུམ་གྱི་ཐ་སྙད་བྱེད་ཀྱང་། དེ་དག་དངོས་མིན་ནོ། །

不唯生起次第分位，二种次第分位所净基皆为本有及当来之生有、死有、中有三者；能净者，第一次第分位修习相顺死有法身空性、相顺中有之受用身，及相顺生有之化身；由此所净之果，即自所当得之果法身、受用身及化身。事、道之时，虽立三身之名，然非真实三身。

ལམ་གྱི་སྲོག་གམ་གནད་བསྡུས་པའི་གཙོ་བོ་ནི། རྒྱ་ཆེ་བ་ལྷའི་འཁོར་ལོ་དང་། ཟབ་པ་སྟོང་ཉིད་སྒོམ་པ་གཉིས་ཡིན་ཏེ། སྔ་མས་གཟུགས་སྐུ་དང་ཕྱི་མས་ཆོས་སྐུ་འགྲུབ་པའི་ལག་རྗེས་འཇོག་པའི་ཕྱིར་རོ། །

道命或道要，为修广大天轮及修甚深空性二者，以立前者能成色身，后者能成法身之成就故。

དེ་དག་གི་ཁྱད་པར་རྒྱས་པར་ནི་བསྐྱེད་རིམ་སོགས་ནས་ཤེས་པར་བྱའོ། །ལམ་དང་སྦྱོར་ཚུལ་ནི་འོག་ཏུ་འཆད་ལ། མངོན་བྱང་ལྔ་དང་སྦྱོར་བ་ཡང་ཆོས་མཐུན་ཡིན་གྱི། དེ་དངོས་མིན་ནོ།། །།

此等广差别，当从生起次第等中了知。配合于道之理，下文当说。配合五现证虽为相似，然非真实。

ང༧ རྫོགས་རིམ་གྱི་བགྲོད་ཚུལ།

丁二、趣行圆满次第之理

གཉིས་པ་རྫོགས་རིམ་གྱི་ལམ་འཆད་པ་ལ་གཉིས། རྫོགས་རིམ་དུ་འཕོས་པའི་དུས་དང་། དབྱེ་བ་གོ་རིམ་དང་བཅས་པའོ། །

分二：戊一、转升圆满次第之时，戊二、分类及次第等。

ཅ༧ རྫོགས་རིམ་དུ་འཕོས་པའི་དུས།

戊一、转升圆满次第之时

དང་པོ་ནི། བསྒོམས་སྟོབས་ཀྱིས་རླུང་དབུ་མར་ཞུགས་གནས་ཐིམ་གསུམ་བྱས་པ་ལས་བྱུང་བའི་བདེ་ཆེན་གྱི་ཡེ་ཤེས་ནམ་རང་རྒྱུད་ལ་སྐྱེས་པ་དེའི་ཚེ་བསྐྱེད་རིམ་ནས་རྫོགས་རིམ་དུ་འཕོས་པར་འཇོག་སྟེ། རྫོགས་རིམ་མ་ལུས་པར་རྒྱུད་ལ་སྐྱེ་བ་ལ་བསྐྱེད་རིམ་མཐར་ཕྱིན་དགོས་ཀྱང་། ཆ་ཤས་འགའ་ནི་བསྐྱེད་རིམ་མཐར་མ་ཕྱིན་པ་ལའང་འབྱུང་བར་བཤད་དོ། །

由修持力，令风入、住、融于中脉，由此所生大乐之智，何时于自相续生起，尔时立为从生起次第转升圆满次第。盖相续中圆满次第圆满生起，生

起次第须臻究竟。然或释云：生起次第未臻究竟，亦能生起圆满次第。

ཅ༢ དབྱེ་བ་གོ་རིམ་དང་བཅས་པ།

戊二、分类及次第等

གཉིས་པ་དེ་ལ་དབྱེ་ན། ལུས་དབེན་སྔོན་དུ་སོང་བའི་ངག་དབེན། སེམས་དབེན། སྒྱུ་ལུས། འོད་གསལ། ཟུང་འཇུག་དང་ལྔ་སྟེ། ལུས་དབེན་ལོགས་སུ་བགྲང་བས་དྲུག་ཏུ་འགྱུར་རོ། །

若予分类，有身远离先行之语远离、心远离、幻身、光明、双运五者。计身远离，则成六法。

ལུས་དབེན། ངག་དབེན། སེམས་དབེན་གསུམ་གྱིས་རིམ་པ་བཞིན་དུ་ལུས་ངག་ཡིད་གསུམ་ཐ་མལ་དུ་འཛིན་པའི་སྣང་ཞེན་གྱི་དྲི་མ་ཕལ་ཆེར་སྦྱངས་ནས་སྐུ་གསུང་ཐུགས་རྡོ་རྗེ་གསུམ་འགྲུབ་པའི་ནུས་པ་ཁྱད་པར་ཅན་འཇོག་གོ །

身远离、语远离、心远离三者，如其次第，身、语、意三庸常相执之垢染多分净治后，立为成就身、语、意三金刚之殊胜堪能。

རིམ་ལྔའི་གོ་རིམ་ནི། ལུས་དབེན་དང་ངག་དབེན་གཉིས་སྔོན་དུ་སོང་ནས་སེམས་དབེན་གྱི་མཐར་མ་དག་པའི་སྒྱུ་ལུས་འགྲུབ་ཅིང་། སྒྱུ་ལུས་དེ་དོན་གྱི་འོད་གསལ་དུ་དག་ནས། དེ་ལས་ལྡང་བ་ན་སློབ་པའི་ཟུང་འཇུག་གི་སྐུར་བཞེངས་པར་འགྱུར་ལ། རྟེན་དེ་ལ་སྤྱོད་པ་གསུམ་གང་རུང་གོམས་པར་བྱས་ནས་མི་སློབ་པའི་ཟུང་འཇུག་འགྲུབ་པ་དང་འཚང་རྒྱ་བ་དུས་མཉམ་མོ། །

五次第之次第：身远离与语远离二者先行，心远离之末，成就不净幻身；即此幻身，由胜义光明清净后，从此起时，立为有学双运身；此若成就，依彼而修三行随一，成就无学双运，同时成佛。

དེ་ཡང་རིམ་པ་ལྔ་པའི་ཟུང་འཇུག་གི་སྐུ་གཉིས་ལས་སྐུ་དག་པ་ལོངས་སྤྱོད་རྫོགས་པའི་སྐུ་དང་ཐུགས་དག་པ་ཡེ་ཤེས་ཆོས་སྐུ་གཉིས་དངོས་པོ་གཅིག་པའི་མི་སློབ་པའི་ཟུང་འཇུག་དངོས་གནས་འགྲུབ་པ་ལ། དེའི་སྔོན་དུ་དག་པའི་སྒྱུ་ལུས་དང་དོན་གྱི་འོད་གསལ་གཉིས་ངོ་བོ་གཅིག་ཏུ་ཡོད་པའི་སློབ་པའི་ཟུང་འཇུག་ཐོབ་དགོས། དེ་ལ་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་བདེ་བས་སྟོང་ཉིད་གསར་དུ་མངོན་སུམ་རྟོགས་པའི་རིམ་པ་བཞི་པའི་དོན་གྱི་འོད་གསལ་སྔོན་དུ་འགྲོ་དགོས། དེ་ལ་རིམ་པ་གསུམ་པའི་མ་དག་པའི་སྒྱུ་ལུས་སྔོན་དུ་འགྲོ་དགོས། དེ་ལ་རིམ་པ་གཉིས་པའི་སེམས་དབེན་སྔོན་དུ་འགྲོ་དགོས། དེའི་སྔོན་དུ་རིམ་པ་དང་པོའི་ངག་དབེན་དང་བཅས་པའི་ལུས་དབེན་དང་། བསྐྱེད་རིམ་ལ་བརྟན་པ་ཐོབ་དགོས་པ་ཡིན་ནོ། །

此复由第五次第之二双运身，成就身清净之受用身及意清净之智法身二者一事之真实无学双运，此前应获清净幻身、胜义光明二者一体有学双运；此须以俱生乐新现证空性之第四次第胜义光明为先行；此须以第三次第不净

幻身为先行；此须以第二次第心远离为前行；此前则应坚固获得第一次第俱语远离之身远离，及生起次第。

རིམ་པ་བཞི་པའི་དོན་གྱི་འོད་གསལ་དེ་ཉོན་སྒྲིབ་ཀུན་བཏགས་དང་ལྷན་སྐྱེས་གཉིས་ཀྱི་དངོས་གཉེན་ཡིན་པས། དེ་ཐོབ་པའི་ཚེ་འཕགས་པར་འགྱུར་ལ། སློབ་པའི་ཟུང་འཇུག་ཐོབ་པ་དང་བདེན་འཛིན་ལ་སོགས་པ་ཉོན་སྒྲིབ་ཐམས་ཅད་ཅིག་ཅར་དུ་སྤངས་པ་དང་དགྲ་བཅོམ་པར་འགྱུར་བ་དུས་མཉམ་མོ། །

第四次第胜义光明，为分别与俱生烦恼障二者之亲对治，故得获时，即成圣者，同时获得有学双运，顿断谛实执等一切烦恼障，成阿罗汉。

ལུགས་འདིའི་སྒྱུ་ལུས་ཇི་ལྟར་སྒྲུབ་ཚུལ་ལེགས་པར་ཤེས་པ་ཙམ་ལས་ཀྱང་སྟོང་ཉིད་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པ་དང་འདྲ་བའི་ཕན་ཡོན་འབྱུང་བར་བཤད་པས་ན། དེ་ཤེས་པ་ཤིན་ཏུ་གལ་ཆེ་ཞིང་། ཁོ་བོས་ནི་རྗེའི་གསུང་ལ་བརྟེན་ནས་ལེགས་པར་འཆད་ནུས་ཀྱང་མང་དུ་དོགས་ནས་མ་བྲིས་པས་གཞན་དུ་ཤེས་པར་བྱ་སྟེ།

仅善了知此宗如何成办幻身之理，亦说为能生同于现证空性之功德，故了知此极为重要。我虽能依至尊教授而善宣说，然恐文繁，故不赘述，当于他处了知。

ཐེག་པ་འདིའི་ཆེད་དུ་བྱ་བའི་གདུལ་བྱ་དབང་པོ་ཤིན་ཏུ་རྣོན་པོ་ཚེ་གཅིག་ལུས་གཅིག་ལ་འཚང་རྒྱ་ནུས་པའི་རྒྱུ་མཚན་གྱི་གཙོ་བོ་གཅིག་ནི། རིམ་པ་གསུམ་པའི་སྒྱུ་ལུས་དེ་བསྐལ་པ་གྲངས་མེད་གསུམ་གྱི་ཚོགས་གསོག་པའི་དོད་ཐུབ་ཏུ་འགྱུར་བས་ཡིན་ལ། གཅིག་ནི་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་བདེ་བས་སྟོང་ཉིད་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པ་ཙམ་ཉིད་ནས་ཉོན་སྒྲིབ་དངོས་སུ་སྤོང་བའི་ནུས་པ་ཐོབ་ཅིང་། ཤེས་སྒྲིབ་ཀྱང་མྱུར་དུ་སྤོང་ནུས་པའི་རྒྱུ་མཚན་གྱིས་ཡིན་ནོ། །

此乘正所化机根器极利。

问：一生之中即身成佛，何所凭据？

答：要因有二：其一，第三次第幻身取代三无量劫积集资粮；其二，唯由俱生乐现证空性，即获亲断烦恼障之力，虽所知障亦能速断。

ཕར་ཕྱིན་ཐེག་པའི་ས་བཅུ་པ་བ་དེས་སྔར་སྟོང་ཉིད་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་ཀྱང་། ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་བདེ་བས་སྔར་སྟོང་ཉིད་མངོན་སུམ་དུ་མ་རྟོགས་པས་ས་བཅུ་པའི་མཐར་རིམ་པ་བཞི་པའི་དོན་གྱི་འོད་གསལ་ནས་ཞུགས་ཏེ་འཚང་རྒྱ་བར་བཤད་དོ། །

波罗蜜多乘之第十地，虽先现证空性，然前非由俱生大乐现证空性，是故说为：第十地末，从第四次第胜义光明趣入而成佛。

སྔགས་ཀྱི་ལུགས་ལ་གསར་དུ་འཚང་རྒྱ་བའི་རྟེན་ལ་ལྷ་དང་མི་གཉིས་ཡོད་དེ། སྔགས་རིམ་ལས། སྔགས་ཀྱི་ལུགས་

ཀྱིས་སངས་རྒྱས་གསར་དུ་འགྲུབ་པའི་རྟེན་ལ་གཟུགས་ཁམས་ཀྱི་ལྷ་དང་འདོད་པའི་མི་གཉིས་ཡོད་དོ། །ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །

密宗之中，新成佛之所依有天、人二种，如《密宗道次第广论》云：“密宗说新成佛之身，有色界天欲界人身之二。[1]”

འཚང་རྒྱ་བ་ལ། ཚེ་འདི་དང་བར་དོ་དང་སྐྱེ་བ་གཞན་དུ་འཚང་རྒྱ་བ་གསུམ་སྟེ། དབང་པོ་རབ་འབྲིང་ཐ་གསུམ་གྱི་དབང་གིས་སོ། །

成佛有此生成佛、中有成佛、余生成佛三种，约利、中、钝三种根器。

ང༣ ས་ལམ་དང་སྦྱོར་ཚུལ།

丁三、配合地道之理

གསུམ་པ་ས་ལམ་དང་སྦྱོར་ཚུལ་ལ་གཉིས། དོད་ཐུབ་དང་། ངོ་བོའི་སྒོ་ནས་བཤད་པའོ། །

分二：戊一、约替代说，戊二、约体性说。

ཅ༡ དོད་ཐུབ་ཀྱི་སྒོ་ནས་བཤད་པ།

戊一、约替代说

དང་པོ་ལ། སའི་གྲངས་ནི། རྗེའི་རིམ་ལྔ་གསལ་སྒྲོན་ལས། “སྔགས་ནས་སའི་གྲངས་བཅུ་གཉིས་དང་བཅུ་གསུམ་དང་བཅུ་བཞིར་གསུངས་ལ།”ཞེས་དང་། “རབ་དགའ་ལ་སོགས་པ་བཅུར་བཤད་པ་ལྟ་བུ་མིང་འདོགས་མཐུན་པ་ཡང་ཡོད་དོ། །” ཞེས་བཤད་ཅིང་།

地之数量，宗喀巴大师《五次第明炬论》云：“咒中说地数，有十二、十三、十四数。”又，“亦有说极喜等十地，立名同者。[2]”

ས་དེ་དང་དེ་དངོས་མིན་ཡང་དོད་ཐུབ་སྦྱོར་ཚུལ་ནི། རིམ་ལྔ་གསལ་སྒྲོན་ནས་བཤད་པའི་དོན་མདོར་བསྡུས་ན། སྤྱོད་བསྡུས་སོགས་ཀྱི་དགོངས་པ་ལྟར་བྱས་ནས། ཚོགས་ཞིང་ནས་བསྐྱེད་རིམ་མཐར་ཕྱིན་པའི་བར་རྣམས་ཚོགས་སྦྱོར་གཉིས་དང་མ་དག་ས་བདུན་ལ་སྦྱོར་ཞིང་། བསྐྱེད་རིམ་མཐར་ཕྱིན་པ་ས་བརྒྱད་པའི་སྟོད་དང་། ངག་དབེན་ས་བརྒྱད་པའི་སྨད་དང་དགུ་པའི་སྟོད། སེམས་དབེན་ས་དགུ་པའི་སྨད་དང་བཅུ་པ་གཉིས། སྒྱུ་ལུས་ས་བཅུ་གཅིག་པ། འོད་གསལ་ས་བཅུ་གཉིས་པར་འཇོག་ཅིང་། དེ་ཉིད་མོས་སྤྱོད་ཀྱི་ས་ནས་བགྲངས་པའི་བཅུ་གསུམ་པ་དང་ཟུང་འཇུག་ནི་ས་བཅུ་བཞི་པ་སྟེ། དེ་ལྟར་འཇོག་པའི་ཚུལ་ཞིག་དང་།

非实各地，替代结合之理：略摄《五次第明炬论》所说之义，则如《摄

① 宗喀巴大师：《密宗道次第广论》，法尊法师译。

② 宗喀巴大师：《胜集密教王之五次第教授善显炬论》，法尊法师译。

行》等密意所说，从资粮田乃至生起次第究竟，属于资粮、加行二道，立为结合七不净地；生起次第究竟，立为第八地前半；语远离，立为第八地后半及第九地前半；心远离，立为第九地后半与第十地二者；幻身立为第十一地；光明立为第十二地；彼从胜解行地而计，为第十三；双运立为第十四地。此为一理。

མངོན་བརྗོད་བླ་མའི་དགོངས་པར་བྱས་ནས། སྒྱུ་ལུས་འོད་གསལ་སློབ་པའི་ཟུང་འཇུག་གསུམ་ཀ་ས་བཅུ་པ་དང་། མི་སློབ་པའི་ཟུང་འཇུག་བཅུ་གཅིག་པ་ཀུན་ཏུ་འོད་ལ་འཇོག་པར་བཤད་པ་སོགས་བཞེད་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་མང་དུ་ཡོད་དོ། །

又，《温爵喇嘛》密意说为：幻身、光明、有学双运三者立为第十地，无学双运安立为第十一普光地。有此等诸不同见解。

ཅ༢ ངོ་བོའི་སྒོ་ནས་བཤད་པ།

戊二、约体性说

གཉིས་པ་ནི། ཕར་ཕྱིན་ཐེག་པ་དང་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་མི་འདྲ་ཡང་། ཕྱོགས་མཐུན་ལྟ་བུར་རིམ་ལྔ་གསལ་སྒྲོན་ལས། "ལམ་ཐུན་མོང་བ་ནས་བཟུང་སྟེ་བསྒོམས་སྟོབས་ཀྱིས་རླུང་རྩ་དྷཱུ་ཏཱིར་བཙུད་པ་ཐིམ་པས་སྟོང་པ་དངོས་སུ་འདྲེན་མི་ནུས་པ་དེ་སྲིད་དུ་ཚོགས་ལམ་དང་། དེ་ནུས་པ་ནས་བདེ་བས་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མངོན་སུམ་དུ་མ་རྟོགས་པའི་སྒྱུ་ལུས་ཚུན་ཆད་སྦྱོར་ལམ་དང་། དོན་གྱི་འོད་གསལ་ནས་ཟུང་འཇུག་མ་ཐོབ་བར་མཐོང་ལམ་ས་རབ་ཏུ་དགའ་བ་དང་། སློབ་པའི་ཟུང་འཇུག་ནས་མི་སློབ་པའི་ཟུང་འཇུག་མ་ཐོབ་བར་སྒོམ་ལམ་ས་དགུ་དང་སྦྱར་རོ། །" ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར་ཏེ།

虽不同于波罗蜜多乘，然若随顺合理之宗，则如《五次第明炬论》所说："从修共道，乃至未以修力，将风融入中脉，直接引生空智以来，是资粮道。能引之后，乃至未以大乐，现证真实义之幻身以来，为加行道。胜义光明后，未得双运前，是为具道极欢喜地。从有学双运，乃至未得无学双运，可配修道九地也。[①]"

དེའི་ཤུགས་ཀྱིས་མི་སློབ་པའི་ཟུང་འཇུག་སངས་རྒྱས་ཀྱི་སར་སྦྱོར་བ་ཡང་འཐོབ་ཅིང་། སློབ་པའི་ཟུང་འཇུག་གི་ཡེ་ཤེས་ལ་ཤེས་སྒྲིབ་ཀྱི་དངོས་གཉེན་བྱེད་པའི་ཆ་ནས་སྒོམ་ལམ་ས་དགུ་དང་སྦྱོར་ཚུལ་ཡོད་ཀྱང་། མདོ་ཕྱོགས་ཀྱི་སྦྱོར་ཚུལ་དང་མི་འདྲའོ། །

由此推知：无学道配合于佛地；有学双运智，约能亲对治所知障之分，配合修道第九地之理。虽有此理，然不同于显乘配合之理。

---

① 宗喀巴大师：《胜集密教王五次第教授善显炬论》著，法尊法师译。

ཡོན་ཏན་འཐོབ་ཚུལ་ནི། མདོ་ཕྱོགས་དང་རིམ་པ་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་མི་འདྲ་ཡང་། དེ་ནས་བཤད་པའི་ཡོན་ཏན་རྣམས་འཐོབ་པར་འགྱུར་བ་ནི་འདྲའོ། །

获得功德之理，虽不同于显乘次第，然而能获显乘所说功德相同。

དེ་དག་གི་ཁྱད་པར་རྒྱས་པར་སྔགས་རིམ་དང་རིམ་ལྔ་གསལ་སྒྲོན་ལས་ཤེས་པར་བྱ་སྟེ། འདིར་སྐབས་སུ་མ་བབ་ཅིང་མང་དུ་དོགས་སོ། །

此等广差别，当由《密宗道次第论》及《五次第明炬论》了知，此非所宜，恐繁不赘。

སྔགས་ཀྱི་ལམ་བགྲོད་ཚུལ་མདོར་ཙམ་ཞིག་བཤད་ཟིན་ཏོ།། །།

略述趣密宗道之理竟。

སྨྲས་པ།

སྐལ་བཟང་ཐར་འདོད་རྣམས་ཀྱི་འཇུག་ངོགས་མཆོག །སྔགས་དང་ཕ་རོལ་ཕྱིན་པའི་ཚུལ་གཉིས་ཏེ། །
དེ་ནི་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་བཙོང་ཁ་བས། །བཀྲལ་བའི་རྗེས་སུ་ཞུགས་པ་ཆེས་མང་ཡང་། །

颂曰：

有缘求脱胜津梁，波罗蜜多及咒理，
此如法王宗喀巴，所释随行亦极多。

ས་ལམ་བགྲོད་པའི་རིམ་པ་འདི་ལྟར་ཞེས། །ཕྱོགས་གཅིག་བསྒྲིགས་པའི་ལེགས་བཤད་དཀོན་མཐོང་ནས། །
དོན་གཉེར་ཅན་ལ་ཕན་ཕྱིར་ཚུལ་འདི་ནི། །གཞུང་མང་དག་ལ་དཔྱད་ནས་བདག་གིས་བྲིས། །

如是趣行地道次，汇编一处善说稀，
见已为利希求者，辨察众典书此理。

གང་འདིར་ལེགས་པར་བཤད་པ་དམ་པའི་དྲིན། །ཉེས་པར་བརྗོད་ན་རང་གི་བློ་ཡི་སྐྱོན། །
ཕན་འདོད་ཡིད་ཀྱིས་སྦྱར་བའི་རབ་དཀར་དགེ ། །ཐུབ་པའི་བསྟན་པ་ཡུན་རིང་གནས་ཕྱིར་བསྔོ། །

所有善说赖师恩，谬说则归自慧过，
饶益心系白净善，回向圣教恒常住。

ཅེས་ས་ལམ་གྱི་རྣམ་གཞག་མཁས་པའི་ཡིད་འཕྲོག་ཅེས་བྱ་བ་འདི་ནི། དད་པ་དང་རྣམ་དཔྱོད་ཟུང་དུ་འབྲེལ་བའི་གནས་བརྟན་དཔལ་འབྱོར་རྒྱ་མཚོས་བསྐུལ་བ་ལ་བརྟེན་ནས། རྗེ་ཡབ་སྲས་ཀྱི་གསུང་རབ་མང་དུ་ཐོས་པ་ཤཱཀྱའི་དགེ་སློང་བཤད་སྒྲུབ་མིང་ཅན་གྱིས་ཉེ་བར་སྦྱར་བའོ། །འདིས་ཀྱང་རྗེ་བླ་མའི་བསྟན་པ་ལ་ཕན་ཐོགས་པར་གྱུར་ཅིག །དགེའོ། །

此论名为《地道建立•智者悦意》，由具信与智慧二合之上座苾刍边觉嘉

措劝请，广闻宗喀巴大师师徒教法之释迦苾刍，世称希珠者所造。由此亦愿利益宗喀圣教！愿吉祥！

马艳译，云丹校
2012 年 9 月初稿
2015 年 4 月校订